

KIIMINGIN KUNNAN YMPÄRISTÖJÄRJESTELMÄ

**KIRKON YMPÄRISTÖDIPLOMIKÄSIKIRJAN
POHJALTA LAADITTU KIIMINGIN KUNNAN
YMPÄRISTÖDIPLOMIJÄRJESTELMÄ:
YMPÄRISTÖSELVITYS JA YMPÄRISTÖOHJELMA**

19.6.2006

Teksti: ympäristöinsinööri Maria Lauronen

KIIMINGIN KUNNAN YMPÄRISTÖDIPLOMIJÄRJESTELMÄ

ALKUSANAT	6
1 KIRKON YMPÄRISTÖDIPLOMIJÄRJESTELMÄ	6
2 KIIMINGIN KUNTA	6
3 YMPÄRISTÖDIPLOMIJÄRJESTELMÄN LAADINTAPROSESSI	7
3.1 Hankkeen käynnistäminen	7
3.2 Hankkeen tavoitteet	7
3.3 Hankkeen vastuuhenkilöt	7
3.4 Ympäristödiplomihankkeen ohjausryhmä	8
3.5 Kunnan ympäristötyöryhmä	8
3.6 Yhteistyökumppanit	9
3.7 Sisäinen ympäristökatselmus	9
3.8 Ympäristöohjelma	9
3.9 Johdon sitoutuminen	9
3.10 Henkilöstön ympäristökoulutus	9
3.10.1 Päivähoitohenkilökunnan ympäristöaiheisiin koulutuksiin osallistuminen	9
3.10.2 Opettajien osallistuminen ympäristöaiheisiin koulutuksiin	10
3.10.3 Muiden kunnan henkilöstöryhmien osallistuminen ympäristöaiheisiin koulutuksiin	11
3.10.4 Ympäristödiplomihankkeen projektipäällikön lisäkoulutus	12
3.10.5 Koulutuksen ympäristöohjelma	13
3.11 Ulkoinen ympäristökatselmus eli auditointi	13
3.12 Tunnustuspalkinto	14
3.13 Tiedottaminen	15
3.13.1 Sisäinen tiedotus	15
3.13.2 Ulkoinen tiedotus	15
3.13.3 Tiedotuksen ympäristöohjelma	18
4 TALOUS JA TOIMINTA	18
4.1 Talous- ja toimintasuunnitelma sekä toimintakertomus	18
4.2 Seudullinen ympäristöyhteistyö	19
4.3 Rakentamisen ympäristönäkökohdat	19
4.3.1 Kunnan rakennushankkeet	19
4.3.2 Ympäristönäkökohdat rakentamisen hankinnoissa ja urakoissa	19
4.3.3 Rakentamisen aikaisen jätehuollon järjestäminen	21
4.3.4 Rakennussuojelu	21
4.3.5 Tilojen käyttöasteet	21
4.3.6 Liikuntaesteisten huomioiminen rakennusten suunnittelussa ja peruskorjauksissa	21
4.4 Maankäytön suunnittelun ympäristönäkökohdat	26
4.5 Hankinnat ja hankintakäytännöt	27
4.5.1 Ympäristömerkityt tuotteet	27
4.6 Eettinen sijoittaminen	27
4.7 Ympäristöindikaattorit	28
4.8 Talouden ja toiminnan ympäristöohjelma	28
5 YMPÄRISTÖKASVATUS KIIMINGIN KUNNASSA	29
5.1 Ympäristökasvatus kunnan toimintasuunnitelmassa	29
5.2 Ympäristökasvatuksen toteuttaminen kunnan eri toimialoilla	29
5.2.1 Ympäristökasvatus lasten päivähoidossa ja esiopetuksessa	29

5.2.2	Ympäristökasvatus kouluopetuksessa	36
5.2.3	Ympäristökasvatus nuoriso- ja vapaa-aikapalveluissa	43
5.2.4	Ympäristökasvatus kehitysvammahuollossa	44
5.2.5	Ympäristökasvatus vanhustyössä	44
5.2.6	Ympäristökasvatus nuorten työpajatoiminnassa	45
5.2.7	Ympäristökasvatus ja ympäristöasioiden tiedottaminen kirjastotoimessa	45
5.2.8	Kunnan henkilöstön ja luottamushenkilöiden ympäristökasvatus	47
5.3	Yhteistyö eri tahojen kanssa	47
5.4	Erietyiset ympäristötapahtumat	49
5.5	Ympäristökasvatuksen ympäristöohjelma	50
6	KIIMINGIN KUNNAN JÄTEHUOLTO	51
6.1	Kuntalaisten jätehuollon järjestäminen	51
6.2	Kunnan kiinteistöjen jätepuisteiden jätehuoltoselvitys	52
6.2.1	Yleistä kunnan jätehuollosta	52
6.2.2	Jätepuisteet kiinteistöittäin	52
6.2.3	Jätehuollon kehittämissuunnitelma	64
6.3	Ongelmajätehuollon järjestäminen	64
6.4	Riskijätteiden (sairaalahäätteen) keräyksen järjestäminen	64
6.5	Vanhentuneiden lääkejätteiden keräyksen järjestäminen	66
6.6	Kiinteistöjen tilojen jätehuollon järjestäminen	67
6.7	Jätteitä vähentävät toimet	67
6.7.1	Käsipyhyherullajärjestelmien käyttöönotto	67
6.7.2	Kierrätysmateriaalien ja luonnonmateriaalien käyttö askartelussa	67
6.7.3	Opetusmateriaalien kierrätys	69
6.7.4	Kertakäyttötuotteiden vähäinen käyttö	70
6.7.5	Kirjastonkirjojen poistaminen käytöstä	70
6.7.6	Huonekalujen ja muun irtaimiston kierrätys	70
6.7.7	Muu jätehuollon vähentäminen	70
6.8	Jätehuollon ympäristöohjelma	71
7	SIIVOUS	71
7.1	Puhtauspalveluiden ympäristöselvitys	71
7.2	Siivoustarpeen mitoitus	71
7.3	Puhtauspalveluiden hankinnat ja hankintojen ympäristökriteerit	71
7.3.1	Siivousvälineet	72
7.3.2	Kulutushyödykkeet	72
7.3.3	Siivousaineet	74
7.3.4	Muut hankinnat	76
7.4	Jätehuolto puhtauspalveluiden järjestämänä	77
7.4.1	Jättemääräkartoitukset	77
7.4.2	Kunnan tilojen jätehuollon järjestäminen	77
7.5	Siivousaineiden säilytyspaikat	93
7.6	Kunnan tilojen viihtyisyys	94
7.7	Henkilökunnan koulutus	96
7.8	Siivouksen ympäristöohjelma	96
8	KIINTEISTÖNHOITO	96
8.1	Kiinteistöjen valvontajärjestelmä	96
8.2	Kiinteistöjen lämmitysjärjestelmät ja energiansäästötoimenpiteet	97
8.3	Kiinteistöjen ilmanvaihtojärjestelmät ja säädöt	98
8.4	Sähkön muu käyttö (pl. lämmitys)	98
8.4.1	Valaistus	98
8.4.2	Keittiölaitteet	100
8.4.3	Toimistolaitteet	100
8.4.4	Muita sähköä kuluttavia laitteita	100
8.5	Energiakatselmukset	100

8.6 Energiavastuuhenkilöt	100
8.7 Osallistuminen energiansäästöviikkoon	100
8.8 Käyttöveden kulutus	101
8.9 Kunnan vesihuolto ja jätevesien käsittely	101
8.10 Kemikaalien säilytys	102
8.10.1 Polttoaineenjakeusäiliö	102
8.10.2 Lämmityspolttoöljyn säilytys	102
8.10.3 Nestekaasun säilytys	103
8.10.4 Kemikaalien säilytys kiinteistöissä	103
8.10 Kiinteistönhoidon ympäristöohjelma	103
9 KEITTIÖT JA RUOKALAT	104
9.1 Keittiökatselmukset	104
9.2 Keittiöiden ja ruokaloiden jätehuolto	104
9.3 Keittiöiden energian- ja vedenkulutus	109
9.4 Keittiöiden ja ruokapalveluiden hankinnat	111
9.5 Ruuanvalmistuskäytännöt	115
9.5.1 Ravitsemussuositukset	115
9.5.2 Erityisruokavalioiden huomioiminen	116
9.5.3 Ruokalojen tempaukset ja muut tempaukset	116
9.6 Keittiöiden ja ruokapalveluiden ympäristöohjelma	117
10 TOIMISTOTYÖ	117
10.1 Toimistokatselmukset	117
10.2 Toimiston jätehuolto	118
10.3 Energiankulutus toimistossa	119
10.3.1 Toimistolaitteiden sulkeminen	119
10.3.2 Toimistolaitteiden energiansäästötilat (lepotilat)	119
10.3.3 Toimistolaitteiden yhteiskäyttö	119
10.4 Toimistojen hankinnat	120
10.4.1 Toimistopaperihankinnat ja kulutus	120
10.4.2 Atk:n laitehankinnat	122
10.4.3 Koulutarvikehankinnat	122
10.4.4 Kirjastojen kirjahankinnat	122
10.5 Muut huomiot	122
10.6 Toimistotyön ympäristöohjelma	122
11 VIHERALUEET JA PIHA-ALUEET	123
11.1 Kunnan hoidettavat viheralueet	123
11.2 Maisemanhoito	123
11.3 Pihasuunnitelmat	124
11.4 Viheralueiden hoidossa syntyvät jätteet ja jätteiden käsittely	125
11.5 Lannoitteet ja kasvinsuojelukemikaalit	126
11.6 Veden kulutus	126
11.7 Perennat ja muut istutukset	126
11.8 Hoito-ohjeet ja koulutus	126
11.9 Viheralueiden hoidon ympäristöohjelma	127
12 KUNNAN VIRKISTYSALUEET	127
12.1 Kunnan uimarannat ja uimapaikat	127
12.2 Leikkipuistot	131
12.3 Retkeilykohteet ja laavut	132
12.3.1 Koitelin alueen jätehuollon ja käymälöiden kehittämissuunnitelma	132
12.3.2 Laavut	137
12.3.3 Luontopolut	137
12.4 Kiiminkijoen suojelu ja virkistyskäytön edistäminen	137
12.5 Virkistysalueiden ympäristöohjelma	138

13 KIIMINGIN KUNNAN OMISTAMAT METSÄT JA METSÄNHOITO	138
13.1 Kunnan omistamat metsäalueet	138
13.2 Metsälain ympäristönormien noudattaminen ja metsäsuunnitelma	138
13.3 Metsäsertifiointi	139
13.4 Osallistuva metsäsuunnittelu	140
13.5 Luonnonsuojelun kannalta tärkeät alueet	140
13.6 Muut ympäristöselvitykset/-raportit	141
13.7 Taajamametsien hoito	141
13.8 Metsänhoidon ympäristöohjelma	141
14 LIIKENNE	142
14.1 Liikenneselvitys	142
14.2 Kunnan omistamat ajoneuvot	142
14.3 Työpisteiden väliset matkat, muut virkamatkat/työmatkat, koulutusmatkat	143
14.4 Työmatkat (koti-työpaikka-koti)	145
14.5 Retki- ja leirikuljetukset	146
14.6 Muut Kuljetukset	146
14.7 Pyöräilyn ja julkisten kulkuneuvojen käytön suosiminen työmatkaliikumisessa	147
14.8 Lämpöpaikat	150
14.9 Liikenneturvallisuus	153
14.10 Muut näkökulmat kuljetus- ja liikenneasioissa	153
14.11 Liikkumisen ympäristöohjelma	154
15 JOHTOPÄÄTÖKSET	154
LÄHTEET	155

LIITTEET:

Liite 1	Kiimingin ympäristödiplomihankkeen projektisuunnitelma
Liite 2	Kiimingin kunnan sisäisten ympäristökatselmusten yhteenveto
Liite 3	Kunnan ympäristökatselmussuunnitelma
Liite 4	Lisätietoja Vihreä Lippu -järjestelmästä
Liite 5	Kunnan auditointisuunnitelma ja pisteet
Liite 6	Kiimingin ympäristödiplomihankkeen tiedotussuunnitelma
Liite 7	Kiimingin kunnan henkilöstön ympäristökyselylomake
Liite 8	Kiimingin ympäristödiplomihankkeen esite (kopio)
Liite 9	Kilpailukutsu Kiimingin yrittäjille
Liite 10	Kopio Kirkon ympäristödiplomikäsikirjan sivulta 12, jossa esimerkki Kiimingistä
Liite 11	Kiimingin kunnan vuoden 2006 talous- ja toimintasuunnitelman kappale 7.5
Liite 12	Kiimingin kunnan ympäristönsuojelumääräykset
Liite 13	Linnunpönttöohjeet
Liite 14	Kiimingin kunnan jätehuoltomääräykset
Liite 15	Talonrakennusmestari Jarmo Järvelän laatima Kiimingin kunnan jätehuoltosuunnitelma (kiinteistöjen jätepiisteet)
Liite 16	Kiimingin kunnan pohjavesialueet
Liite 17	Kiimingin kunnan puhtauspalveluiden ja ruokapalveluiden jätemääräkartoituksen tulokset ja kartoituslomake
Liite 18	Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen laatimat rakennus- ja huolto-ohjeet maasuodatukseen
Liite 19	Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen laatimat rakennus- ja huolto-ohjeet maahanimeytykseen
Liite 20	Kiimingin kunnan omistamien metsien sertifiointitodistus
Liite 21	Esteri Ohenojan asiantuntijalausunto: luettelo lisätutkimusta vaativista metsäkohteista ja karttamerkinnät

KIIMINGIN KUNNAN YMPÄRISTÖDIPLOMIJÄRJESTELMÄ

ALKUSANAT

Kiimingin kunta ja seurakunta käynnistivät keväällä 2004 yhteisen ympäristödiplomihankkeen, jonka tavoitteina oli laatia ympäristöjärjestelmät molemmille organisaatioille Kirkon ympäristödiplomien käsikirjan vaatimusten mukaan sekä kehittää ympäristöyhteistyötä. Ympäristöjärjestelmän laadintaan ovat osallistuneet eri työalojen viranhaltijat ja työntekijät. Kunnalla ja seurakunnalla oli omat ympäristötyöryhmänsä, jotka kokoontuivat hankkeen aikana säännöllisesti. Hanketta koordinoimaan perustettiin ohjausryhmä, jossa oli jäsenenä molempien organisaatioiden viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä sekä edustajat Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksesta ja Oulun seudun ympäristövirastosta. Hankkeen suojelijoina olivat Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen johtaja Mauno Rönkkömäki ja Oulun hiippakunnan piispa Samuel Salmi. Hanketta johti Kiimingin kunnanjohtaja Eino Iisakka, ja hankkeen käytännön toteutuksesta vastasi ympäristödiplomihankkeen projektipäällikkö Maria Lauronen, joka on koulutukseltaan ympäristöinsinööri.

1 KIRKON YMPÄRISTÖDIPLOMIJÄRJESTELMÄ

Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla on oma ympäristöasioiden hallintaa varten laadittu järjestelmä, Kirkon ympäristödiplomijärjestelmä, jonka käyttöönotto on seurakunnille vapaaehtoista. Ympäristödiplomien rakenne mukailee ISO 14001 ja EMAS - ympäristöjärjestelmästandardien rakennetta, mutta vaatimukset on sovellettu seurakuntien olosuhteisiin. Kirkon ympäristödiplomi on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen myöntämä todistus seurakunnalle, joka on sitoutunut kehittämään toimintaansa ympäristön kannalta jatkuvasti paremmaksi. /1, s. 11 – 12./ Seurakunta saa diplomin sitten, kun se on ottanut käyttöön ympäristöjärjestelmän ja täyttänyt ympäristödiplomien kriteerit. Ympäristöjärjestelmän auditoijana eli ulkopuolisena katselmoijana toimii hiippakunnan valtuuttama arvioija, ja ympäristödiplomien myöntää kirkkohallitus. /1, s. 11-12./ Kirkkohallitus on vuonna 2001 julkaissut Kirkon ympäristödiplomien käsikirjan /1/. Käsikirjassa on ohjeita ympäristödiplomijärjestelmän laatimista varten. Käsikirjassa on myös esitetty ympäristökriteerit, jotka on pisteytetty. Ympäristödiplomi vaatii seurakunnalta vähintään 600 pisteen täyttämistä. Minimikriteerien täyttämistä seurakunta saa 500 peruspistettä. Tämän lisäksi seurakunnan on kerättävä vähintään 100 vapaavalintaista lisäpistettä. Maksimissaan lisäpisteitä voi saada 500. Näin ollen koko diplomin kokonaispistemäärä voi olla maksimissaan 1000 pistettä. /1, s. 14-15./

Ihminen on osa vuorovaikutteista luomakuntaa, ja Jumalan erityisestä tahdosta hänelle on annettu kyky hallita, viljellä ja varjella sitä maailmaa, josta hän on itse osana. Kirkon ja kristityn asennetta ympäristöön voidaan kuvata huolenpidolla, kohtuullisuudella, nöyryydellä, oikeudenmukaisuudella ja yhteisen hyvän edistämisellä. Huolenpito kuvastaa ihmisen vastuuta luomakunnasta ja lähimmäisistä. Kohtuullisuus kuvastaa sitä, että luonnonantimet ovat Jumalan lahjoja, ja tietty määrä niitä on kylliksi. Nöyryys kuvastaa ihmisen riippuvuutta luomakunnasta ja koko luomakunnan riippuvuutta Luojustaan. Oikeudenmukaisuus koskee lähimmäistä niin omassa maassa kuin koko maapallolla. Oikeudenmukaisuutta on myös luonnon elinkelpoisuuden huomioonottaminen ja tulevien sukupolvien oikeus päästä osalliseksi luonnonvaroista. Yhteisen hyvän edistäminen tunnustaa yhteyden ja keskinäisen jakamisen elämän perusasioiksi. /1, s. 18-20./

2 KIIMINGIN KUNTA

Kiiminki on 11 800 asukkaan (2004) kunta Oulun seudulla, Pohjois-Pohjanmaalla. Kiiminki on vuosien 1973-2003 välisenä aikana asukasluvultaan Suomen nopeimmin kasvanut kunta (kasvu 183 %). Kasvu on viime vuosien ajan pysytellyt reilussa 3 %:ssa. Väestön keski-ikä on alhainen, johtuen lasten ja nuorten suuresta osuudesta. Alle 16-vuotiaita on väestöstä noin 31 %. Väestön kasvu ja ikärakenne aiheuttavat paineita kunnan infrastruktuurin ja rakennusinvestointien toteuttamiselle. /2./ Kiimingin kunnan henkilöstömäärä on tällä hetkellä noin 750, joista vakituksia on noin 550. Luottamushenkilöiden määrä on 170 (10 henkilön tarkkuudella).

3 YMPÄRISTÖDIPLOMIJÄRJESTELMÄN LAADINTAPROSESSI

3.1 Hankkeen käynnistäminen

Kiimingin kunta ja seurakunta käynnistivät keväällä 2004 yhteisen ympäristödiplomihankkeen. Hankkeen idea on lähtöisin Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen johtajalta Mauno Rönkkömäeltä, joka on jäsenenä Oulun hiippakunnan ympäristöneuvottelukunnassa. Kirkkovaltuuston puheenjohtaja Pekka Laukkanen on esitellyt Kiimingissä Kirkon ympäristödiplomijärjestelmää. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen aloitteesta kunnan ja seurakunnan edustajat kunnanjohtaja Eino Iisakan ja kirkkoherra Pauli Niemelän johdolla kävivät keskusteluja hankkeesta ensimmäisen kerran 11.12.2003, ja molemmat organisaatiot esittivät hankkeesta myönteisen kannan. Rakennus- ja ympäristölautakuntakunta esitti 20.1.2004, että kunta ryhtyisi yhteistyössä seurakunnan kanssa laatimaan kestävän kehityksen ohjelmaa Kirkon ympäristödiplomijärjestelmän pohjalta. Lautakunta esitti rahoitushakemuksen toimittamista Ympäristöministeriölle (15 §). Kunnanhallitus hyväksyi 26.1.2004 Rakennus- ja ympäristölautakunnan ympäristödiplomihankkeen rahoitusesityksen ja toi esille tehokkaan tiedottamisen tärkeiden hankkeissa (22 §).

Hankkeella saatiin Ympäristöministeriön rahoitus vuoden 2004 marraskuun loppuun saakka, jonka jälkeen rahoitusta jatkettiin vuoden 2005 marraskuun loppuun saakka.

Huhtikuussa 2004 hanke julistettiin virallisesti alkaneeksi, ja hanke sai nimeksi Kiimingin kunnan ja seurakunnan yhteinen ympäristödiplomihanke. Kyseessä oli valtakunnallinen pilottihanke, jossa kunta ja seurakunta tekevät yhteistyötä ympäristöjärjestelmien rakentamiseksi ja ympäristöyhteistyön kehittämiseksi. Hankkeen suojelijoina toimivat Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen johtaja Mauno Rönkkömäki ja Oulun hiippakunnan piispa Samuel Salmi.

3.2 Hankkeen tavoitteet

Kiimingin ympäristödiplomihankkeen yhtenä tavoitteena on testata Kirkon ympäristödiplomijärjestelmän toimivuutta kuntaorganisaatioissa. Kiimingin kunnalla ja seurakunnalla on useita rinnakkaisia / samantyyppisiä toimialoja, joissa voitaisiin tehdä yhteistyötä kestävän kehityksen edistämiseksi, esimerkiksi toiminnan- ja talouden suunnittelu, varhaiskasvatus, nuorisotyö, ruokapalvelut, siivous, jätehuolto ja muu kiinteistönhoito, rakentaminen sekä metsien- ja puistoalueiden hoito.

Muita hankkeen tavoitteita ovat:

- Laatia kunnalle ja seurakunnalle toimivat ympäristöhallintajärjestelmät
- Kehittää seurakunnan ja kunnan välistä yhteistyötä ympäristöasioissa
- Saada sekä kunnan että seurakunnan henkilöstöt sitoutumaan ympäristötyöhön ja innostumaan jatkossakin kiinnittämään huomiota oman toimintansa ympäristönäkökohtiin
- Ympäristötyön jatkuminen osana normaalia toimintaa kunnassa ja seurakunnassa varsinaisen projektin jälkeen
- Ympäristödiplomin/ympäristösertifikaatin saaminen kunnalle ja seurakunnalle.
- Hankkeen tavoitteellinen valmistumisajankohta vuoden 2005 loppuun mennessä
- Ympäristötietoisuuden lisääminen paikkakunnalla, ympäristökasvatus yhtenä painopisteenä

Ympäristödiplomihankkeen projektisuunnitelma hyväksyttiin seurakunnan ympäristötyöryhmässä 6.4.2004 (7 §), kunnan ympäristötyöryhmässä 10.5.2004 (5 §) ja ohjausryhmässä 13.5.2004 (5 §). Viimeisin versio projektisuunnitelmasta on liitteenä 1.

3.3 Hankkeen vastuuhenkilöt:

- Kiimingin kunnan ja seurakunnan yhteistä ympäristödiplomihanketta johtaa kunnanjohtaja Eino Iisakka, joka vastaa myös projektin taloudellisen tilanteen seurannasta
- Ympäristödiplomihankkeen käytännön toteutuksesta vastaa projektipäällikkö Maria Lauronen

- Hankkeen talouden seurannasta vastasi vuonna 2004 kunnan ent. ympäristösihteeri Maarit Kaakinen, joka on tällä hetkellä Oulun seudun ympäristöviraston ympäristötarkastajana
- Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi kunnanvaltuutettu Pentti Jokikokko
- Kunnan ympäristötyöryhmän puheenjohtajana toimi yhdyskuntajohtaja Risto Sarkkinen
- Projektia toteutetaan yhteistyössä kunnan ja seurakunnan henkilöstöjen ja luottamushenkilöiden sekä sidosryhmien kanssa

3.4 Ympäristödiplomihankkeen ohjausryhmä

Ympäristödiplomihankkeen ohjausryhmä (seurantaryhmä) nimettiin kunnanjohtaja Eino Iisakan viranhaltijapäätöksellä (nro:23) 8.3.2004. Ohjausryhmään valittiin kunnan ja seurakunnan edustajia tasapuolisesti: mukana on luottamushenkilöitä, viranhaltijoita ja ympäristövastaavia. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksesta ja Oulun seudun ympäristövirastosta on mukana edustajat. Ohjausryhmän toimintakausi oli koko projektin ajan eli 1.4.2004-9.12.2005.

Ohjausryhmän jäsenet:

Kunnanvaltuuston jäsen Pentti Jokikokko, pj.
 Kirkkoherra, kirkkoneuvoston pj. Pauli Niemelä, vpj. ajalla 13.5.2004-12.8.2005
 Ympäristödiplomihankkeen projektipäällikkö Maria Lauronen, sihteeri
 Vahtimestari Laila Backman, jäsen ja seurakunnan ympäristövastaava ajalla 1.4.-12.9.2004
 Kunnanjohtaja ja ympäristödiplomihankkeen johtaja Eino Iisakka, jäsen
 Oulun seudun ympäristöviraston ympäristötarkastaja Maarit Kaakinen, jäsen
 Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen erityissuunnittelija Eine Kela-Löytynoja, jäsen
 Vs. kirkkoherra Matti Keskinen, alkaen 15.8.2005
 Kunnanvaltuuston pj. Matti Kontio, jäsen
 Anita Komulainen, jäsen ajalla 1.4.2004 – 30.9.2005
 Seurakuntaneuvos Paavo Kuivamäki, jäsen
 Kirkkovaltuuston pj. Pekka Laukkanen, jäsen
 Kirkkovaltuutettu, seurakunnan ympäristötyöryhmän pj. Mikko Marjomaa, jäsen
 Kunnanhallituksen vpj. Lauri Mikkonen, jäsen
 Seurakunnan talouspäällikkö Juhani Tuohino, jäsen ajalla 1.4.-1.10.2004
 Seurakunnan talousjohtaja Kati Yrttiaho, jäsen ja seurakunnan ympäristövastaava alkaen 1.10.2004

Ohjausryhmä on yhteistyöelin, jonka tehtävinä ovat hankkeen etenemisen seuranta, tiedottamisen vastuu sekä talouden seuranta. Ohjausryhmä on hyväksyvä ja päättävä elin, joka kunnioittaa ympäristötyöryhmien tekemiä päätöksiä, ja tekee päätöksistä yhteenvedon. Ympäristöministeriöön ollaan säännöllisesti yhteydessä ja tiedotetaan hankkeen etenemisestä. Ympäristöministeriön yhteyshenkilönä hankkeessa on ympäristöneuvos Sauli Rouhinen.

3.5 Kunnan ympäristötyöryhmä

Kuntaan perustettu ympäristötyöryhmä on kokoontunut projektin aikana säännöllisesti yhteensä kahdeksan kertaa. Ympäristötyöryhmässä mm. keskustellaan toiminnan kehittämistä ja hyväksytään suunnitelmia. Kunnan ympäristötyöryhmä nimettiin kunnanjohtaja Eino Iisakan viranhaltijapäätöksellä 8.3.2004 (nro: 24).

Kunnan ympäristötyöryhmän jäsenet:

Yhdyskuntajohtaja Risto Sarkkinen, pj.
 Oulun seudun ympäristöviraston ympäristötarkastaja Maarit Kaakinen, varapj.
 Ympäristödiplomihankkeen projektipäällikkö Maria Lauronen, sihteeri
 Hallintojohtaja Harri Kantola, jäsen alkaen 11.1.2005
 Sosiaali- ja terveysjohtaja Hilikka Huusko, jäsen
 Hilikka Lempiäinen, kaavoitusarkkitehti, jäsen
 Markku Väisänen, sivistystoimenjohtaja, jäsen

3.6 Yhteistyökumppanit

Hankkeen yhteistyökumppaneita ovat Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, Oulun seudun ympäristövirasto, Ympäristöministeriö, Oulun Hiippakunta, ja Oulun Yliopisto. Yhteistyötä laajennetaan koko ajan, ja yhteistyötä tehdään mm. 4H –yhdistyksen ja Kiimingin yrittäjähdistyksen kanssa.

3.7 Sisäinen ympäristökatselmus

Kunnan sisäiset ympäristökatselmuksset (nykytilan selvitys) on toteutettu pääasiassa vuoden 2005 aikana. Katselmusten vastuuhenkilönä toimi Maria Lauronen, ja katselmuksset on toteutettu yhteistyössä kunnan henkilöstön kanssa. Liitteenä 2 on luettelo katselmoiduista kohteista ja katselmuksissa mukana olleista yhteyshenkilöistä.

Katselmusmenetelminä käytettiin:

- kiinteistökatselmuksset eli kiertely paikan päällä kiinteistöissä
- keittiökatselmuksset
- toimistokatselmuksset
- henkilöstön haastattelut joko yksilöhaastatteluina tai ryhmähaastatteluina
- koko henkilöstölle suunnattu ympäristökysely
- dokumentteihin ja raportteihin tutustuminen

Ympäristökatselmuksissa havainnoitiin toimintojen ja kiinteistöjen sekä positiivisia ympäristönäkökohtia eli missä on jo toimittu ympäristön kannalta myönteisellä tavalla että negatiivisia ympäristönäkökohtia, jotka vaativat kehittämistä.

Liitteenä 3 on kunnan ympäristökatselmussuunnitelma, joka on hyväksytty kunnan ympäristötyöryhmässä 10.5.2004 (6 §) ja ohjausryhmässä 13.5.2004 (6 §).

3.8 Ympäristöohjelma

Katselmusten tulosten pohjalta on laadittu toiminnoille ympäristöohjelmat: ympäristötavoitteiden asettaminen, konkreettiset keinot tavoitteiden saavuttamiseksi, vastuuhenkilöt ja aikataulut ⇒ toimintojen jatkuva kehittäminen. Jokaisen toiminnan ympäristöohjelmat löytyvät kyseisistä kappaleista.

3.9 Johdon sitoutuminen

Kunnan johto on sitoutunut Kiimingin ympäristödiplomihankkeeseen. Hankkeen johtajana ja ohjausryhmän jäsenenä toimii kunnanjohtaja Eino Iisakka. Kunnan ympäristötyöryhmässä on mukana kaikkien hallintokuntien osastopäälliköt: yhdyskuntajohtaja Risto Sarkkinen, sosiaali- ja terveysjohtaja Hilikka Huusko ja sivistystoimenjohtaja Markku Väisänen. Hankkeen ohjausryhmän puheenjohtaja Pentti Jokikokko toimi vuonna 2004 kunnanvaltuuston puheenjohtajana. Jäsenenä ohjausryhmässä on kunnanvaltuuston nykyinen puheenjohtaja Matti Kontio ja kunnanhallituksen puheenjohtaja Marjo Korhonen.

3.10 Henkilöstön ympäristökoulutus

3.10.1 Päivähoitohenkilökunnan ympäristöaiheisiin koulutuksiin osallistuminen

Nassikan päiväkodin kaksi lastentarhanopettajaa on osallistuneet Joensuun yliopiston järjestämään esiopetukseen liittyvään Lassi –koulutukseen, jonka yhtenä sektorina oli luontokasvatus. Vaikka Lassi-koulutus on ensisijaisesti suunnattu esiopetukseen, voi koulutuksen tietoja soveltaa kaikenikäisille päivähoitolapsille. Lastentarhanopettajat osallistuivat koulutukseen eri aikaan ja koulutus kesti vuoden. Koulutukseen osallistuminen oli vapaaehtoista. Koulutukseen osallistuneiden lastentarhaopettajien mukaan kouluttaja oli hyvin perehtynyt luontokasvatukseen ja koulutuksesta sai paljon irti. Koulutuksessa yhtenä tehtävänä oli leiketaulun tekeminen aiheesta ”Millainen olen luontokasvattajana”. Nassikan päiväkodissa on tykätty luontokasvatusaiheesta ja aihetta on pohdittu yhdessä koko talon henkilökunnan kanssa.

Viitanmäen aluepäiväkodinjohtaja ja Kolamäen alueen perhepäivähoitaja ovat osallistuneet Metsämörri-ohjaajakoulutukseen. Metsämörri-toiminnan perimmäisenä päämääränä on saada lapset kiintymään luontoon omien kokemusten, elämysten ja aistien avulla. Näin lapset saavat kosketuksen luontoon, ja lasten kiintyessä omiin lähialueisiinsa, he suojelevat niitä myös aikuisena. Metsämörrikouluja toimii useissa Suomen Ladun paikallisyhdistyksissä, ja Suomen Latu järjestää ohjaaja- ja kouluttajakoulutusta. /3./ Metsämörrikoulutuksen innoittamana ympäristöteema sisällytettiin Viitanmäen ja Kolamäen päivähoitoalueiden toimintaan: männynsiemeniä istutettiin ja käytiin läpi männyn elinkaarta. Kahtena viikonloppuna järjestettiin toimintaa Alakylän metsässä Toivolassa. Ohjelmassa oli mm. sienien keräämistä, joista keitettiin tattikeittoa. Lasten vanhemmat olivat myös mukana. Koulutus on saanut osallistujiltaan hyvää palautetta. Metsämörriä saa hyviä ideoita toimintaan ja metsämörri-lehti tulee yhden ohjaajan kotiin. Aluepäiväkodinjohtajalla on Metsämörriin liittyvää materiaalia koottuna kansioon.

Vekara-ahon päiväkodista on osallistuttu muutamalle luontokurssille, jossa aiheina on ollut mm. seikkailukasvatusta ja maataidetta.

Pikku-Tuokkosen päiväkodissa on suunnitteilla ympäristöaiheisiin koulutuksiin osallistuminen. Haastattelun aikaan syksyllä 2005 tehtiin juuri kyselyjä, ketkä lastentarhanopettajista olisivat innokkaita osallistumaan.

Raatinharjun alueen perhepäivähoitajille ei ole järjestetty ympäristökasvatuskoulutusta. Koulutukset ovat liittyneet lähinnä urheilemiseen ja askarteluun. Kunta on kyllä tiedottanut ympäristöasioista. Oulun Jätehuollon jäteopas on tarkkaan luettu ja tallessa.

Kunnan henkilöstölle järjestetyssä kyselyssä kysyttiin henkilökunnan osallistumista ympäristöaiheisiin koulutuksiin. Kuusi vastaajaa ilmoitti, että ympäristöaiheita on käsitelty heille annetuissa koulutuksissa. Käpykolon päiväkodin vastaajan mukaan Kiimingin varhaiskasvatussuunnitelmassa ja esiopetus-suunnitelmassa luonto ja sen hyvinvointi otetaan huomioon. Päiväkoti Pikku-Vekaran vastaajan mukaan koulutuksessa on selvitetty Kiimingin kunnan ympäristöasioita. Raatinharjun päivähoitoalueen vastaajan mukaan koulutuksessa on saanut tietoa, miten pienet lapset voidaan kasvattaa ”ympäristöystävällisiksi” ja kierrättäjiksi. Kierrätyksestä ja jätteiden lajittelusta on saanut koulutusta Pikku-Tuokkosen päiväkodin vastaajat. Aihe koettiin tärkeäksi mm. kaatopaikkojen täyttymisen ja haittojen ehkäisyn takia.

Muista päiväkodeista ei ole osallistuttu ympäristöaiheisiin koulutuksiin, mutta kiinnostusta osallistumiseen olisi. Jatkossa asiaan voisi panostaa. Tiedottamista halutaan lisää, päiväkodeihin ei ole tullut tarpeeksi tietoa ympäristöaiheisista kouluttautumismahdollisuuksista. Laivakankaan päiväkodissa toivotaankin, että myös päiväkotien tuotaisiin myös ympäristöalan aiheita, koska jo varhaislapsuudessa luodaan myönteinen kuva lapsille ympäristöasioista. Kyselyssä Päiväkoti Kanervan vastaaja toivoa lisää selkeää opastusta ympäristöasioihin liittyen. Jotkut Kiimingin kunnan lastentarhaopettajat kokevat, että seikkailukasvatus ja luonnossa liikkuminen ovat toiminnassa kasvamassa. Jotkut ohjaajat ovat omatoimisesti osallistuneet koulutuksiin oman kiinnostuksen mukaan. Ympäristöasioita on käsitelty myös yhden lastentarhanopettajan ammattiin kouluttautumisessa, mutta ei enää kunnan järjestämänä.

3.10.2 Opettajien osallistuminen ympäristöaiheisiin koulutuksiin

Kaksi lukion opettajaa, biologian ja maantieteen opettaja sekä kemian, matematiikan ja fysiikan opettaja, ovat osallistuneet viiden opintoviikon laajuiseen kestäväseen kehityksen koulutukseen (Keke – koulutukseen) syksyllä 2003. Keke –koulutuksen saaneet opettajat järjestivät lukion opettajille ja muulle henkilökunnalle ympäristöaiheista koulutusta 4.10.2003 (virkaehtosopimukseen kuuluva koulutus eli Veso-koulutus).

Yhteisissä pikkukoulujen tapaamisissa on tutustuttu Metsämörrioppaisiin ja annettu vinkkejä aiheeseen liittyen.

Koulujen ja päiväkotien Vihreä lippu –ympäristöohjelmaa on käyty esittelemässä Alakylän koululla muutama vuosi sitten. ”Vihreä lippu –toiminnan päämääränä on kehittää ekoarkea sekä lasten ja nuor-

ten osallistumista. Vihreä lippu –kouluissa ja päiväkodeissa toimitaan ympäristövastuullisesti ja opetellaan vaikuttamisen taitoja.” Alakylällä Vihreää lippua yritettiin toteuttaa toiminnassa, mutta toiminta jouduttiin lopettamaan. Vihreä lippu –järjestelmä oli myös lukion opettajille tuttu, mutta järjestelmä koettiin liian työlääksi menetelmäksi lukion kestävän kehityksen työhön. Lisätietoa Vihreä Lippu –järjestelmästä on liitteessä 4.

Kun kunnassa jäteyritys vaihtui v. 2004 koulujen henkilökunnille pidettiin lajittelukoulutusta.

Hannuksen koululta ei ole osallistuttu ympäristöaiheisiin koulutuksiin. Kestävän kehityksen (keke) koulutuksesta on kyllä kuultu.

Huttukylän koulun haastateltava opettaja ei ollut osallistunut ympäristöaiheisiin koulutuksiin. Myös Kiiminkijoen koululla, Jäälin koululla ja yläasteella opettajien osallistuminen ympäristöaiheisiin koulutuksiin on ollut vähäistä.

Henkilöstön ympäristökyselyssä kysyttiin ympäristöaiheisiin koulutuksiin osallistumisesta. Yksi vastaaja Kiimingin lukiosta on osallistunut lukuisiin ympäristöaiheisiin koulutuksiin. Päälimmäisenä vastaajan mielessä oli SYKLIN järjestämä kestävän kehityksen viiden opintoviikon koulutus. Neljä muuta vastaajaa Alakylän ja Ylikylän kouluilta, yläasteelta ja lukiosta eivät ole osallistuneet ympäristöaiheisiin koulutuksiin.

3.10.3 Muiden kunnan henkilöstöryhmien osallistuminen ympäristöaiheisiin koulutuksiin

Jätehuoltoyhtiön vaihtuessa Lassila & Tikanoja järjesti kaikkien kunnan kiinteistöjen osalle henkilökunnasta jätteiden lajittelukoulutusta vuonna 2004. Ympäristökyselyssä tuotiin esille, että koulutusta sai vain erittäin suppea henkilöstömäärä. Lajittelukoulutusta ei saanut ollenkaan Laivakankaan päiväkodin henkilökunta, koska päiväkotia valmistui samoihin aikoihin kun lajittelu otettiin käyttöön. Jäälin kirjastossa lajittelukoulutus peruuntui, mutta kirjasto sai kuitenkin kirjalliset lajitteluohjeet.

Honkimaan varikon kahdesta ympäristökyselyyn vastaajista toinen on saanut ongelmajätteisiin liittyvää koulutusta ja toinen elektroniikkajätteisiin liittyvää koulutusta. Kaksi vastaajaa ei ole saanut ympäristöaiheista koulutusta ollenkaan.

Nuorten työpajan projektipäällikkö on osallistunut paljon ympäristöaiheisiin koulutuksiin. Koulutusten aiheet ovat liittyneet mm. ongelmajätteisiin, lääkejätteisiin ja kierrätykseen.

Ylikylän laitoshuoltajan mukaan ympäristöasioista on suunniteltu parissa tilaisuudessa koko henkilökunnan voimin. Toinen kyselyyn vastannut laitoshuoltaja ei ole saanut ympäristökoulutusta.

Hallinto-osastoon kuuluva vastaaja on osallistunut ”kestävään kehitykseen” liittyviin luentoihin. Hän on käynyt myös kurssin ”Kestävän kehityksen huomioiminen matkailussa”, mutta siitä on jo aikaa.

Kyselyn ja haastattelujen vastausten mukaan mitään ympäristöaiheista koulutusta ei ole saanut Nuorten työpaja Karttuunin, kirjastojen, kehitysvammahuollon ja vanhustyön henkilökunnat. Hallinto-osaston vastaaja toivoo koulutusta ja sitoutumista kunnanvirastojen henkilökunnalle ympäristöasioihin (Paperinkeräysastiaan laitetaan muovia, pahvia ja kopiopapereiden käärepaperit).

3.10.4 Ympäristödiplomihankkeen projektipäällikön lisäkoulutus

Projektin aikana projektipäällikkö Maria Lauronen on osallistunut seuraaviin koulutuksiin, luentoihin, seminaareihin, näyttelyihin ym. saadakseen vinkkejä, lisätietoja ja näkökulmia projektityöhön.

Koulutus, seminaari,	Sisältö lyhyesti	Järjestäjä	Paikka	Ajan-
----------------------	------------------	------------	--------	-------

luento, näyttely ym.				kohta
Linnunpöntöt ja pönttöpesijät -näyttely	Linnunpönttömallit, pönttöjen asukit, linnunpönttöjen rakentaminen ja sijoittaminen maastoon	Oulun yliopisto	Oulun yliopiston eläinmuseo, Oulu	5.5.2004
Oulun yliopiston kasvitieteellinen puutarha ja kasvihuoneet	Eri kasvilajit	-	Oulun yliopiston kasvitieteellinen puutarha, Oulu	5.5.2004
Seudullista elinvoimaa lähiruosta -seminaari	Teemana: Yhteistyön lisääminen alueellisten maatalous- ja elintarvikeyritysten sekä ruokapalveluorganisaatioiden välillä, puheenvuoroja mm. ”Mikä rajoittaa lähiruoan hankintaa kuntasektorilla” ja ”Lähiruoka – mahdollisuus vai mahdoton ammattikeittiössä”	Elintarviketyöohjelma ja Elinvoiman eväät -hanke	Pohjois-Pohjanmaan ammattioppilaitos, Oulu	10.5.2004
Biojättekampanjan näyttely	Kompostorimalleja, tarvikkeita ja kompostointiohjeita	Oulun Jätehuolto ja kompostointialan yritykset	Kiimingin kirjasto ja Oulun pääkirjasto	3.5. ja 10.5.2004
Kompostointikurssi	Kompostoinnin aloittaminen ja kompostin hoito	Pohjois-Pohjanmaan Marttapiiriliitto & Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus	Pohjois-Pohjanmaan Marttapiiriliiton tilat, Oulu	13.5.2004
Rakennusperintöpäivät	Teemoina mm. ”Vanhasta oppien – uutta luoden”; puurakentaminen, korjaus ja rakennussuojelu	mm. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus ja Oulun yliopiston arkkitehtuurin osasto	Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston uusi päärakennus, Oulu	10.9.2004
Studia Generalia – luentosarjan 2. luento: ”Yhteinen ympäristömme – arkiset arvomme”	Voiko ympäristöarvoja mitata rahassa? – Ekologisia ja taloustieteellisiä näkökulmia	mm. Oulun yliopisto ja Oulun Hiippakunta	Tiedekeskus Tietomaa, Oulu	6.10.2004
Rakennuskoulu	mm. tarjouspyynnöt, rakentamissuunnitelmat, rakentamismääräykset, rakennustekniset ratkaisut	?	Oulun seudun ammattikorkeakoulu, tekniikan yksikkö	12.10.2004
Studia Generalia – luentosarjan 3. luento: ”Yhteinen ympäristömme – arkiset arvomme”	Elämän puu – Suomalaisen luontosuhteen teologisia ulottuvuuksia	mm. Oulun yliopisto ja Oulun Hiippakunta	Tiedekeskus Tietomaa, Oulu	13.10.2004
Studia Generalia – luentosarjan 4. luento ”Yhteinen ympäristömme – arkiset arvomme”	Mistä Suomi lämpenee?	mm. Oulun yliopisto ja Oulun Hiippakunta	Tiedekeskus Tietomaa, Oulu	20.10.2004
Ympäristöteollisuuden tulevaisuus Suomessa	mm. Mitä mahdollisuuksia ympäristöasioiden hoito tuo PK -sektorille	Oulu Innovation Oy, Technopolis, Kemira ja Ouluseutu Yrityspalvelut	Technopolis Smarthouse, Oulu	4.3.2005

Koulutus, seminaari, luento, näyttely ym.	Sisältö lyhyesti	Järjestäjä	Paikka	Ajan-kohta
Rakentajamessut	Informaation hakeminen ekorakentamisesta, mm. vaihtoehtoiset energiamuodot (pellettilämmitys, aurinkoenergia), kuivakäymälät, jätehuollon järjestäminen, jätevesiratkaisut	Järjestäjä Pohjois-Suomen Messut; useita näytteilleasettajia;	Ouluhalli, Oulu	22.4.2005
Nuukuusviikon näyttely	Veden ja energiankulutus; ”turhakkeet” eli kodin turhat	Oulun Jätehuolto, Martat	Neuvokas, Oulu	22.4.2005

	kapistukset			
Kiinteä yhteys luomakuntaan –seminaari (Kirkkopäivät 2005)	Toimijat, todellisuus ja yhteiskuntavastuu. Alustuksia, paneelikeskustelu ja asiaa Kirkon ympäristödiplomista.	Oulun hiippakunnan tuomiokapituli ja Kirkkohallitus	Oulun kaupungin kirjaston Teuvo Pakkala -sali	28.5.2005
Jätevesi-ilta	Uuden jätevesiasetuksen ja erilaisten jätevesijärjestelmien esittelyä	Oulun seudun ympäristövirasto	Toimintakeskus Syke	16.6.2005
Pohjois-Pohjanmaan ympäristötietoisuustoiminnan laaja neuvottelukunnan kokous	Alustuksina ympäristödiplomihankkeen lisäksi: - Lähiruoka, parasta ruokaa / Oulunkaaren Ruokaketju - hankkeen projektipäällikkö Päivi Vitikka - Pohjois-Pohjanmaan ympäristötietoisuustoiminta ja ympäristöasenteet / Seija Kemppainen	Pohjois-Pohjanmaan ympäristötietoisuustoiminnan laaja neuvottelukunta	Tiehallinnon tilat, Oulu	17.11.2005
Jokivarsien Wanhat Rakennukset – päätösseminaari	Aiheina mm. kunnan rooli vanhojen rakennusten säilyttämisessä ja korjaamisessa sekä Jokivarsien Wanhat Rakennukset -projektin tuloksia	Jokivarsien Wanhat Rakennukset –projekti ja Pohjois-Pohjanmaan kylät ry.	Kiimingin kunnanvirasto	26.11.2005
”Voiko jokivettä juoda?” Kiiminkijoen vesienhoitoseminaari	- Kiiminkijoen veden laatu mm. maaseudun, metsän, turvetuotannon ja ympäristökeskuksen näkökulmasta.	Kiiminkijoki ry.	Ylikiimingin Harjurinteen koulu	1.12.2005

3.10.5 Koulutuksen ympäristöohjelma

Päämäärä: Ympäristökoulutuksen lisääminen

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuhenkilöt
Päivähoidon henkilökunnan osallistumisen lisääminen ympäristöaiheisiin koulutuksiin, kuten Metsämörri-koulutuksiin ja Vihreä Lippu -koulutuksiin	Tiedottaminen ympäristöaiheisten koulutusten saatavuudesta	v. 2006	Alueellisten päivähoitoyksiköiden esimiehet
Opettajien osallistumisen lisääminen ympäristöaiheisiin koulutuksiin, kuten kestävän kehityksen Keke-koulutuksiin ja Vihreä Lippu -koulutuksiin	Tiedottaminen ympäristöaiheisten koulutusten saatavuudesta	v. 2006	Sivistystoimenjohtaja, rehtorit ja opettajat
Jätteiden lajittelukoulutusta niille henkilöille, jotka haluavat ja jotka kokevat jääneensä siitä paitsi	Kysytään koulutuksen järjestämisen mahdollisuutta Jätehuoltofirma Lassila & Tikanojalta ja/tai Oulun Jätehuollolta.	v. 2006	Talonrakennusmestari Jarmo Järvelä ja kunnan eri yksiköt

3.11 Ulkoinen ympäristökatselmus eli auditointi

Kunta voidaan auditoida sen jälkeen, kun kunnanhallitus on hyväksynyt ympäristödiplomiraportin. Kunnanhallitus käsitteli kunnan ympäristödiplomiraportin 23.1.2006, jolloin raporttiin esitettiin muutamia korjauksia ja asia jätettiin vielä pöydälle (20 §). Raportti hyväksyttiin korjausten jälkeen 13.2.2006 (37 §). Auditoidut tarvitsevat myös tietyn ajan raporttiin tutustumiseen ennen kuin varsinaisen auditointi pidetään. Koska kyseessä on pilottihanke ja kunnilla ei ole omaa auditointijärjestelmää, auditoiduksi pyydettiin Oulun Hiippakunnan Tuomiokapitulin nimeämät ympäristödiplomiauditoidut, joilla on Kirkon ympäristödiplomien auditointipätevyydet Suomen seurakuntien auditointiin. Auditoiduina toimivat Muhoksen seurakunnan talouspäällikkö Riitta Kukkohovi-Colpaert ja Oulun Hiippakunnan Tuomiokapitulin yhteistyökonsultti Seppo Pietilä. Ohjausryhmän kokouksessa 9.12.2005 päätettiin, että auditointitilaisuuteen osallistuu kunnan ympäristötyöryhmäläisten lisäksi ohjausryhmän puheenjohtaja Pentti Jokikokko, kunnanhallituksen puheenjohtaja Marjo Korhonen ja kunnanjohtaja Eino Iisakka.

Kunnan auditointisuunnitelmapalaveri pidettiin 24.11.2005, ja paikalla oli auditoija Seppo Pietilä, kunnan ympäristötyöryhmästä sivistystoimenjohtaja Markku Väisänen, kaavoitusarkkitehti Hilikka Lempiäinen, hallintojohtaja Harri Kantola, Maarit Kaakinen ja Maria Lauronen, seurakunnasta Kati Yrttiaho ja ympäristökeskuksesta Eine Kela-Löytynoja. Palaverissa käytiin läpi Laurosen laatimaa esitystä kunnan auditointisuunnitelmaksi. Auditointisuunnitelma, joka sisältää pistetaulukon ja kunnalle esitettävät pisteet, on liitteenä 5.

Kiimingin kunnan auditointi järjestettiin kaksipäiväisenä 11. ja 12.4.2006. Ensimmäisenä auditointipäivänä 11.4.2006 käytiin läpi kunnan ympäristödiplomijärjestelmän raporttia sekä ympäristödiplomin minimivaatimukset ja lisäpistetoiminnot. Paikalla oli auditoijien ja Kiimingin ympäristödiplomihankkeen projektipäällikön lisäksi kunnan ympäristötyöryhmäläisiä ja ohjausryhmän edustajia.

Toisena auditointipäivänä 12.4.2006 käytiin paikan päällä auditoijien valitsemissa kohteissa tarkistamassa, että ympäristödiplomiraportin asiat vastaavat todellisuutta. Kohteina olivat Kiimingin kunnan varikko, Vekara-ahon päiväkotia, Kiiminkijoen koulu ja Sosiaali- ja terveystoimisto. Lisäksi kunnanvirastolla haastateltiin kunnan siivoustyönjohtajaa ja ruokapalvelupäällikköä. Päiväkotikohteessa haastateltiin päiväkodinjohtajaa, lastentarhanopettajaa, vastaavaa ruuanjakajaa ja siivoojaa. Koulukohteessa haastateltiin rehtoria, opettajaa, siivoojaa, suurtalouden työnjohtajaa ja suurtalouskokkia. Kunnan varikkoa esitteli vastaava varastonhoitaja.

Ulkoisen ympäristökatselmuksen raportin mukaan Kiimingin kunta täyttää kirkon ympäristödiplomin pohjalta minimikriteerit (500 pistettä). Lisäpisteitä Kiimingin kunta on kerännyt 133 pistettä ja kokonaispistemäärä on kirkon ympäristödiplomiin oikeuttava 633. Arvioinnissa on käytetty Kirkon ympäristödiplomin käsikirjan 1. painoksen kriteerejä

Ohjausryhmän kokouksessa 9.12.2005 päätettiin, että Maria Lauronen alkaa kirjoittamaan julkaisua, jonka aiheena on Kirkon ympäristödiplomijärjestelmän soveltuminen kuntaorganisaatioon – Kokeilukuntana Kiiminki. Julkaisu soveltuu ympäristöhallinnon Alueelliset ympäristöjulkaisut – julkaisusarjaan. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus tukee Kiimingin ympäristödiplomihanketta tässä julkaisuasiassa hoitamalla julkaisun taiton ja painamisen kustannukset. Julkaisun kohderyhmänä olisi lähinnä Suomen kunnat ja seurakunnat. Julkaisulla on myös perusjakelu mm. yliopistokirjastoihin ja ympäristöhallinnon yksiköihin. Julkaisu julkistetaan Kirkon ympäristöpäivillä elokuussa 2006.

3.12 Tunnustuspalkinto

Kuntaorganisaation ollessa kyseessä, Kiimingin kunta ei voi saada ympäristömyönteisestä toiminnastaan tunnustukseksi Kirkon ympäristödiplomia. Kunnan tunnustuspalkitsemismenettelystä keskusteltiin kunnan, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen ja Oulun seudun ympäristöviraston yhteisessä palaverissa 14.12.2005. Ympäristökeskuksesta paikalla oli ohjausryhmään kuuluvien Laukkasen ja Kela-Löytynojan lisäksi ympäristökeskuksen johtaja Mauno Rönkkömäki ja ylitarkastaja Paula Ala-Aho. Ympäristövirastosta oli paikalla Oulun seudun ympäristöviraston ympäristötarkastaja Maarit Kaakinen. Kunnan edustajina paikalla olivat kunnanjohtaja Eino Iisakka, yhdyskuntajohtaja Risto Sarkkinen ja Maria Lauronen. Kokouksessa päätettiin, että mikäli kunta täyttää auditoijien mielestä ympäristövaatimukset, ympäristökeskus voi myöntää Kiimingin kunnalle tunnustuspalkinnon.

3.13 Tiedottaminen

Oleellista koko henkilöstöä sekä myös kuntalaisia ja seurakuntalaisia koskevissa projekteissa on tiedottaminen. Projektipäällikkö Maria Laurosellalla oli päävastuu tiedottamisesta, ja häntä tuettiin tiedottamisasiassa. Laurosen laatima tiedotussuunnitelma hyväksyttiin kunnan ympäristötyöryhmän kokouksessa 10.5.2004 (7 §) ja ohjausryhmän kokouksessa 13.5.2004 (7 §). Viimeisin versio tiedotussuunnitelmasta on liitteenä 6.

3.13.1 Sisäinen tiedotus

Kunnassa Kiimingin ympäristödiplomihankkeesta tiedotettiin työntekijäkokouksissa. Infotilaisuudessa kerrottiin, mitä ympäristödiplomihanke tarkoittaa juuri kyseiselle työyksikölle. Infotilaisuudet pidettiin ennen kyseisen yksikön sisäistä ympäristökatselmusta. Infotilaisuuteen osallistujille jaettiin ympäristökyselylomake (liite 7), jotta kaikilla viranhaltijoilla ja työntekijöillä olisi mahdollisuus sanoa oma mielipiteensä ympäristöasioista ja esittää kehitysehdotuksia. Liitteen 2 ympäristökatselmuksen ensimmäisessä sarakkeessa on luettelo pidetyistä infotilaisuuksista.

Ohjausryhmän kokouksessa 9.12.2005 päätettiin, että ympäristötyöryhmään kuuluvat osastojen esimiehet vastaavat ympäristöohjelmien jakelusta omilla osastoillaan. Kunnassa on nimetty tiedottajat, jotka vastaavat laajemmasta jakelusta lähetelistan mukaan. Päätettiin, että valmiin raportin jakelu tapahtuu vasta auditoinnin jälkeen. Ympäristötyöryhmän jäsenille toimitetaan valmiit raportit jo ennen auditointia. Maarit Kaakinen saa tässä yhteydessä raportin toimitettavaksi Oulun seudun ympäristövirastolle. Kunnan arkistosihteeri huolehtii raportin arkistoinnista ja toimittaa kappaleet Kiimingin kirjastoihin. Kunnan ympäristötyöryhmä päätti 5.10.2005, että kouluille lähetetään yhteenveto kaikkien koulujen ympäristökasvatustoimista, jotta koulut voisivat ottaa vinkkejä toisiltaan ympäristökasvatustyöhön ja tieto lisääntyy, mitä muissa kouluissa tapahtuu ympäristökasvatuksen saralla. Sama tehdään Kiimingin päiväkotien kohdalla. Kunnan ympäristötyöryhmän kokouksessa 10.1.2005 päätettiin, että Maria Lauronen osallistuu myös projektin jälkeiseen tiedottamiseen.

3.13.2 Ulkoinen tiedotus

Tähän mennessä on järjestetty kolme tiedotustilaisuutta. Ensimmäinen tiedotustilaisuus oli hankkeen julkistamistilaisuus 31.3.2004. Paikallislehti Rantapohja kirjoitti hankkeen alkamisesta. Toinen tiedotustilaisuus järjestettiin 14.9.2004: tiedotustilaisuuden aiheina olivat seurakunnan ympäristökatselmuksien ja katselmusten aloittaminen kunnassa. Laurosta haastateltiin tiedotustilaisuuden yhteydessä Yleisradion Oulu-radion. Rantapohja oli toinen tiedotustilaisuuteen saapunut median edustaja. Myös seurakuntalehti Rauhan tervehdys kirjoitti hankkeesta (nro. 30 / 23.9.2004). Kolmas tiedotustilaisuus keskittyi seurakunnan jätehuollon kehittämiseen, mutta tiedotustilaisuudessa sivuttiin myös koko Kiimingin ympäristödiplomihanketta.

Lauronen kirjoitti artikkelin ympäristödiplomihankkeesta ympäristöalan julkaisuun Ympäristö ja Terveys (9/2004) otsikolla Kunnalle ja seurakunnalle yhteinen kestävä kehityksen ohjelma Kiimingissä.

Yksi ulkoisen tiedottamisen kanava on kunnan nettisivuilla oleva tietopaketti ympäristödiplomihankkeesta (www.kiiminki.fi). Sivuille kerrotaan projektista sekä ajankohtaisista asioista. Sivuille on luetteltu kaikki ympäristödiplomihankkeessa mukana olevat. Sivuille on mahdollisuus antaa palautetta kunnan ja seurakunnan tarjoamien palvelujen ympäristönäkökohdista.

Kiimingin ympäristödiplomihankkeesta tehty esite, joka valmistui toukokuussa 2005. Esiteen suunnittelusta vastasi ammattikorkeakouluopiskelija Kaisa Tiri. Esiteen tekstin sisällöstä vastasi Maria Lauronen. Esiteen kuvat ovat Tauno Kohosen ja Maria Laurosen ottamia. Ohjausryhmän jäsenillä oli mahdollisuus kommentoida esiteversioita. Valmiin esitteen kopio on liitteenä 8. Esiteen 1. painos on 2000 kpl, ja esitteitä on jaettu sidosryhmille sekä kuntalaisille tapahtumien yhteydessä. Esiteitä on toimitettu ympäristötyöryhmien ja ohjausryhmän jäsenille, kirkkoneuvoston ja -valtuuston jäsenille, kunnanvaltuutetuille, kunnan johtoryhmälle, seurakunnan työntekijöille, Kiimingin kirkkoon kirkkoveriaalle, Ympäristöministeriölle, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukselle, Oulun seudun ympäristövirastoon, Oulun Hiippakuntaan, 4H:n Virike -kahvilalle sekä joillekin kasiasta kiinnostuneille seurakunnille. Esiteitä on saatavilla myös Kiiminkipäivillä ja muissa tapahtumissa.

Hankkeeseen liittyvistä tilaisuuksista on tiedotettu esimerkiksi kirkollisissa ilmoituksissa ja ympäristödiplomien nettisivujen ajankohtaisista -palstalla. Kuntatiedote on yksi mahdollinen tiedotuskanava tiedottaa asiasta kuntalaisille.

Hanketta on esitelty Kiiminkipäivät -nimisessä tapahtumassa kahtena vuonna 2004 ja 2005. Kiiminkipäivillä hanketta esiteltiin posterin muodossa ja kirkkoherran tervehdyksessä. Messupaikalla oli kävijöiden oli mahdollista ottaa mukaansa esitteitä (v. 2005), palautelappuja ja ympäristövinkkejä

(v. 2004). Hanketta aiottiin esitellä valtakunnallisilla kirkkopäivillä toukokuun lopussa 2005. Koitelin tunnelmatuvalla olisi ollut ympäristödiplomihankkeen esittelyä lauantaina 28.5.2005, mutta valitettavasti tapahtuma jouduttiin perumaan vähäisen ilmoittautujamäärän takia.

Kirkkopäivien yhteydessä 28.5.2005 on Oulun hiippakunnan järjestämä ympäristöaiheinen seminaari ”Kiinteä yhteys luomakuntaan - Toimijat, todellisuus ja yhteiskuntavastuu”, jossa kommenttipuheenpuhevuoron esitti seurakunnan ympäristövastaava talousjohtaja Kati Yrttiaho.

Maria Lauronen oli kertomassa Kunta-yrittäjät –yhteistyöryhmän kokouksessa 1.3.2005 Kiimingin ympäristödiplomihankkeesta sekä kunta/seurakunnan ja yrittäjien ympäristöyhteistyön mahdollisuuksista. Yrittäjät ottivat asian vastaan myönteisesti ja aihe herätti paljon keskustelua. Kiimingin yrittäjille julistettiin keväällä 2005 kilpailu, jonka tarkoituksena oli löytää kiiminkiläinen vuoden ympäristömyönteinen yritys. Kilpailukutsu on liitteenä 9. Tulokset oli tarkoitus julistaa Kiiminkipäivillä elokuussa 2005, mutta valitettavasti kilpailuun ei tullut yhtään vastausta. Kilpailun järjestämistä aiotaan jatkaa, ja Kiiminkipäivillä heitettiinkin yrittäjille haaste ensi vuotta varten.

30.5.2005 Korhonen kertoi hankkeesta Kiimingin Rotary –klubille. Mahdollisuuden esitelmän pitoon järjesti kirkkovaltuuston puheenjohtaja ja ohjausryhmän jäsen Pekka Laukkanen.

Luomakunnan sunnuntain kirkkokahveilla 28.5.2004 ja Kesävieraiden kirkkopyhän kirkkokahveilla 18.7.2004 Korhonen kertoi ympäristödiplomihankkeesta. Kesävieraille kerrottiin lisäksi muistakin ajankohtaisista ympäristöasioista: Kiimingin uusista jätehuoltomääräyksistä ja uudesta haja-asutusalueiden jätevesiasetuksesta.

Keväällä 2005 ilmestyneessä Kirkon ympäristödiplomien käsikirjassa 2. painoksessa on esimerkki Kiimingin ympäristödiplomihankkeesta (s. 12). Kopio kirjan sivusta on liitteenä 10.

Lauronen oli pitämässä alustuksen Pohjois-Pohjanmaan ympäristötietoisuustoiminnan laajan neuvottelukunnan kokouksessa 17.11.2005 aiheesta Kiimingin ympäristödiplomihanke kuntayhteistyön näkökulmasta: yhteistyömallin ”löytyminen” ja havaitut hyödyt, ympäristöjärjestelmän laatimisen kuvaus ja ympäristödiplomien sisältö. Paikalla edustajia mm. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksesta, Oulun seudun ympäristövirastosta, Oulun kaupungin kunnanvaltuutetuista, Pro Agria – Maaseutukeskuksesta, Pohjois-Pohjanmaa Liitosta, kunnista sekä Tiehallinnosta.

Yhteydenottoja on tullut myös muista seurakunnista, jotka ovat laatineet tai jo saaneet ympäristödiplomien. Naantalinnasta otettiin yhteyttä ja siellä oltiin kiinnostuneita kunnan kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Kempeleen seurakunnasta otettiin myös yhteyttä ja vaihdettiin kokemuksia liittyen lähinnä katselmusten tekemiseen. Kemin seurakunnalle lähetettiin heidän pyynnöstään nippu esitteitä.

Kiimingin seurakunnan ja kunnan ympäristödiplomiyhteistyöhön liittyvät artikkelit, tiedotteet ja verkkotiedotteet:

- Lehtiartikkeli: Kunta ja seurakunta ajamaan kestävän kehityksen ohjelmaa. Kaleva 1.2.2004. s. 5.
- Lehtiartikkeli: Kestävän kehityksen ohjelma Kiiminkiin. Forum 24. 30.3.2004. s. 3.
- Verkkotiedote: Kiiminkiin ympäristödiplomi. Kaleva 31.3.2004 klo:16.51. Verkkolehti.
- Lehtiartikkeli: Yhteinen ympäristöhanke Kiimingissä. Rauhan tervehdys nro. 13, vol. 97. 1.4.2004. s. 15.
- Verkkotiedote: Kiimingissä kunta ja seurakunta yhteistyössä Kirkon ympäristödiplomi apunaan. Kaleva 1.4.2004. Verkkodokumentti. Osoitteessa: <http://www.evl.fi/>. Päivitetty 16.4.2004.
- Lehtiartikkeli: Kiimingin pilottihanke muillekin malliksi. Ukkola, Terttu. Rantapohja nro. 26. vol. 35. 6.4.2004. s. 4.

- Lehtiartikkeli: Lomalaisia kutsutaan Kiimingin kirkkoon. Kiiminki. Forum 24. 13.7.2004. s. 3. vol. 4. ”Kahveilla alustaa ajankohtaisista asioista ympäristödiplomia valmisteleva Maria Korhonen.”
- Lehtiartikkeli: Kiimingin kirkko kutsuu kesävieraita. Oulun Sanomat, nro. 15, vk 29/2004. s. 17. vol. 19. ”Jumalanpalveluksessa avustaa Kiimingin seurakunnassa ympäristödiplomia valmisteleva Maria Korhonen, joka kertoo työstään kirkkokahveilla seurakuntasalissa. Musiikin lomassa kuullaan myös, mitä muutoksia ympäristönhoitoon on tulossa.”
- Lehtiartikkeli: Kesävieraat Kiimingin kirkkoon. Rauhan tervehdys, nro. 23. 15.7.2004. vol. 97. s. 11.
- Radiohaastattelu Kiimingin ympäristödiplomihankkeesta 14.9.2004. Yleisradion Oulu-radio. Toimittajana Timo Nykyri. Haastateltavana Maria Lauronen.
- Lehtiartikkeli: Ympäristödiplomi ohjeeksi toiminnalle. Ukkola, Terttu. Rantapohja n:o 72/2004, 16.9.2004. s. 5.
- Lehtiartikkeli: Yhteisen ympäristön parhaaksi. Kiiminkiläiset pilottihankkeessa. Rauhan tervehdys, nro. 30. 23.9.2004. vol. 97. s. 11. ”Maria Korhosen haastattelu. Seurakunnan ympäristökatselmusten tuloksia.”
- Lehtiartikkeli: Kunnalle ja seurakunnalle yhteinen kestävä kehityksen ohjelma Kiimingissä. Korhonen, Maria. Ympäristö- ja Terveys –lehti 9:2004, 35 vsk. ss. 20-23.
- Lehtiartikkeli: Kestävä kehitys on jo osa arkea. Pulkkinen, Jonna. Kaleva, 6.12.2004. s. 4. ”Kestävä kehityksen toimikunnan pääsihteeri Sauli Rouhinen kertoi artikkelissa, että kestävä kehityksen suunnitelmat kaikissa n. 300 Suomen kunnassa ovat lamaantumisvaiheessa. Jostain täytyisi saada nyt uusia ideoita ja kipinöitä. Sen takia ollaan nyt Kiimingissä pohtimassa, miten saataisiin kuntien ja seurakuntien kestävä kehityksen suunnitelmia yhdistettyä.”
- Lehtiartikkeli: Ympäristömyönteisin yritys haussa. Forum 24. 20.5.2005. s. 7.
- Lehtiartikkeli: Kiimingissä etsitään vuoden ympäristömyönteistä yritystä. Oulu-lehti, nro. 53, 7.7.2005.
- Lehtiartikkeli: Hautausmaan jätteet lajitteluun. Rantapohja nro: 75, 27.9.2005. s. 6.
- Lehtiartikkeli: Metalliroskat omaan astiaan Kiimingin hautausmailla. Paakki, Pirkko. Rauhan Tervehdys nro: 32, 29.9.2005. s. 11.
- Verkkotiedote: Oulun hiippakuntaan lisää ympäristödiplomeja. Kunta ja seurakunta yhteistyössä. Oulun hiippakunta ympäristötoiminnan kirkollinen edelläkävijä. Tiedote 1.11.2005 / TH. Saatavilla osoitteessa: www.evl.fi.
- Radiohaastattelu Kiimingin ympäristödiplomihankkeesta 2.11.2005. Radio Pooki. Haastateltavana Maria Lauronen.
- Radiohaastattelu Kiimingin ympäristödiplomihankkeesta 21.12.2005. Yle –radio. Toimittajana Tarvas. Haastateltavana Maria Lauronen.

3.13.3 Tiedotuksen ympäristöohjelma

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Sisäisen tiedotuksen jatkaminen	Kunnan osastojen esimiehet ovat vastuussa ympäristöohjelmien toimittamisesta oman osastonsa henkilökunnalle	Talvel-la/kevällä 2006	Osastojen esimiehet ja projektipäällikkö Maria Lauronen

	Kunnan nimetyt tiedottajat hoitavat laajemman tiedotuksen lähetelistöjen mukaan	Talvella / keväällä 2006	Kunnan tiedottajat
	Talous- ja toimintasuunnitelmissa tiedotetaan ympäristötavoitteista ja toimintakertomuksissa raportoidaan tavoitteiden toteutumisesta		
Ympäristödiplomihanke tavoittaa kuntalaisia ja seurakuntalaisia (ulkoinen tiedotus)	Ympäristödiplomihanke on esillä tapahtumissa, kuten Kiiminkipäivillä	v. 2006	
	Tiedotustilaisuuksia pidetään, kun jotain ”merkittävää” tapahtuu projektissa.	v. 2006	Kunnanjohtaja Eino Iisakka
	Kiimingin ympäristödiplomihankkeen nettisivuja (www.kiiminki.fi) päivitetään	v. 2006	Maria Lauronen (sisältö) ja palvelusihteri Marja Kynkäänniemi (tekninen toteutus)
	Talous- ja toimintasuunnitelmissa tiedotetaan ympäristötavoitteista ja toimintakertomuksissa raportoidaan tavoitteiden toteutumisesta	v. 2006	Kunnanjohtaja Eino Iisakka ja talousjohtaja Arja Ahonen
	Kunnan raportti toimitetaan Kiimingin pääkirjastoon	Keväällä 2006	Kunnan arkistonhoitaja ja kirjastotoimenjohtaja ja pääkirjaston henkilökunta

4 TALOUS JA TOIMINTA

4.1 Talous- ja toimintasuunnitelma sekä toimintakertomus

Kiimingin ympäristödiplomihankkeen yhtenä päämääränä on, että ympäristötyö jatkuu osana normaalia toimintaa kunnassa varsinaisen projektin jälkeenkin. Yksi keino tavoitteen saavuttamiseksi on, että ympäristötavoitteet kirjataan talous- ja toimintasuunnitelmaan ja tavoitteiden toteutumista seurataan toimintakertomuksessa.

Millainen on hyvä tavoite:

1. Tavoite ohjaa toimintaa (kohti päämäärää)
2. Tavoite mittaa toiminnan vaikuttavuutta, tehtävän toteutumista ja vaikutusta
3. Tavoitteen toteutumista voidaan seurata
4. Tavoitteen saavuttamiseen on mahdollisuus vaikuttaa
5. Talousarviossa tavoitteilla on suora yhteys taloudellisiin resursseihin, mielekäs arviointi toimintakertomuksessa ja jonka toteutumista voidaan seurata. /4./

Kuntasuunnittelusta ja strategiatoiminnasta haastateltiin Kiimingin kunnan talousjohtaja Arja Ahosta ja kaavoitusarkkitehti Hilka Lempiäistä 21.10.2005. Kiimingin kunnan talousarviossa 2004 ja talous-suunnitelmassa 2004-2006 on Kiimingin strategiasuunnitelma. Kiimingin sloganina on ”Kiiminki – ylpeä luonnostaan”. Kiimingin vision 2010 yhtenä tavoitteena on kehittää asukaslähtöistä palvelujen verkkoa päivittäen jo olemassaolevia ja laatien uusia strategioita kunnan nuori ikärakenne huomioiden. Toimenpiteet tavoitteen saavuttamiseksi on, että strategiat päivitetään ja kaikkien lautakuntien ja osastojen tulee sitoutua niiden toteuttamiseen. Yhtenä strategiana on ympäristöstrategian laadinta, mikä kattaa rakennetun ja luonnonympäristön. Laatomisaikataulu on 2003-2005. Vastuutuksena on, että perustetaan luottamushenkilöistä ja viranhaltijoista koostuvat työryhmät. Tasekirjassa 2004 on selostus vision toteuttamisesta: ”Ympäristödiplomityö aloitettiin 2004 yhteistyössä Kiimingin seurakunnan kanssa.” Vuoden 2005 talous- ja toimintasuunnitelmassa kappaleessa 7.5. Ympäristöriskien hallinta on selostus ympäristöasioiden hoitamisesta seudullisesti sekä selostus Kiimingin ympäristödiplomihankkeesta. Kappale on liitteenä 11.

4.2 Seudullinen ympäristöyhteistyö

Vuoden 2005 alusta alkaen aloitti toimintansa Oulun seudun ympäristövirasto. Kiiminki on mukana seudullisessa ympäristöyhteistyössä. Kiimingin entinen ympäristösihteri Maarit Kaakinen on nyt Oulun seudun ympäristöviraston ympäristötarkastaja. Oulun seudun ympäristöviraston tehtäviin kuuluu mm. ympäristöpalvelujen tuottaminen ja ympäristölupa-asiat.

Kiimingin kunnalla on omat ympäristösuojelumääräykset, jotka astuivat voimaan lokakuussa 2004. Määräykset ovat liitteenä 12. Ympäristönsuojelumääräyksissä on ohjeita ja määräyksiä mm. vesien suojeluun ja jätevesien johtamiseen, jätteiden käsittelyyn, ilmansuojeluun, meluun sekä kemikaalien käsittelyyn ja varastointiin.

4.3 Rakentamisen ympäristönäkökohdat

Rakentamisessa huomioonotettavia ympäristönäkökohtia ovat materiaalien valinta, jätehuollon järjestäminen rakennushankkeessa sekä energiatehokkuus. Rakennussuojelu sekä rakennusten kunnostaminen ja ylläpito ovat myös kestävästä kehityksestä. Kestävästä kehityksestä on myös varmistaa kunnan tilojen korkea käyttöaste. Sosiaaliseen kestäväan kehitykseen liittyy liikuntaesteisten huomioiminen rakentamissuunnittelussa. Kunnan rakentamisasioista on haastateltu talonrakennusmestari Jarmo Järvelää 28.11.2005 sähköpostihaastatteluna.

4.3.1 Kunnan rakennushankkeet

Kiimingin kunnassa vuosien 2004-2005 aikana toteutetut rakennushankkeet ja tällä hetkellä meneillään olevat rakennushankkeet on lueteltu seuraavassa. Luettelossa rakennushankkeet on esitetty suurin piirtein suuruusjärjestyksessä suurimmasta alkaen.

1. Yläasteen laajennus ja saneeraus
2. Honkimaan päiväkodin rakentaminen
3. Kiiminkijoen koulun ilmastoinnin uusiminen
4. Tirinkylän koulun keittiön muutos
5. Paloaseman laajennus (kalustohalli)
6. Kunnanviraston lämpöverkoston tasapainotus + uusi lämmönvaihdin
7. Terveyskeskuksen jäähdytyksen rakentaminen
8. Nassikan päiväkodin leikki- ja peruskorjaus
9. Jäälän koulun ulkoalueen kunnostus
10. Tälle vuodelle (2005) investointihankkeena on myös Jäälän perusasteen 5-9-luokkien koulu ja liikuntasali, mutta varsinainen rakennustyö ei pääse alkamaan vielä.

4.3.2 Ympäristönäkökohdat rakentamisen hankinnoissa ja urakoissa

Urakkaohjelmassa ja urakkarajaliitteessä edellytetään urakoitsijaa laatimaan laatu- ja ympäristösuunnitelma ja toimimaan suunnitelman mukaisesti. Urakkaohjelmassa asiasta on mainittu seuraavasti:

Laadunvarmistus: Pääurakoitsijan on laadittava kahden viikon kuluessa urakkasopimuksen allekirjoituksesta työmaata koskeva laatusuunnitelma, jota täydennetään työn kuluessa. Kunkin urakoitsijan on laadittava omaa työtään koskeva työmaan laatusuunnitelma. Lisäksi urakoitsijan on toimitettava viranomaisen edellyttämään laadunvarmistusselvitykseen tarvittavat tiedot.

Urakkarajaliitteessä laatusuunnitelmavaatimus on esitetty seuraavasti:

Työmaan laatusuunnitelma ja ympäristösuunnitelma

Työmaan laatusuunnitelma on hankekohtainen asiakirja. Työmaan laatusuunnitelmassa esitetään työmaatoimintojen laadun rakentuminen sekä työmaan eri osapuolien toimet, joilla sopimuksen määrittelyt täytetään. Laatusuunnitelmassa esitetään, miten työmaata suunnitellaan, rakennetaan, ohjataan, dokumentoidaan ja valvotaan. Suunnitelmassa määritetään:

- tavoitteet ja laadunvarmistustoimenpiteet
- riskien ja kriittisten kohtien tunnistaminen ja eliminointi

- tuotannosuunnittelu- ja -ohjaustehtävät
- käytettävät menettely- ja työskentelytavat
- kosteuden hallinta, laaditaan työmaan kosteudenhallintasuunnitelma
- tarkastus- ja hyväksyttämismenettelyt
- tiedonkulku ja kirjaukset
- yhteistyö hankkeen muiden osapuolten kanssa
- laatusuunnitelman ylläpito ja muuttaminen.
- Laatusuunnitelma sisältää erillisenä asiana kattolyhtyjen rakentaminen.

Suunnitelma laaditaan urakkasopimuksen solmimisen yhteydessä.

Työmaan ympäristösuunnitelmassa määritellään toimintatavat, joiden avulla ehkäistään negatiivisten ympäristövaikutusten toteutuminen ja ohjataan työmaan toimintoja ympäristöystävälliseen toimintatapaan.

Ympäristösuunnitelmassa esitetään mm.

- materiaali- ja energiatalouden hallinta
- työmaan eri osapuolien perehdyttäminen kohteen ympäristövaatimuksiin
- työmaan ympäristövaatimuksiin liittyvien mittauksen ja tarkastusten suorittaminen
- materiaalihukan ja jätteitä vähentävän rakennusmateriaalin hankinta, pakkaus, varastointi ja käsittely
- rakennusjätteiden toisto- ja uusiokäyttö
- pölyn ja melun torjunta
- vaarallisten aineiden ja jätteiden käsittely
- yhtymäkohdat työmaan laadunvarmistukseen ja työturvallisuuden varmistamiseen

Jos kohde on esim. saneeraus, huomioidaan tarjouspyynnön liitteenä olevassa turvallisuussuunnitelmassa se tilanne kuinka toiminta- ja lähiympäristö tulee ottaa työn aikana huomioon. Muutoin edellytetään isommissa hankkeissa aiemmin kuvastusti työmaan laatusuunnitelman laadintaa. Pienemmissä muutaman kymmenentuhannen euron hankkeissa ei edellytyksiä ole. Kunta rakennuttajana kuitenkin valvoo, että kielteisiä ympäristövaikutuksia ei pääse muodostumaan ja jos näin olisi, kunta ei vastaisuudessa pyytäisi edes tarjouksia ympäristömääräyksiä rikkoneelta yritykseltä.

Kunta ei edellytä käytettäväksi mitään erityisesti ympäristöystävällisiä materiaaleja. Jotta näitä voisi vaatia, tulisi niistä olla tietoa ympäristöselkäreppuperiaatteella. Toinen ongelma vaadittaessa käyttämään ympäristöystävällisiä ja mahdollisesti kierrätettäviä materiaaleja on urakoitsijan mahdollisen vastuun poistuminen.

Rakennusmateriaalihan ovat yleisesti sellaisia, että ne on korjattavissa. Tietenkin jotkut kuosit muuttuvat niin, että esim. lattiamateriaalia, seinälaattoja tms. ei saa enää muutaman vuoden päästä, mutta tämä ei ole kunnan talonrakennusmestarin mukaan ongelma.

Purettavasta rakennuksesta on yleensä kierrätysperiaatteella poistettavissa lajittelun kautta mm. puu, teräs, alumiini ja kupari. Toimintakelpoiset posliinit, ikkunat, ovet ja kiintokalusteet esimerkiksi menevät myyntiin tai hyötykäyttöön joko kunnan irtaimistohuutokaupparamme kautta tai urakoitsijan välityksellä.

4.3.3 Rakentamisen aikaisen jätehuollon järjestäminen

Työmaan jätehuolto on aina urakoitsijan vastuulla. Riippuu työmaasta, miten asiat tehdään, mutta isommillä työmaille on lajittelua varten astiat tai siirtolavat. Vastaavan mestarin vastuulla on yleensä huolehti päätoteuttajana siitä, että kaikki jätehuollonäkökohdat tulevat työntekijöille tiedoksi. Tähän mennessä kunta ei ole tiedottanut urakoitsijalle kunnan jätehuoltomääräyksistä. Seikka laitetaan nyt kunnan rakentamisen ympäristöohjelmaan.

Rakentamisvaiheessa on lajiteltu seuraavat jätejakeet: puhdas puujäte, pahvi, metalli, betoni-, tiili-, laatta-, keramiikka- ja kipsijätteet, ylijäämää ja ongelmajätteet omina jakeinaan, asbesti, painekylälästetty puutavara, maalit, liimat, lakat ym. Asfaltti sikäli kun sitä puretaan jostain, menee mahdolli-

sesti urakoitsijan mahdollisiin omiin käyttötarkoituksiin tai heidän toimestaan asfalttiaseuille uudelleen käyttöön.

Nuorten työpajan työmaakohteiden (terassin remontit ym.) jätteet tuodaan työpajalle ja lajitellaan siellä.

Ylijäämämaat toimitetaan kunnan ylläpitämään Koitelin ylijäämämaiden vastaanottopisteeseen.

4.3.4 Rakennussuojelu

Kiimingin kunta oli mukana Jokivarsien Wanhat Rakennukset –hankkeessa. Hankkeessa inventoitiin mm. Kiimingin alueen vanhat ennen sotia rakennetut rakennukset. Päätösseminaarissa 26.11.2005 tuli esille, että kunta omistaa yhden vanhan rakennuksen, jolla on kulttuurihistoriallista merkitystä eli Huttukylän koulun, joka on vihitty käyttöön vuonna 1913. Rakennus on Museoviraston inventoima, ja se on todettu kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi rakennukseksi. Inventointikortti ei kuitenkaan automaattisesti takaa suojelua. Suojelumääräykset tulevat täytäntöön vasta kaavan kautta. Yleiskaava alueella on kesken. Suojelua voi hakea myös kansalaisaloitteen kautta. Tällä hetkellä kunnassa on meneillään hanke, jossa suunnitellaan Huttukylän koulun laajentamista. Huttukylän koulun laajennussuunnitelma-asia on tällä hetkellä kunnanhallituksen käsiteltävänä. Kunnan talonrakennusmestari Jarmo Järvelän lausunnon mukaan vanhaa koulua tullaan korjaamaan vanhaa arvostaen.

4.3.5 Tilojen käyttöasteet

Kunnassa tilat ovat lähes maksimikäytössään varsinaisen toiminnan aikana. Toiminta-ajan ulkopuolella kiinteistöjen käyttöaste ei ole tarpeeksi korkea lukuunottamatta koulujen liikuntasalien iltakäyttöä ja kokoustiloja. Koulujen, päiväkotien ja nuorten työpajan tiloja on jonkin verran kerhokäytössä. Kunnan ja seurakunnan kiinteistöhoitajien yhteisessä kontaktitapaamisessa 12.10.2005 esitettiin, että koulujen puutyösaleja olisi mahdollisuus käyttää esimerkiksi puutyökerhojen pitämiseen. Puutyökerhoissa voitaisiin rakentaa esim. linnunpönttöjä. Kontaktitapaamisessa esitettiin, että löydetäisiin aktiivinen henkilö viemään asiaa eteenpäin ja markkinoida tiloja ja näin nostaa tilojen käyttöastetta. Avainasemassa olisivat esimerkiksi koulujen rehtorit ja päiväkotien johtajat.

4.3.6 Liikuntaesteisten huomioiminen rakennusten suunnittelussa ja peruskorjauksissa

Liikuntaesteiset on otettu uusien rakennusten rakentamisessa otettu huomioon vuodesta 1999 lähtien, kun voimaan tuli tätä koskeva määräys. Aiemminkin on liikuntaesteisten pääsyyn kiinnitetty huomiota oikeastaan koko sen ajan kun talonrakennusmestari Jarmo Järvelä on ollut töissä kunnassa näissä tehtävissä eli vuodesta 1987. Suunnittelusta vastaa yleensä arkkitehti. Joskus on pyydetty lausuntopyyntöä vammaispuolvelusta.

Eli nykyisin kaikissa rakennuksissa otetaan liikuntaesteiset huomioon jo suunnitteluvaiheessa. Rakennuksiin tehdään luiskat, inva-wc:t ja tarvittaessa myös hissi. Eli näistä on olemassa rakennusmääräykset, joten minkään kunnan ei erityisesti tarvitse tehdä erillisiä päätöksiä asiasta. Yleisötiloihin asennetaan myös induktiosilmukka kuulolaitetta käyttäviä varten.

Kunnanvirastolla, Terveyskeskuksessa ja Sosiaalitoimistossa on tehty jälkikäteen korjauksia liikuntaesteisten tarpeet huomioiden. Kunnanvirastolle asennettiin sähköiset ovenavaajat kymmenisen vuotta sitten, tuolloin ulko-ovi levennettiin sisäänkäsyn helpottamiseksi. Oviautomaattia ei kuitenkaan käyttänyt muutaman asennusta seuraavan vuoden aikana yksikään liikuntavammaisen. Ohikulkevat pojat sen sijaan kävivät painamassa nappia ja keskustuimistossamme oli palvelusihteeri paleltua talvipakkasilla moisen temppuilun johdosta. Lopulta avauspainike siirrettiin sisään ja entisestä ulkona pylväässä olevasta avauspainikkeesta tehtiin kutsupainike. Muut käyttäjät kokivat talonrakennusmestari mukaan lukien sähköiset ovenavaajat ongelmallisena ja jatkuvasti vikaantuvina. Lopulta ne poistettiin yleisön ja viraston työntekijöiden pyynnöstä. Ensi vuonna tulee uudet sähkö-hydrauliset avajat.

Ympäristökatselmuksissa Maria Lauronen havainnoi myös liikuntaesteisten huomioimista paikan päällä kunnan kiinteistöissä. Seuraavaan taulukkoon on koottu katselmusten tulokset. Tulokset olisi hyvä

lähettää tiedoksi Kiimingin kunnan vammaispoliittisen ohjelman laatijoille. Vammaistyöstrategiatoumikunta on aloittanut työnsä syksyn 2005 aikana /5/.

TAULUKKO 1 Liikuntaesteisten huomioiminen kunnan kiinteistöissä

Kiinteistö	Inva-wc:t	Sisääntulon esteettömyys (luiskat, sähköovet jne.)	Invapaikoitus	Muut huomiot
Alakylän koulu	On, 1 kpl uudessa tilassa	Nostettava teräsluiska pääsisäänkäynnin portaissa. Teräsluiskaa on käytetty ”mopoluiskana” (il-kivaltaa) ja se on siirretty varastoon, mutta se otetaan aina tarvittaessa käyttöön (ei ole tällä hetkellä käytössä, koska koulussa ei ole liikuntarajoitteisia oppilaita).	Ei merkittävää paikkaa, ajoneuvo voi ajaa lähelle sisäänkäyntejä.	Uudella puolella ei ole portaita.
Hannuksen koulu	Ei ole	- Ei luiskia - Pääovelle asennettiin tukikaide - Liikuntaesteinen ei pääse etupihalta rakennukseen, korkeat portaat → asiasta on ollut puhetta mm. vaalien aikaan, kun rakennusta on käytetty äänestyspaikkana	Ei merkittävää paikkaa, autolla pääsee ajamaan lähelle sisäänkäyntejä	- Kynnyksiä ei ole rakennuksen sisällä
Hannuksen ryhmäperhepäiväkoti	Ei ole	- Ei ole luiskaa - Päiväkodin rappuset on jyrkät ja korkeat lapsille	Ei merkittävää paikkaa	
Jäälän kirjasto	On, 1 kpl	Luiska on, mutta polkupyöriä on pysäköitynä usein esteeksi. Oven edusta on ahdas ja huonosti suunniteltu.	Invapaikoitus oli käytössä viime vuonna. Paikka ei ole merkittävä → Kirjaston päädyssä olisi tilaa → voisiko laittaa merkityn invapaikan sinne	Liikuntaesteinen pääsee kirjastoon ja liikkumaan kirjastossa

Kiinteistö	Inva-wc:t	Sisääntulon esteettömyys (luiskat, sähköovet jne.)	Invapaikoitus	Muut huomiot
Jäälän koulu	Uudella puolella on invavessa, vanhalla puolella on tavallinen wc, jossa tuet	- Vanhan pääoven edustalla on luiska - Toiselta ovelta pääsee sisälle - Yhdellä ovelta on kaksi rappua		Koulu on yhdessä kerroksessa
Jäälän terveysasema	On, 2 kpl, mm. leveämmät ovet	- Ulko-oven kynnyksien aika matala - Puute: ei sähkötoimista ulkoovea - Ulko-ovea ei saa pysymään auki, koska tappi puuttuu → hankalaa esim. paareja kannettaessa ja pyörätuolilla liikuttaessa	- Ei merkittävää invapaikkaa - Invapaikan puutteesta ei ole tullut palautetta, monet liikuntaesteisistä asiakkaista tulee taksilla, joka pääsee ajamaan lähelle ovea	- Kynnyksiä vastaanottohuoneiden ovilla - Avustettuna pääsee liikkumaan
Kanervan päiväkotiki	1 kpl (ei käytössä) → valjastetaan tarvittaessa käyttöön	Ei luiskia	- Ei merkittävää invapaikkaa, parkkipaikka on muutenkin pieni - Oven eteen pääsee ajamaan	Matalat kynnykset
Kiiminkijoen koulu	On, liikuntasalin aulaeteisessä	- Korkeat, kapeat, jyrkät portaat	Ei merkittävää invapaikkaa	- Ei ole tullut palautetta
Kissan kulman ryhmäperhepäiväkoti	Ei		Ei	Vanha omakotitalo
Kolamäen ryhmäperhepäiväkoti	Ei		Ei	Tilat eivät sovellu liikuntaesteisen käyttöön

Kunnanvirasto	Ei ole	- Ei ole, eikä tarvitakaan ulko-ovella, koska siinä ei ole isoa kynnystä eikä rappusia - Ulko-oven avaaminen neuvonasta napilla hälytyksen jälkeen	- Kunnanviraston edessä on merkitty invapaikka. - Invapaikkaa käyttävät muutkin kuin liikuntaesteiset.	- Toiseen kerrokseen ei pääse, ei ole hissiä → viranomainen tulee tarvittaessa alakerran aulaan hoitamaan asiaa
Käpykolon päiväkot	Ei		Taloyhtiössä yksi kyltillä merkitty invapaikka	
Laivakankaan päiväkot	On, 1 kpl	On	Yksi merkitty invapaikka	- Parvelle tulee mukaan avustaja, samoin liukumäkeen. - Ei ole esteitä, jotka pitäisi poistaa.
Lukio	On, 3 kpl	- Ei kynnyksiä ovilla - Sähköiset ovenavaajat (napit)	Ei merkittyä invapaikkaa	
Muksumäen päiväkot	Ei ole		Ei ole	Päiväkodin tilat ovat vaikeat ja ahtaat liikuntaesteisille, koska kyseessä on vanha kerrostalo, jossa on ollut asuntoja.

Kiinteistö	Inva-wc:t	Sisääntulon esteettömyys (luiskat, sähköovent jne.)	Invapaikoitus	Muut huomiot
Nassikan päiväkot	Ei ole		Ei ole	- Päiväkodin tilat on tehty vanhasta asunnosta, jossa ei ole huomioitu liikuntaesteisiä. - Liikuntaesteiset on ohjattava uusiin päiväkoteihin, joissa nämä asiat on huomioitu.
Nuorten metalli- ja puutyöpaja	Ei ole		Ei ole	- Tilat on hankalat ja ahtaat liikuntaesteisille - Nuorten työpajan toimintaan kuuluu inva-asuntojen ja mm. sosiaalitoimiston remontit, kulku-luiskien teko ym.
Nuorten työpaja Karttuuni	Ei ole		Ei ole	
Palvelukeskus Jaaran-kartano	Kaikki asiakkaiden wc-tilat on suunniteltu liikuntaesteisille.		Invakuljetukset tuodaan suoraan ovien eteen.	Sauna on suunniteltu erityisesti liikuntaesteille: sinne voi mennä pyörätuolilla.
Pikku-Tuokosen päiväkot	Ei ole		Ei ole	- Paljon kynnyksiä ja portaita - Tilat hankalat liikuntaesteisille
Pikku-Vekaran päiväkot	- Liikuntaesteiset käyttävät pesuhuoneen vessaa, joka on vähän tilavampi ja siinä on leveämpi oviaukko, tosin viereinen kaappi	- Pihalla luiska, jonka voi asettaa betoniportaiden päälle	Ei ole	-Liikuntaesteisillä on mukana henkilökohtaiset avustajat.

	rajoittaa oven avaamista koko mittaansa			
Pääkirjasto	On		<ul style="list-style-type: none"> - Ei ole merkittävä invapaikkaa - Invapaikaksi soveltuisi paikka kirjaston seinustalta läheltä ovea → merkintä vähentäisi muuta laitonta parkkeerausta seinän viereen, koska talon seinusta ei ole kirjaston virallinen parkkipaikka 	<ul style="list-style-type: none"> - Tilat suunniteltu yhteistyössä paikallisen liikuntaesteisten yhdistyksen asiantuntijan kanssa. Asiantuntija kulki tilat läpi pyörätuolilla → liikuntaesteisten tarpeet on huomioitu ja kulkuväyliä on hyvin tarjolla. - Ainoa puute on, että kirjaston sisään on hankala päästä, koska sisääntuloa ei luista kunnolla, mutta siitä pääsee kuitenkin läpi - Kynnykset on matalat, kuten on suunniteltukin

Kiinteistö	Inva-wc:t	Sisääntulon esteettömyys (luiskat, sähköovet jne.)	Invapaikoitus	Muut huomiot
Sosiaali- ja terveys-toimisto	<ul style="list-style-type: none"> - On, testattu pyörätuolilla - Hyvä varustus: mm. hälytysnappi ja tuet 	<ul style="list-style-type: none"> - Luiska on, kynnyks ei ole muutenkaan korkea - Sähköovi 	<ul style="list-style-type: none"> - Kunnanviraston kanssa yhteiset invapaikat (2 kpl) - Asiakkaat voivat pysäköidä kunnanviraston, kaupan ja sosiaalitoimiston yhteisille asiakaspaikeille, jotka ovat lähellä sosiaalitoimistoa - Ei ole tullut palautetta, asiakaskyselyvastauksissa että liikuntaesteinen ei olisi saanut hyvää parkkipaikkaa sosiaalitoimiston läheltä, asiakaspaikeja on ollut riittävästi 	<ul style="list-style-type: none"> - Liikuntaesteiset ja pyörätuoliasiakkaat on huomioitu jo rakennusvaiheessa - Ei esteitä, portaita tai korkeita kynnyksiä, toimisto yhdessä tasossa
Tirinkylän koulu	Tulossa	Luiskaa ei tarvita, sisäänkäynnissä ei esteitä	Ei ole	Pihan hiekkamurskeella ei pysty liikkumaan pyörätuolilla
Toimintakeskus Majakka	On huomioitu	On huomioitu	On huomioitu	<ul style="list-style-type: none"> - Kunnan vuokraama kiinteistö - Jäälän vanhusten ja vammaisten koko tukialueella pystyy liikkumaan pyörätuolilla
Tuokkosen päiväkot	Ei ole	Pieni kynnyks ulkoveilla, jotenkin pääsee sisään	Ei ole	
Vapaa-aikatoimisto	Ei ole	Tilat toisessa kerroksessa, ei hissiä, tiloissa myös asia-	Kunnanviraston edessä lähin merkitty invapaikka	

		kaspalvelua		
Vekara-ahon päiväkoti	On, 1 kpl, va-rusteina tukia ja erilainen lavuaari	- Invaliiska pö- o- vella - Ulko-ovet ovat raskaita, lapsilla vanhemmat mukana	Ei ole	- Joka paikkaan pääsee pyörätuolilla paitsi parvelle - Matalat kynnykset
Ylikylän koulu	Ei ole	Luiska, jonka voi asentaa tarvittaessa, kuten silloin kun koulu toimii äänestyspaikkana	Ei ole	
Yläaste	Alakerran inva-wc on varastotilana			- Paljon portaita, ei hissiä - Joissakin sisätilojen portaissa luiskat

4.4 Maankäytön suunnittelun ympäristönäkökohdat

Kunnan maankäyttöasioista ympäristönäkökulmasta on haastateltu kaavoitusarkkitehti Hilikka Lempiäistä 21.10.2005. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan alueiden käytön suunnittelun tavoitteina on mm. rakennetun ympäristön kauneuden ja kulttuuriarvojen vaaliminen, luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilyminen, luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilyminen ja ympäristöhaittojen ehkäiseminen. Kiimingissä nämä kohdat toteutuvat seuraavasti. Vanhat ennen sotia rakennetut rakennukset on kartoitettu yhteistyössä Museoviraston kanssa ja ne on merkattu karttoihin ja huomioitu kaavoituksessa. Arvotuksen perusteella rakennukset merkitään yleiskaavoihin, ja tarvittaessa asemakaavoihin kaavoitetuilla kylillä.

Luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilyminen on huomioitu niin, että asemakaavoitusvaiheessa asiantuntijat tekevät luonto- ja maisemaselvitykset. Selvityksessä käytetään useampi asiantuntijoita konsultteina biologeja, geologeja ja maisema-arkkitehteja. Selvitykset on tehty mm. Alakylässä, Välikylässä-Korvenkylässä ja Kirkonkylässä, jossa keskusta-alueita vielä täydennetään. Pohjavesialueet otetaan suunnittelussa huomioon sekä luonnon monimuotoisuuden lakikohteet. Kaavoituksessa noudatetaan vesilakia, luonnonsuojelulakia ja metsälakia. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen vaatimustasoa noudatetaan. Ympäristöhaittojen ehkäisemisen yksi osa-alue on tulvansuojelu. Kunnassa on laadittu tulvansuojelusuunnitelma yhteistyössä seurakunnas kanssa. Tulvansuojelusuunnitelman mukaan tulvien riskialueille ei uusia rakennuslupia myönnetä. Jatkossa ei rakenneta liian lähelle jokea. Ympäristökeskus on arvioinut, että suurtulva tapahtuu kerran 50 vuodessa. Tulva-asia on kaavoituksessa oleellinen osa.

Maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitys. Kiimingin kunta on kasvava kunta. Kunnan maanhankinnan yhtenä tavoitteena on hankkia riittävästi alueita virkistys- ja muihin yleisiin tarpeisiin. Vastuussa on maanhankintatoimikunta. Maanhankinnassa alueita hankitaan läheltä vesi- ja viemäriverkostoa ja mihin kannattaa kaavoittaa. Virkistysalueita, kuten hiihtoladun pohjia, polkujen pohjia ja urheilukenttien sijainteja merkitään kaavaan. Pyöräteitä, bussireittejä, valaistusta ja liikenneturvallisuutta on käsitelty kappaleessa 14 Liikenne.

Kiimingin kunnan talous- ja toimintasuunnitelman mukaan yhdyskuntarakennetta ja tehtyjä investointeja hyödynnetään ja muodostetaan alueista sosiaalisesti toimivia asuntoalueita.

Kiimingin kuntasuunnittelusta vastaaville tiedotettiin Kuntaliiton KEKSU -hankkeesta, jossa etsittiin kestävä kehityksen paikkaa kunnan suunnittelu- ja osallistumisjärjestelmässä. Hankkeen esittelyn mukaan kestävä kehityksen ohjelma voi usein jäädä irralliseksi, jolloin siinä olevat tavoitteet eivät ole välittyneet esimerkiksi kaavoitukseen ja strategioiden laadintaan. Mukana hankkeessa oli kahdeksan kuntaa, ja loppuseminaari on pidetty 17.11.2005. Tuloksista julkaistava kirja "Kestävä kehitys

näkyväksi, osallistuminen toimivaksi - avauksia maankäyttöön" ilmestyy vuoden 2005 lopulla. Tulok-
sista julkaistaan myös tiivis tietovihkonen sekä tieteellinen artikkeli.

4.5 Hankinnat ja hankintakäytännöt

Kunnan hankinta-asioista haastateltiin talousjohtaja Arja Ahosta ja eri osastojen hankinnoista vastaa-
via. Kunnalla ei ole omaa hankintasääntöä. Kuntaliitto on tehnyt yleiset hankintaohjeet, joita on nou-
datettu. Hankintaohjeet on vuodelta 1998. Kiiminki kuuluu Oulun seudun hankintarenkaaseen. Han-
kinnat on keskitetty Oulun kaupungin logistiikkakeskukselle, ja hankinnat kilpailutetaan. Oulun kau-
pungin hankintalautakunta hallinnoi hankintatoimintaa. Logistiikkakeskuksessa otetaan ympäris-
tönäkökohta huomioon. Kiimingin kunnan sisällä toteutetaan pienempiä hankintamääräyksiä, kuten
leasing -sopimukset. Kunnassa on määräyksenä, että ”kulkukauppiailta” osto on kielletty. Julkisten
hankintojen hankintalaki muuttumassa, ja hankinoja käsittelevässä Haavi –julkaisussa on ollut paljon
juttuja asiasta.

Kunnassa on kuultu julkishallinnon ympäristömyötäisten hankintojen tietokannasta
HYMONET:ista, mutta se ei ole kuitenkaan kunnassa käytössä.

Toimistojen hankintoja, toimistopaperihankintoja, askartelumateriaalihankintoja, opetusmateriaalihän-
kintoja ja kirjastojen kirjahankintoja on käsitelty kappaleissa 10.4.3 ja 10.4.4. Siivousaine- ja pehmo-
paperihankintoja sekä pesulapalveluiden käyttämisestä on käsitelty kappaleissa 7.3.2, 7.3.3 ja 7.3.4.
Ajoneuvo- ja polttoainehankintoja on käsitelty kappaleessa 14.2.

Kunnan henkilöstön ympäristökyselyn kahdessa vastauksessa esitettiin kehitysehdotuksia hankintoihin
liittyen. Toinen vastaaja toivoi, että materiaaleissa ym. suosittaisiin oman kunnan tuotteita. Toisessa
vastauksessa esitettiin, että kunnan hankinnoissa voitaisiin hyödyntää enemmän kotimaisuutta ja kun-
nan omaa tuotantoa.

4.5.1 Ympäristömerkityt tuotteet

Seuraavaan taulukkoon on koottu Kiimingin kunnan käyttämät ympäristömerkityt tuotteet. Luettelo
tällä hetkellä markkinoilla olevista ympäristömerkityistä tuotteista on nähtävillä nettisivuilla
www.sfs.fi.

Tuote tai käyttöhyödyke	Ympäristömerkki tai koti- maisuusmerkki tai muu ympäristöä säästävä omi- naisuus	Missä kiinteistöissä tai työaloilla ko- tuote on käytössä
Ylläpitosiivoukseen tarkoitettu Puhdistusaine Siisto Alltop	Pohjoismainen ympäristö- merkki, Joutsenmerkki	Kaikki kunnan tilat
Katrin Ultima Toilet -wc-paperi	Pohjoismainen ympäristö- merkki, Joutsenmerkki	Kaikki kunnan tilat (keväällä 2005)
Lotus Professionals –wc-paperi ja käsihygepaperi	Pohjoismainen ympäristö- merkki, Joutsenmerkki	Kaikki kunnan tilat (syksyllä 2005)
Canon Copy –tulostuspaperi	Pohjoismainen ympäristö- merkki, Joutsenmerkki	Kaikki kunnan toimistot
Lindström käsihygeherullajärjes- telmät	Pohjoismainen ympäristö- merkki, Joutsenmerkki	Useissa kunnan kiinteistöissä (ks. tau- lukko kappaleessa 7.3.2)

4.6 Eettinen sijoittaminen

Kunnalla on sijoitustoiminnassa käytössään kunnanvaltuuston hyväksymät sijoitustoiminnan ohjeet ja
perusteet. Sijoitus ei saa olla ristiriidassa kunnan toimintaperiaatteiden kanssa.

Kiimingin kunnalla ei ole varsinaisesti sijoitettu varoja eettisiin sijoitusrahastoihin. Huomionarvoista
on myös ottaa selvää, mistä kunta ottaa lainarahoitusta.

Suomen kunnat on hyviä ja turvattuja sijoituskohteita. Kuntarahoitus hankkii Kuntaobligatioilla kotimaan markkinoilta varoja sekä yksityishenkilöiltä että institutionaalisilta sijoittajilta. Näin kerätyt varat käytetään erilaisiin yleishyödyllisiin, eettisiin ja ympäristöä kehittäviin kunnallisiin hankkeisiin. Kuntarahoituksella rakennetaan mm. päiväkoteja, kouluja, terveystaloksia jne. Kun sijoittaa kuntaobligatioihin, sijoittaja on turvaamassa terveydenhuoltoa ja asuntoja. Kiiminki esimerkiksi investoi lapsiin ja nuoriin rakentamalla ja laajentamalla päiväkoteja ja kouluja.

4.7 Ympäristöindikaattorit

Kaikkia toiminnasta syntyviä ympäristövaikutuksia ei voi mitata, mutta olisi hyvä, jos kunta pystyisi asettamaan muutamia tällaisia määrällisiä tavoitteita. Määrällisesti mitattavia ympäristövaikutuksia kutsutaan ympäristöindikaattoreiksi. Ympäristöindikaattori kertoo jotain olennaista ja se on helposti laskettavissa eikä tietojen kokoaminen saa olla liian työlästä. /1, s. 41./ Maarit Kaakinen Oulun seudun ympäristövirastosta lähetti kunnan ympäristötyöryhmän puheenjohtajalle Risto Sarkkiselle julkaisun Kestävän kehityksen raportoinnin kehittäminen - Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Turku, ja Oulu, jossa on monenlaisia vaihtoehtoja ympäristöindikaattoreista käyttöönotettavaksi. Kiimingin kunta valitsee julkaisun pohjalta omaan toimintaansa soveltuvat ympäristöindikaattorit

4.8 Talouden ja toiminnan ympäristöohjelma

1. Päämäärä: Ympäristönäkökohtien huomioiminen talouden ja toiminnan suunnittelussa

Tavoitteet	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Ympäristöasiat osaksi kunnan normaalia toimintaa	Ympäristötavoitteiden toteutumisesta raportoidaan v. 2006 toimintakertomuksessa	Kevät 2006	Kunnanjohtaja ja talousjohtaja
	Ympäristötavoitteiden laadinta vuodelle 2007	Syysy 2006	Kunnanjohtaja ja talousjohtaja
Kunnan eettinen sijoittaminen	Laaditaan kunnan eettisen sijoittamisen ohjeet	v. 2006-2007	Talousjohtaja
	Tutustutaan ympäristöpainotteisiin sijoitussalkkuihin	v. 2006-2007	Talousjohtaja
Ympäristöindikaattorien valinta	Kunta valitsee seurattavat ympäristöindikaattorit Kestävän kehityksen raportoinnin kehittäminen –julkaisua apuna käyttäen	v. 2006	Yhdyskuntajohtaja Risto Sarkkinen yhdessä kunnan ympäristötyöryhmäläisten kanssa

2. Päämäärä: Ympäristönäkökohdan huomioiminen rakennus- ja maankäyttöhankeissa

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Vanhojen rakennusten huomioiminen	Huttukylän koulun kulttuurihistoriallinen arvo otetaan huomioon Huttukylän koulun laajentamishankkeessa	v. 2006	Kunnanhallitus ja talonrakennusmestari Jarmo Järvelä
Rakentamisen jätehuollon järjestämisen kehittäminen entisestään	Jätehuoltomääräysten ja -ohjeiden toimittaminen urakoitsijoille	v. 2006	Talonrakennusmestari Jarmo Järvelä
Kunnan tilojen käyttöasteen nostaminen	Kunnan tilojen markkinoiminen, vastuuhenkilön nimeäminen	v. 2007	
	Koulujen puutyösalien käyttäminen kerhotoiminnassa, esim. linnunpönttökerhot	v. 2006-2007	
Liikuntaesteisten huomioiminen entisestään	Katselmusten tulokset kunnan kiinteistöjen liikuntaesteisten huomioimisesta tiedoksi vammaistyön strategian laatijoille	v. 2006	Sosiaali- ja terveysjohtaja Hilikka Huusko
Ympäristöohjelmien ja kaavoituksen linkittäminen	Kuntaliiton Keksu –hankkeen laatiman teoksen ”Kestävä kehitys näkyväksi, osallistuminen toimivaksi - avauksia maankäyttöön” hankkiminen kunnan kaavoituspuolelle	v. 2006	Kaavoitusarkkitehti Hilikka Lempiäinen

3. Päämäärä: Ympäristönäkökohdan huomioiminen hankinnoissa ja hankintakäytännöissä

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Ympäristönäkökohdan suurempi huomioiminen hankinnoissa	Hankinnoista vastaavat hankkivat luettelon tällä hetkellä markkinoilla olevista ympäristömerkityistä tuoteryhmistä (mm. toimistopaperit, kirjekuoret, suodatinpussit, pesu- ja puhdistusaineet, painotuotteet, laitteet ja koneet). Luettelo löytyy osoitteesta www.sfs.fi	v. 2006	Hankinnoista vastaavat

5 YMPÄRISTÖKASVATUS KIIMINGIN KUNNASSA

5.1 Ympäristökasvatus kunnan toimintasuunnitelmassa

Ympäristökasvatus ei ole vielä esillä kunnan toimintasuunnitelmassa. Jatkossa olisi toivottavaa, että ympäristökasvatus näkyisi yhdessä tai useammassa kunnan strategiassa. Tämä on myös ympäristödipolomin minimivaatimus.

5.2 Ympäristökasvatuksen toteuttaminen kunnan eri toimialoilla

5.2.1 Ympäristökasvatus lasten päivähoitossa ja esiopetuksessa

Kaikki kunnan päivähoidon yksiköt katselmoitiin ja katselmuksissa oli mukana päivähoidon henkilökuntaa. Perhepäivähoitopaikat ovat perhepäivähoitajien koteja, joten niihin ei menty paikan päälle, sen sijaan perhepäivähoitajille järjestettiin ryhmähaastatteluja. Ennen katselmuksia ympäristödiplomihanketta esiteltiin perhepäivähoidon alueilla. Katselmusten ja infotilaisuuksien ajankohdat ja katselmuksissa mukana olleet viranhaltijat ja työntekijät on nähtävillä liitteen 2 sivulla 3.

Luettelo kunnan katselmoiduista päivähoitopaikoista:

- Kanervan, Käpykolon, Laivakankaan, Muksumäen, Nassikan, Pikku-Tuokkosen, Pikku-Vekaran, Tuokkosen ja Vekara-ahon päiväkodit
- Hannuksen, Kissankulman ja Kolamäen ryhmäperhepäiväkodit
- Jäälinojan, Kolamäen, Raatinharjun, Tuokkosen ja Viitanmäen-Sammalojan alueen perhepäivähoitajien ryhmähaastattelut

Kiimingin päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma ja suunnitelman ympäristökasvatus ja ympäristönäkökohdat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Vasu) on Stakesin vuonna 2003 julkaisema varhaiskasvatuksen sisältöä ja laatua ohjaava asiakirja. Yhdessä esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmien kanssa ne muodostavat valtakunnallisesti lasten hyvinvointia, kasvua ja oppimista edistävän kokonaisuuden. Varhaiskasvatuksen tärkeitä alueita ovat hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus, kasvattajan merkitys, varhaiskasvatusympäristö, oppimisen ilo, kielen merkitys varhaiskasvatuksessa ja lapselle ominainen tapa toimia: leikkiminen, liikkuminen, taiteellinen kokeminen ja tutkiminen.

Valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaa kuntakohtaista suunnitelman tekoa, mutta jokainen kunta tekee oman näköisensä varhaiskasvatussuunnitelman. Kiiminki on mukana Pohjois-Suomen kehittämiskeskusten käynnistämässä LaatuVa –hankkeessa ("Laatua varhaiskasvatukseen"). Hankeprosessin aikana Kiiminkiin rakennetaan kunnan oma varhaiskasvatussuunnitelma, mikä valmistuu vuoteen 2007 mennessä. Kunnan suunnitelman lisäksi Kiimingin päivähoitoalueet laativat omat yksilölliset varhaiskasvatussuunnitelmansa. /7./ Kiimingin Vasu-työn vastuuhenkilöinä ovat

aluepäiväkodinjohtajat Marjo Särkimäki ja Riitta Juvonen. Kiiminkiin on varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa varten perustettu kunnallinen työryhmä, päivähoidon alueelliset työryhmät ja vanhempainryhmä. Varhaiskasvatussuunnitelman teko on lähtenyt hyvin käyntiin. Vasu-vanhempainryhmä on perustettu, koska halutaan selvittää vanhempien odotuksia, ja mukaan on ilmoittautunutkin mukavasti vanhempia. Vanhemmilla on halu vaikuttaa. Kunnan päivähoidon henkilökuntaa on koulutettu Vasu:aa varten. Kaksi koulutusta on järjestetty vuoden 2005 aikana. Varhaiskasvatussuunnitelma kattaa koko kunnan päivähoitokentän.

Varhaiskasvatussuunnitelman yhtenä painopistealueena on ympäristökasvatus, josta käytetään nimitystä *luonnontieteellinen orientaatio*. Orientaatiot muodostavat varhaiskasvatuksesta vastaavalle henkilökunnalle kehyksen siitä, millaisia kokemuksia, tilanteita ja ympäristöjä heidän tulee tarjota, etsiä ja muokata, jotta lapsen kasvu ja kehitys etenisi tasapainoisesti. Tärkeää on muistaa, että varhaiskasvatuksessa lapsi ei opiskele eikä suorita orientaatioiden sisältöjä tai oppiaineita, eikä lapsille aseteta suoritusvaatimuksia. Luonnontieteellisessä orientaatioissa syvennyttään elollisen luonnon ilmiöihin havainnoimalla, tutkimalla ja kokeilemalla. Luonnontieteelliset aiheet moninaisine ilmiöineen, eläimien ja kasveineen eri vuodenaikoina löytyvät lapsen lähiympäristöstä sisältä ja ulkoa. Luonnontieteellisessä orientaatioissa perehdyttään syy-seuraus-suhteisiin, joiden kautta luonnonilmiöt ja niihin vaikuttavat tekijät avautuvat pikkuhiljaa lapselle. /8./

Vasu-vastuuhenkilöt Särkimäki ja Juvonen sekä ympäristödiplomihankkeen katselmoija Maria Lauronen pitivät 15.4.2005 palaverin, missä pohdittiin, miten ympäristödiplomihanke saadaan linkitettyä varhaiskasvatuksen suunnitelmaan. Sovittiin, että ympäristödiplomihankkeen tuloksia ympäristökasvatasioista voi hyödyntää varhaiskasvatussuunnitelman luonto-orientaatio-osiossa.

Kolamäen ryhmäperhepäiväkodissa on toteutettu jo varhaiskasvatussuunnitelman aiheita. Päivähoitossa lapset havainnoivat, tutkivat, kokeilevat ja luovat. Touko-kesä-heinäkuun (2005) teema oli luonnontieteellinen. Toiminnassa tutkitaan luonnon ilmiöitä, eläimiä ja kasveja eri vuodenaikoina. Lapsille selvitetään syy-seuraus-suhteita esimerkiksi kun aurinko paistaa, lumi sulaa. Muuttolinnut tulevat, kun on lämmintä ja hyönteisiä ruuaksi.

Nassikan päiväkodissa varhaiskasvatussuunnitelmaa työtetään parhailaan. Lastentarhaopettajat totesivat, että luontoteema on jo ollut paljon ennen varhaiskasvatussuunnitelmaa: esimerkiksi aina on ollut luonnonmateriaalien käyttöä ja : sienten ja kasvien tutkimusta ym. Lapset luonnostaan tutkivat ja heti keväällä ovat innoissaan etsimässä luonnosta ötököitä, hämähäkkejä, leppäkerttuja ja matoja ja niitä käydään näyttämässä ohjaajille.

Päiväkodeissa VaSu on vasta työn alla ja aiheesta ei ole vielä esittää muita esimerkkejä.

Jokaiselle hoitolapselle tehdään kasvun kansio.

Esiopetussuunnitelma ja suunnitelman ympäristökasvatus ja ympäristönäkökohdat

Kiimingin esiopetukseen on laadittu esiopetussuunnitelma vuonna 2001. Esiopetussuunnitelman yhtenä painopisteenä/sisältönä on ympäristö- ja luonnontieto, joka auttaa kehittämään lapsen ajattelua, auttaa lasta oppimaan oppimisen taitoja ja tarjoaa kokemuksellisia ja emotionaalisia suhteita luontoon ja muuhun ympäristöön. Esiopetuksessa ympäristö- ja luonnontiedon tavoitteena on, että lapsi oppii:

1. ymmärtämään ja arvostamaan luonnonvaraista ja rakennettua ympäristöä
2. tuntemaan oman toimintansa vaikutuksen ympäristöön
3. ymmärtämään ja arvostamaan erilaisia ihmisiä ja kulttuureja

Lasta ohjataan havaintojen, johtopäätösten ja ratkaisujen tekemiseen harjoittelemalla, kokeilemalla, tutkimalla ja toisten kanssa pohtimalla. Myönteisen ympäristösuhteen kehittymiseksi lapsen on koettava elinympäristönsä turvallisenä ja kiinnostavana leikki- ja tutkimuspaikkana. Ympäristö- ja luonnontiedon sisältöjä ovat:

1. Aika ja avaruus: vuodenaajat, kuukaudet, viikonpäivät, vuorokaudenaajat ja kello
2. Eläminen maapallolla: lähiympäristö, Kiiminki kotiseutuna, suomalaisuus, eloton ja elollinen luonto, aineiden ominaisuudet ja sääilmiöt

3. Ihminen ja elinympäristö: minä itse, perhe ja sukulaiset, luonnon ja toisten ihmisten kunnioittaminen, erilaisuuden hyväksyminen, luonnonsuojelullisen asenteen omaksuminen, elämä ennen vanhaan sekä elämän ja kasvun edellytykset
4. Suomen tutuimpiin eläimiin ja kasveihin tutustuminen

Muksumäen päiväkodin lastentarhaopettajan mukaan esikoulusuunnitelmassa ympäristöasiat ovat esillä tehostetusti. Esikouluikäisillä lapsilla on joka päivä toimintatuokio, jossa katsotaan mm. säätilaan ja vuodenaikaan liittyviä asioita, ja lapset oikein odottavat tätä tuokiota. Nyt jo lakkautetussa päiväkotipisteessä (Raatitalossa), jossa nykyinen Muksumäen päiväkodin lastentarhaopettaja oli töissä, esikoulussa järjestettiin tempaustyyppinen ympäristöviikko: käytiin lajittelemassa jätteitä ja korostettiin ympäristöasioita. Vekara-ahon päiväkodissa esikoulussa esille nostettuja asioita ovat olleet mm. sienet, marjat ja vuodenaajat.

Pikku-Tuokkosen päiväkodin lastentarhanopettajan mukaan ympäristökasvatus on kirjattu esiopetussuunnitelmaan. Esikoululaiset ovat tehneet luontoretkiä, mm. Jäälin majalle. Esikoululaiset ovat keränneet puolukoita, joista leivottiin itse marjapiirakkaa. Luonnonmateriaaleista on tehty askarteluja ja majoja. Kierrätysmateriaaleista askarrellaan myös, kuten siilien teko paperimassasta. Esiopetussuunnitelman mukaisesti ympäristöasioita käydään läpi esikoululaisten kanssa, lastentarhaopettajan mukaan ympäristöasioita voisi harjoitella vieläkin enemmän, kuten kierrättämistä.

Ympäristöasioiden käsittely päivähoitossa

Tässä päivähoiton ympäristöselvityksessä myönteiset ympäristönäkökohdat on merkitty + -merkillä ja negatiiviset on merkitty miinus (-) -merkillä. Ympäristöohjelmassa miinusmerkit on tarkoitus muuttaa plusmerkkisiksi. Jos ympäristönäkökohdan edessä on molemmat merkit, toiminnoissa on sekä hyviä että huonoja puolia tai toiminta on neutraalia ympäristön kannalta.

+ Kolamäen ryhmäperhepäiväkodissa ympäristöasioita on käsitelty monipuolisesti musiikin, piirtämisen ja tutkimisen kautta. Eläin kirjoja ja satuja on luettu, mm. Ranuan eläinpuiston retken innoittamana. Lapset ovat tutustuneet muurahaispesään, ja lapsille on luettu aiheeseen sopiva kirja. Päiväkodissa käsiteltäviä ympäristöaiheita ovat mm. eläimet, kasvit, luonto ja vuodenaajat. Päiväkodin seinillä on eläinten ja lintujen kuvia sekä ympäristöaiheisia ompelutöitä. Lastentarhanopettajien mukaan lapset ovat luontaisesti kiinnostuneita luonnosta, ja luontoaiheesta saa paljon ideoita päiväkodin toimintaan.

+ Käpykolon päiväkodissa on käsitelty eläimiin liittyviä asioita. Päiväkodin kevätjuhlassa oli eläin- ja luontoaiheisia rastitehtäviä. Kevätjuhlassa oli mukana lapset ja lasten vanhemmat.

+ Laivakankaan päiväkodissa ei ole varsinaista ympäristökasvatusopetusta vaan ympäristöasiat sulautuvat muuhun toimintaan ja arkeen. Haastateltavat totesivat, että enemmänkin voisi tehdä ympäristökasvatuksen saralla, kuten toimintaratoja ja toiminnan ympäristöpainotuksia.

+ Muksumäen päiväkodin lapset huomaavat, jos heidän lähiympäristöään on roskattu, ja näistä asioista pystyy juttelemaan lasten kanssa. Haastatellun lastentarhanopettajan mukaan ympäristökasvatus oli pinnalla muutama vuosi sitten, ja nyt se on ehkä hiipumassa. Lapset on kyllä kiinnostuneita ympäristöasioista, varsinkin esikoululaiset.

+ Pikku-Vekaran päiväkodissa ympäristöasioita käsitellään jonkin verran, esimerkiksi viime talvena valittiin aina ”viikon eläin”. Isommilla lapsilla aamun pikkutuokiossa käsitellään joitakin ympäristöasioita, askarrellaan ja lauletaan.

+ Kolamäen alueen perhepäivähoitajien mukaan ympäristöasiat kuuluvat toimintaan, esimerkiksi tänä vuonna teemana on ollut luonto ja tällä hetkellä teemana on eläimet. Lapsille asia viedään hyvin konkreettisesti (ks. seuraava kysymys).

+ Viitanmäen-Sammalojan alueen perhepäivähoitajat käsitelivät koko viime kevään lasten kanssa erilaisia eläinaiheita. Ensi keväänä mahdollisesti retkeillään Piippolan vaarin talolle, mikä sopii hyvin eläinteemaan. Ympäristöasioita käsitellään myös silloin, jos nähdään roskia tiellä kulkiessa. Isommat

lapset huomaavat lähiympäristön roskaantumisen. Lapset tunnistavat roska-auton, ja muistavat päivän, milloin se käy tyhjentämässä roskapöntöt.

+ Tuokkosen päiväkodissa esikoululaisten kanssa käsitellään ympäristöasioita pitkin vuotta, mm. äskettäin oli aiheena elollinen ja eloton luonto. Luonnosta etsitään myös muotoja ja värejä.

+ Nassikan päiväkodissa käsitellään ympäristöasioita esimerkiksi laululeikkien muodossa kaiken ikäisten kanssa. Pienemmät tekevät erilailla kuin isommat, ja pienet oppivat myös isoilta jne. Luonnontarkkailua harrastetaan eri vuodenaikoina. Ympäristöasiat liittyvät usein johonkin projektiin, kuten viime vuonna, ja ympäristöasiaa laajennetaan päiväkodin omaan toimintaan. Eläinten jälkiin, kuten jäniksen ja ketun jälkiin, tutustuttiin liimaamalla päiväkodin lattiaan eläinten jälkiä muistuttavia tarroja.

+ Yhdessä Raatinharjun alueen perhepäivähoitopaikassa koko viime vuoden aiheena oli ympäristöasiat, joita käsiteltiin pienryhmissä. Joka kuukausi oli eri ympäristöaiheeseen liittyvä teema.

+ Yhdessä Raatinharjun alueen perhepäivähoitopaikassa lapsille luettiin hyvää ympäristöaiheista kirjaa, jossa käsiteltiin mm. jätetasioita.

+ Yhden Raatinharjun alueen perhepäivähoitopaikan hoitajat ihmettelivät yhden lapsen kasvien tunte-
musta, kun lapsi tunsu luonnosta mm. rauhoitettuja kasveja.

+ Raatinharjun alueen perhepäivähoitajien mukaan metsä on lähellä hoitopaikkoja ja metsään liittyen on käsitelty luontoaiheista mm. puita, marjoja ja sieniä.

+ Tuokkosen alueen perhepäivähoitajien mukaan ympäristöasioita pidetään esillä. Lapset ovat myös tarkkoja huomaamaan, jos ympäristöön on heitelty roskia, kuten pillimehupurkkeja.

Lasten osallistuminen esimerkiksi jätteiden lajitteluun, pihatöihin, siivoukseen ym.

+ Kaikissa päiväkodeissa lapset on opetettu laittamaan ruokailun jälkeen mahdolliset ruuantähteet omaan astiaansa.

+ Joissakin päiväkodeissa lapset osallistuvat jätteiden lajitteluun ja toimittamiseen kierrätettäväksi:

1. Pikku-Vekaran päiväkodin keräyspaperit viedään kunnan järjestämään keräysastiaan (parin sadan metrin päässä) yhdessä lasten kanssa. Lapset tykkäävät viedä jätteitä keräyspisteelle, asiasta tulee jopa kilpailua kuka saa heittää/pudottaa jätteet lajitteluastiaan. Lapset opetettiin kierrättämään, jos päiväkodissa olisi enemmän lajitteluastioita. Lastentarhanopettajat toteavatkin, että ympäristöasiat lähtee asennekasvatuksesta, pienestä pitäen.
2. Vekara-ahon päiväkodissa käsi- ja paperipyyhepaperit laitetaan omaan jätteastiaan. Aikaisemmin käsi- ja paperipyyhepaperit menivät energiajätteisiin, nyt energiajätteen keräyksen loputtua ne on mahdollista laittaa biojätteisiin. Vekara-ahossa esikoululaiset laittavat askartelupaperit omaan jätteastiaan. Lapsia yritetään ohjata lajittelemaan.
3. Tuokkosen päiväkodissa muutama vuosi sitten lapset osallistuivat lajitteluun ja tutustuivat kompostin toimintaan. Päiväkodilla oli oma komposti ja aina yksi lapsi oli mukana, kun kompostiin vietiin biojätettä. Komposti on vieläkin tallessa, mutta se ei ole enää käytössä. Kompostin käyttöä ja jätteen lajittelua opetettiin 4H-järjestön kanssa yhteistyössä. Päiväkodin esikoululaiset ovat opetelleet myös paperinlajittelua ja osastoilla on nykyin paperinkeräyslaatikot, mutta paperinkeräys on tällä hetkellä jäissä, koska jätekatokseen on pyydetty paperinkeräysastiaa. Henkilökunta kokee, että parkkipaikan takana oleva paperinkeräyskontti on liian kaukana ja varsinkin talvella ja liukkaalla paperiastiaa ei käydä siellä tyhjentämässä vaan paperi menee sekajätteisiin. Innokkuutta lajitteluun olisi, jos astia saataisiin lähemmäs. Tällöin myös lapset voitaisiin opettaa lajittelemaan.
4. Joillakin Kolamäen alueen perhepäivähoitajista on oma komposti. Joka päivä lajitellaan biojäte, sekajäte, keräyspaperi, kartonki ja ruohojätteet. Lisäksi lasipurkit ja purkkien metallikannet toimitetaan ekopisteelle.

5. Viitanmäen-Sammalojan alueen perhepäivähoitaja käy lasten kanssa viemässä keräyspaperit Sammalojantien risteyksen lähellä olevaan kunnan paperinkeräysastiaan
6. Perhepäivähoitopaikoissa on kodinomaista, ja lapset näkevät ruuanlaiton ja mihin jätteet vie-dään.
7. Pikku-Tuokkosen päiväkodissa lapsille ehdittiin opettaa energiajätteen lajittelu. Tällä hetkellä koko kunnassa ei lajitella enää energiajätettä erilleen. Kyselyssä tuli esille, että Pikku-Tuokkoseen ja Huvikummun esiopetukseen toivotaan jätteiden lajittelun tehostamista.
8. Nassikan päiväkodin lapset keräilevät pihalta ja lähipuistosta viikonloppujen jälkeen roskia ja vievät ne puistoroskakoreihin. Lastentarhanopettajat varmistavat, että roskat eivät ole vaarallisia vaan pelkästään tavanomaisia karkkipapereita ym. Henkilökunta on sitä mieltä, että tämän sukupolven nuorten kohdalla ympäristövalistus ei ole mennyt perille, koska koulujen ja kauppojen ympäristöt ovat täynnä roskia, kuten Jäälän kaupan ja Jäälän koulun välinen metsikkö.
9. Jäälinojan perhepäivähoitajien mukaan lapset osallistuvat jätteiden viemiseen kierrätykseen. Lapset ja ohjaajat keräävät myös roskia pusseihin mm. Välikylän leikkipuistosta.
10. Raatinharjun alueen perhepäivähoitopaikoissa lapset osallistuvat kierrätykseen. Porukalla oli kerätty erilaisia jätteitä ja viety ekopisteelle. Lapset kilpailivat, että kuka saa pudottaa jätteet ekopisteiden astioihin. Yhdestä perhepäivähoitopaikasta sanomalehtiä viedään usein kierrätykseen yhdessä lasten kanssa. Useissa Raatinharjun alueen perhepäivähoitopaikoissa on kompostori ja sisällä on kompostiastia. Yhdessä perhepäivähoitopaikassa palava jäte kerätään erilleen muusta jätteestä.
11. Tuokkosen alueen perhepäivähoitopaikoissa lasipurkit viedään ekopisteelle Hoitopaikoista löytyy myös biokompostoreja ja lehtikompostejia.

- Lasten osallistuminen jätteiden lajitteluun on muissa päiväkodeissa vähäistä. Yhtenä syynä on se, että lajitteluastioita ei ole hankittu päiväkotien osastoille. Käpykolon päiväkodissa toivotaan, että kier-rätystä laajennettaisiin päiväkodin arkeen lasten kanssa (paperinkeräys, sekajätteet, muovit ja karton-ki). Nassikan päiväkodista kommentoitiin, että kierrätys lasten kanssa ei ole mahdollista, koska se ei toimi koko vuokrakiinteistössäkään vaikka lajittelun aloittamista on pyydetty jo keväällä 2005.

+ Käsipyyhepaperin säästeliääseen käyttöön on jouduttu joissain päiväkodeissa kiinnittämään huomiota. Laivakankaan päiväkodissa käsipaperin käytössä lapsia joutuu neuvomaan, että yksi paperi riittää käsien pyyhkimiseen. Koko hoitohenkilökunta on asiassa valppaina.

+ Veden kulutukseen kiinnitetään huomiota keskusalueen perhepäivähoitopaikassa.

+ Joissakin päiväkodeissa lapset osallistuvat pihasuunnitteluun, pihansiivoukseen ja puutarhatöihin:

1. Kolamäen ryhmäperhepäiväkodissa toukokuussa 2005 lapset osallistuivat kesäkukkien istutukseen ja pihansiivoukseen.
2. Hannuksen ryhmäperhepäiväkodissa, Nassikan päiväkodissa sekä Jäälinojan, Tuokkosen ja Raatinharjun alueen perhepäivähoitopaikoissa haravoidaan pihaa lasten kanssa ja kerätään lehtiä. Monissa hoitopaikoissa lapsilla on omat lehtiharavat.
3. Yhdessä Tuokkosen alueen perhepäivähoitopaikassa rakennetaan siilille talvipesä.
4. Muksumäen päiväkodissa isommat lapset osallistuvat syksyisin pihatalkoisiin, joissa heillä on omat haravat mukana. Roskat kerätään pihapiiristä ja jutellaan roskaamisesta lasten kanssa. Viitanmäen-Sammalojan alueen perhepäivähoitopaikoissa lapsilla on omat lehtiharavat.
5. Muksumäen päiväkodissa lasten kanssa ei ole istutettu kasveja, mutta lastentarhaopettajan mukaan olisi kiva istuttaa esim. marjapensaita tai oma kasvima. Päiväkodin pihan nurkkauksessa olisi sopiva paikka näille istutuksille.
6. Kolamäen alueen perhepäivähoitajien mukaan toimintaa on vuodenaikojen mukaan. Kesäai-kaan on kasvimaanhoitoa, syksyllä marjanpöimintää, keväisin ja syksyisin muuttolintujen seu-raamista ja talvella jäälyhtyjen tekoa.
7. Pihatalkoita ja siivoustalkoita järjestetään myös sekä Kolamäen että Viitanmäen alueen perhe-päiväkodeissa, esimerkiksi pihasta kerätään käpyjä, ja jokaisella lapsella on oma keruuämpäri.
8. Pikku-Vekaran päiväkodissa haravoidaan lasten kanssa. Pihaa ei voida muuten hoitaa, koska kunnalta on tullut toivomus, ettei puutarhalle saa tehdä mitään ”isompaa” (väliaikainen yksikö).

9. Vekara-ahon päiväkodissa lapsilla ei ole mahdollisuutta tehdä varsinaisesti pihahommia. Suunnitelmissa olisi, että pihalle istutettaisiin marjapensaita.
10. Tuokkosen päiväkodissa on myös järjestetty pihatalkoita, haravointia ja käpyjen keräystä, joihin lapset ovat osallistuneet. Henkilökunta toivoo, että pihalle saataisiin kasvimaata ja hyötöpensaita, jotka ovat pihasuunnitelmapiirustuksessa. Muilta osin piha on laitettu kuntoon kaksi kesää sitten.
11. Laivakankaan päiväkodilla toivottiin, että pihasuunnitteluun voisi kiinnittää enemmän huomiota liikunta- ja seikkailuharrastusten tarpeisiin.

+ Joissakin päiväkodeissa on istutettu äitienpäiväkukkia, kuten viime vuonna 2004 Kolamäen ryhmäperhepäiväkodissa ja Pikku-Vekaran päiväkodissa. Äitienpäiväkukat istutettiin pilttipurkkeihin, mikä on samalla kierrätysmateriaalin hyödyntämistä.

+ Viitanmäen-Sammalojan alueen perhepäivähoitajat ovat lasten kanssa porukalla siivonneet leikki-puistoa jo useita vuosia. Käpykolon päiväkodin henkilökunnalla ja lapsilla oli pussit mukana retkellä Laivakankaan lähimetsässä roskien keruuta varten.

+/- Muissa päiväkodeissa ei ole osallistuttu tienvarsisiivoukseen. Kolamäen ryhmäperhepäiväkodissa ollaan sitä mieltä, että tienvarsisiivous vaatisi suojavarusteiden hankkimisen. Isompien kanssa siivousta voisi toteuttaa suojavarusteiden hankkimisen jälkeen.

+ Siisteys, lelujen korjaaminen leikkien jälkeen sekä roskien laittaminen roskiin ovat oleellisia asioita, joita käydään lasten kanssa läpi päivittäisessä toiminnassa:

1. mm. Kissankulman ryhmäperhepäiväkodissa ja Laivakankaan päiväkodissa.
2. Tuokkosen päiväkodissa esikoululaiset ovat järjestäneet omat lokeronsa ja pyyhkineet niistä pölyt. Pari vuotta sitten lapsille järjestettiin siivouskoulu Sipi-sammakon kanssa. Päiväkotiin tilattiin materiaalia, jossa lapsille ja aikuisille oli molemmille siivouskoulun tehtäviä. Aikaisemmin, joskus 80-luvulla, lastentarhanopettajat ovat saaneet työkasvatusta, jonka tarkoituksena oli, että lapset tekevät pieniä tehtäviä päiväkodissa, esimerkiksi esikoulussa oli koulun tapaan järjestäjät ja ruokalassa ruoka-apulaiset. Nykyään hygieniamääräysten takia ruoka-apulaisia ei ole ja muutenkin lasten osallistuminen on toiminnassa vähentynyt.

+ Retkillä lapsia opastetaan myös käytännön ympäristöasioissa:

1. Kanervan päiväkodissa terästetään, että retkillä ei saa roskata. Lapset hoksaavat myös itse asioita, että leivän pala maatu ja mitkä jätteet taas eivät maadu jne.
2. Käpykolon päiväkodin järjestämällä laavuretkellä omat roskat tuotiin pois.

+ Kolamäen alueen päiväkodit järjestivät yhteiset syksymarkkinat, joihin vanhemmat ja hoitajat toivat tavaraa ja järjestivät kilpailuja. Markkinat sai hyvää palautetta vanhemmilta.

Lähiympäristö ympäristökasvatuskohteena ja luonnossa liikkuminen ja retket

+ Kiimingin päiväkotien ja perhepäivähoitopaikkojen lähiympäristöissä on luonto lähellä ja lähiympäristössä liikutaan paljon.

+ Marjastus yhdessä lasten kanssa on suosittua useissa päiväkodeissa:

1. Hannuksen ryhmäperhepäiväkodissa luonto ja marjamaat ovat vieressä. Mustikka- ja puolukkaretkillä käydään yhdessä lasten kanssa.
2. Kissankulman päiväkodin lapset käyvät myös syksyisin marjassa.
3. Kanervan päiväkodissa marjaretkellä poimituista marjoista tehdään marjapiirakkaa.
4. Muksumäen päiväkodissa on katselumuksen aikaan suunnitteilla lähteä seuraavalla viikolla lapsien kanssa marjaan.
5. Kolamäen alueen perhepäivähoitajat käyvät lapsien kanssa läheisessä metsässä mustikassa.
6. Viitanmäen-Sammalojan alueen perhepäivähoitajat hoitolapsineen käyvät puolukkaretkillä Honkimaalla.
7. Jääliojan perhepäivähoitajat käyvät lasten kanssa sekä marjastamassa että sienestämässä. Metsä on lähellä.

8. Pikku-Tuokkosen pienemmät sekä esikoululaiset käyvät puolukassa, ja marjoista esikoululaiset leipovat itse piirakkaa.
 9. Raatinharjun alueen perhepäivähoitajien ryhmähaastattelussa tuli esille, että yksi perhepäivähoitaja oli hoitolapsineen käynyt marjassa lähiaikoina, ja yksi perhepäivähoitaja kertoi, että on käynyt lapsien kanssa puolukassa melkein joka päivä. Päivittäin tai viikoittain käydään muutenkin retkeilemässä lähimetsässä.
 10. Tuokkosen alueen perhepäivähoitajat tykkäävät käydä lasten kanssa puolukassa.
- + Lähiympäristöön tehdään paljon retkiä:
1. Laivakankaan päiväkodin lähellä on hyvät maastot retkeilyyn. Usein retkeilytoiveet ovat lapsista lähtöisin. Kun lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön, löytyy monenlaista ihmeteltävää ja mielenkiintoisia asioita. Viime syksynä lähimetsässä seikkaili satuolentoja ja sammakoita. Joulujuhlat järjestettiin myös metsässä.
 2. Hannuksen ryhmäperhepäiväkodin väki retkeilee läheiselle Mutterin majalle syksyisin ja talviaikaan.
 3. Käpykolon päiväkodista retkeiltiin lähialueen laavulle pari vuotta sitten. Laavu oli silloin siivottomassa kunnossa. Retkellä omat roskat tuotiin pois. Laivakankaalla lähimetsään pääsee hetkessä. Viime vuonna retkellä lapsilla ja henkilökunnalla olit pussit mukana ja niihin kerättiin roskaa.
 4. Lähellä Kolamäen ryhmäperhepäiväkotia on Kaista-ahon lampi ja metsäpolku. Ulkoiluretkillä on samalla havainnoitu vesilintuja ja sammakoita.
 5. Muksumäen päiväkodin ympäristössä liikutaan paljon kävellen. Päiväkodin ympäristöstä pidetään, koska sieltä pääsee moneen suuntaan. 3-5-vuotiailla lapsilla on retkipäivä joka viikko nyt syksyllä. Käyntikohteina ovat läheisen pellon ympäristö, ja lammella käydään katsomassa sorsia ja bongaillaan muitakin lintuja. Ainoastaan metsään joutuu lähteä vähän kauemmas päiväkodista. Muksumäen päiväkoti järjesti VePo –talon ympäristössä syystapahtuman, jossa vanhemmat olivat myös mukana. Metsään oli järjestetty reitti/liikuntarata, jossa oli tehtäviä ja toimintapisteitä. Mukana oli myös päivähoitoalueen perhepäivähoitajat. Tapahtuma järjestetään joka syksy.
 6. Pikku-Tuokkosen ja Nassikan päiväkodista tykätään retkeillä Kuusamontien takana olevaan lähimetsään sekä Jäälinmajalle. Majojen rakentaminen on suosittua puuhaa, ja lapsille on terästetty, että elävistä puista ei saa repiä iti mitään vaan majojen rakentamiseen saa kerätä ainoastaan maasta irtoksia ym. Lapset viihtyvät luonnossa, kun heille osoittaa metsässä rajat. Lapset alkavat heti leikkimään ja rakentaa luonnonmateriaaleista. Luonnonmateriaalit inspiroivat sekä lapsia että lastentarhaopettajia. Jäälinmajalla paistetaan makkaraa ja käydään järven rannalla.
 7. Viitanmäen-Sammalojan alueen perhepäivähoitajat ovat tehneet retken läheiselle makkaranpaistopaikalle.
 8. Pikku-Vekaran päiväkodista retkeillään läheiseen metsään.
 9. Kissankulman päiväkodin takapiha on miltei luonnontilassaan. Kanervan ja Kissankulman väki ulkoilee päivittäin, ja samalla tarkkaillaan lintuja ja eläimiä.
 10. Tuokkosen päiväkodissa viikoittain joku ryhmä käy retkeilemässä lähiympäristössä. Nyt on meneillään vuoden kestävä ”Kirjainseikkailu”, jossa seikkaillaan lähiympäristössä ja mm. Koitelissa. Kirjainseikkailussa seikkailee ”Sahasaaren peikko”. Seikkailu on liikunnallinen ja toiminnallinen, josta lapsi saa elämyksiä ja kokemuksia ja oppii aakkoset. Kirjainseikkailussa seikkaillaan ja etsitään kirjaimia, ja löytöpaikkaan palataan päiväkodissa piirtämällä aiheesta. Laivakankaan päiväkoti on lähtynyt myös Kirjainseikkailuun mukaan. Koitelissa käydään muutenkin retkeilemässä. Lastentarhaopettaja pitää Koitelia todella hyvänä paikkana lastentarhaikäisille. Kevätjuhla järjestettiin myös Koitelissa lapsille ja lasten perheille.
 11. Kolamäen ryhmäperhepäivähoitajat toivovat Metsäseikkailu-sapluunan tuomista Kiiminkiin. Sapluunassa on rekvisiitta valmiina ja monta vaikeusastetta. Lisätietoja voi kysyä Timosenkosken luontokoulusta Oulusta.
 12. Kolamäen ryhmäperhepäivähoitajat toivovat myös hyväksi havaitun puutarhaprojektin työstämistä eteenpäin. Lisätietoja tästä saa aluepäiväkodinjohtaja Rauni Karjalaiselta.
 13. Jäälinojan perhepäivähoitajat tekevät paljon retkiä lähiluontoon, mm. sauvakävelyretkiä. Luonnossa tarkkaillaan oravia ja muita eläimiä.

14. Tuokkosen alueen perhepäivähoitajat tekevät lasten kanssa retkiä lähiluontoon säännöllisesti. Yhtenä retkikohteena on ollut mm. Koitelinkoski.

+ Pitemmälle suuntautuvia retkiä tehdään Kiimingin päivähoitossa kerran vuodessa. Retket ovat yhteisiä monen päiväkodin kanssa, jotta bussit saadaan täyteen. Maatilat ja eläinpuistot ovat suosittuja retkeilykohteita. Monet päiväkodit ovat käyneet Piippolan vaarin talossa, Kotieläinpiha 4 Hanhessa, Ranuan eläinpuistossa ja Escurial –pieneläinpuistossa Limingassa. Nassikan päiväkotona on käynyt Väli-sen tilalla mm. tutustumassa eläimiin ja Hannuksen ryhmäperhepäiväkotona teki viime keväänä 2005 kevätretken Loukkojärven rannalla sijaitsevalle Tuohinon maatilalle. Retkelle menttiin polkupyörillä ja kimppataksella. Muita retkikohteita ovat olleet mm. Kiimingin kirkko, Kasvitieteellinen puutarha, Eläinmuseo ja Poroaitaus Oulun Yliopistolla, Hailuoto, Kierikin kivikautinen kylä ja Oulun Ainolan puisto.

5.2.2 Ympäristökasvatus kouluopetuksessa

Ympäristödiplomihankkeessa olivat mukana kaikki Kiimingin koulut yhtä lukuunottamatta. Mukana olevat koulut: Kiimingin lukio, Kiimingin yläaste sekä Alakylän, Hannuksen, Huttukylän, Jäälin, Tirinkylän ja Ylikylän koulut. Haastatellut opettajat ja katselmusten ajankohdat löytyvät liitteestä 2.

Koulujen aikaisemmat ympäristöselvitykset ja –ohjelmat (ennen ympäristödiplomihanketta)

+ Kiimingin lukiolla on laadittu kestävän kehityksen ohjelma (ympäristöohjelma) syksyllä 2003. Ke-ke –koulutuksen saaneiden opettajien johdolla lukiolla pidettiin ympäristökatselmus. Ympäristökatselmuksen tulosten plussat ja miinukset koottiin. Lukiolle valittiin kestävän kehityksen ohjelman organisaatio. Oppilaille järjestettiin aiheeseen liittyviä kyselyitä, ja oppilailta tuli hyviä ideoita ja joukossa oli asiasta innostuneita oppilaita. Kyselyitä järjestettiin myös emännille, talonrakennusmestarille ja rehtorille. Kestävän kehityksen päämääriä arvoitettiin, ja kolme eniten pisteitä saanutta päämäärää otettiin tarkempaa käsittelyyn. Tärkeimmiksi päämääriksi valittiin: koko työyhteisön jaksaminen, yhteistyö sidosryhmien kanssa ja oppilaiden osallistumisen edistäminen. Opettajista ja muusta henkilökunnasta kootuissa ryhmissä tehtiin projektitehtävä: määriteltiin kestävän kehityksen päämäärille tavoitteet, mittarit, vastuut, toimenpiteet, aikataulut, resurssit ja seuranta. Lukiolla on painotettu arkitoiminnan kehittämistä ympäristön kannalta paremmaksi ja lähdetty ”pienistä arkipäivän jutuista”, kuten lajitteluastioiden hankkimisesta opettajienhuoneeseen, paperinkeräysastioiden hankkimisesta käytävälle ja ajastinten lisäämisestä autojen lämpötolppiin. Ympäristöohjelman toteuttamista jatketaan nyt tämän ympäristödiplomihankkeen myötä.

+ Yläaste on ilmoittautunut viime keväänä 2005 Kestävän kehityksen Keke-ohjelmaan. Keke-materiaalia ei ole vielä saatu koululle. Yhteistyökumppanina hankkeessa on kiiminkiläinen K-market Ateria.

+ Kiiminkijoen koululla on vuonna 1998 on tehty suppea ympäristöselvitys. Tämän tyyppistä (ympäristödiplomihanke) koko koulua koskevaa ympäristöselvitystä ei ole tehty.

+/- Alakylän koululla ei ole tehty ympäristöohjelmaa, mutta opiskelija Susanna Anttila on tehnyt lopputyönään Alakylän koululle pihasuunnitelman. Myös Tirinkylän koululla on pihasuunnitelma, mutta molemmilla kouluilla ongelmana on se, että pihasuunnitelmia ei voida taloudellisten resurssien takia suunnitelmien toteutus on pahasti kesken vaikka motivaatiota pihasuunnitelmien toteuttamiseen olisi. Myös Hannuksen koululla pihasuunnitelma on olemassa ja osin toteutettu, mutta toteutus junnaa paikallaan taloudellisten resurssien takia.

+ Kiimingin kouluilla on turvallisuusoppaat: rakennusten turvallisuuden ja henkisen turvallisuuden vaaliminen. Koulutusta ohjeita on annettu, miten toimitaan palohälytyksissä, katastrofeissa, öljyvahingoissa ja myrkkynuormien kaatumisessa jne. Turvallisuussuunnitelmaa on päivitetty ja opiskeltu.

+ Hannuksen koululla syyskuussa 2005 OSAO:n Pikisaaren yksikön opiskelijaryhmä on kahteen otteeseen käynyt tutustumassa Hannuksen koulun rakennuksiin ja ympäristöön. Kyseessä ympäristöprojekti/kyläselvitys/rakennushistoriaselvitys. Yhteyshenkilönä OSAO:sta on Anna Louekari.

+/- Muilla kouluilla ei ole tehty aikaisemmin ympäristöselvityksiä tai ympäristöohjelmia ennen tätä ympäristödiplomihanketta. Aihetta on kyllä sivuttu muissa yhteyksissä.

+ Valtakunnallisesta koulujen ja päiväkotien ympäristöohjelmasta Vihreä Lippu –järjestelmä on tietoa liitteessä 4.

Uuden opetussuunnitelman käyttöönotto ja miten ympäristökasvatus näkyy käytännössä uuden opetussuunnitelman myötä

+ ”Uuden opetussuunnitelman mukaan oppilaan on tavoitteena kasvaa kriittisesti ympäristöönsä arvioivaksi sekä elämää, luontoa ja ihmisoikeuksia kunnioittavaksi. Tavoitteena on kasvattaa oppilaita vastuuseen ja kestävän kehityksen edistämiseen.”

+ Alaluokilla vanhassa opetussuunnitelmassa ympäristö- ja luonnontietoa on luokille 1-6. Uudessa opetussuunnitelmassa 1-4-luokkalaisille on ympäristö- ja luonnontietoa ja 5-6-luokkalaisille biologiaa ja maantietoa.

+ Ympäristö- ja luonnontieto on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu aineryhmä, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Uuden opetussuunnitelman mukaan opetuksen tavoitteina on, että oppilas oppii:

1. tuntemaan ja ymmärtämään oman lähiseudun luontoa ja rakennettua ympäristöä sekä havaitsemaan niissä tapahtuvia muutoksia
2. hankkimaan tietoa luonnosta ja ympäristöstä havainnoimalla, tutkimalla ja erilaisia lähdeaineistoja käyttämällä.
3. tekemään havaintoja eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen
4. kuvailemaan, vertailemaan ja luokittelemaan havaintojaan
5. tekemään yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
6. etsimään eri tavoin ympäristöön ja sen ilmiöihin liittyvää tietoa
7. käyttämään niitä käsitteitä, joiden avulla ympäristöä sekä niihin kuuluvia ilmiöitä ja kohteita kuvataan ja selitetään
8. toimimaan ympäristössään turvallisesti ja itseään suojellen sekä noudattaa annettuja ohjeita koulussa, lähiympäristössä ja liikenteessä
9. suojelemaan luontoa
10. säästämään energiavaroja
11. lukemaan ja laatimaan yksinkertaisia karttoja sekä käyttämään kartastoa
12. hahmottamaan kotiseutunsa osana Suomea ja Pohjoismaita
13. tuntemaan ja ymmärtämään itseään ja muita ihmisiä ja ihmisten erilaisuutta
14. ymmärtämään terveyden edistämiseen ja sairauteen liittyviä asioita

+ Ympäristö- ja luonnontiedon keskeiset sisällöt (uusi opetussuunnitelma):

1. Eliöt ja elinympäristöt (mm. luonnon erityispiirteet, erilaiset elinympäristöt, oman lähiympäristön kasvi-, sieni- ja eläinlajit, luonto eri vuodenaikoina, ruuan alkuperä ja tuottaminen)
2. Oma lähiympäristö, kotiseutu ja maapallo ihmisen elinpaikkana
3. Ympäristön ilmiöitä (mm. ääni, valo, lämpö, yksinkertaiset laitteet)
4. Ympäristön aineita (mm. materiaalien säästävä käyttö ja kierrätys, ilman ja veden ominaisuudet ja veden käyttö)
5. Ihmisen terveys
6. Turvallisuus (mm. säännöt, hyvät tavat ja toisten huomioonottaminen)

- + Kokemuksellisen ja elämyksellisen opetuksen avulla oppilaalle kehittyy myönteinen ympäristö- ja luontosuhde. Ympäristö- ja luonnontiedon lähestymistavat valitaan oppilaan edellytysten ja kehitystason perusteella.

- + Ylikylän koululla uusi opetussuunnitelma otetaan vähitellen käyttöön luokittain. Haastattelussa todettiin, että ympäristöasiat on otettu jo kauan huomioon ennen uutta opetussuunnitelmaa. Opetukseen kuuluu mm. luontokasvatusta ja lajintuntemusta. Opetuksessa käytetään hyödyksi luontoaiheisia julisteita, opetustauluja ja tietokoneohjelmia.

- + Huttukylän koululla haastatellun opettajan luokka on jo ottanut käyttöön uuden opetussuunnitelman, ja viimeistään vuonna 2006 kaikki opettajat ottavat sen käyttöönsä. Opetussuunnitelmassa on ympäristökasvatukseen liittyvä kohta ja sen puitteissa joka opetusaineessa on ympäristöaiheisia teemoja, erityisesti biologiassa, maantiedossa, matematiikassa ja teknisessä työssä. Teknisessä työssä on esimerkiksi opetettu ongelmajätettäisiin liittyviä asioita ja käytetty ympäristöystävällisiä tuotteita sekä tehty linnunpönttöjä. 3-4 luokkalaisille on opetussuunnitelmassa valinnaiskursseina luonnontieto ja -taito, joka on alkanut nyt syyslukukaudella 2005.

- + Alakylän koululla uusi opetussuunnitelma oli jo otettu käyttöön 1, 2 ja 3 -luokilla.

- + Tirinkylän koululla uusi opetussuunnitelma oli katselmuksen aikaan sisäänajossa (kevät 2005). Jotkut vuosiluokat olivat jo siirtyneet noudattamaan uutta suunnitelmaa. Tuntijaot on tehty uuden mukaan. Toiminnassa ei ole vielä nähtävissä konkreettista muutosta.

- + Kiiminkijoen koululla uusi opetussuunnitelma on käytössä syksyllä 2005 alkaen 1-3- luokkalaisilla ja 4-luokkalaisilla ja 5-6-luokkalaisilla alkaen 1.8.2006. Kiiminkijoen koulun toiminta-ajatus lukuvuodelle 2004-2005: ”Lukuvuoden yleisaiheena on ympäristökasvatus. Aihe liittyy luontevasti koulussa ja sen lähiympäristössä tapahtuviin myönteisiin parannuksiin ja luontopolkuhankkeeseen. Vuoden aikana eri yhteyksissä kiinnitetään huomiota mm. luonnon (Kiimingin) monimuotoisuuteen ja kestävään kehitykseen, tuotteen elinkaareen ja luonnonsuojelamiseen.”

- + Hannuksen koululla opetussuunnitelma on käytössä 1-2-luokkalaisilla. Opetuksessa ympäristötiedon kirja käydään läpi. Käsiteltävinä aiheina on mm. koulun piha ja oma lähiympäristö sekä laajemmin kunnan alue.

- + Yläasteella viime lukuvuoden 7-luokkalaiset, jotka ovat nyt 8-luokalla, menevät uuden opetussuunnitelman mukaan. Viime keväänä 2005 opettajat miettivät aihekokonaisuuksia ja selvittivät, miten ympäristökasvatus toteutuu käytännössä. Ympäristöaihe voi olla esillä missä oppiaineessa tahansa, kuten biologiassa ja kotitaloudessa. Kielissä ympäristöaiheita sivutaan joissakin kappaleessa. Biologiassa 7-luokan isona aiheena on vesistöt, vesieliöt ja ekologia, 8-luokalla metsät ja 9-luokalla ihmisen biologia.
- + Liisa Jääskeläinen Opetushallituksesta piti lukion opettajille luennon, jonka aiheena oli kestävä kehitys opetussuunnitelman kannalta. Lukion vuoden 2003 ympäristökatselmuksessa käytiin läpi vanha opetussuunnitelma: missä aineissa kestävä kehitys on esillä tai sivuttu. Selvityksen aiheena oli ”Ympäristökasvatus koulussamme”. Tulos yllätti positiivisesti, että niin monessa aineessa käsitellään kestävä kehityksen teemoja: uskonnossa, elämäkatsomustiedossa, historiassa, kemiassa, fysiikassa, maantiedossa, biologiassa, kielissä ja äidinkielessä. Esimerkiksi matematiikassa tehtävänannoissa on ollut ympäristöaiheita. Kielissä, englannissa, ruotsissa ja saksassa, on kokonaisiä ympäristöekologian kurseja. Lukion uudessa opetussuunnitelmassa ei ole erillistä ympäristöohjelmaa, mutta kestävä kehitys on esillä eri aineissa. Opetussuunnitelma asettaa myös paineita kestävä kehityksen huomioimisessa koulutyössä.

- +/- Haastateltavien Jäälän koulun opettajien mukaan ennen uutta opetussuunnitelmaa ympäristö- ja luonnontiedossa oli selkeämmät aihekokonaisuudet, kuten vesi, metsä ja pientareet, aiheet oli koottu selkeämmin samaan kirjaan, joko oli selkeämpi. Uudessa opetussuunnitelmassa lähestymistapa on toinen, ei ole selkeää keskusaihetta. Yhdellä aiheella on kolme viikkotuntia, mikä on aika vähän. 5-6-luokkalaisilla on fysiikkaa ja kemiaa. Uudessa opetussuunnitelmassa 3-4-luokat suuntautuvat enem-

män fysiikka-kemian suuntaan kuin aikaisemmin, käsiteltäviä aiheita ovat mm. energia, koneet ja laitteet, uusiokäyttö ja kierrätys.

+ Jäälän koulussa ympäristöteema näkyy muissakin opetusaineissa. Kuvaamataidossa ympäristöteema näkyy voimakkaasti. Liikunnassa: metsissä ja lähiympäristössä liikkuminen, suunnistusjakso ja havainnointi. Kuvaamataito ja liikunta ovat luonto- ja vuodenaikasadonnoisia aineita. Äidinkielessä kirjoitelmissa voi olla ympäristöaiheita. Musiikissa lauletaan mm. syksyiseen luontoon liittyviä lauluja.

Oppilaiden osallistuminen ja yhteiset vastuut ympäristöasioista

+/- Sekä Alakylän että Ylikylän koululla on kokeiltu kompostointia yhdessä oppilaiden kanssa muutama vuosi sitten, mutta molemmilla kouluilla kompostia ei saatu toimimaan kovasta yrityksestä huolimatta, joten kompostointi jouduttiin lopettamaan. Yhdeksi syyksi arveltiin, että jätettä tuli liikaa suhteessa kuivikkeen määrään. Alakylän koululla kompostoinnin aloittaminen liittyi Vihreä Lippu – hankkeeseen. Lisää tietoa Vihreästä Lipusta liitteessä 4.

+/- Hannuksen koulun luokissa oppilaat lajittelevat keräyspaperin, pahvin ja kartongin sekä sekajätteen omiin astioihinsa. Kiiminkijoen koululla luokasta löytyy lajitteluastiat keräyspaperille. Sekä Ylikylän että Alakylän koulun oppilaat osallistuvat luokkien jäteastioiden tyhjentämiseen ulkona oleviin keräysastioihin. Alakylän koululla aina yksi luokka on yhden viikon vastuussa jäteastioiden tyhjentämisestä. Isommilla luokilla järjestäjät ovat vastuussa paperi- ja kartonki/pahvi -astioiden tyhjentämisestä. Kartonginkeräysastia sijaitsee koulun jätekatoksessa ja keräyspaperiastia sijaitsee noin 100 metrin päässä sijaitsevan kaupan pihassa. Ylikylän koulun oppilaat käyvät tyhjentämässä luokan paperinkeräysastian ulkona olevaan keräysastiaan. Ylikylän koululla oli myös tempaus, jossa oppilaat veivät keräyspaperia Selluvillalle kuorma-autolasteittain. Samasta paikasta ekovillaa hankittiin säkkitavarana askarteluun. Lukiossa oppilaille tiedotettiin keräyspaperin lajittelun alkamisesta syksyllä 2004. Nyt seurataan, miten lajittelu alkaa pyörimään. Mahdollisuuksia ei ole vahtia, meneekö jokainen jättejä oikeaan astiaan. Muutaman kerran väärästä lajittelusta on huomautettu yhteisesti. Keräyspaperiastian kyljessä lukee myös selvästi, että sinne ”ei saa heitellä karkkipapereita yms.” Jäälän koulun luokissa ei ole lajittelua. Aikaisemmin paperit lajiteltiin syntypaikalla jopa niin, että mikäli astiaan oli laitettu väärää roskaa, oppilaat lajittelivat sen hanskoilla oikeisiin lajitteluastioihin.

+/- Alakylän, Ylikylän, Huttukylän, Jäälän ja Hannuksen kouluissa järjestetään pihatalkoita, joihin oppilaat osallistuvat. Pihansiivoustalkoissa haravoidaan, siivotaan pihaa, kerätään lähiympäristön roskaa joko keväällä tai syksyllä tai molempina vuodenaikoina. Alakylän koululla keväinen pihansiivouspäivä on nimetty ympäristöpäiväksi, ja siihen osallistuu oppilaiden ja heidän vanhempiensa lisäksi kyläyhdistys. Kunnalta pyydetään jättesäkkejä, joihin oppilaat keräävät tienvarsien roskaa reitiltä. Koululla on ongelmana, että viikonloppujen jälkeen koulun pihaa on roskattu ja pulloja rikottu. Oppilaat joutuvat siistimään pihaa myös viikonloppujen jälkeen.

+ Alakylän koulun järjestyssäännöissä lukee: ”En heittele roskaa, suojelen pihan istutuksia, en vahingoita luontoa.” Myös muilla kouluilla roskaamisen vähentämiseen liittyvä kasvatusta on itsestäänselvyys.

+ Hannuksen ja Jäälän koulun oppilaat ovat istuttaneet syksyllä kukkasipuleita, jotka nousevat kukkimaan ensi keväänä (Comenius –projekti). Aikaisemmin oppilaat ovat myös kasvattaneet auringonkukkaa, keväällä istutettiin siemenet ja syksyllä kukat myytiin. Katselmuksessa todettiin, että auringonkukkaistutustempauksen voisi järjestää uudestaan. Myös Jäälän koululla on istutettu kukkasipuleita jo ennen tätä Comenius –projektiä.

+ Jäälän koululla äideille on kasvatettu äitienpäiväkukkaa. Luokissa oppilaat hoitavat ja kastelevat sisäkasveja.

+ Kouluilla ei ole hyötykasvimaata. Hannuksen koululla oppilaat kasvattivat perunat kouluruokaan silloin, kun koulun keittiö oli vielä ruuanvalmistuskeittiönä, mutta kasvimaata ei enää ole, koska keittiö toimii nykyään pelkkänä ruuanjakelukeittiönä. Jäälän koululla on koettu että kasvimaan hoitamiseen ei riitä opetussuunnitelmassa tarpeeksi aikaa.

+ Koulutoiminnassa liikkumismuotoina suositetaan pääasiassa kävelyä tai pyöräilyä. Pitemmille retkille mennään busseilla. Esimerkiksi Ylikylän koulun oppilaat pyöräilevät sulana aikana ja kävelevät talvisin kirjastoon, kevätkirkkoon ja palolaitosvierailulle. Jäälän koulun 5-6-luokkalaiset pyöräilevät paljon opintoretkillään.

+ Kiiminkijoen koulun oppilaille on terästetty tarkat säännöt oppikirjojen kunnossapidämisestä: kirjoja pitää käsitellä ja säilyttää hyvin, tahallisesta sotkemisesta/rikkomisesta joutuu edesvastuuseen ja hankkimaan uuden kirjan.

+ Yläasteella ei ole karkkiautomaattia, ja linjauksena on, että sitä ei tulla hankkimaan. Oppilaita kehoitetaan ottamaan omat eväät pitkiä päiviä varten ja oppilaskunnan pitämä jäätelökioski on avoinna 2 krt/vk. Koulussa on kahviautomaatti. Kahviautomaatin tultua on terästetty, että mukit on laitettava roskikseen ja jäätelökioskin jäätelöpaperit myös. Mikäli havaitaan, että jäätelöpapereita on tungettu esim. patterin väliin tai roskattu koulua ja pihaa, on asiasta kuulutettu ja laitettu kioski joksikin aikaa kiinni. Kahviautomaatin läheisyyteen on laitettu roskis ja muutenkin käytäville on pyydetty lisää roskiksia. Puutteena on, että koulun pihalla ei ole roskista ja sitä tarvittaisiin, koska oppilaat saattavat mennä ulos juomaan kahvinsa ja saattavat käydä myös kaupassa koulupäivän aikana. Keväisin oppilasvoimin luokittain kerätään roskaa. On nimittäin havaittu epäsiisteyttä reitillä, jossa oppilaat kulkevat yläasteen ja etäopiskelupisteen välillä.

+/- Hannuksen koulun oppilaat ovat keränneet mustikoita, joista on tehty mustikkapiirakkaa. Oppilaat ovat keränneet marjoja myös myyntiin leirikoulun rahoittamista varten. Aikaisemmin on järjestetty puolukkapäivä, mutta puolukkaa kerättiin niin paljon, että koulun keittiö ei pystynyt hyödyntämään kaikkea, loput myytiin 4H:lle. Puolukkapäivää ei enää järjestetä.

+ Ylikylän koululla järjestetään ”Puolukkalauantai”, jolloin oppilaat keräävät puolukoita vanhainkodille. Marjat perataan porukalla talkootyönä ja mukana on myös oppilaiden vanhempia. Puolukkalauantailla on pitkät perinteet.

Ympäristökasvatuksen teemavuodet, teemaviikot ja teemapäivät

+ Kiiminkijoen koululla lukuvuodet 2003-2004 ja 2004-2005 ovat olleet ympäristökasvatuksen teemavuosia. Lukuvuonna 2004-2005 yleisaiheina olivat ympäristökasvatus, myönteinen suhtautuminen ympäristöön, kiinni kestävässä kehityksessä ja oma elinympäristö. Ympäristökasvatuksen teemavuoden puitteissa syksyllä 2004 (vk. 45) järjestettiin ympäristöviikko. Ympäristöviikon ohjelmassa oli mm. urheiluvälineiden ja lelujen kierrätyskirppis, kierrätysaiheinen näyttely liikuntasalissa, päivänavauksessa ympäristöteema ja opettajanhuoneessa esittely kompostoitumisen vaiheista. Ympäristöaihetta käsiteltiin luokissa eri tavoilla, aiheina mm. jätteen synty ja määrät eri sekä ekologinen jalanjäljen laskeminen. Ympäristöviikolla tuotettiin ympäristöaiheista materiaalia nettiin. Ympäristöviikosta tiedotettiin koteihin syystiedotteessa. Kiiminkijoen koulun logossakin on teksti ”Kiiminkijoen koulu on ympäristöstään vastuuta kantava”.

+ Lukiossa ympäristökasvatuksen teemavuosia ovat olleet lukuvuodet 2003-2004 ja 2004-2005.

+ Muutama vuosi sitten Jäälän koululla vietettiin ympäristökasvatuksen teemavuotta. Joka luokalla oli oma teemansa, esim. paperi, lajittelu, komposti, muovi ja lasi. Esimerkiksi neljännellä luokalla oli teemana paperi: teeman pohjalta luokissa lajiteltiin paperia ja oppilaat kävivät tyhjentämässä paperiasian. Oppilaat tekivät itse uusiopaperia, jota käytettiin askarteluun ja piirtämiseen. Oppitunneilla selvitettiin, mistä paperi tulee. Lajitteluteemaan kuului lajittelupäivät, jossa juhlasaliin oli koottu ”roinakasa” ja oppilaat lajittelivat ne, omiin astioihinsa ja selvittivät mitkä kelpaavat hyötykäyttöön. Ympäristökasvatuksen teemavuoden kansiot löytyvät koulusta aiheittain ja niitä olisi helppo soveltaa opetukseen tänäkin päivänä.

+ Huttukylän koululla ympäristökasvatuksen teemaviikkoja on pidetty. Haastateltavan opettajan itsensä pitämällä teemaviikolla on keskusteltu ympäristöasioista ja hankittu asiaan sopivaa materiaalia.

Mm. järjestöt tarjoavat tempauksia, joihin koulujen on mahdollisuus lähettää mukaan, mm. turvallisuus-kampanjassa sivuttiin ympäristöasioita ja tehtiin tehtäviä kampanjan asioiden pohjalta.

+ Haastateltavana ollut Hannuksen opettaja on järjestänyt oppilaille ympäristökasvatuksen teemaviikon työskennellessään muussa koulussa. Teemaviikko toteutetaan tänä syksynä myös Hannuksen koulun 1-2 luokkalaisille. Tarkoituksena olisi, että oppilaiden kotona innostuttaisiin myös asiasta. Teemaviikolla kierrätys on koko viikon asiana. Kierrätysmateriaalista tehdään askartelutöistä, maitopurkkien kierrätystä havainnollistetaan eli miten tyhjä maitopurkki voi huudeltuna taitella sisäkkäin tilan säästämiseksi. Teemaviikolla tutustutaan myös muuhun jätteiden kierrätykseen: miten käsitellään esimerkiksi maatuva jäte ja mihin toimitetaan vanhat vaatteet.

+/- Alakylän koululla ei ole ollut varsinaisia ympäristökasvatuksen teemavuosia. Viime vuonna oli teemana kansainvälisyyskasvatus, mikä on kuuluu kylläkin kestävään kehitykseen.

+/- Ylikylän koululla ei ole ollut vuosiin ympäristökasvatuksen teemaviikkoja eikä –vuosia. Uuden opetus suunnitelman myötä asiaan voidaan tarttua.

- Tirinkylän koululla ei ole toteutettu ympäristökasvatuksen teemavuotta, ja henkilökuntaa on vaikea motivoida mukaan, koska puitteet eivät ole kunnossa (pihasuunnitelman toteuttaminen kesken katselmuksen aikaan). Aiheen toteuttaminen vaatisi virikkeitä. → Piha on kunnostettu valmiiksi (syksy 2005).

- Yläasteella ei ole ollut lähivuosina ympäristöaiheista teemapäivää.

Muut ympäristöprojektit ja tempaukset

+ Paikallinen/alueellinen energiayhtiö järjesti/sponsoroi Energiaviikon Ylikylän koulun ja Hannuksen koulun 2-luokkalaisille. Energiaviikko järjestetään joka toinen vuosi aina 2-luokkalaisille. ”Energiapaketissa” on paljon materiaalia, mm. vihkonen energiansäästöä ja opettaja havainnollistaa aihetta oppilaille.

+ Comenius -kansainvälisyysprojektiin liittyen Hannuksen ja Jäälän koulun oppilaat ovat istuttaneet kukkasipuleita, jotka on saatu yhteistyökumppanilta Kauppapuutarhaliitolta. Comenius -projektin aiheena on lähiluonto, ja sitä tutkitaan ja lähetetään raportteja yhteistyökouluille. Hannuksen koulun yhteistyökoulu sijaitsevat Englannissa ja Ateenassa. Muita projektin aiheita on mm. tapakulttuuri. Projekti on kolmivuotinen.

+ Hannuksen koululla on järjestetty tavaroiden vaihtoviikko, jolloin oppilas vanhempien luvalla saa tuoda kotoa jonkun tavaran vaihdettavaksi. Koululla on järjestetty myös kirpputoritempaus.

+ Jäälän koululla ympäristökasvatuksen teemavuoteen kuului metsään liittyvä ympäristöprojekti, joka oli osa suurempaa kokonaisuutta, Oulussa järjestettyä valtakunnallista tapahtumaa. Projektissa Ouluun ”kuljetettiin”/rakennettiin/havainnollistettiin mäntymetsä.

+ Jäälän koululla on monen vuonna järjestetty käytettyjen liikuntavälineiden kierrätyskirppis. Kiiminkijoen koululla vastaava tempaus järjestettiin osana ympäristökasvatuksen teemavuotta syksyllä 2004.

+ Ylikylän koululla on käsitelty veden säästämistä ja kulutusta Unicefin Jano-päivänä.

+ Tirinkylän koulun 0-1 ja 2-luokkalaiset ovat mukana luontokouluprojektissa. Koululla on myös oppilaiden kanssa pohdittu ruuan matkaa / ketju, esim. lihan tai maidon matka tuottajalta kuluttajalle ja miten tuotteen matka jatkuu kuluttajan jälkeen kompostoriin tai viemäriin. On pohdittu, kuinka monen ihmisen ja työvaiheen kautta tuote kulkee.

+ Kiiminkijoen koulun kevätkuullassa palkitaan aina paras lintubongari.

+/- Lukiossa on joitakin pieniä ympäristöprojekteja aina meneillään, esim. biologia 1. kurssissa. Koko koulun yhteisille ympäristötempauksille olisi tarvetta silloin tällöin, mutta tämä aika on pois oppitunneista, ja kaikkien aikaa ei voi viedä. Turvallisuuteen ja huumevalistukseen liittyviä tempauksia on järjestetty, ja nämäkin aiheet liittyvät laajasti katsottuna kestävään kehitykseen.

+/- Toinen Keke –koulutuksen saaneista lukion opettajista on kerännyt ympäristöaiheeseen liittyvää materiaalia, mutta on koettu, että opettajat eivät välttämättä tartu tähän mahdollisuuteen. Materiaalia on saatavilla jonkin verran.

+ Lukiossa järjestettiin kirjamyntiyrityksen toimesta kierrätettävien koulukirjojen myyntiä ja ostoa muutaman jakson ajan (kevään 2004 pari viimeistä jaksoa ja syksyn 2004 ensimmäiset jaksot). Toiminta loppui kannattavuussyistä. Toiminta oli hyvää siinä mielessä, että Kiimingissä ei ole kirja-kauppaa.

+ Yläasteen maa- ja metsätalouskurssilaiset ovat tehneet kahtena viime vuonna jonkun projektin liittyen kestävään kehitykseen, opettajanaan biologian opettaja.

+ Yläasteella 8-luokkalaiset ovat monena vuonna osallistuneet Metsävisaan. Osallistuminen ei ole pakollista vaan vuosittain katsotaan aina tilanteen mukaan, onko oppilailla kiinnostusta osallistua.

+ Syksyisin yläasteella järjestetään liikuntapäivä (perinne), jolloin oppilaat saavat valita menevätkö urheilemaan vai esimerkiksi luontopolulle. Luontopolkuja on kolme reittiä, mm. Kolamäessä ja Kiiminkijoen läheisyydessä. Luontopolulla on tehtäväpisteitä, kysymyksiä ja lajintunnistusta. Vastuupettajat ovat käyneet edellisenä päivänä tarkistamassa polun ja tekemässä tehtäväpisteet. Liikuntapäivänä saa myös valita marjaretken, jonka vetäjinä ovat kotitalouden opettajat.

+ Yläasteella aiotaan järjestää sieniopastusta, joiden vetäjinä toimivat Martat.

+ Yläasteella on ystävyyskoulu Tartossa Virossa ja n. 4-5 vuotta sitten tehtiin yhteistyötä ympäristöasioissa, mm. jokivesien vertailua. Yhteistyö jatkuu edelleen, mutta ympäristöasiat eivät ole aktiivisessa roolissa yhteistyössä.

+ Kehitettävää/jatkopohdiskeluun (idealukion opettajalta): kerätä hyviä ympäristöaiheisia nettiosoitteita linkkilistaksi tiedoksi ja opetuksen tueksi., esim. linkkilistat joko koulun sivuille tai kunnan sivuille ja eri kielillä.

- Huttukylän koululla ei ole järjestetty erityisiä ympäristöprojekteja tai tempauksia.

Opintoretket

+ Jäälän koululla opintoretkeä on tehty paljonkin ja ne liittyvät ympäristö- ja luonnontiedon sisältöihin. 5-6-luokkalaiset ovat mm. pyöräilleet tutustumaan Selluvillalle ja tutustuneet ongelmajätteiden käsittelylaitokseen. Koitelissa 4H:n asiantuntija on esitellyt kompostointia.

+ Ylikylän koulu on tehnyt retkiä Oulunsalon lintutorniin, Ranuan eläinpuistoon, Eskurian – eläinpuistoon sekä Virpiniemeen, jossa aiheena on ollut seikkailukasvatusta. Leirikouluja on järjestetty Syötteellä ja Vuokatissa. Luontoon liittyviä retkiä on tehty lähiympäristöön.

+ Kiiminkijoen koululaiset ovat tehneet retken Syötteelle, jossa retkeillään Syötteen maastossa ja yövytään Metsähallituksen mökissä sekä retken Nurmeksen Hyvärilään, jossa ohjelmassa aktiviteetteja ja ympäristöasioita (pari luokkaa). Lisäksi koulun toimintaan kuuluvat kevätretki, lasketteluretki ja pyöräilyretki.

+ Hannuksen koulun oppilaat ovat retkeilleet lähimaastoon. Syksyisin retkeillään laavulle, ja retkellä huomioitiin ja opetettiin, että kaikki roskat kerätään retken jälkeen mukaan ja korostettiin, että ”Ympäristö on pidettävä puhtaana.”

+ Lukion biologian ja kemian yhteiskurssilla on ympäristöntutkimusta ja tutustumiskohteina on ollut mm. Ervastinrannan jätevedenpuhdistamo, paperitehdas, Kiimingin vesitorni ja Limingan luontokeskus.

+ Yläasteella fysiikka-kemian-kurssilla oppilaat käyvät vuosittain tutustumassa Turvevoimalaan. Retkelle kuljetaan linja-autolla.

Koulun pihan ja lähiympäristön käyttö ympäristökasvatuskohteena

+ Luonto on lähellä kaikkia Kiimingin kouluja.

+ Ylikylän koulun lähellä on metsä, joenranta, niitty ja suo. Lähiympäristössä on nähty mm. fasaanikukko ja kuoveja. Metsässä pidetään ”metsätuokio” ja myös liikuntatunteja pidetään metsässä. Ylikylän koulun joulujuhlissa käveltiin lyhty kädessä viemässä linnuille lintulyhteitä.

+ Koitelin kosket on lähellä sekä Ylikylän että Huttukylän kouluja, ja oppilaat käyvätkin siellä retkellä vuosittain. Jäälän koulun oppilaat ovat myös käyneet Koitelissa.

+ Huttukylän koululla ulos mennään aina kun mahdollista ja sää sallii. Ohjelmassa on ollut erätaitojen opettamista, luontoliikuntaa, seikkailukasvatusta sekä ulkoleikkejä. Kasveja, sienä ja lintuja on tunnistettu ja marjoja poimittu.

+ Alakylän koulu järjestää oppilailleen lähimaastoon sieniretkiä, metsäretkiä ja luontoretkiä. Syyskuussa 2004 Alakylään on rakennettu luontopolku, jolla oppilaat vierailevat. Metsässä valaistu rata ja joki ja luonto ovat lähellä. Luokittain on lajintuntemusta luonnossa, mm. kasvit ja muuttolinnut. Koululla on lintukiikarit, joilla bongataan lintuja. Metsäretkipäivät olivat katselmuksen aikaan parhaillaan menossa. Kuvaamataidon tunteja pidetään myös ulkona ja luonnossa. Tänä vuonna (2005) ei pidetä perinteistä kevätjuhlaa, vaan kesäkuun alussa pidetään pihajuhlat nyyttikestiperiaatteella ja ohjelmassa mm. luontopolku, yhteislauluja ja kilpailuja.

+ Tirinkylä sijaitsee melkein luonnontilaisessa ympäristössä, jota Jolosjoki ympäröi.

+ Hannuksen koulussa luonto on lähellä. Lähiympäristössä on järjestetty sienitutkimusta ja kasvien tunnistusta, mm. varpukasvillisuutta on tutkittu.

+ Kiiminkijoen koulun läheistä metsää ja Kiiminkijokea on käytetty luonnon havainnointiin jo 10 vuotta. Tutkittavia teemoja alueella: vedenpinnan korkeuden vaihtelu, veden laadun arviointi, puulajit tutuksi ja lintubongaukset. Kiiminkijoen koulun lähiympäristöön rakennetaan luontopolkua, jonka suunnitteluun opettajat ovat osallistuneet. Luontopolku olisi yhteinen yläasteen kanssa.

+ Metsä on ollut keskeisenä opiskeltavana aihekokonaisuutena ja sen tiimoilta Jäälän koulun oppilaat ovat tutustuneet Putkosentien ja Koitelintien varrella kunnan metsäalueiden metsänaluskasvillisuuteen, sammaleisiin ja jäkäliin. Koulun lähellä on myös karttaan merkitty luontopolku. Luontopolkua ei ole merkitty maastoon. Luontopolun varrella on mm. laavu. Luontopolulla käydään oppilaiden kanssa. Jäälänjärven toisessa päässä on Kalamäen tilan raunio, jossa on vierailtu historian ja ympäristö- ja luonnontiedon tunnilla. Keväisin koulun entinen rehtori on esitellyt alueen luonnonmuistomerkkejä. Järveen on myös tutustuttu. Vesi on ollut keskusaiheena ja tutkimusaiheena, ja koululla on tutkimusvälineitä vedentutkimiseen.

+/- Yläasteen ja joen välissä on lehtomainen alue, jossa on ollut opaskylttejä. Alue on tärkeä mm. opetuksen kannalta. Tänä syksynä opettajat ovat huomanneet, että alue muuttunut, sitä on myllerretty ja ajettu ehkä jollain koneella, joten alue on kärsinyt ja huonossa kunnossa. Syytä alueen muuttumiseen ei tiedetä. Tarkoituksena olisi, että paikalla olisi pysyvä luontopolku. Kunnan ympäristötyöryhmässä päätettiin, että asia selvitetään.

+ Yläasteen pihalle on rakennettu ”kivipuutarha”, joka on oppilaiden suunnittelema. Kivipuutarhassa on eri kivilajeja. Maa- ja metsätalousryhmä on istuttanut pihalle eri lajisia puita, myös jaloja lehtipuita,

ja maa- ja metsätalouskurssilaiset hoitavat myös pihan kasveja. Puutarha on hyvä kohde biologian tunneille puulajien tunnustukseen. Kivipuutarhalla on myös pihan viihtyisyyttä lisäävä vaikutus.

5.2.3 Ympäristökasvatus nuoriso- ja vapaa-aikapalveluissa

Ympäristökasvatuksen toteuttamisesta nuoriso- ja vapaa-aikatoimessa haastateltiin nuorisosihteeri Anu Saukkosta 22.2.2005. Vapaa-aikapalvelut tuottaa vapaa-ajan toimintaa nuorille: kerhoja, nuorisotiloja, erityisnuorisotiloja, liikuntaa ja ehkäisevää päihdetyötä.

Vapaa-aikatoimessa ei ole järjestetty erityisiä ympäristöaiheisia tempauksia ja ympäristökasvatusopetustakaan ei järjestetä. Retket luonnon helmaan sen sijaan kuuluvat oleellisena osana toimintaan. Pari kertaa vuodessa järjestetään retkiä. Retkikohteina kesäisin on ollut Kuusamon Hossa ja talvella mennään Pikku-Syötteelle. Säännöllisesti järjestetään myös toimintapäiviä jossain ulkotilassa. Jokaisella leirillä nuorille kerrotaan toimintaohjeet. Nuorisotiloilla on myös omat säännöt.

Nuorille on järjestetty kursseja ovat olleet kalakurssi ja melontaretki Koitelissa. Hyvien kokemusten takia jatkossakin aiotaan järjestää lisää melontaretkiä. 7-luokkalaisille koululaisille järjestetään Koitelissa puolipäiväretki nimellä ”ryhmytyminen”.

Haastateltava totesi, että ympäristöaiheita voisi käsitellä enemmänkin vapaa-aikatoiminnassa.

5.2.4 Ympäristökasvatus kehitysvammahuollossa

Kunnassa kehitysvammahuolto järjestää asumispalveluja eri muodoissaan, ympärivuorokauden valvotuista asumismuodoista tuettuun asumismuotoon. Avotyöpalvelussa kunnassa tai yksityisen sektorin työtehtävissä viisi kehitysvammahuollon asiakasta. Yksi asiakas työskentelee kaupassa, yksi vanhainkodilla, kaksi päiväkodissa ja yksi kotipalvelun piirissä. Kunta järjestää kehitysvammaisille koululaisille aamu- ja iltapäivähoitoa kehitysvammatoiminnan puitteissa. Päivätoimintakeskus Majakan päivätoimintaa on järjestetty avotöihin ja itsenäiseen työskentelyyn kykeneville asiakkaille. Päivätoiminta on ohjattua toimintaa. Majakassa asiakkaita ohjataan käytännön töissä, kuten tiskaamisessa, kaupassa käynnissä, keittiötöissä, pihatöissä, pyykinpesussa, siivouksessa ja jätteiden kierrätyksessä. Toiminta on arjen pyörittystä tuettuna. Kehitysvammahuollon ympäristökasvatuksesta haastateltiin avohuolionohjaaja Sirpa Brunnia 8.11.2005.

Käytännön ympäristötyöt ja retket lähiympäristöön

Ympäristöasioita käsitellään vuodenaikojen mukaan ja toiminnan kautta. Pihatöitä järjestetään tuettuna, kuten pihan lakaisua ja lumitöitä. Syksyllä järjestetään haravointitalkoot, joissa on tarjolla kahvia ja makkaraa. Keväällä järjestetään pihan siivoustalkoot. Keväisin istutetaan kukkia. Kaikki asiakkaat istuttivat oman kukan, sitä kasteltiin ja sen kasvua seurattiin.

Toimintaan kuuluu luontoharrastuksia ja ulkona liikutaan paljon. Syksyisin järjestetään luontoretkeä ja marjanpoimimisreissuja. Kesällä käydään kalassa ja uimassa ja talvella käydään pilkillä, hiihtämässä ja laskemassa mäkeä. Suosittuja lähiympäristön käyntikohteita Jäälinjärven laavu ja Jäälän hiekkamonttu.

Kierrätystä harjoitetaan yhdessä asiakkaiden kanssa. Keräyspaperi lajitellaan ja maitopurkit pestään ja taitellaan ja viedään läheiseen kierrätyspaikkaan Tuokkosenmäen ekopisteelle kerran viikossa. Asiakkaat tekevät kierrätysmateriaalista eli sanomalehdestä biojätepusseja, jotka toimivat käytössä hyvin. Biojätepusseilla on monia käyttökohteita: Biojätepusseja ovat myös hyviä eväspusseja (eväät pysyy kylmänä). Ne soveltuvat perunoiden säilytykseen tai keräyspaperin kantopusseiksi. Myyntipisteenä on Toimintakeskus Majakan lisäksi paikallinen elintarvikekauppa.

Pitemmälle suuntautuvat retket

Toimintaan kuuluu kerran kuukaudessa vähän pidemmälle suuntautunut retki / tutustumiskäynti. Kohteina on ollut mm. Eskurial –eläinpuisto, Kierikin kivikautinen kylä, Nallikarin uimaranta, Hailuoto, Oulunsalon lentokenttä, Yle radioasema ja Kiimingin palolaitos.

Kesäleirireissuja järjestetään joka kesä, kohteina on ollut mm. Tervajärven mökki, Varjakan saari Oulunsalossa, Rokua, Manamansalo, Isoniemen seurakuntakeskus, Tornion leirintäalue ja Taivalkosken kylmäluoma, jossa ohjelmassa oli mm. vaellusta.

Ulkomaanmatka on myös tehty, kohteena Bulgaria.

Toiminnassa järjestetään myös ympäristökuntien yhteisiä retkiä.

5.2.5 Ympäristökasvatus vanhustyössä

Ympäristökasvatus vanhustyössä ilmenee käytännön kautta. Vanhusten kanssa käydään retkillä, esimerkiksi ruskaretkellä, marjanpimintaretkellä ja käydään katsomassa Kiiminkijoen tulvimista. Retkille mennään invatakseilla (1-2 kpl). Joskus käytetään myös matalalattiabusseja, joihin on helppo mennä.

Askartelut ja käsityöt kuuluvat toimintaan. Myyjäisiä järjestetään muutaman kerran vuodessa, syksyisin, jouluna ja pääsiäisenä. Jaarankartanolla on myös käsitöiden jatkuvaa myyntiä.

Jaarankartanon pihalla pidetään lauluhetkiä ja jumppaa.

5.2.6 Ympäristökasvatus nuorten työpajatoiminnassa

Kiimingin nuorten työpajassa noudatetaan mestari-kisälli -periaatetta, jossa nuoret työskentelevät yhdessä ammatillisesti kokeneempien pitkäaikaistyöttömien kanssa. Työpaja hoitaa myös pitkäaikaistyöttömien työllistämistä sekä tekee yhteistyötä kunnan sosiaali-, terveys- ja koulutoimen kanssa järjestämällä ohjattua työkuntoutusta ja –harjoittelua. Starttipaja sijaitsee Karttuunin alakerrassa, ja siellä harjoitetaan kokonaisvaltaisesti kuntouttavaa toimintaa ja takaisin yhteiskuntaan sopeuttamista, ruuanlaittoa ym. Tekstiili- ja verhoilupaja Karttuunin tuotannolliseen toimintaan kuuluu palveluiden tuottaminen yksityisille asiakkaille, yhteisöille sekä kunnan hallintokunnille ja yksiköille. Toimialoina lähinnä tilauksesta tehtävät verhoilu-, ompelu-, neulonta- ja korjaustyöt. /9./

Nuorten työpajan ympäristöasioista haastateltiin työvalmentaja Teija Hirsivaaraa 5.10.2005. Tekstiilipajan verhoilu- ja ompelutyöt ovat sinällään kestävä kehitystä, kun vanhaa muodistetaan ja korjataan. Tällä hetkellä tarjotaan monipuolisia ompelutöitä ja korjausompelua, kuten vaatteiden korjausta, vetoketjujen vaihtoa, housujen lyhennystä ja leventämistä/kaventamista. Kirjastolle on tehty kestäviä kirjastokasseja/kauppakasseja. Verhoilijaa ei ole työpajalla tällä hetkellä ja uutta päätöstä odotetaan. Jonossa on useita töitä. Kirjastolla on nuorten työpajan kahvila, mutta toiminta on tällä hetkellä vähäistä asiakkaiden vähyyden takia.

Kierrätysmateriaaleja käytetään, jos niitä on tarjolla ja saadaan lahjoituksina. Kerran on käynyt niin, että naapurissa asuva yksityinen lahjoitti lankoja ym. kun ei enää itse jaksanut tehdä käsitöitä. Kangasmalleista ja mallistoista poistuneet tilkut käytetään hyödyksi. Tilkuista tehdään mm. tyynyjä. Verhoilussa vanhat hyväkuntoiset kankaat käytetään hyödyksi. Kangastilkkuja käytetään myös ompelutöiden opettelemiseen, kuten vetoketjun kiinnitykseen, ennen kuin työ tehdään varsinaiseen tilausvaateteeseen. Työpajalla on tilkkulaatikko.

Lahjoituksina on myös saatu kelopohjia, joihin on maalattu wc-kylttejä ym. Nuorten työpaja ei voi kuitenkaan leimautua kaikenlaisen kierrätystavaran vastaanottajaksi, koska siitä tulisi ongelmia, että työpaja ”muuttuu kaatopaikaksi”.

Nuorten työpajalla toivotaan jätteiden lajitteluastioita eritoten kasvatuksellisen näkökulman takia.

5.2.7 Ympäristökasvatus ja ympäristöasioiden tiedottaminen kirjastotoimessa

Kiimingissä on kaksi kirjastoa: Kiimingin pääkirjasto kirkonkylällä ja Jäälän kirjasto. Lisäksi kaikissa Kiimingin kouluissa on toiminnassa koulukirjasto, joka on vähintään käsikirjasto. Osassa myös lainataan oppilaille kirjoja. Kirjastotoiminta on itsessään kestävä kehitystä. Kirjastojen ympäristönäkökohdista järjestettiin kaksi ryhmähaastattelua, joissa olivat paikalla pääkirjaston ja Jäälän kirjaston koko henkilökunta.

Kirjastojen toiminta on kestävä kehitystä

Yhteiskäytöllä voidaan parantaa tuotteen ekotehokkuutta. Kirjaston kirjat luetaan keskimäärin 60 kertaa elinkaarensa aikana, joten kirjaston kirja 60 kertaa ekotehokkaampi kuin yksin omistettu kirja, joka luetaan yleensä vain kerran. Kirjastojen kirja- ja levyvalikoimia kannattaa hyödyntää. /10./

Vertailua: Kirja omaksi vai kirjastosta:

Suomalaisista kunnallisista kirjastoista lainattiin kirjoja vuonna 1997 noin 81,2 miljoonaa kertaa. Yksi kirja lainataan keskimäärin 60 kertaa. Arviossa on hyvin karkealla tasolla arvioitu MI-kertoimen perusteella kirjan vaatima materiaalikulutus ja jaettu tämä arvioituilla käyttökerroilla. /11./

Jos kirjan oletetaan painavan keskimäärin 400 grammaa, sen vaatiman paperin (päällystämätöntä puuvapaata kuitua) valmistamiseen on tarvittu karkeasti arvioiden noin 4,7 kg kiinteitä luonnonvaroja (kun siis kirjojen kannen materiaalikulutusta, kirjapainon materiaalikulutusta ja kuljetuksia ei ole arvioitu). Mikäli omaksi ostettua kirjaa luetaan vain kerran, on myös kirjan MIPS 4,7 kg luonnonvarojen lukukertaa kohden. Jos kirjaa luetaan kymmenen kertaa, on luonnonvarojen kulutus 470 grammaa/lukukerta. Jos kirjaston kirja luetaan keskimäärin 60 kertaa, se kuluttaa lukukertaa kohden noin 80 grammaa kiinteitä luonnonvaroja. /11./

Jos kirjastoista lainataan yhteensä noin 81,2 miljoonaa kirjaa vuodessa, ja kirjoja luetaan keskimäärin 60 kertaa niiden elinkaaren aikana, niin vuoden aikana kulutetaan "loppuun" 1,35 miljoonaa kirjaa. Ilman kirjojen lainaamista ja vain kertaalleen niitä käyttämällä tulisi valmistaa lähes 80 miljoonaa kirjaa enemmän korvaamaan vuosittaiset kirjalainaukset. Jos kirjan valmistamiseen kuluu hienopaperia keskimäärin 400 grammaa, kuluisi 80 miljoonan kirjan valmistamiseen paperia 32 000 tonnia. Paperin valmistuksesta aiheutuisi kokonaisuudessaan noin 375 000 tonnin luonnonvarojen kulutus. Jos oletetaan, että kirjaston kirjoja korvaavia omaksi ostettuja kirjoja käytettäisiin esimerkiksi kymmenen kertaa, em. kulutusluvut voi jakaa kymmenellä. Omaksikin ostettu kirja voi olla hyvin tehokkaassa käytössä, mutta keskimäärin kuuteenkymmeneen lukukertaan päästään kuitenkin luultavasti vain poikkeustapauksissa. /11./

Yhden lainauskerran keskimääräiset kustannukset vuonna 1997 olivat 11 markkaa (alle kaksi euroa), mikä ei läheskään riittäisi kirjan ostamiseen. Kirjastoverkoston ylläpitäminen on siten varsin edullinen tapa tarjota kaikille mahdollisuus kirjallisuuden tarjoaman tiedon, sivistyksen ja viihteen käyttöön. /11./

Kirjaston ympäristöaiheinen tiedotus

Kirjastolla on koko maakunnan käsittävä artikkelitietokanta Ostro-Botnia, johon paikallisesti syötetään tietoa eri elämäntilanteilta, myös ympäristöalalta. Kiimingin kirjastossa esimerkiksi paikalliset sanomalehdet käydään läpi ja tietyt kiinnostavat artikkelit syötetään tietokantaan. Ostro-Botnia -tietokannasta löytyy myös Kiimingin ympäristödiplomihankkeesta kirjoitettuja artikkeleita. Tietokannasta voi hakea tietoa asiasanoilla (kuten ympäristö).

Kiimingin pääkirjaston lehtisalissa on kuntatiedotehyly, johon on toimitettu myös Kiimingin ympäristödiplomiesitteitä. Pääkirjaston yläkerrassa on paikallisiin asioihin liittyvä käsikirjasto. Aihepiirejä on mm. Kiiminkijoki ja Koiteli. Ennen sähköistä tietokantaa, käytössä oli leikekokoelmat. Aktiiviset kuntalaiset tuovat materiaalia käsikirjaston kokoelmiin, esimerkiksi kasviopettaja Esteri Ohenoja on toimittanut kirjastolle paljon kasvillisuusaiheista tietoa kirjaston kokoelmiin ja Juha Viramo on toimittanut Kiiminkiseuran materiaalia kirjaston kokoelmiin.

Kirjasto on pyytänyt valmiita Kiimingin kunnan ja seurakunnan ympäristödiplomiraportteja kirjaston kokoelmiin.

Jäälin kirjastossa kunta-asioihin liittyvät asiat on koottu kansioon, ja kansio löytyy lehtisalista. Kansioon laitettiin myös muutama Kiimingin ympäristödiplomihankkeen esite. Nykyään kunta tiedottaa paljon netissä (mm. pöytäkirjat), joten kirjaston kirjastojen kuntatiedotemateriaaliin tutustuminen on vähäisempää kuin ennen.

Ympäristö- ja luontoaiheinen kirjallisuus

Kirjastoluokituksessa ympäristöaiheisia teoksia löytyy eri hyllyluokista. Hyllyluokissa 50-59 on luontoon, luonnon- ja vesiensuojeluun ja ympäristöasioihin liittyviä teoksia. Hyllyluokassa 50.1 on Ympäristönsuojeluun ja luonnonsuojeluun liittyviä teoksia (mm. vesiensuojelu, maaperänsuojelu, eläinten suojelu). Hyllyluokassa 56 on kemian, biologian ja fysiikan tietokirjallisuus. Luonto-oppaat löytyvät hyllyluokasta 56.8. Yhdyskuntasuunnitteluun ja ympäristösuunnitteluun liittyvät teokset löytyvät hyllyluokasta 34.1. Kirjastossa ”pelataan” asiasanoilla.

Kiimingin pääkirjastosta löytyy suhteessa ihan hyvin ympäristöaiheista kirjallisuutta. Kirjojen tilauksessa vaikuttaa myös tilaajan henkilökohtainen kiinnostus aiheeseen. Kalastukseen ja kompostointiin liittyviä teoksia on lainattu paljon. Jäälin kirjastossa on myös kysyntään nähden kattava valikoima ympäristöaiheista tietokirjallisuutta. Aikaisemmin koulut ovat ahkerastikin hakenee luonnonsuojeluun liittyviä teoksia, nykyään se on vähenemään päin, koska internetistä löytyy niin paljon aiheeseen liittyvää tietoutta.

Kirjastoon tilattavat ympäristö- ja luontoaiheiset aikakauslehdet

Pääkirjastoon tilataan ympäristö- ja luontoaiheisista lehdistä Suomen Luonto, Ympäristö, Luonnontutkija ja Luomurakentaja. Lisäksi tilataan tiedelehtiä, puutarha-alan lehtiä, metsästyksen, kalastuksen ja retkeilyyn liittyviä lehtiä sekä lemmikkien hoitoon liittyviä lehtiä, jotka kaikki sivuavat läheltä ympäristöaihetta.

Jäälin kirjastoon tulee jätehuoltoalan aikakauslehti, eläinten suojeluasioita käsittelevä aikakauslehti, kehitysmaiden asioita käsittelevä aikakauslehti, puutarha-aiheisia aikakauslehtiä, eräaiheisia aikakauslehtiä, lemmikkieläinten hoitoa käsitteleviä aikakauslehtiä, tieteislehtiä sekä kuluttajan asioita käsittelevä aikakauslehtiä.

Kirjaston tiloissa järjestetyt ympäristöaiheiset näyttelyt, tietoiskut ja luennot

Pääkirjaston tiloissa pidetään vaihtuvia näyttelyitä. Aikaisemmin on ollut esillä mm. Kompostinäyttely, Rakennusperintöpäiviin liittyvä näyttely, Puistot ja puutarhat -aiheinen näyttely ja kunnan henkilöstön tekemä oma näyttely. 4H-yhdistys on ollut aktiivinen kirjastolle päin, ja yhdistys järjestääkin joka syysy oman näyttelyn.

Jäälin kirjaston lehtisalissa on näyttelytila, jossa voi olla joko kirjaston oma näyttely tai ulkopuolisten järjestämä näyttely. Aikaisemmin on ollut ulkopuolisen järjestämä luontoaiheinen näyttely, jossa oli esillä aiheeseen sopivia julisteita. Kirjasto ei ole koonnut näyttelytilaan ympäristöaiheisia teoksia, mutta kirjastovirkailijoiden mukaan se voisi olla seuraavana teemanäyttelyn aiheena.

Ympäristöaiheisia luentosarjoja ei ole pidetty pääkirjastossa. Kiimingin historiaan liittyviä luentoja on sen sijaan pidetty ja niitä on myös äänitetty. Kirjailijavieraita käy nykyään harvoin. Jäälin kirjastossa ei ole tiloja luentojen tai yleisötilaisuuksien pitoa varten. Kyselyjäkään asian suhteen ei tullut.

5.2.8 Kunnan henkilöstön ja luottamushenkilöiden ympäristökasvatus

Henkilöstön ympäristökasvatusta on sisäinen tiedotus eli työntekijäkokouksissa esille otetut ympäristöasiat ja ympäristöhankkeen etenemisen tiedottaminen. Asiaa on käsitelty kohdassa 3.9.1 Sisäinen tiedotus. Sisäisten katselmusten tekeminen yhteistyössä henkilöstön kanssa on myös eräänlaista ympä-

ristökasvatusta, kun heti katselmuksessa katselmoija tuo esille mahdolliset puutteet ja etsitään yhdessä ratkaisua toiminnan muuttamista ympäristön kannalta entistä paremmaksi. Keväällä 2005 järjestettiin ympäristöaiheinen arvoseminaari, johon kutsuttiin kaikki kunnan luottamushenkilöt ja viranhaltijoista ympäristödiplomihankkeessa mukana olevat. Lisää arvoseminaarista on kappaleessa 5.5 Erityiset ympäristötapahtumat.

Kiimingin ympäristödiplomihanke on seurakunnan ja kunnan yhteinen. Yhteistyö ympäristöasioissa on molemminpuolista ympäristökasvatusta. Ympäristöasioita on käsitelty yhteisen ympäristödiplomihankkeen ohjausryhmän kokoontumisissa sekä myös kunta-seurakunta –yhteistyöryhmän kokoontumisissa.

5.3 Yhteistyö eri tahojen kanssa

Tässä kappaleessa on selvitetty kunnan yhteistyökuvioita ympäristöasioissa. Tässä kappaleessa on kuvattu myös muunlaista yhteistyötä ja lueteltu työmuotojen yhteistyökumppaneita siksi, että mikäli ympäristödiplomihanke aiotaan laajentaa enemmänkin kolmannella sektorilla, yhteistyötä joidenkin kumppanien kanssa voidaan laajentaa myös ympäristökasvatuksen saralla. Yhteistyössäkin on tärkeää tarkoituksenmukaisuus. Tärkeintä olisi, että yhteistyöstä olisi molemminpuolista hyötyä, ettei tehtäisi yhteistyötä vain yhteistyön vuoksi.

Päivähoidon yhteistyökumppanit ja yhteistyön sisältö:

- Muut alueen päiväkodit ja perhepäivähoitajat: mm. yhteiset kevätretket, tempausten järjestäminen, henkilökuntien alueilla, virkistyspäivät jne.

- Kunta tarjoaa kirjastopalveluja ja liikuntapaikkoja. Koko kunnan yhteisiä tapahtumia toivottiin.

- Seurakunta: vierailu kirkkopirtin luontopolulla, kirkkovierailut, Suvelan leirikeskuksen käyttö ja seurakunnan pitämät pyhäkoulut ja hartaudet.

+ Koulut: Hannuksen ryhmäperhepäiväkodilla ja Hannuksen koululla on sama pihapiiri ja yhteiset kevätjuhlat.

- Lasten vanhemmat: varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen ja retkien ja tempausten järjestäminen yhteistyössä.

- Järjestöt: Tuokkosen ja Pikku-Tuokkosen päiväkodit on tehnyt yhteistyötä 4H-järjestön kanssa, mutta siitä on jo joku vuosi aikaa. 4H on antanut opastusta kompostoinnin aloittamiseen ja itsetehdyn paperin valmistamiseen. 4H käyttää myös Pikku-Tuokkosen tiloja. Jäälän Lions Club on antanut lahjoituksen Laivakankaan päiväkodille, mutta eivät muuten ole olleet mukana toiminnassa. Laivakankaan ja Muksumäen päiväkodissa ollaan sitä mieltä, että järjestöjen kanssa voisi olla enemmänkin yhteistyötä, kuten Nuoren Suomen kanssa ja 4H-järjestön kanssa. 4H voisi olla hyvä yhteistyökumppani, joka toisi myönteisesti esille ympäristöasioita päiväkodin tasolla.

- Suurimmalla osalla päiväkodeista ei ollut varsinaisia yhteistyökumppaneita, joiden kanssa voisi tehdä esimerkiksi ympäristökasvatustyhteistyötä.

Koulujen yhteistyökumppanit ja yhteistyön sisältö

- Kaikilla kouluilla tehdään yhteistyötä seurakunnan kanssa: päivänavaukset, kirkot, kerhotoiminnan järjestäminen ja tilojen vuokraaminen.

- Kiiminkijoen koulun yhteistyökumppanina on Metsänhoitoyhdistys: yksi koulun luokista on Metsänhoitoyhdistyksen metsäkummi luokka. Kummimetsä sijaitsee Yli-Iin tien varressa, minne oppilaat kylvivät puunsiemeniä. Metsäkummiuteen kuului myös perhemetsäpäivä, 1-2 metsäpäivää Huttukylässä, paperitehdasvierailu sekä metsätietovisa, johon oppilaat olivat itse suunnitelleet kysymykset. Muita

yhteistyökumppaneita ovat Vanhempainyhdistys ja urheiluseurat. Yksittäiset oppilaat saattavat olla mukana esim. 4H:n toiminnassa.

- Alakylän koulu ja Tirinkylän koulut tekevät tiivistä yhteistyötä oman kylän kyläyhdistyksien / kylätoimikunnan ja oppilaiden vanhempien kanssa. Tirinkylällä maisemaa on parannettu puskia raivaamalla ja hiihtoradan pohjaa rakennettu talkoovoimin. Tirinkylän vanhempaintoimikunta (ei rekisteröity yhdistys) on kerännyt retkirahaa, tehnyt liikuntavälineiden hankintoja ja ollut mukana urheilukaukalon pystytyksessä.

- Ylikylän, Tirinkylän ja Jäälin koulu ovat tehneet yhteistyötä 4H-yhdistyksen kanssa. Ylikylän koululla 4H-yhdistys on pitänyt sienikurssia, Tirinkylä on taas saanut 4H-yhdistykseltä talkooapua ja Jäälin koulun oppilaat ovat osallistuneet 4H:n järjestämään kompostointiopastukseen.

- Ylikylän koulu tekee yhteistyötä Metsästysseuran kanssa: Metsästysseuran Reposelän majalla on järjestetty hiihtolauantai, jossa ohjelmassa oli luontokasvatusta. Retkellä bongattiin mm. teeri. Yksi yhteistyökumppani on Maatalousnaiset.

- Ylikylän koulun vanhempainyhdistys järjesti kirpputorin, jossa myytiin leluja ja vaatteita. Lähiliikuntapaikkaa Ylikylällä on rakennettu talkootyöllä. Vanhemmat ovat olleet pystyttämässä liikuntapaikkaa ja järjestäneet askarteluiltoja ja kylätapahtumia, ja olleet mukana Unicef-kävelyssä.

- Ylikylän koulun katselmuksessa kerrottiin, että alueen partio oli järjestänyt tempauksen, jossa lasten tehtävänä oli kiinnittää huomiota hyötyjätteiden keräykseen eli monta kertaa he veivät hyötyjätteitä, kuten kartonkeja, hyötyjätekeräyspisteisiin.

- Hannuksen koulun yhteistyökumppanina on Kauppapuutarhaliitto (kukkasipulien hankkiminen). Hannuksella on yhteistyökoulut Englannissa ja Ateenassa (Comenius-projekti).

- Mannerheimin Lastensuojeluliitto on ollut järjestämässä kierrätyspäivää toukokuussa Kiiminkijoen koululla.

- Yläasteen yhteistyökumppanina toimii Martat, joiden kanssa on sovittu sieniopastuksen järjestämisestä oppilaille.

- Jotkut yritykset kysyvät Ylikylän koululta, tarvitseeko koulu jotain heiltä poistettavaa materiaalia, ennen kuin heittävät pois.

- Koulun tiloja vuokrataan paljon ulkopuolisten käyttöön (tilojen käyttöasteen nostaminen/pitäminen korkeana on kestävä kehitys).

- Jäälin koulun yhteistyökumppanina on 4H-järjestön lisäksi Partio ja SPR, mm. yhteistyötä yökoulun järjestämisessä. Yhteistyökumppanit ovat usein opettajakohtaisia.

Muiden kunnan henkilöstöryhmien yhteistyökumppanit

- Kiimingin kunta on mukana ympäristödiplomihankkeen lisäksi muissakin kestävä kehitystä sivuavissa projekteissa ja yhdistyksissä, kuten Koko kylä kasvattaa –projektissa, Jokivarsien Wanhat Rakennukset –projektissa ja Kiiminkijoki ry:ssä.

- Nuorisotoimi tekee yhteistyötä 4H –yhdistyksen kanssa. Nuorisotiloissa on 4H:n järjestämää kerhotoimintaa.

- Nuorten työpaja Karttuunin yhteistyökumppanit: Kiertävä kuraattori (Oulunsalo, Kiiminki, Haukipudas), 4H –yhdistys käyttää tiloja, Työvoimatoimisto ja Terveyskeskus. Yhteistyö ei liity ympäristöasioihin.

- Kehitysvammahuollon yhteistyökumppaneita ovat ympäristökunnat, järjestöt, Nuorten työpaja, Koululaiset, Fysioterapia ja Seurakunta. Yhteistyö ei liity ympäristöasioihin.

- Palvelukeskus Jaarankartanon yhteistyökumppaneina ovat kotipalvelu, kotisairaanhoido ja terveyskeskus. Yhteistyö ei liite ympäristöasioihin.

5.4 Erityiset ympäristötapahtumat

Ympäristöministeriön yhdyshenkilönä ympäristödiplomihankkeessa on Suomen Kestävän Kehityksen toimikunnan pääsihteeri, ympäristöneuvos Sauli Rouhinen, ja hän oli vierailulla Kiimingissä 2.12.2004. Mukana tapaamisessa oli ympäristödiplomihankkeessa mukana olevia, edustettuina olivat molemmat ympäristötyöryhmät sekä ohjausryhmä. Mukana oli myös Oulun hiippakunnasta Timo Helenius. Rouhinen antoi evästyksiä hankkeen etenemiselle ja tapaamisessa nousseita hyviä ideoita on jatkojalostettu ohjausryhmän kokouksissa, mm. kolmannen sektorin mukaantulosta ympäristödiplomihankkeeseen.

Viime syksynä 2004 järjestettiin metsäretki seurakunnan metsäalueille, jonka kohteina oli lehtoalue sekä talousmetsäkohde. Mukana oli kunnan ja seurakunnan edustajia.

Kiimingin ympäristödiplomihankkeen yhteinen arvoseminaari järjestettiin 6.4.2005. Arvoseminaarissa oli mahdollisuus vaikuttaa Kiimingin ympäristön tulevaisuuteen ja keskustella ympäristöyhteistyön mahdollisuuksista. Tilaisuuteen osallistui 26 henkilöä, edustajia oli Kiimingin kunnanvaltuustosta ja –hallituksesta, kirkkoneuvostosta ja -valtuustosta, kunnan ja seurakunnan ympäristötyöryhmiä, ympäristödiplomihankkeen ohjausryhmästä, kunnan ympäristödiplomihankkeen yhdyshenkilöistä sekä Oulun seudun ympäristövirastosta. Tilaisuudessa oli kaksi alustusta: Oulun seudun ympäristönsuojelusuunnittelija Marketta Karhun alustus ”Kestävän kehityksen esimerkkejä Oulussa” sekä Maria Laurosen alustus ”Kiimingin ympäristödiplomihanke: kokemuksia ja jatkosuunnitelmia”. Alustusten jälkeen tehtiin ryhmätöitä, jokaisessa ryhmässä oli eri tahojen edustajia. Ryhmätöiden yhteisenä aiheena oli yhteistyömallien etsiminen/yhteistyön kehittäminen, ja ryhmässä mietittiin erilaisia ideoita seuraavista teemoista: 1. Projektin vakiinnuttaminen ja jatkoseuranta sekä yhteistyökumppanit, 2. ympäristökasvatus vauvasta vaariin, 3. asumisviihtyisyys Kiimingissä ja 4. Yhdyskuntahuollon yhteistyömahdollisuudet. Näitä tilaisuudessa syntyneitä ideoita tullaan jatkojalostamaan seuraavissa ohjausryhmän kokouksissa.

Valtakunnallisten kirkkopäivien yhtenä kohteena olisi ollut ympäristötapahtuma Kiimingissä Koitelin tunnelmatuvalla 28.5.2005, mutta se jouduttiin perumaan vähäisen ilmoittautujamäärän takia. Tapahtuma olisi järjestetty yhteistyössä seurakunnan, kunnan ja Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen kanssa. Muurinpohjalettujen ja nokipannukahvien lomassa kunnanjohtaja Eino Iisakka olisi esitellyt Koitelia. Tapahtumassa olisi ollut myös kaksi alustusta: Eero Kaakinen Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksesta olisi alustanut paikallisista ympäristöasioista ja Maria Korhonen olisi kertonut Kiimingin ympäristödiplomihankkeesta, kokemuksista ja suunnitelmista. Tapahtumaan olisi ollut Oulusta bussikyyti ja mukana bussissa olisi ollut kunnanhallituksen puheenjohtaja Marjo Korhonen kertomassa ”kotiseutuasioista” Kiimingistä. Tapahtumassa olisi julkistettu Kiimingin ympäristödiplomihankkeen ”uunituore” esite. Valitettavasti tapahtuma jouduttiin tällä kertaa perumaan.

Ympäristödiplomihanke julkaisi Kiimingin yrittäjille kilpailun, jossa etsitään vuoden ympäristömyönteistä yritystä. Kilpailusta on kerrottu enemmän kappaleessa 3.13.2 Ulkoinen tiedotus.

5.5 Ympäristökasvatuksen ympäristöohjelma

Päämäärä: Ympäristökasvatus yhtenä painopistealueena kunnan toiminnassa

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Ympäristökasvatus esillä kunnan strategioissa	Kunnan eri startegioihin sisällytetään ympäristökasvatus	v. 2006	Strategioiden laadinnasta vastaavat

Ympäristökasvatuksen lisääminen päivähoitossa	Päivähoidon ympäristökatselmusten tulokset lähetetään kaikkiin päivähoitopaikkoihin tiedoksi ja päiväkodit voivat ottaa toimintaansa ympäristövinkkejä toisiltaan	v. 2006	Sosiaali- ja terveysjohtaja Hilikka Huusko (jakelu), aluepäiväkotienjohtajat, lastentarhaopettajat
	Ympäristökatselmuksen tuloksia voi hyödyntää varhaiskasvatussuunnitelman luonto-orientaatio -osiossa	v. 2006-2007	Vasu-vastuuhenkilöt aluepäiväkotienjohtajat Marjo Särkimäki ja Riitta Juvonen
	Päivähoitopaikat tutustuvat valtakunnalliseen Vihereä Lippu –järjestelmään ja miettivät alkavatko viemään eteenpäin asiaa	v. 2006-2007	Päivähoitopaikkojen henkilökunta
Ympäristökasvatuksen lisääminen koulutyössä	Koulujen ympäristökatselmusten tulokset lähetetään kaikkiin kouluihin tiedoksi ja koulut voivat ottaa toimintaansa ympäristövinkkejä toisiltaan	v. 2006	Sivistystoimenjohtaja Markku Väisänen (jakelu), rehtorit, opettajat
	Linnunpönttöjen tekeminen ja kiinnittäminen lähiympäristön puihin sekä jatkossa linnunpönttöjen putsaaminen ja kunnosta huolehtiminen. Liitteessä 13 on linnunpönttöohjeita.	v. 2006	Opettajat

6 KIIMINGIN KUNNAN JÄTEHUOLTO

6.1 Kuntalaisten jätehuollon järjestäminen

Kiiminki on Oulun Jätehuollon yhteistyökunta ja kuntalaisten jätehuolto on Oulun Jätehuollon vastuulla. Oulun Jätehuolto ylläpitää hyötyjätteiden keräyspisteitä eli ekopisteitä, joihin on mahdollista toimittaa kotitalouksien paperi-, kartonki-, pahvi-, muovi-, lasi- ja pienmetallijätteet. Kiimingissä on viisi ekopistettä ja ne sijaitsevat Kirkonkylällä pääkirjaston parkkipaikalla, Alakylässä, Huttukylässä, Jäälissä Tuokkosen päiväkodin vieressä ja Välikylässä Nesteen huoltoaseman pihassa. /12./ Oulun Jätehuolto pitää yllä Ruskon jätekeskusta, jossa mm. kompostointilaitos, ongelmajätteiden vastaanotto, kierrätyspiste ja kaatopaikka. Kiimingin kunnalla on omat jätehuoltomääräykset, jotka tulivat voimaan keväällä 2004. Jätehuoltomääräykset ovat liitteenä 14.

Ekopisteiden tulo on saanut paljon kiitosta kuntalaisilta. Ympäristökyselyssä 26 vastaajaa mainitsee myönteiseksi asiaksi ekopisteiden tulo Kiiminkiin. Myös koteihin jaettava jäteopas on saanut kiitosta. Tiedottamista kuntalaisiin päin haluttiin lisää, kuten opastusta kierrätyksestä ja ekopisteiden käytöstä ja tiedottamista siitä kannattaako lajittelu todella, ja menevätkö lajitellut jätteet myös ketjunloppupäässä oikeisiin pisteisiin. Tässä olisi tiedoksi jätteiden hyötykäyttöä Oulun seudulla: Keräyspaperi, keräyspahvi ja -kartonki menevät teollisuuden raaka-aineeksi (Paperinkeräys Oy), metalli menee myös teollisuuden raaka-aineeksi (Kuusakoski Oy), biojäte kuljetetaan Ruskon jätekeskuksen kompostointilaitokselle ja kompostoitu multa käytetään kaatopaikan maisemoinnissa. /12./

Ekopisteiden tyhjentämistiheyden nostamista taas esitettiin kyselyissä ja haastatteluissa kehittämistoi-
menpiteeksi (10 vastausta). Ekopisteiden siisteyttä arvosteltiin myös. Jäälissä Tuokkosen päiväkodin ekopiste on usein täynnä, esim. kartonkiastian sisältöjä joutuu ”painamaan alas päin”, että sinne sopii vastaajan omat kartonkijätteet. Kirjaston ekopisteen astiat taas eivät ole läheskään aina niin täynnä kuin Tuokkosenmäellä. Isompia pahvilaatikoita on vaikea laittaa syväjätteenkeräysastioihin eli ”mollokkeihin”, koska astioiden suuaukko on pyöreä. Pahvijätteet sotkevat usein ekopisteiden ympäristöä. Ekopisteille jätetään myös sinne kuulumattomia huonekaluja. Oulun Jätehuollon puhelinnumeroa toivottiin ekopisteille. Puhelinnumeroon voisi soittaa, jos esimerkiksi keräysastia on täynnä.

Oulun Jätehuollon palvelupäällikkö Ilona Suppanen Oulun Jätehuollosta tiedottaa, että ekopisteiden astiat tyhjenetään kerran viikossa, ja tarvittaessa kahdesti viikossa. Tiettyjen pisteiden astiat täyttyvät nopeammin kuin toisten, koska ihmiset ovat tottuneet tuomaan hyötyjätteensä aina siihen tiettyyn ekopisteeseen. Suosituimpien ekopisteiden nykyistä useammin tapahtuva tyhjentäminen on Suppasen mukaan kuitenkin tällä hetkellä mahdotonta. /13./

Ekopisteverkon tihentämistä Kiimingissä toivotaan neljässä vastauksessa. Isoahonkankaalle (kasvava alue, rakennetaan koko ajan), Hannuksen kylälle ja Jäälän ostoskeskukseen toivottiin ekopisteitä. Kun-

taan toivottiin myös kierrätyskeskusta, mikä oli joskus aikaisemmin toiminnassa. Vastaaja pohtii myös, miksi kierrätyskeskustoimintaa ei tueta.

Kiimingin kunta on järjestänyt kuntalaisille paperinkeräysastioita eri puolille Kiiminkiä. Astioiden tyhjennyksestä vastaa Paperinkeräys Oy.

Kuntalaiset voivat toimittaa ongelmajätteitä kahteen vastaanottoaikaan: Ekokemin ongelmajätteiden vastaanottopisteeseen (ent. EnviCare Oy) Kiimingin Yrityspuistossa ja Ruskon jätekeskukseen Oulussa. Lisäksi ongelmajätteiden keräysauto kiertää Kiimingissä kerran vuodessa keväisin. Lääkejätteet ja kuumemittarit voi toimittaa apteekkeihin. Kuntalainen antoi palautetta, että Ekokemin aukioajat 8.00-16.00 ovat huonot työssäkäyville. Kunnan henkilöstölle järjestetyssä ympäristökyselyssä kunnan hoitama ongelmajätteiden keräys on saanut kiitosta.

Kunta on järjestänyt koirankakkojen keräyslaatikoita ympäri Kiiminkiä, mikä on saanut kolmelta ympäristökyselyyn vastanneelta kuntalaiselta kiitosta. Koirapostit tyhjenetään muutaman viikon välein, viedään ruskon Jätekeskukseen kompostijätteeksi, biopusseissa eli maatuovissa pusseissa. Astioiden tyhjennyksestä vastaa Nuorten työpaja. Yksi vastaaja esittää astioiden tyhjentämistä useammin.

Kiimingin kaatopaikan lakkauttamisesta aiheutuneet ympäristöongelmat, kuten metsäteiden kaatopaikkanapito, huolestutti yhtä vastaajaa.

6.2 Kunnan kiinteistöjen jättepisteiden jätehuoltoselvitys

Kiimingin kunnan yksiköiden jätehuoltoselvitys on tehty osana kiinteistöjen ja toimintojen ympäristökatselmuksia vuoden 2005 aikana. Katselmuksia on suorittanut Maria Lauronen yhteistyössä kunnan henkilöstön kanssa. Asiantuntija-apua jätehuoltoasioihin on saatu talonrakennusmestari Jarmo Järvelältä ja kunnossapitomestari Hannu Kuuselalta (jätehuollon kehittäminen ja ylläpito), kiinteistöhoitaja Ari Tiriltä (yksittäisten jätteenkeräysvälineiden kunnossapito) ja Honkimaan kunnan varastonhoitaja Jouko Tuomelalta (ongelmajätehuolto). Jätehuoltoasioihin on saatu käyttäjän kommentteja useilta kiinteistöjen käyttäjiltä (luettelo ympäristökatselmusliitteessä). Koitelin kosken virkistysalueen jätehuoltosuunnitelma löytyy kappaleesta 12.3.1.

6.2.1 Yleistä kunnan jätehuollosta

- Lassila & Tikanoja hoitaa kunnan sekajäte-, biojäte- ja keräyskartonki- ja metalliastioiden tyhjennyksen. Jätteet kuljetetaan Ruskon jätekeskukseen.
- Tyhjennystiheydet on määritelty jokaisessa kunnan kiinteistössä erikseen riippuen jätemääristä ja toiminnasta.
- Paperinkeräysastioiden tyhjennys on Paperinkeräys Oy:n vastuulla.
- Jäteastioiden ohjeelliset värit: sekajäteastia harmaa, kartonginkeräysastia sininen, biojäteastia ruskea ja paperinkeräysastia vihreä; kunnan jäteastiat ovat olleet pääsääntöisesti ohjeellisen värisiä tai muun värinen astia on merkitty selkeällä tarralla osoittamaan kerättävää jäteajetta.
- Melkein kaikissa hyötyjäteastioissa on teksti kerättävästä jättejakeesta sekä lajitteluohjeet.
- Kyselyssä toivottiin lisää tiedottamista jätehuoltoasioista, kunnan sisäisiä lajitteluohjeita ja jätteen lajittelun tehostamista.

6.2.2 Jättepisteet kiinteistöittäin

Seuraavassa on esitelty kunnan kiinteistöjen jätteenkeräysvälineet, suluissa on katselmuspäivämäärä. Tummennetut kohdat on kehitysehdotuksia.

Alakylän koulu (10.5.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
Jätekatos keittiön päädysissä	Sekajäte	600 l	4	laina	

	Biojäte	240 l	1	laina	
	Keräyskartonki	600 l	1	laina	Astia on jätekatoksen ulkopuolella, ei ole mahtunut sisäpuolelle (-)
Koulun pihassa	Puistoroskakori (sekajäte)		1	kunnan oma	Kenen vastuulla tyhjennys?
Paperinkeräyspiste vierisen kaupan pihassa	Keräyspaperi	Kontti	1	kunnan oma	Kunnan kiinteistöjen lisäksi kuntalaisten käytössä → Kehitys: puistoroskakoreja halutaan lisää kaupan ympäristöön sekä muuallekin kuntaan

Hannuksen koulu ja Hannuksen ryhmäperhepäiväkotit (19.9.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astiatilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
- Asianmukainen jätekatos, rakennettu 2 vuotta sitten - Sijaitsee Hannuksen koulun vieressä - Koulun ja ryhmäperhepäiväkodin yhteiskäytössä	Sekajäte	600 l	2	laina	Toisessa astiassa energiajätetarra, vaikka keräys jo loppunut (-) → energiajätetarra revitty osittain irti
	Biojäte	370 l	1	laina	
	Keräyskartonki	600 l	1	laina	
Paperinkeräyspiste Hannuksen ryhmäperhepäiväkodin takana	Keräyspaperi	Kontti	1	Kunnan oma	Kunnan kiinteistöjen lisäksi kuntalaisten käytössä

Honkimaan varikko (23.2.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astiatilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
- Honkimaan piha-alueella	Sekajätekontti	Avo-kontti	1	?	- Kontti sisälsi n. 1/4 pahvia, n. 1/3 puhdasta puujätettä (mm. vaneria), n. 1/5 maalattuja metalliputkia, n. 1/5 muovijätettä - Kesäaikaan konttiin tuodaan myös puutarhajätettä säkeissä - Honkimaalla seurataan täyttymistä ja soitetaan tyhjennys n. 2 vk välein Lassila & Tikanoja toimittaa jätteen Ruskon jätekeskukseen sekajätteenä
- Honkimaan piha-alueella	Sekajäteastia	600 l	1	?	- Sekajäte rakennusten sisältä, mm. talousjäte - Lassila & Tikanoja tyhjentää 1 krt/vk
- Metallijätteen keräyspisteitä eri puolilla Honkimaan varastoaluetta: - Lumen alla aidan vieressä	Metallijäte: kupari, messinki	ei astiaa	-	-	- Toimitetaan hyötykäyttöön 1 krt/vuodessa - Moduvia kuljetusliike (8 vuoden ajan ja jatkossa)
- Keräyspiste pressuhallissa	Rauta-romu	ei astiaa	-	-	
- Varastoalueen keskellä	Metallitynnyrit	-	-	-	Odottavat uusiokäyttöä
- Honkimaan varastoalueen perällä aidan vieressä	Romuautot	-	-	-	Kun romuauton omistajuus on selvitetty, palokunta käyttää romuautot ensin harjoituksissa → sen jälkeen Kuusakoski hakee ne romutettavaksi

Huttukylän koulu (7.9.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
- Maapohja (-) - Ei katosta (-) → Uusi jätekatos rakennetaan	Sekajäte	600 l	2	laina	Huonokuntoisia (-): - toisessa astiassa kulmat auki, ei tiivis - toinen astia haurastuu - molemmista astioista puuttuu kahvat ja pyörät → vaihdetaan hyväkuntoisempiin
	Biojäte	370 l	1	laina	- Biojäteastian biojätessäkki repeää helposti ja likaa astiaa → pestään tarvittaessa, vähintään 1 krt / vuodessa - Lämpimällä ilmalla houkuttelee kärpäsiä
	Keräyskartonki	600 l	1	laina	
	Keräyspaperi	kontti	1	kunnan oma	

Jäälin kirjasto (22.9.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
- Kirjaston nurkalla seinän vieressä, ei katosta, asfalttipohja → Yhteinen lukollinen jätekatos Jäälin kirjastolle, Nassikan päiväkodille, Jäälin nuorisotilalle, asukkaille ja joillekin yrityksille → Jätekatokseen sekajäteastian lisäksi paperinkeräysastia ja kartonginkeräysastia (erityisesti kirjasto haluaa) ja biojäteastia (erityisesti päiväkodille ja asukkaille) → Kustannusten jakaminen	Sekajäte	600 l	1	laina	- Astia huonokuntoinen, puhki, kulma auki - astiaa käyttävät mahdollisesti pankin asunnoissa asuvat kotitaloudet - Kirjasto haluaa paperinkeräysastian ja kartonginkeräysastian
Ei keräyspistettä	Keräyspaperi	ei astiaa			- Poistettavista kirjoista revitään ensin kannet pois ja sisällöt (kirjan sivut) kootaan kuormaksi ja toimitetaan Ekovillalle. Kuljetus tilataan kunnan tekniseltä osastolta (Hannu Kuusela). - Poistettavia sanoma- ja aikakauslehtiä ja muuta keräyspaperia ei kuljeteta Ekovillalle vaan ne toimitetaan Ekopisteelle tai kunnan paperinkeräyspisteille Tuokkosen mäelle. → Paperinkeräysastian hankkiminen

Jäälin nuorisotilojen ja Jäälin koulun 5-6 luokkien opetustilan yhteinen jäteposte (22.9.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
- Astiat nuorisotilan seinän vieressä, osittain ikkunoiden edessä - Kehitys: ks. edellinen kohta Jäälän kirjasto	Sekajäte	600 l	3	laina	- 3 astiaa, joista 2 harmaa ja 1 sininen - Toisessa harmaassa jäteastiassa teksti ”Sekajäte” + ohjeet (+) - Yhden astian sininen väri viittaa keräyskartonkiin, ei tekstiä kerättävästä jätelajista → Tarran lisääminen - Sinisessä astiassa mm. keräyskartonkia, keräyspaperia, pahvia, tölkkejä, eli sekalaista jätettä
	Sekajäte	370 l	1		- Ohjeellisen värinen astia

Nassikan päiväkoti (21.6.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
- Ulkona oleva jätepiesti on yksityisen yrittäjän Sakari Siekkisen vastuulla - Jäteastia sijaitsee päiväkodin sisäpihalla/takapihalla - asfalttipohja - ei katosta - Oulun seudun ympäristövirastoon tuli kesäkuussa 2005 valitus Nassikan päiväkodin jätehuoltoasioista, päiväkodilla arveltiin syyn olevan se, että päiväkodilla ei lajitteluastioita jätteille vaan kaikki menee sekajätteisiin → Lajittelun aloittamisessa pelätään sitä, että jäteastioille tehdään ilkivaltaa: kaadetaan jäteastioita, kuljetaan niitä pois tai levitetään jätteitä (pelätään hajuhaittoja, epäsiisteyttä ym.), kuten on tehty joissakin kunnan yksiköissä ja myös Jäälän ostoskeskuksen jollakin jätepiesteellä → Kehitys: Lukollinen yhteinen jätekaatos (ks. edelliset)	Sekajäte	600 l	1	Laina (Sakari Siekkinen)	- Astian kyljessä graffiti

Jäälän koulu (20.9.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
Ruokalan päädyn jätteenkeräyspaikka: - Ulkovaraston lähellä, ei kiinni seinässä (+) - puuaitaus (+) - ei katosta (-) - asfalttipohja (+) → Uusi jätepiesti rakenteilla: jätteen syväkeräyssäiliöt ja joidenkin jäteastioiden sijoittelu varastoon	Sekajäte	½ kontti	1	laina	- Sekajätteisiin tällä hetkellä meneviä metallipurkkeja tulee paljon → Hankittavaksi metallinkeräysastia ja metallipurkkien litistäjä - Sekajätteisiin menevä muovi haluttaisiin lajitella, mm. pesuainekannisterit, muovipakkaukset → Selvitettäväksi energijätteen keräyksen uudelleen aloittaminen
	Biojäte	370 l	1	laina	- Kyselyn mukaan biojäteastia on riittämätön → Asia ratkaistaan biojäte-molokin asentamisella - Biojäteastia oli kaadettu
	Keräyskartonki	600 l	2	laina	- Vaikka pahvit ja kartongit litistetään, kaikki ei mahdu astiaan, pakkauspahvia tulee niin paljon - Maitopurkkeja ei lajitella, koska astiat ovat jo nyt lajitellusta pahvista ja kartongista täynnä - Tyhjennys tällä hetkellä 1 krt/vk (keittiöhenkilökunnan mukaan) → tyhjennystiheyttä nostettava tai vuokrattava lisäastia - Astiaa tuhrittu graffitilla - Pahveja levitelty

Pääoven edustan jätteenkeräyspiste: - Jäteaitaus - Kaksi astiaa mahtuu aidan sisäpuolelle ja kaksi astiaa on aidan molemmilla sivuilla - Ei katosta (-)	Sekajäte	600 l	3	laina	- Astiat pesty syksyllä 2005 - 1 pyörätön astia
	Keräyspaperi	600 l	1		- Harmaa, mutta useita isoja tarroja laitettu osoittamaan kerättävä jätelaji, kunnalta oli kysytty, olisiko saatavilla vihreää eli ohjeellisen väristä astiaa, mutta ei ollut → Selkeästi merkityn astian ei tarvitse olla ohjeellisen värinen (+) - Virastomestari toimittaa astiaa sanomalehtijätettä → ohjeistettu, että toimistopaperia saa myös laittaa astiaan - Keräyspaperia säilötään varastossa myös askarteluja varten, virastomestari tyhjentää varastoa esim. kesäisin kun paperia on kertynyt yli tarpeiden

Kanervan päiväkotia (7.6.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
- Ei katosta - Astiat on puulavan päällä - Puuaitaus/näkösuoja → Toivomus: Lukollinen, isompi jättekatos, jossa lajitteluastiat, toivottiin lisäksi kannellisia metalli- ja lasiasioita	Sekajäte	600 l	2	laina	Ruskeat astiat, joissa tarra kerättävästä jätelajista
	Biojäte	240 l	1	laina	
	Keräyskartonki	600 l	1	laina	Astian kyljessä olevat tekstit kerättävästä jätelajista ovat piilossa johtuen jäteastioiden asettelusta (-) → Tarrat näkyville

Kiiminkijoen koulu (17.3.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
Koulun pihalla, liikuntasalin kohdalla: - ei katosta → jättekatos rakennettu myöhemmin muun piharakentamisen yhteydessä	Sekajäte	600 l	2	laina	
	Keräyskartonki	600 l	2	laina	
	Keräyspaperi	600 l	1	laina	Astiat eivät näy Paperinkeräys Oy:n päivitettyssä listassa (29.11.2004)
Jättekatos Raatintien vieressä	Sekajäte	600 l	3	laina	
	Biojäte	240 l	2	laina	
	Keräyskartonki	600 l	6	laina	

Kissankulman päiväkotia (7.6.2005 haastattelu)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
Ei jättekatoa	Sekajäte	330 l	2	?	- Yksikkö kiinni kesällä - Ei jätteen lajittelua, kaikki menee sekajätteisiin (-) → Onko mahdollisuus käyttää lukion lajitteluastioita, mikäli kiinteistössä halutaan aloittaa jätteen lajittelu?

Kolamäen ryhmäperhepäiväkoti (16.6.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
- ei katosta (-) - astia autotallin seinän vieressä (-)	Sekajäte	140 l			- Väliaikainen yksikkö? - Omakotitalomainen - Ei jätteiden lajittelua, kaikki menee sekajätteisiin
			2		

Kunnanviraston, sosiaalitoimiston, vapaa-aikatoimiston ja palolaitoksen yhteinen jätteenkeräyspiste (16.3.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
- Asianmukainen jätekatos (+) - Kyltti, mikä osoittaa, että jättepiste on yksityiskäytössä opastaa lähimmälle lajittelupisteelle ja ongelmajätteiden vastaanottopisteelle (+) → ongelmana on ollut, että jättepisteelle on tuotu kotitalouksien jätettä → Asiasta voi ilmoittaa Oulun seudun ympäristövirastolle. - Kehitys: energiajätteen keräyksen aloittaminen: atk-toimistosta tulee paljon muovista pakkausjätettä, myös käsipyyhepaperi kelpaa energiajätteisiin	Sekajäte	600 l			
			3	laina	
	Keräyskartonki	600 l			
			3	laina	
	Keräyspaperi	600 l			
			3	laina	

Laivakankaan päiväkoti (7.6.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
Jätehuone: - avain toimitetaan jätehuoltoyhtiölle - Jätehuone ei ole varsinaisesti jätehuoneeksi suunniteltu vaan se on entinen pyörävarasto - Jätehuoneessa ei ole riittävää ilmanvaihtoa , ilma vaihtuu oven alta pienestä raosta → kesällä hajuongelmia - betonipohja - n. 300 metrin päässä on kunnan järjestämä paperinkeräyspiste, mutta sitä ei käytetä (matka liian pitkä). On huomattu, että paperinkeräyspisteelle on joskus tehty ilkivaltaa: papereita levitely ympäristöön.	Sekajäte	600 l			
			2	laina	
	Biojäte	240 l			Astia ei riitä biojätteelle, tyhjennys 1 krt/vk → jätekatokseen mahtuisi lisää astioita tai tyhjennyskertojen tihentäminen
			1	laina	
	Keräyskartonki	600 l			
			1	laina	
	Piharoskis (seka-jäte)				
			1		

Lukio (18.2.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
Jättepiste liikuntasalin puoleisen sisään-käynnin puolella: - ei katosta → Laitoshuoltajien palautteen mukaan lumi haittaa keräyspisteellä käyntiä, keräyspiste oli "lumen saartama" (-) - kiinni seinässä → Paloturvallisuuden takia olisi hyvä, että keräyspiste olisi rakennettuna irti seinästä (-) → Syväjätteenkeräyssäiliöt asen-	Sekajäte	600 l			- 4 käytössä ja 1 lumen alla (-)
			5	laina	
	Biojäte	240 l			- Biojäteastia ei ole jäässä vaan se höyrystyi hajottamistoiminnan ansiosta (+)
			1	laina	
	Keräyskartonki	600 l			- Laitoshuoltajilta palautetta, että keräyskartonki-astia on usein täynnä, pahvien ja kartonkien litistämässä ongelmia, täyttyy nopeasti
			2	laina	

netaan lokakuussa 2005	Keräys- paperi	600 l	1	laina	
------------------------	-------------------	-------	---	-------	--

Muksumäen päiväkodin ja Nuorten työpaja Karttuunin yhteinen jättepiste (9.9.2005 ja 5.10.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jäte-laji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
- Yhteinen jättepiste (+) - Ei katosta (-) - Ei aitausta tai pensaita suojana (-) - Jäteastioiden kannet aukeilee kovalla tuulella, ja tällöin astioihin voi valua vettä, joka voi jäätyä → ongelmia jäteastioiden tyhjentämisessä (-) - Jättesteeltä leviää jätteitä ympäristöön, sotkua (-) → Kehitys: jätekatoksen rakentaminen - Kehitys: Nuorten työpajan henkilökunta haluaa paperinkeräysastian , tällä hetkellä paperit viedään kirjaston ekopisteelle - Kehitys: Päiväkodin henkilökunta toivoon energiajätteen keräysastiaa	Sekajäte	600 l	2	?	- 2 astiasta puuttuu pyörät → helpottaa jäteastioiden tyhjentäjien työtä - 1 astia aika huonokuntoinen - kannet aukeilee tuulessa - Kehitys: paperinkeräysastian hankkiminen
	Energiajäte-/seka-jäteastia	600 l	1	laina	- Energiajätettä osoittava tarra revitty pois 5.10.2005 - Toivomus: energiajätteen lajittelua toivotaan takaisin
	Biojäte	370 l	1	laina	- Biojäteastia oli kaatunut (9.9.2005) → nostettu ylös
	Keräyskartonki	600 l	1	laina	- Jäteastioita ei oltu pesty (9.9.2005) → pestään syksyn 2005 aikana

OJ –Keskus (3.11.2005, kiinteistöhoitajan haastattelu, jäteastian katoamisen takia katselmusta ei voinut suorittaa)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
?	Sekajäte	600 l	1	?	- Jäteastia oli kadonnut (3.11.2005) - Ei kuulu L&T:n tyhjennyksen piiriin

Nuorten työpaja: metalli- ja puutyöpaja (6.10.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
- Työpajan pihalla, ei katosta	Sekajäte	600 l	2	laina	L&T:n tyhjennys
	Keräyskartonki	600 l	1	laina	L&T:n tyhjennys
Lavat tilataan tarvittaessa pari kertaa vuodessa syksyisin ja keväisin tai kuljetus hoidetaan omana kuljetuksena → varas-	Metalliastia	?	1	oma	- Omana kuljetuksena Honkimaan kuorma-autolla Kuusakoskelle
	Kestopuu / painekyllästetty puu	-			- Ruskon Jätekeskukseen peräkär-ryllä syksyisin

tilojen puutteen takia jätettä ei voi lajitella heti omille jätelavoille, vaan pari kertaa vuodessa pitää jätettä käydä läpi, lajitella ja tehdä kuormat	Puutarhajäte ja haketetut risut	-			Nuorten työpajalla on oma hake-
- Pihalla	Puhdas puujäte	-			annetaan polttopuuksi

Palvelukeskus Jaarankartano (18.1.2005 ja 25.10.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
Alapihan jättepiste: - Ei katosta - Paperinkeräysastian hankkiminen - Lasinkeräysastian hankkiminen / kannattavuuden selvittäminen	Sekajäte	6 m3 kontti	1	laina	Kontissa ei ollut tekstiä kerättävästä jätelajista → vihreä kontin väri viittaa paperinkeräykseen → tarrat
	Keräyskartonki	600 l	1	laina	
	Puulavat, eurolavat	-	-	laina, uusio-käyttöön	- osoitettu paikka, siirretty oven luota paloturvallisuuden takia jätteenpsteen yhteyteen kontin taakse - vaippafirma noutaa uusiokäyttöön, n. 1 krt/kk
Yläpihan jättepiste: - ei katosta → avopaikka, varikset levittelee roskia → Jättekatos - Energiajäteastiat on viety pois (+), jotka olivat vielä jättepis-teellä 18.1.2005	Sekajäte	600 l	5	laina	
	Biojäte	240 l	1	laina	
	Keräyskartonki	600 l	1	laina	

Pikku-Tuokkosen päiväkotiki (11.10.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
- Uusi jättekatos rakenteilla, betonipohja oli jo valettu	Sekajäte	600 l	2	laina	- L&T pesi kaikki jäteastiat keväällä (+) - Toinen astia töhritty graffiteilla - Energiajäteastia oli tässä kiinteistössä 1,5 vuotta sitten, viety jo pois → kiinnostusta lajittelun aloittamiseen olisi taas
	Biojäte	240 l	1	laina	
	Keräyskartonki	600 l	1	laina	- Astiaan laitetaan myös keräyspaperia (pienet määrät), koska kiinteistöllä ei ole keräyspaperiastiaa → n. 500 metrin päässä olisi kunnan paperinkeräysastia - Astia töhritty graffiteilla

Pikku-Vekaran päiväkotiki (9.6.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
- Astia on tien vieressä, ei katosta	Sekajäte	600 l	1	?	- Keräyspaperi viedään kunnan paperinkeräysastiaan parin sadan metrin päähän - Pilttipurkit (lasi) viedään Huttukylän ekopisteelle työmatkan varrella- - Kehitys: Päiväkodissa haluttaisiin lajitella biojäte ja maitopurkit (kartonki)

Pääkirjaston, Kotihoitotoimiston ja Syken toimintakeskuksen yhteinen jätepiste (27.9.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
- Kartonkiastialla puuaitaus, ei katoista → Jätekatos rakenteilla - Nuorten työpaja hakee paperinkeräyskuorman ja toimittaa hyötykäyttöön - Kirjasto toivoo paperinkeräysastiaa , koska sisällä ei ole varastotiloja ja kuljetusta ei saa niin usein kun se tarvittaisiin → ohjeistettava henkilökuntaa ja virastomestaria, että kirjasto saa viedä keräyspaperin lukio paperinkeräysastiaan (syväkeräyssäiliö)	Sekajäte	600 l	1		
	Keräyskartonki	600 l	1		
Syken oven vieressä tupakointipaikka	Tuhkakuppi / puistoroskakori		1		- Kiinni seinässä puurakenteessa → palovaara - Tupakointipaikan siirtäminen toiseen paikkaan, koska tupakanhaju tulee ikävästi kirjaston sisään

Terveyskeskus (8.3.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
- Jätekatos, 3. sisäänkäynnin luona kunnanviraston puoleisessa päädyssä, - Jätekatos kiinni seinässä → Jätehuolto-suunnitelmassa on huomioitu, että seinä verhotaan paloturvallisella materiaalilla - Tupakointikieltoa osoittava merkki on hyvä (+)	Sekajäte	4 m3 kontti	1	laina	
	Keräyskartonki	600 l	1	laina	
	Keräyspaperi	600 l	1	laina	
	Pahvi	Pahvirullakko		1	?
Puulavat toisen sisäänkäynnin luona,	Puulavat	ei astiaa	-	-	Kiinteistöhoitajat vievät suoraan Honkimaalle

Tirinkylän koulu (11.5.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
Pihalla parkkipaikan vieressä: - maapohja - astiat ”sikin sokin” - ei katosta → Jätekatoksen rakentaminen	Sekajäte	600 l	2	laina	- Astiat huonokuntoisia: toisessa läpireikä ja toinen myös kulunut → ei tiiviitä
	Biojäte	240 l	1	laina	
	Keräyskartonki	600 l	1	laina	
	Keräyspaperi	kontti	1	kunnan oma	

Tuokkosen päiväkotit (26.9.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
Jätekatos	Sekajäte	600 l	1	laina	- Lajitteluohjeet (+)
	Energiajäte-/sekajäteastia	600 l	1	laina	- Harmaa astia, jossa energiajätetarra + lajitteluohjeet - Kuljetetaan sekajätteenä
	Biojäte	240 l	1	laina	- Biojäteastia toivotaan siirrettäväksi keittiön oven viereen , piha on talvella liukas, ja jäteastioiden vieminen jätekatokselle koetaan hankalaksi → jos astia siirretään oven lähelle, pitää ottaa huomioon jäteauton tyhjennysaika niin, ettei siitä ole haittaa päiväkodin lapsille tai lapsia hakeville vanhemmille vai kannattako sopia jätehuoltoyrityksen kanssa, että se hakisi astian keittiön oven luota ja rullaa sen jätekatoksen luona olevalle autolle ja takaisin → vanhemmat tuovat lapset n. klo: 08.00 ja lasten ulkoilu kyseisistä ovista on aamupäivällä alkaen n. klo: 09.00
	Keräyskartonki	600 l	1	laina	- Maitopurkeille ja kotelopakkauksille
	Pahvi	Pahvirullakko		?	- Isoille pahveille - Kysymys: Kuka tyhjentää? Tyhjennetäänkö samalla kertaa kuin kartonginkeräysastiatkin?
- Paperinkeräyspiste Tuokkosen päiväkodin parkkipaikan takana	Paperinkeräys	Kontti			- Kuntalaisten käytössä - Päiväkodin henkilökunnan mukaan paperinkeräyskonttia ei käytetä , koska se sijaitsee toiminnan kannalta liian kaukana varsinkin talven liukkaiden aikaa lajittelua pidetään tämän takia mahdottomana → Jätekatokseen toivotaan paperinkeräys-astiaa
<p>Tuokkosen päiväkodin viereinen ekopiste: - Päiväkodin ei tarvitse käyttää ekopistettä vaan tarvittavat jäteastiat ovat kunnan hankkimia, mikä onkin suositeltavaa, koska ekopisteet on tarkoitettu vain kotitalouksien käyttöön - Aluepäiväkodinjohtajan mukaan ekopisteestä ei ole päiväkodille haittaa esim. epäsiisteyden tai lentelevät roskien takia (asiaa oli kysytty jotain lehden artikkelia varten) → Ekopisteet Oulun Jätehuollon vastuulla → Ekopistepalautteet vien suoraan Oulun Jätehuollolle</p>					

Vekara-ahon päiväkot (23.6.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
- Jätepiste keittiönpuoleisen oven lähellä, takapihalla - Ei jätekatosta → Kehitys: jätekatoksen rakentaminen, mikäli tilaan mahtuu? - Keräyspaperiastiaa ei ole vaan keräyspaperit viedään työmatkalla ekopisteeseen tai haastateltavan oman rivitalo-asunnon lajitteluastiaan → Paperinkeräysastian hankkiminen	Sekajäte	600 l	1	laina	
	Energiajäte-/seka-jäteastia	600 l	1	laina	- Harmaa astia, jossa energiajätetarra - Tyhjennetään sekajätteenä
	Biojäte	370 l	1	laina	- Astia ei riitä , koska astiaan laitetaan myös käsipyyhepaperit, mikä on hyvä asia, astian tyhjennystiheys on 1 krt/vk → toinen biojäteastia tai tyhjennystiheys 2 krt/vk - Astioiden pesusta tiedusteltiin katselmuksen yhteydessä → Pesut hoidetaan koko kunnan alueella syksyn 2005 aikana
	Keräyskartonki	600 l	1	laina	

Ylikylän koulu (25.10.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
Uusi jätekatos: → Henkilökunta on toivonut jätekatokseen laitettavaksi ovi ja lukko, koska astioita on joskus kuljeteltu ja tehty ilkivaltaa	Sekajäte	600 l	1	laina	
	Biojäte	240 l	1	laina	
	Keräyskartonki	600 l	1	laina	
	Energiajäte-/seka-jäteastia	600 l	1	laina	- Jäteastiaan oli lajiteltu energiajätettä, vaikka tällä hetkellä jätteet kuljetetaan sekajätteenä

Yläaste (25.10.2005)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astia-tilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
Uusi jätekatos: → Henkilökunta on toivonut jätekatokseen lai-	Sekajäte	600 l	1	laina	

tettavaksi ovi ja lukko, koska astioita on joskus kuljeteltu ja tehty ilkivaltaa	Biojäte	240 l			
			1	laina	
	Keräyskartonki	600 l			
			1	laina	
	Energiajäte-/sekajäteastia	600 l			- Jäteastiaan oli lajiteltu energiajätettä, vaikka tällä hetkellä jätteet kuljetetaan sekajätteenä
			1	laina	

Yläaste (jatkuu edelliseltä sivulta)

Jätteenkeräyspaikan kuvaus	Jätelaji	Astiatilavuus	Määrä	Omistus	Astioiden kunto ja muut huomiot
Keittiön päädyn puoleinen jätekatos	Sekajäte	600 l			- 1 sekajäteastia väriltään vihreä → vihreä väri viittaa keräyspaperiin, ei tarraa kerättävästä jättejakeesta, sisälsi sekajätettä → jos astia merkitään hyvin, astian värillä ei ole väliä - Vihreä astia huonokuntoinen: ei kahvaa - 1 harmaa astia huonokuntoinen: ei kahvaa, kansi painunut (-) - Astiat likaisia, kansien päällä linnunkakkaa, pölyä ym. (-) → Pestään syksyn 2005 aikana - Kaikissa astioissa pyörät (+)
	Energiajäte-/sekajäteastia	600 l	2	laina	- harmaat astiat, joissa energiajaetarrat - kuljetetaan sekajätteenä
	Keräyskartonki	600 l	3	laina	- Hyvin lajiteltu (+)
	Keräysmetalli	600 l	2	laina	- Lassila & Tikanojan astia, L&T tyhjentää (?) - lajitteluohjeet: metalliastiat, -putket ja -lastut (+) - lajiteltu ohjeiden mukaan (+) - Peltipurkkeja pursusi yli astian ja oli iso pino astian vieressä (-)
Alapihan jätteenkeräyspiste: - ei katosta (-) - astiat siistissä rivissä (+) → Jätekatoksen rakentaminen	Sekajäte	600 l	1	laina	- yhdestä asiasta puuttuu pyörät
	Energia-jäte-/seka-jäteastia	600 l	3	laina	- harmaa astia, jossa energiajaetarrat - kuljetetaan sekajätteenä
	Keräyskartonki	600 l	1	laina	- lajitteluohjeet (+)
	Keräysmetalli	600 l	1	laina	- Lassila & Tikanojan astia, L&T tyhjentää (?) - lajitteluohjeet: metalliastiat, -putket ja -lastut (+) - lajiteltu ohjeiden mukaan, lajittelu onnistunut (+)

	Keräyspaperi	600 l			- Toisesta astiasta puuttuu kansi , joten jäteastian pohjalla olleet keräyspaperit ovat n. 15 cm:n paksuisen jään alla → astia vaihdettava tai korjattava - Molemmista tekstit kerättävästä jätelajista, tosin kannettoman astian teksti aika himmeä, astian väri on kyllä ohjeellinen - Astiat eivät näy Paperinkeräys Oy:n päivitetystä listassa
			2	laina	
Alapihalla veistoluokan sisäänkäynnin vieressä oleva jätteenkeräyspiste: - Ei jätekatosta - Jätteenkeräyspisteen vieressä pitkiä puupalasia ja metallipalasia	Sekajäte	600 l	1	laina	- astian kansi painunut
	Energiajäte-/sekajäteastia	600 l			- harmaa astia, jossa energiajätetarrat - kuljetetaan sekajätteenä
			1	laina	
- Puistoroskakoreja halutaan lisää yläasteen pihalle sekä reittien varrelle koulut – koulujen väliaikaisyksiköt - kaupat – bussipysäkit → Vastuuhenkilönä Mikko Ukkola?					

Jäteastioiden pesu on vastuutettu. Vastuuhenkilönä kunnasta on kiinteistöhoitaja Ari Tiri. Kaikkien kunnan kiinteistöjen jätteasiat on pesty syksyllä 2005 ennen pakkasia. Pesut on suorittanut Lassila & Tikanoja. Jatkossa astiat pestään tarvittaessa, vähintään kerran vuodessa.

6.2.3 Jätehuollon kehittämissuunnitelma

Kiimingin kunnan talonrakennusmestari ja jätehuollon kehittämisen vastuuhenkilöt ovat laatineet jätehuoltosuunnitelman. Jätehuollon kehittämissasioita käsiteltiin palaverissa 20.10.2005, johon osallistui Järvelän lisäksi Eero Rasvala ja Ari Tiri Kiimingin kunnasta, Maria Lauronen Kiimingin ympäristödiplomihankkeesta sekä Sami Sarajärvi Lassila & Tikanojalta. Palaverin muistio, jossa on jätehuollon kehittämistoimenpiteitä on liitteenä 15.

6.3 Ongelmajätehuollon järjestäminen

Kunnassa keskitetty ongelmajätehuollon järjestäminen. Kunnan kiinteistöjen ongelmajätteiden keräyksestä vastaavat kiinteistöhoitajat sekä Nuorten työpaja. Kiinteistöhoitajat toimittavat ongelmajätteet, kuten loisteputket, loistelamput, paristot ja kemikaalit Honkimaalle välivarastointiin. Nuorten työpaja vastaa terveyskeskuksen ja Jäälän terveysaseman ongelmajätteiden keräyksestä, ja he vievät ongelmajätteet suoraan ongelmajätteiden vastaanottajalle Ekokem Oy:lle. Toimistolaitteiden mustepatruunoiden keräystä ja elektroniikkalaitteiden keräystä on käsitelty kappaleessa 10.2 Toimiston jätehuolto.

Kunnan ongelmajätteiden välivarastointipaikka on Honkimaan varikon ongelmajätekontti. Vastuuhenkilönä on vastaava varastonhoitaja Jouko Tuomela. Ongelmajätekontissa on erilliset astiat loisteputkille ja loistelampuille ja paristoille. Akuille ei ole omaa astiaa vaan ne säilytetään kontin lattialla. Kemikaalit tuodaan omista astioissaan. Kemikaaliastioihin on merkitty, mistä kunnan kiinteistöstä ne on tuotu (laskutusta varten). Kemikaaliastiat säilytetään pahvilaatikossa. Kontissa ei ole jatkuvaa miehitystä. Kontin ulkopuolella on teksti kerättävistä ongelmajätteistä. Ongelmajätekontissa on lukitus. Ongelmajätekontti toimitetaan kuorma-auton lavalla ongelmajätteiden vastaanottajalle Ekokem Oy:lle Kiimingin Välikylän yrittäjäpuistoon 1-2 kertaa vuodessa.

Honkimaan oman toiminnan tyhjiä maalipurkkeja säilytetään myös Pressuhallissa puulavan päällä (maapohja).

Terveyskeskuksen ongelmajätteen keräys on hoidettu asianmukaisesti. Terveyskeskuksen ongelmajätteitä ovat mm. röntgenlaitteiden kiinnite- ja kehitekemikaalit, kehitysfilmien lyijylevyt, kylmästerilointiin käytettävä aine (delicol), elohopeajätteet, amalgaamipaikat, loisteputket, pienloistelamput, varauuskäytävien vanhentuneet akut ja paristot. Nuorten työpajan henkilökunta hakee ongelmajätteet terveyskeskuksen välivarastointipaikasta (ulkovarasto) ja toimittaa ne ongelmajätteiden vastaanottajal-

le (Ekokem Oy). Ongelmajätteiden keräykseen on nimetty terveystieteisestä vastuuhenkilöksi välinehuoltaja.

Jäälin terveysaseman ongelmajätteiden välivarastointipaikka on taukokuoneessa. Taukokuone on lukittuna, mutta tilassa ei ole varsinaista kaappia ongelmajätteille. Samassa tilassa juodaan kahvia ym. Toiminnassa syntyviä ongelmajätteitä ovat röntgenlaitteiden kiinnite- ja kehitkemikaalit ja kehitysfilmien liijyilevyt. Astioiden päälle merkitään teksti ”ongelmajäte”. Nuorten työpajan henkilökunta hakee ongelmajätteet kerran viikossa torstaisin (lukee seinällä). Kiinteistöhoitajan vastuulla on loisteputket ja akut. Hammashoitolan puolella hoidetaan elohopean keräys: Koneessa on elohopeasuodatin, jossa elohopea menee sihdin läpi erilliseen astiaan. Elohopea toimitetaan suodatintuottajalle. Hampaat, joissa elohopeapaikat, menevät roskiin, koska keräysjärjestelmää ei ole määritelty.

Nuorten työpajan omassa toiminnassa syntyneet ongelmajätteet ja elektroniikkalaitteet toimitetaan Ekokemille 1-2 kertaa vuodessa. Ongelmajätteitä kerätään joko maalaamoon tai ulos. Öljynerotuskaivoja on käsitelty kappaleessa Kemikaalien säilytys.

Joissakin kiinteistöissä on ongelmajätteiden välivarastointipaikat, mutta suurimmasta osasta kiinteistöistä se puuttuu:

- Kiinteistöhoitajan mukaan Laivakankaan päiväkodissa on oma tila ongelmajätteille. Muu henkilökunta ei tiedä välivaraston sijaintia. Päiväkotiin toivotaan paristonkeräysastiaa. Päiväkodin toiminnassa yritetään välttää kemikaalien käyttöä. Käytössä on mm. vesiliukoisia maaleja.
- Tuokkosen päiväkodilla on lukittu tila sähköpääkeskuksen vieressä. Paristonkeräysastia on siivouskeskuksessa.
- Jäälin koululla säilytys/välivarasto on tavallisessa varastossa, loisteputket on lamppuvarastossa sähköpääkeskuksessa. Ongelmajätteet olisi mahdollista säilyttää myös lukollisessa kaapissa.
- Kiinteistöhoitajat välivarastoivat ongelmajätteitä myös omissa työtiloissa, kuten Palvelukeskus Jaarankartanossa. Nassikan päiväkodin kiinteistöhoitajalla on oma varasto.
- Kunnanviraston neuvonnassa on keräyslaatikko paristoille. Henkilökunta tietää keräyslaatikon sijainnin. Sosiaali- ja terveystoimiston henkilökunta vie myös paristojaan kunnanviraston keräyslaatikkoon.
- Alakylän koulun ongelmajätteiden ja kemikaalien säilytyskaapit ei ole lukollisia.
- Hannuksen koulun puutyöluokan kaikki kaapit ovat lukittuja (puutyön vastuuopettajaa ei ole haastateltu). Pannuhuoneessa on loisteputkivarasto.
- Yläasteella ongelmajätteet kootaan pahvilaatikkoon ja viedään Honkimaalle. Sähkökaappiin kerätään mm. loisteputkia.
- Pikku-Vekaran päiväkodissa, Käpykolon päiväkodissa, ei ole varsinaista ongelmajätevarastoa.
- Pikku-Tuokkosen päiväkodissa siivooja on järjestänyt sisäisen ongelmajätehuollon: ongelmajätteiden välivarastossa on määrätty paikat rikkinäisille kuumemittareille, paristoille ja mustepatruunoille. Kaapin ovessa lukee ”kerättävät ongelmajätejakeet”. Talonmiehelle soimitaan siten, kun lajitteluasiat on täynnä.
- Ylikylän koululla on pieni astia pattereille. Loisteputket säilytetään sähkökaapissa. Veistoluokassa säilytetään liimat, maalit, lakat ym. → **Kehitys:** Kellariin sopisi ongelmajätevarasto.
- Tirinkylän koulun teknisessä työn tilan kemikaaleja, maaleja ym. sisältävässä kaapissa lukko on olemassa, mutta ei käytössä. Luokan ovi pidetään aina lukossa. Maaleista suurin osa on vesiliukoisia. Koulun henkilökunta itse poistaa jätteet, eikä ole laittanut nestemäisiä ongelmajätteitä eteenpäin.

Joissakin kunnan kiinteistöissä on vaihtelevia käytäntöjä joidenkin ongelmajätteiden esimerkiksi paristojen ja kemikaalien keräyksen suhteen. Eli henkilökunta ei tiedä, miten toimitaan tai käytännöt vaihtelevat.

- Alakylän koulun ongelmajätteet viedään keväisin Oulun Jätehuollon järjestämään ongelmajätetkeräykseen.

- Yläasteen teknisen työn opettaja vie itse toiminnassa syntyneet ongelmajätteet, kuten maali-
jämät suoraan Ekokemille.
- Nuorten työpaja Karttuunissa ei ole sovittua ongelmajätteiden keräystä. Toiminnassa käytetään mm. lakkoja, petsejä, öljyvärejä ja tärpättiä. Kemikaalit säilytetään yläkerran varastohuoneen avohyllyllä. Tilassa ei ole ilmastointia, joten liuottimet haisevat käytön jälkeen koko yläkerrassa. Kyselyssä kaksi Karttuunin työntekijää ilmoitti, että ongelmajätteistä puuttuvat sieltä.
- Pikku-Vekaran päiväkotityöntekijä (muu kuin kiinteistöhoitaja) vie paristot kirkonkylän K-Kauppan paristonkeräysastiaan. Lasten kanssa ei toiminnassa käytetä kemikaaleja ja sormivärit ovat myrkyttämiä
- Sosiaali- ja terveystoimiston henkilökunta voi paristojaan kunnanviraston neuvonnan lisäksi kauppojen keräysastioihin.
- Vekara-ahon päiväkodin laitoshuoltaja kerää paristot ja antaa ne kiinteistöhoitajalle tai vie ne itse pois paristonkeräyspisteisiin.
- Jäälin terveysasema lähettää paristot terveyskeskukseen tai vie läheisen R-kioskin paristopostilaatikkoon.

Ongelmajätteiden keräystä on saatava entisestään yhtenäistettyä. Etenkin koulujen teknisen työn ongelmajätehuolto on kirjavaa. Kiinteistöhoitajat eivät mielellään ottaisi vastaan kemikaalien ja maalien ongelmajätteiden kuljetusta, koska heillä ei ole käytössään kunnan ajoneuvoa. Kiinteistöhoitajan kontaktitapaamisessa esitettiin kemikaaliongelmajätteiden kuljettamistehtävää Nuorten työpajalle. Asiaa pitää selvittää.

Paristojen keräyksen osalta olisi myös selvitettävä yhteiset käytännöt. Jokaiseen kiinteistöön sopii paristonkeräyslaatikko, jonka kiinteistöhoitaja voi viedä Honkimaalle, ettei muun henkilökunnan tarvitse viedä paristoja kaappoihin ja kioskeihin. Nämä keräyspisteet ovat sitä paitsi ainoastaan kotitalouksien käyttöön tarkoitettu.

6.4 Riskijätteiden (sairaalajätteiden) keräyksen järjestäminen

Terveyskeskuksen sairaalajätteen eli riskijätteen keräys on hoidettu asianmukaisesti: laboratorioissa, ensiapuhuoneissa, hoituhuoneissa ja toimenpidehuoneissa on asianmukaiset astiat, joissa selkeät varoitusmerkinnät riskijätteestä ("biohazard"). Riskijätteet välivarastoidaan lukittuun ulko-varastoon, joista Nuorten työpajan henkilökunta hakee ne ja toimittaa poltettavaksi parin viikon välein tai vähintään 1 krt/kk (Ekokem Oy). Riskijätettä on mm. neulat, ruiskut, pipetinkärjet, lääkeampullit, viljelymaljat, kertakäyttöiset kirurginveitset, veriset jätteet ja virtsan kanssa kosketuksissa olleet jätteet. Riskijätteen keräykseen on nimetty terveyskeskuksesta vastuuhenkilöksi välinehuoltaja.

Jäälin terveysasemalla on käytössä riskijätteen keräykseen asianmukaiset muoviset astiat, joissa selkeät varoitusmerkinnät riskijätteestä ("biohazard"). Astian päälle laitetaan vielä teippi päälle "ongelmajäte". Taukuhuone on lukittuna, mutta tilassa ei ole varsinaista kaappia ongelmajätteille. Samassa tilassa juodaan kahvia ym. Toiminnassa syntyviä ongelmajätteitä ovat röntgenlaitteiden kiinnite- ja kehitekemikaalit ja kehitysfilmien lyijylevyt. Astioiden päälle merkitään teksti "ongelmajäte". Nuorten työpajan henkilökunta hakee ongelmajätteet kerran viikossa torstaisin. Riskijätteitä ovat neulat, ruiskut, pipetinkärjet ja lääkeampulli ja näiden jätteiden vastuuhenkilöinä on hammaslääkärit ja neuvolan henkilökunta. Pissanäytteet kaadetaan viemäriin. Pissabiojäte eli pissan kanssa kosketuksissa olleet jätteet laitetaan poltettaviin. Nämä jätteet on merkitty erikseen. Näytteet ja viljelymaljat ovat poltettavia jätteitä, ja ne kuljetetaan itse terveyskeskuksen laboratorioon. Kylmästerilointiin käytettävä delicol kerätään kanistereihin, ja vastuuhenkilöinä ovat hammashoitajat.

Palvelukeskus Jaarankartanon riskijätteet, kuten käytetyt infektiio- ja lääkeruiskut pakataan asianmukaisesti niille tarkoitettuihin turvapakkauksiin. Pakkaukset toimitetaan kiinteistöhoitajan toimesta Honkimaalle välivarastoon ja sieltä ne toimitetaan EnviCare Oy:lle. → **Kehitys:** Kunnan riskijätehuollon yhdenmukaistaminen: Nuorten työpaja hoitamaan myös Palvelukeskus Jaarankartanon riskijätteiden kuljetuksen samalla kertaa kuin hoidetaan terveyskeskuksen ja Jäälin terveysaseman riskijätteiden keräys.

Ylikylän koulun katselmuksessa tuli esille, että terveydenhoitaja hoitaa oman toimintansa ongelma- ja riskijätteet. Jatkoa ajatellen olisi selvitettävä, miten toimitaan muissa kouluissa.

6.5 Vanhentuneiden lääkejätteiden keräyksen järjestäminen

Terveyskeskuksen, Jäälän terveysaseman ja Palvelukeskus Jaarankartanon vanhentuneiden lääkejätteiden keräys on hoidettu asianmukaisesti, tosin käytännöt ja lääkejätteiden vastaanottajat vaihtelevat. Terveyskeskuksen hammashuollon varastossa ja ajanvarauksessa on keräyslaatikot lääkkeille. Lääkejätteen keräykseen on nimetty terveyskeskuksesta vastuuhenkilöksi välinehuoltaja. Laatikon päälle kirjoitetaan aina merkintä lääkejätteistä. Nuorten työpajan henkilökunta hakee lääkejätteet ja toimittane ongelmajätteiden vastaanottajalle (Envicare Oy). Pakkausten lääkejäämien takia ei ole aloitettu lasin tai muovin keräystä, vaan pakkaukset menevät ongelmajätteiden keräykseen.

Jäälän terveysaseman vanhentuneet lääkejätteet ja rokotteiden jäämät toimitetaan samassa kuormassa Honkimalle kuin ongelma- ja riskijätteetkin. Rokotteiden lääkejäämät kanisteriin

Jaarankartanolla on palvelusopimus Oulun Yliopistolliseen keskussairaalan kanssa. Eli Jaarankartanon vanhentuneet lääkkeet pakataan samoihin OYS:in apteekin toimittamiin vihreisiin astioihin, joissa on tullut tilatutkin lääkkeet, ja ne toimitetaan OYS:n apteekkiin. Lääkejätteet välivarastoidaan lääkkeenjakhuoneessa/lääkevarastossa. Lääkejätteiden käsittelyssä noudatetaan OYS:n ohjeita/opasta. Vastavaat sairaanhoitajat pakkaavat kuljetuslaatikot niin, että täydet vanhentuneet lääkepakkaukset toimitetaan omissa pakkauksissaan, ja irtonaiset lääkkeet kerätään yhteen pussiin. Yhtenä ohjeena on, ettei lääkkeitä saa laittaa dosetista takaisin purkkiin. Lääkejätteistä laaditaan hävityslistat, ja niistä saadaan jäljennökset.

6.6 Kiinteistöjen tilojen jätehuollon järjestäminen

Keittiöiden ja ruokalojen jätehuollon järjestämistä on käsitelty kappaleessa 9.2 Keittiöiden ja ruokalojen jätehuolto. Muiden tilojen jätehuoltoa on käsitelty kappaleessa 7.5 Jätehuolto puhtauspalveluiden järjestämänä.

6.7 Jätteitä vähentävät toimet

6.7.1 Käsipyherullajärjestelmien käyttöönotto

Kankaisten käsipyherullajärjestelmien käyttöönotto kunnan kiinteistöissä vähentää huomattavasti jätemääriä, koska käsipyhepaperit on yksi merkittävimmistä jättejakeista määrällisesti mitattuna. Seuraaviin kiinteistöissä käsipyhepaperit on korvattu kankaisillan käsipyherullajärjestelmillä: Alakylän koulu, Jäälän koulu (osassa tiloja), Lukio, Ylikylän koulu (osassa tiloja) ja Yläaste (osassa tiloja). Lisää tietoa käsipyhepaperien ja kankaisten rullien käytöstä on kappaleessa 7.3.2 Kulutushyödykkeet.

6.7.2 Kierrätysmateriaalien ja luonnonmateriaalien käyttö askartelussa

Kaikissa päiväkodeissa ja perhepäivähoitopaikoissa askarrellaan jatkuvasti kierrätysmateriaaleista:

1. Hannuksen ryhmäperhepäiväkodissa ja Muksumäen päiväkodissa askarrellaan, mm. sanomalehdistä ja kananmunan kuolettamista.
2. Kissan kulman ryhmäperhepäiväkodissa askarrellaan mm. wc-paperirullista.
3. Käpykolon päiväkodissa laitetaan talteen askarteluja varten mm. pilttipurkit, pahvit, pakkauslaatikot ja kartongit.
4. Kolamäen ryhmäperhepäiväkodissa kierrätysmateriaaleista on käytetty mm. kananmunan kuolettamista, pilttipurkkeja ja mitä vaan keksitään. Kierrätysmateriaaleista on askarreltu mm. hämähäkki. Askartelulehdistä saa hyviä ideoita kierrätysmateriaalien askarteluun, ja materiaaleja on kerätty tietoisesti porukalla. Materiaaleja on tuotu myös henkilökunnan kotoa.
5. Laivakankaan päiväkodissa todetaan, että mielikuvitusta tarvitsee tässä työssä. Käytettyjä kierrätysmateriaaleja ovat mm. omenapakkauksennot ja pahvit.

6. Viitanmäen-Sammalojan alueen perhepäivähoitajat käyttävät kaiken mahdollisen kierrätysmateriaalin askartelussa, mm. äskettäin oli mietitty, mitä kivaa askartelua keksisi kahvipusseista.
7. Kolamäen alueen perhepäivähoitajat kertovat käyttävänsä askartelumateriaaleina mm. maitopurkkeja ja viilipurkkeja.
8. Pikku-Vekaran päiväkodissa kierrätysmateriaaleista käytetään askartelussa mm. sanomalehtiä, laatikoita, jogurttipurkkeja ja pahvia. Näkkileipäpahvilaatikosta tehtiin eläintarha / viidakko. Sanomalehtiä käytetään piirustusalusoina. Maitopurkit taas täytettiin hiekalla ja niitä käytettiin keiloina. Muksumäen päiväkodissa tyhjiä maitopurkkeja käytettiin esteinä ja radan merkeinä syksyllä järjestetyissä ”olympialaisissa”. Askartelussa käytetään pahvipakkauksia.
9. Vekara-ahon päiväkodissa askarrellaan mm. maitopurkeista, pahvihylsystä, pahvilaatikoista ja mistä tahansa. Ohjaajat ja lasten vanhemmat tuovat myös kotoa kierrätysmateriaaleja.
10. Tuokkosen päiväkodissa askarteluissa käytetään paljon mm. paperirullia ja pilttipurkkeja.
11. Pikku-Tuokkosen päiväkodissa askarrellaan mm. paperimassasta siiliä, hedelmiä, vihkojen kansia ja kansioita. Lasten vanhemmat ovat tehneet myös askartelumateriaalilahjoituksia, kuten styroxia. Styroxipalloista saa hyviä lumihiihtaleitä askarteluihin.
12. Nassikan päiväkodissa käytetään paljon kierrätysmateriaaleja askartelussa, kuten wc-paperirullia, maitopurkkeja, jogurttipurkkeja, jäätelötikkuja, kananmunakennoja, omenakennoja, aaltopahvipalasia ja styroxi-kappaleita. Melkein kaikki hyödynnetään. Lasten kanssa on myös huovutettu lampaanvillasta, joka oli haettu suoraan maatalosta. Peileille tehtiin kehykset paperimassasta ja liisteristä ja ne maalattiin. Yli viimeisen käyttöpäivän menneistä ryyneistä, suurimoista ja riiseistä askarrellaan myös. Kirjaimia opetellaan laittamalla hiekkaa keittiöltä saatuun mustaan elintarvikevatiin ja hiekkaan piirretään kirjaimia.
13. Jäälinojan perhepäivähoitopaikoissa käytetään askartelussa mm. wc-paperirullat, pakkaukset ja jogurttipurkit. Aina kun toiminnassa tyhjenee joku purkki, mietitään miten sen voisi askartelussa hyödyntää. Ketsuppurkeista saa hyviä lapioita. Tyhjät pakkaukset ovat mieleisiä myös kauppaleikeissä.
14. Raatinharjun perhepäivähoitajien mukaan kierrätysmateriaaleja on käytetty aina askartelussa. Wc-paperirullista on tehty kiikarit, joilla on ”kiikaroitu” hanhia. Muita käytettäviä kierrätysmateriaaleja ovat olleet mm. jogurttipurkit ja muoviset lihojen pakkauslaatikot. Suklaamunien muovisista sisusmunista on tehty mehiläisiä ja maitopurkeista on tehty lintujen talviruokintapaikkoja. Maitopurkeista on askarreltu myös autoja ja taloja. Ketsuppurkeista on tehty soitimia. Pakkauksia on säästetty myös kauppaleikkeihin.
15. Tuokkosen perhepäivähoitopaikoissa käytetään askarteluun mm. maitopurkkeja ja mehupurkkeja. Yksi ohjaaja oli nähnyt lehdestä askarteluohjeen, jossa munakennoja kastellaan ja muovillaan. Hän aikoo kokeilla ohjetta. Yksi perhepäivähoitaja käyttää paperia muovailuun.

Luonnonmateriaaleja käytetään päivähoidon askarteluissa paljon:

1. Hannuksen ryhmäperhepäiväkodissa ja Muksumäen päiväkodissa askarteluun käytetään luonnonmateriaaleista mm. käpyjä ja kiviä.
2. Kanervan päiväkodissa askarrellaan mm. tuohesta ja kävyistä.
3. Kolamäen ryhmäperhepäiväkodissa askarrellaan kivistä, heinistä ja kävyistä.
4. Laivakankaan päiväkodissa askartelussa käytetään, mm. käpyjä, jäkäliä ja sammaleita.
5. Viitanmäen-Sammalojan alueen perhepäivähoitopaikoissa askarrellaan puunlehdistä ja kävyistä, ja kuivista kukista on tehty asetelmia.
6. Kolamäen alueen perhepäivähoitajat ja Tuokkosen päiväkodin henkilökunta löytävät luonnosta paljon askartelumateriaaleja erityisesti syksyikaan.
7. Pikku-Tuokkosen päiväkodissa on luonnonmateriaaleista askarreltu mm. valokuvakehyksiä.
8. Nassikan päiväkodissa oli askarreltu luonnonmateriaaleista kollaaseja, jotka olivat esillä näyttelyssä kirjastossa. Muutkin päiväkodit olivat huomanneet ja ihastelleet kollaaseja. Luonnonmateriaaleista käytetään käpyjä, puunoksia, risuja, kiviä, puunlehtiä ja männynneulasia. Iso puunoksalle laitettiin tonttuja istumaan. Puunlehdillä painetaan painokuvia ja männynneulasista saatiin siiliaskarteluun piikkejä. Lastentarhaopettajat totesivat, että kekseliäisyyttä ja mielikuvitusta tarvitaan tässä työssä.
9. Jäälinojan perhepäivähoitopaikoissa kerätään askarteluja varten käpyjä, sammalta ja keppejä.
10. Raatinharjun alueen perhepäivähoitopaikoissa luonnonmateriaaleista askartelussa on käytetty mm. käpyjä, pihlajanmarjoja ja muita marjoja. Pihlajanmarjoista on tehty mm. helmet. Yksi

perhepäivähoitaja oli nähnyt, että jossain päiväkodissa oli pihlajanmarjanauhoja laitettu roikkumaan verhoista.

11. Tuokkosen alueen perhepäivähoitopaikoissa askarrellaan mm. kävyistä, jäkälästä ja pihlajanmarjoista, joista tehdään mm. helmiä, kuten Raatinharjun perhepäivähoitopaikoissakin on tehty.

Monet päiväkodit hankkivat paperimassaa (uusiotuote) paikalliselta alan yrittäjältä, mm. Kanervan ja Tuokkosen päiväkodit.

Päiväkodit saavat piirustuspaperia yrityksiltä ja lasten vanhempien työpaikoilta, koska paperi ei enää sovellu siellä käyttöön, mm. Kanervan ja Tuokkosen päiväkodit sekä Kolamäen alueen perhepäivähoitopaikat. Tuokkosen päiväkodin henkilökunta saa hakea ylijäämäpaperia/piirustuspaperia myös paikalliselta painotalolta.

Pakkausjätettä käytetään paljon myös säilytyslaatikkoina ja jäteastioina, mm. Käpykolon päiväkodissa

Kauppaleikkejä varten otetaan talteen tyhjiä elintarvikepakkauksia, kuten maitopurkkeja ja keksilaatikoita, mm. Käpykolon ja Pikku-Vekaran päiväkodeissa.

Tuokkosen päiväkodissa on pari vuotta sitten tehty itse paperia ja paljon myös huovutetaan. Itsetehdyn paperin valmistamisessa opastajana toimi 4H-järjestö.

Askartelussa on käytetty kierrätysmateriaaleja melkein kaikilla kouluilla. Ylikylän koulun opettajien mukaan kierrätysmateriaalien käytössä on vain mielikuvitus rajana, mm. sipsipurkeista on tehty soitimia. Hannuksen koululla on askarreltu mm. sanomalehtitöitä. Jäälän koululla kuvaamataidon tunteja varten kerätään luonnosta esim. risuja. Puun lehdistä oli myös tehty askarteluja, jotka oli koulun seinällä. Ylikylän koulussa ”silppulaatikot” käytetään askartelussa tarkkaan. Puhdistettuja pesuainepurkkeja käytetään paljon säilytysrasioina. Samoin keittiöltä haetaan pakkausmateriaalia säilytysrasioiksi. Luonnonmateriaaleista askarrellaan myös paljon, mm. Ylikylän koululla mustikanvarvuista, jäkälästä ja sammalista on tehty koristeita. Hannuksen koulussa askartelua varten on kerätty luonnosta kiviä, käpyjä ja sammalta.

Kehitysvammahuollon päivätoimintakeskus Majakassa askarrellaan paljon kierrätysmateriaaleista ja luonnonmateriaaleista. Kierrätysmateriaaleista on käytetty mm. lasipurkkeja, savipurkkeja on maalattu, sanomalehdestä on tehty biojätepusseja. Sanomalehtipinoja toimitetaan kukkakauppaan valmiiksi avattuina kukkapukettien käärintää varten. Huovutettuja sydämiä ja tipuja on tehty. Paperimassasta on tehty kuusia, tonttuja, helistin, kukkia, pullavateja ja paperihelmiä.

Vanhaa puutavaraa käytetään paljon. Ohjaajan kotitalon heinäseipäistä on tehty tonttuja. Purettujen hirsitalojen osia on myös käytetty. Luonnonmateriaaleja käytetään jäkälää, käpyjä, tikkuja ja varvuista on tehty kransseja ja kukista kuivakukka-asetelmia. Puupalasia kerätään itse.

Vapaa-aikatoimessa ohjaajat soittavat kouluihin, esim. Jäälän kouluun ja kysyvät tarvittavista askartelumateriaaleista, ennen kuin ostavat itse. Kierrätysmateriaaleja on käytetty paljon mm. tarjottimia on maalattu, lasipurkkeja on maalattu jouluna säilytyspurkeiksi.

6.7.3 Opetusmateriaalien kierrätys

Opetusmateriaalien kierrätys on tehokasta Kiimingin kouluissa, ja opetuskirjat käytetään ns. ”loppuun”. Kierrätettävät kirjat tarkistetaan ja hyväksytään lukuvuoden päätteeksi. Esimerkiksi Jäälän koulussa kirjojen kierrätystä on tehty kauan, jo yli 20 vuotta.

Kirjojen kierrätyksessä on taloudellinen ja ympäristönäkökulma, mutta kirjojen kierrätyksen pitäisi olla myös järkevää, nimittäin neljännen käyttäjän jälkeen kirjat alkavat olla aika huonokuntoisia. Kouluissa kyllä teräستetään, että kirjat on pidettävä hyvässä kunnossa ja tahallisesta sotkemisesta/rikkomisesta oppilas joutuu hankkimaan uuden kirjan.

Kierrätys on järkevää tietyn ajan, mutta kirjojen uusimisella on toinenkin näkökulma laadukkaan ja ajantasaisien opetuksen antamisella.

Oppikirjojen poistaminen käytöstä ja toimittaminen hyötykäyttöön on hoidettu asianmukaisesti laittamalla kirjan sisukset paperinkeräykseen kannet poistettuna Ylikylän, Huttukylän, Hannuksen ja Tirin-kylän kouluilla. Vanhoja, pois opetuksesta otettuja kirjojakaan ei heitetä yläasteella heti roskeen vaan niistä leikataan esimerkiksi kuvia projektitöihin.

Jäälän ja Alakylän kouluilla vanhat, poistetut kirjat laitetaan roskeen (ei hyötyjätteen kierrätystä) ja uusia kirjoja tilataan tarpeen mukaan. Vanhojen kirjojen kansien repiminen on koettu työlääksi ja siksi kirjoja ei ole voitu laittaa paperinkeräykseen. → **Kehitysidea:** oppilaat saattaisivat mielellään osallistua kirjojen kansien irti repimiseen ja sen jälkeen kirjojen (sivujen) toimittamiseen paperinkeräykseen. Kouluopetuksessa suositetaan tavallisia vihkoja työkirjojen sijasta, ja tästä koituu säästöjä sekä taloudellisesta että ympäristön näkökulmasta.

Käytöstä poistettuja kirjoja on toimitettu Ylikylän koululta myös Viroon ja Venäjälle

Kouluilla käytäntönä on, että Aapisen saa aina omaksi.

Kaikissa Kiimingin kouluissa on koulukirjasto, joka on vähintään käsikirjasto. Osassa lainataan oppilaille kirjoja. Kirjastotoiminta on kestävä kehitys.

6.7.4 Kertakäyttötuotteiden vähäinen käyttö

Hygieenisyyden näkökulman takia terveystieteiden ja Jäälän terveysasemalla joudutaan käyttämään paljon kertakäyttötuotteita: käsipyyhepaperi, hoituhuoneiden kertakäyttömukit, kirurginveitset, ampulit, ruiskut ja neulat, hanskat, maskit, imurin kärjet, muoviset kipot, pienet kupit, muoviset ”stickit” ja sprüilaput. Kaikki instrumentit eivät kuitenkaan ole kertakäyttöisiä vaan ne desinfioidaan autoklaavisissa. Suurin osa toimenpideinstrumenteista kuumasteriloidaan. Kylmästerilointi suoritetaan astianpesukonekäsittelyn jälkeen.

Palvelukeskus Jaarankartanossa joudutaan hygienianäkökulman takia käyttämään paljon kertakäyttötuotteita: vaipat (suurin tuoteryhmä), kertakäyttöhanskat, käsipyyhepaperi, laudeliinat, pesulaput, ruokaliinat ja asiakkaiden palveluasunnoille tuotavat ruoka-astiat.

Keittiöiden kesto- ja kertakäyttötuotteita on käsitelty tarkemmin kappaleessa 9.4 Ruokapalvelujen hankinnat.

6.7.5 Kirjastonkirjojen poistaminen käytöstä

Pääkirjaston ja Jäälän kirjaston poistettaville kirjoille järjestetään ensin vanhojen kirjojen myyntipäivä, ennen kuin kaupaksi menemättömät kirjat heitetään roskeen. Pääkirjaston vanhojen kirjojen myynti on aina Kiiminkipäivien aikaan. Jäälissä on ”Jäälän lauantai” –niminen tapahtuma, jossa vanhoja kirjoja myydään.

Myymättömät vanhat kirjat tuhoetaan: muovikannet revitään irti ja paperisisällöt laitetaan paperinkeräykseen kuormaksi ja toimitetaan Ekovillalle. Kuljetus tilataan kunnan tekniseltä osastolta.

6.7.6 Huonekalujen ja muun irtaimiston kierrätys

Sotu-talon lopettaessa hyväkuntoista irtaimistoa otettiin sosiaali- ja terveystoimiston käyttöön, kuten peili. Kalusteina on myös pankin entisiä kalusteita. Esimerkiksi kokoustilan tuolit on verhoiltu ja lakkattu Nuorten työpajalla. Sosiaalitoimiston odotushuoneen lelut on kotoa tuotuja kierrätysleluja. Odotushuoneen aikakauslehdet ja ilmaisjakelulehdet on tuotu henkilökunnan kotoa, toimistoon tulee vain yksi lehti (Rantapohja), joka toimitetaan myös odotushuoneeseen.

Uuteen päihdeongelmaisten asuntolaan on henkilökuntavoimin ”kirppisperiaatteella” kerätty kodin irtaimistoa, mattoja, lampuja jne. Tempauksesta on tiedotettu sosiaalitoimiston lisäksi kunnanvirastossa ja päivähoitotoimistossa (sosiaalitoimiston taukotilassa tiedote). Asiakkaiden perintötavaroista (jos ei ole omaisia) on otettu talteen hyvät tavarat ja toimitettu asuntolaan. Toiminta on jatkuvaa. Nuorten työpaja on myös kunnostanut tavaroita.

Ylikylän koulun oppimisvaikeuksista kärsivien pienryhmälle on lahjoituksina saatu huonekaluja. Tilat ovat viihtyisät.

6.7.7 Muu jätehuollon vähentäminen

Toimistopaperijätteen vähentämistä on käsitelty kappaleessa 10.4.1 Toimistopaperihankinnat ja kulu-

tus. Kunnanviraston pikkujouluissa 2004 ohjeena oli, että jokainen tuo itselleen tarpeettomaksi käyneen tavaran eli kierrätyslahjan mukanaan pikkujouluihin.

6.8 Jätehuollon ympäristöohjelma

Talonrakennusmestari Jarmo Järvelän laatima jätepestien jätehuoltosuunnitelma on liitteenä 15.

Lisäkehittämistoimia jätehuoltoon: Jätehuollon yhtenäistäminen

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Ongelmajätehuollon yhtenäistäminen	Nimetään kenen tai keiden vastuulla on kaikkien kunnan ongelmajätteiden keräily mukaan lukien koulujen veistoluokkien kemikaalit, siivousaineet, paristot jne. Tiedotetaan asiasta kaikkia kiinteistön työntekijöitä Osoitetaan paikka (välivarasto) ja mahdolliset astiat tietyille ongelmajätejakeille, josta nimetty ongelmajätteiden keräilijä osaa ne hakea	v. 2006	Honkimaan vastaava työnjohtaja Hannu Kuusela ja talonrakennusmestari Jarmo Järvelä
Riskijätehuollon yhtenäistäminen	Esitetään, että nuorten työpaja hakee myös Palvelukeskus Jaarankartanon riskijätteet	v. 2006	Talonrakennusmestari Jarmo Järvelä ja nuorten työpajan projekti-päällikkö Pertti Veijonen

7 SIIVOUS

7.1 Puhtauspalveluiden ympäristöselvitys

Siivouspalveluiden ympäristöselvityksessä haastateltiin 24.9.2004 siivoustyönjohtaja Helena Kiljanderiala. Siivousasioiden ympäristöasiat tulivat esille myös kiinteistökatselemusten yhteydessä. Kunnassa on 27 laitoshuoltajaa, ja jos lasketaan mukaan yhdistelytyöntekijät mm. terveystoimesta, siivoustoimen henkilöstömäärä on 57. Laitoshuoltajan toimenkuvaan kuuluu kiinteistöjen ylläpito- ja perussiivous. Käyttäjäpalvelutehtäviin kuuluu myös mm. kokouskahvitusten järjestämistä ja kukkien hoitoa. Kunnan siivoustyön piiriin kuuluvat kuntien omistamat ja hallinnoimat (vuokraamat) kiinteistöt, poikkeuksena Raatinhallin yleiset tilat ja VT1 –kiinteistö.

7.2 Siivoustarpeen mitoitus

Kunnassa on kaksi vuotta sitten vaihdettu uuteen atk-pohjaiseen siivousmitoitushjelma Siimi:in. Kaikki kiinteistöt mitoitetaan tai vanha, voimassaoleva mitoitus tarkistetaan/päivitetään (tarkistusmitoitus). Aina kun tulee joku uusi kohde, sen mitoitus on etusijalla, koska on tärkeää, että joka kiinteistössä on aina jonkinlainen mitoitus.

Käytännössä siivoustyön mitoitus tapahtuu niin, että siivoustyönjohtaja menee paikan päälle mitoitettavaan kohteeseen. Mitoituksessa on mukana laitoshuoltaja tai muu tilojen käyttäjä, ja mitoitus tehdään pohjakuvien mukaan. Tilojen käyttötarkoitus selvitetään sekä pintamateriaalit ja kalusteet.

7.3 Puhtauspalveluiden hankinnat ja hankintojen ympäristökriteerit

Kaikki siivoustyön hankinnat hoidetaan keskitetysti isoissa erissä Oulun Logistiikan Hankintarenkiaan kautta. Oulun Logistiikka tekee tuotteiden tarjouspyynnöt. Hankintarenkiaan tuotelista vaihtuu aina kahden vuoden välein, viimeksi vaihtunut vuoden 2005 alussa. Hankinnat kuljetetaan suoraan kohteisiin kahden kuukauden välein. Ongelmana on joiden kunnan kiinteistöjen niukat varastotilat. Hankintojen yhtenä kriteerinä on ympäristöystävälliset tuotteet.

7.3.1 Siivousvälineet

Mikrokuituliinat ovat kiinteistöjen perusvarustuksena. Siivousvälineissä on vaihdettavia osia ja pestävät kangasosia. Pitkävartisissa harjoissa harjaosa kuuluu, ja vanhaan varteen hankitaan uusi harjaosa. Moppauksessa lapaosa vaihdetaan vanhaan varteen. Kaikki mopit ja siivouspyyhkeet ovat pestäviä. Poikkeustilanteissa käytetään kertakäyttöpyyhkeitä, kuten remonteissa.

7.3.2 Kulutushyödykkeet

Siivoustoimen hankkimia kulutushyödykkeitä ovat käsipyyhepaperit, wc-paperit, kankaaiset käsipyyherullat (vuokrapalvelu), paperiset vetopyyhkeet (teollisuuspyyhkeet), säkit ja pussit, päiväkodeille muoviset kengänsuojat ja kertakäyttöhanskat (pienen lasten hygieniavaatimusten takia). Vielä ei ole pystytty tekemään kulutuksen seurantaa, vuoden 2005 jälkeen asiasta saadaan jonkinlaista yhteenve-toa, ei lukuja. Asiaan on kiinnitetty huomiota.

Katselmuksen aikaan käsipyyhepaperi ja wc-paperi olivat merkiltään Georgia- Pasific Standard 2 ja Inter Plus 2. Esitteen mukaan tavarantoimittajalla on ISO 14001 –ympäristöjärjestelmä. 16.3.2005 käytössä Katrin Ultima Toilet -merkkistä wc-paperia, jolla on joutsenmerkki. Syksyllä 2005 käytössä oli Lotus Professionals –wc-paperia. Käytetty käsipyyhepaperi on merkiltään myös Lotus Professionals. Lotus Professionalsia on paljon joutsenmerkittyjä pehmopapereita.

Seuraavaan taulukkoon on koottu, missä kunnan kiinteistöissä on käytössä kankaaiset käsipyyherullajärjestelmät ja missä käytetään vielä käsipyyhepapereita.

Kiinteistö	Kankaaiset käsipyyherullajärjestelmät	Käsipyyhepaperit	Muut huomiot
Alakylän koulu	X, kaikissa tiloissa	-	
Hannuksen koulu	ei	Kaikissa tiloissa	- Koulussa oli vanhempien kanssa äänestys, otetaanko käyttöön tavalliset kotoa tuotavat pyyhkeet vai käsipyyhepaperit ja käsipyyhepaperit saivat kannatusta. - Terveystieteiden laitoksen mukaan käsipyyhepaperi oli parempi vaihtoehto hygienian kannalta. - Äänestyksessä ei ollut mukana kankaaisia käsipyyherullajärjestelmää, mikä olisi paras vaihtoehto. - Ympäristökatselmuksessa henkilökunta kannatti käsipyyherullajärjestelmien käyttöönottoa. - Käsipyyherullajärjestelmän kiinnityksessä olisi huomioitava, että ne asennetaan tarpeeksi alas, jotta lasten on niitä helppo käyttää. - Kuivainta mietittiin, mutta tultiin siihen tulokseen, että kuivain on aika hidas ja lapset eivät malta kuivata käsiä tarpeeksi kauan ja kädet voivat jäädä märäksi.
Hannuksen ryhmäperhepäiväkoti		Kaikissa tiloissa	
Huttukylän	ei	Kaikissa	Huttukylän koululle ei ole esitettykään kankaisten pyyhke-

koulu		tiloissa	rullajärjestelmien käyttöönottoa. Syrjäisen sijaintinsa puolesta ei ole ongelmaa, koska vaihtomatotkin käydään vaihtamassa säännöllisesti (Lindström)
Jäälin kirjasto	ei	Kaikissa tiloissa	Käsipyyhepaperin kulutus ei ole ongelma, kulutus on vähäistä
Jäälin koulu	Isompien oppilaiden puolella ja opettajanhuoneen vessassa	Pääasiassa käytössä, mm. luokissa.	- Käsipyyhepaperi koetaan käytännöllisemmäksi käyttää koulutyössä verrattuna kankaisiin käsipyyhejärjestelmiin. - Toivotaan käsipyyhepaperin kierrätystä.
Kanervan päiväkot	ei	Kaikissa tiloissa	
Kiiminkijoen koulu	ei	Kaikissa tiloissa	

Kiinteistö	Kankaiset käsipyyherullajärjestelmät	Käsipyyhepaperit	Muut huomiot
Kissankulman ryhmäperhepäiväkot	ei	ei	Tavalliset kankaiset pyyhkeet käytössä
Kolamäen ryhmäperhepäiväkot	ei	Kaikissa tiloissa	
Kunnanvirasto	ei	Käsipyyhepaperiautomaatti	- Suunnitelmissa ei ole vaihtaa käsipyyhepaperiautomaattia kankaaseen rullajärjestelmään, koska käsipyyhepaperiautomaatti on aika uusi järjestelmä.
Laivakankaan päiväkot	ei	Kaikissa tiloissa	- Laivakankaan päiväkodissa ongelmana on, että lapset saattavat repiä papereita enemmän kuin olisi tarve, mutta koko henkilökunta on tiedostanut asian ja tarkkailevat, ettei näin kävisi.
Lukio	X, kaikissa tiloissa (luokissa, wc-tiloissa, keittiöissä, ruokalan vesipisteessä jne.)	-	Käsipyyhepaperien korvaaminen kankaisilla kangasrullilla on vähentänyt jättemääriä merkittävästi
Muksmäen päiväkot	ei	Kaikissa tiloissa	
Nassikan päiväkot	ei	Kaikissa tiloissa	
Nuorten metalli- ja puutyöpaja	ei	Kaikissa tiloissa	
Nuorten työpaja Karttuuni	ei	Kaikissa tiloissa	
Palvelukeskus Jaarankartano	ei	Käytössä	- Kankaisia käsipyyherullajärjestelmiä ei käytetä hygieenisyyssnäkökulman takia - Kangasrullajärjestelmän käytön hankaluus estää käytön palvelukeskuksessa - Käsipyyhepaperijätettä syntyy paljon. - Tavallisia kangaspyyhkeitä on myös käytössä hoivaosastolla, jossa hoitajat pyyhkivät asiakkaiden kädet
Pikku-Tuokkosen päiväkot	ei	Kaikissa tiloissa	Henkilökunnan kommentti: "Hirveät määrät kuluu käsipyyhepaperia."
Pääkirjasto	ei	Kaikissa tiloissa	Esimerkiksi Kiiminkipäivien aikaan käsipaperin kulutus on todella suurta, koska kirjaston vessoja käytetään yleisinä vessoina (lisää myös siivoustarvetta)
Sosiaali- ja terveystoimisto	ei	Kaikissa tiloissa	Kehitys: kankaisien käsipyyherullajärjestelmien hankkiminen
Terveyskeskus	ei	Kaikissa tiloissa	Hygieenisyyssnäkökulman takia käsipyyhepaperia ei ole korvattu kankaisilla pyyherullajärjestelmillä.
Tirinkylän koulu	ei	Kaikissa tiloissa	- Paperia revitään kaksinverroin, esim. käsienpesuun käytetään kaksi paperia → ei toimi ilman jatkuvaa vartiointia

			- Kehitys: kankaisten käsipyyherullajärjestelmien hankkiminen
Tuokkosen päiväkot	ei	Kaikissa tiloissa	
Vapaa-aikatoimisto	ei	Kaikissa tiloissa	
Vekara-ahon päiväkot	ei	Kaikissa tiloissa	- Käsipyyhepaperin menekki on suurta, koska kerralla otetaan monta paperia → henkilökunta opettaa lapsia vetämään paperia oikein

Kiinteistö	Kankaisten käsipyyherullajärjestelmät	Käsipyyhepaperit	Muut huomiot
Ylikylän koulu	Käytössä luokissa ja wc-tiloissa	Opettajienhuoneessa ja veistoluokissa sekä käytössä varalla muissakin tiloissa	- Opettajanhuoneessa käsipyyherullajärjestelmälle ei koon takia löydetty sopivaa paikkaa. - Käsipyyhepaperin kulutusta haluttaisiin vähentää hankkimalla rättejä mm. pensseleiden puhdistukseen , ettei tarvitsisi aina käyttää niin paljon paperia. - Esikoulun puolella käsipaperit puolitetään ja erotetaan muista roskista. - Ongelmana on, että käsipyyhepaperia on työnnetty liikuntasalin vessanpönttöön. Salin käyttäjiä on ohjeistettu (opastaulu).
Yläaste	Kotitalousluokan edessä kankainen pyyherullajärjestelmä	Käytössä, mm. kuvamataituluokassa, tekstiililuokassa ja wc-tiloissa	wc-tiloissa roskikset pursuaa käsipyyhepaperista → tilaa kankaisille pyyherullajärjestelmille olisi → Kehitys

Ekotehokkuustietopankin nettisivuilla oli esitelty tutkimus eri käsienvuivausmenetelmien luonnonvarojen kulutuksesta. Tuloksena oli, että pestävä kankainen käsipyyherulla kuluttaa muita vaihtoehtoja, eli käsipyyhepaperia ja käsikuivainta, vähemmän luonnonvaroja. Yksi rulla on 40 metriä pitkä ja sillä voidaan pyyhkiä kädet 200 kertaa. Rulla pestään elinkaarensa aikana yli 100 kertaa, joten yhdestä rullapyyhkeestä saadaan 20000 palvelusuoritusta. /14./

Päiväkodeissa oltiin yhtä mieltä siitä, että kankaisten käsipyyherullajärjestelmät eivät kuitenkaan sovelu päiväkoteihin, koska lasten on niitä hankala käyttää. Käsipyyhepaperit on edelleen sopivin ratkaisu, kun kiinnitetään huomiota, että käsipyyhepaperia ei tuhlata tarpeettomasti ja että käsipyyhepaperi lajitellaan hyötyjätteisiin, joko biojätteisiin tai mikäli energijätteen keräys alkaa, niin energijätteisiin. Käsipyyhepaperi on määrällisesti merkittävä jätejää.

Hygieniasyistä käsipyyhepaperi on edelleen sopivin ratkaisu terveyskeskukseen, Jäälän terveysasemalle ja Palvelukeskus Jaarankartanoon. Tästä henkilökunnat olivat myös yhtä mieltä.

Kouluihin ja toimistoihin kankaisten käsipyyherullajärjestelmät sen sijaan sopivat hyvin, ja tällä on merkitystä jätteen määrän pienentämiseen.

7.3.3 Siivousaineet

Siivoustyönjohtaja tuntee ympäristömerkit ja hänen mukaansa jatkossa voidaan kiinnittää enemmän huomiota siihen, että valitaan ympäristömerkittyjä tuotteita, mikäli mahdollista. Esimerkiksi käytössä on jo heikosti emäksinen ylläpitosiivoukseen tarkoitettu siivousaine Siisto Alltop, joka on joutsenmerkitty. Bra Miljöval –ympäristömerkkisiä tuotteita ei ole hankintarenkain listalla. Siivoustyönjohtajan mukaan kyseisiä tuotteita voidaan kuitenkin käyttää tästä huolimatta.

Puhdistusaineet ostetaan tiivisteinä suurissa pakkauksissa ja laitetaan pienempiin käyttöpulloihin. Seuraavassa taulukossa on esitelty eri siivousaineiden pakkauksia, joita hankitaan kuntaan:

Puhdistusaine	Pakkauskoko
Yleispuhdistusaine	5 l
Saniteettitilojen puhdistusaine	5 l
Konetiskiaaine	3 kg – 26 kg
Lattianhoitoaineet	5 l
Nestesaippua	1 l:n kertapakkaus → annostelijan mukaan
Käsihuuhde, sosiaali- ja terveystuoli	1 l:n kertapakkaus
Lattiavaha	5 l
Vahanpoistoaine	5 l

Seuraavassa taulukossa on lueteltu pesu- ja puhdistusaineiden sisältämät ympäristölle haitalliset ainesosat/kemikaalit (Lähde: Pesuaineavain, Kuluttajavirasto)

Ainesosa-/kemikaaliryhmä	Käyttötarkoitus
aromaattiset hiilivedyt	liuotin
halogenoidut hiilivedyt	liuotin
fenolit ja halogenoidut fenolit	desinfiointi- ja säilöntäaine
fosfaatit	veden pehmentäjä
fosfonaatit	stabilointiaine, veden pehmentäjä
EDTA	metallien sitoja, stabilointiaine, veden pehmentäjä
Klooriin perustuvat valkaisuaineet, kuten hypokloriitti, klooriisosyanuraatti	valkaisuaine
NTA	metallien sitoja, veden pehmentäjä
paradiklooribentseeni	hajuste

EDTA luokitellaan ympäristölle haitalliseksi kemikaaliksi, ja sitä on siivoustyönjohtajan mukaan melkein kaikissa kunnan käyttämissä puhdistusaineissa. EDTA on metallien sitoja, stabilointiaine ja veden pehmentäjä. Ympäristömerkityissä puhdistusaineissa on rajoituksia mm. EDTA:n käytölle.

Klooria sisältävät valkaisuaineet desinfiointiaineissa, esim. käytössä on Farmoksen kvartsipohjaisia aineita. Kunnan keittiöissä käytettävä konetiskineste sisältää EDTA:ta, NTA:ta, polykarboksylaattia, natriumhydroksidia.

Siivoustyönjohtaja aikoo huomioida volyymituotteiden valintakriteereissä haitalliset kemikaalit. Ylläpitosiivouksessa käytetään ainoastaan heikosti emäksisiä siivousaineita. Varma valinta on ympäristömerkittyjen puhdistusaineiden valinta, koska ympäristömerkin kriteereissä on kielletty kokonaan liuotimet, säilöntäaineet ja reaktiiviset klooriyhdisteet. Rajoituksia on EDTA:n, NTA:n, väriaineiden, hajuaineiden ja fosfaattien käytölle. Kaikkien tensidien on oltava biologisesti hajoavia. Tuotteelle, joka voidaan luokitella ympäristölle vaaralliseksi, ei voida myöntää ympäristömerkkiä. /15./

Ympäristökyselyssä Ylikylän koulun laitoshuoltaja vastasi, että on hankkinut ympäristöystävällisiä pesuaineita, joissa on joutsenmerkki. Ympäristökyselyssä Kiiminkijoen koulun keittiön henkilökunta toivoo, että pesuaineista johtuvaa ympäristökuormitusta olisi saatava vähennettyä.

7.3.4 Muut hankinnat

Muita siivoustoimen hankintoja ovat siivouskoneet, kuten imurit ja lattianhoitokoneet, siivouskärryt, työvälineet, työvaatteet ja tuulikaappien vaihtomatot (vuokrauspalvelu). Mattojen vaihtoväli on neljän viikon välein.

Suurimmassa osassa kunnan kiinteistöistä on oma pesukone lähinnä laitoshuoltajien käytössä siivousliinujen pesua varten. Osa pyykinpesusta hankitaan ostopalveluina pesulasta. Kunnan ympäristötyöryhmän kokouksessa 16.6.2005 pohdittiin, että pyykinpesussa kuluu veden ja sähkön lisäksi myös henkilöstön työaika. Parempana vaihtoehtona pidettiin keskitettyä pesupalveluiden ostamista ainakin liinavaatteiden osalta, likaisten siivousliinujen kuljettamista pesuun epäiltiin. Lauronen kyseli mielipidettä pesukoneiden käyttäjiltä kokouksen jälkeen ja mielipide oli yhteneväinen ilma pesukonetta ei pärjää juuri siivousliinujen ja päiväkodeissa lasten pyyhkeiden kiireellisen pesutarpeen takia. Lakanat viedäänkin useassa paikassa pesulaan.

Seuraavaan taulukkoon on koottu eri kiinteistöjen pyykinpesukäytännöt:

Kiinteistö	Pesukoneen käyttö	Pesupalveluiden käyttö
Muksumäen päiväkot	- Siivousliinat ja lasten pikkupyyhkeet ja remontin takia myös lakanat. - Oma pesukone on pakko olla, koska siivousliinoja tulee päivässä sangollinen. - Alakerrassa on hyvät pyykinkuivaustilat.	lakanat
Hannuksen koulu	- Koululla ei ole pesukonetta - Pyykit pestään Kiiminkijoen koululla, jossa yhdistelmätyöntekijä työskentelee aamupäivät	
Honkimaan varikko	- Oma pyykinpesukone. - Tällä hetkellä kaikki pyykki pestään Honkimaalla.	Joskus pyykinpesuun toimitetaan myös pesulaan.
Huttukylän koulu	- Koululla ei ole omaa pesukonetta - Kunnan keskitettyä pyykinhuoltoa on kokeiltu, mutta Huttukylän koulun osalta se ei toiminut, kaikki pyykki eivät palautuneet koululle ja pyykinpesuun meni turhaa aikaa - Tällä hetkellä pyykki pestään yhdistelmätyöntekijän kotona	
Jäälän kirjasto	- Nassikan päiväkodin pesukone on yhteiskäytössä - Laitoshuoltaja pesee siellä 1 koneellinen 1 krt/vk	
Jäälän koulu	Laitoshuoltajilla oma pesukone	
Kolamäen ryhmäperhepäiväkot	- Oma pesukone - Tilavaatteet pestään 1 krt/kk - Useammin pestään lasten pesupyyhkeitä ja siivousliinoja - Aina pyritään pesemään täysi koneellinen - Kuivausrumpua käytetään vain talvisin, kesällä vaatteet, pyykki ym. viedään ulos kuivumaan - Ulkona olevaa pyykinpesukoneita käytetään myös talvella. - Kuivausrummun telineillä saatetaan kuivattaa vaatteita (kuivausrummun ovi auki ja kuivausrumpu pois päältä).	
Lukio	Työvaatteet pestään itse lukion pesukoneessa	Juhlien liinat viedään pesulaan

Nuorten työpaja Karttuni	- Omaa pyykinpesukonetta ei ole, mutta sille olisi tarvetta - Osa starttipajan asiakkaista asuu yksin, ja starttipajalla voitaisiin opettaa pyykkihuoltoa - Pesukonetta tarvittaisiin myös astiapyyhkeiden ja rättien pesuun → kertakäyttötuotteiden käyttö vähenisi	

Kiinteistö	Pesukoneen käyttö	Pesulapalveluiden käyttö
Nuorten metalli- ja puutyöpaja	Ei omaa pesukonetta	Vaatehuolto hoidetaan pesulassa
Palvelukeskus Jaarankartano	- Pyykkikeskuksessa on kaksi pesukonetta ja vaatehuoltohuoneessa on pesukone ja kuivausrumpu, ja ne ovat käytössä joka päivä. - Pesukoneissa pestään asiakkaiden hienopyykkiä ja siivousliinoja.	Pesulapalveluita käytetään myös
Pääkirjasto	Pyykinpesukoneet yhteiset Toimintakeskus Syken kanssa	
Terveyskeskus	Käytössä pesukone ja kuivausrumpu mm. siivousliinojen pesuun	
Yläaste	Omat pesukoneet siivousliinojen pesuun	

7.4 Jätehuolto puhtauspalveluiden järjestämänä

Kunnan kiinteistöjen sisätilojen jätehuolto on siivouspalveluiden järjestämä lukuunottamatta keittiötiloja ja ruokalaa sekä ongelmajätehuoltoa. Vastuuhenkilönä toimii siivoustyönjohtaja Helena Kiljander. Siivouspalvelut hoitavat tilojen lajitteluastioiden hankkimisen ja laitoshuoltajat vastaavat niiden tyhjentämisestä. Kiinteistöille, kuten kouluille, on nimetty vastuuhenkilöt, joiden vastuulla on lajittelun ohjeistus ja jotka ovat yhteydessä Kiljanderiin, kun halutaan hankkia lisää lajitteluastioita.

7.4.1 Jättemääräkartoitukset

Kunnan tilojen jättemääräkartoitukset tehtiin puhtauspalveluiden ja ruokapalveluiden kanssa yhteistyössä vuoden vaihteessa 2003-2004. Kuntaan oli silloin tulossa uudet jätehuoltomääräykset. Mukana kartoituksessa oli kaikki koulut ja päiväkodit. Siivouspuolella laitoshuoltajat arvioivat jättemääriä. Jättemääräkartoituksen tulokset ja arviointilomake ovat liitteenä 16. Yhteenvedon kartoituksen tuloksista siivouspuolella oli, että sekajätteestä suurin osa on käsipyyhepaperia.

7.4.2 Kunnan tilojen jätehuollon järjestäminen

Kunnan tilojen jätehuollon nykytilan selvitys on tehty kiinteistökatselmusten yhteydessä vuoden 2005 aikana. Katselmusten vastuuhenkilönä oli Maria Lauronen. Selvityksen tulokset on esitetty seuraavissa taulukoissa.

Alakylän koulu

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Luokat	Sekajäte	
	Paperi	Isommat oppilaat ja vuorossa oleva vastuuluokka hoitaa tyhjennyksen ulkona olevaan keräyspaperiastiaan ja kaupan pihalla olevaan pahvinkeräysastiaan
	Pahvi/kartonki	
Opettajienhuone	Sekajäte	
	Paperi	
	Pahvi	
Alakylän koulu kahvihuone	Biojäte	
	Sekajäte	
wc-tilat ja pukuhuoneet	Sekajäte	
Esikoulu (1920-luvun rakennuksessa)	Sekajäte	
	Paperi	
Uusi puoli (mm. tekninen tila)	Sekajäte	
	Paperi	
Kopiohuone	Sekajäte	
	Paperi	
	Pahvi/kartonki	

Hannuksen koulu

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Yläluokat ja alaluokat	Sekajäte: käsipyyhepaperit, eväsroskat, hedelmienkuoret, kangastilkut ym.	Opettajan mukaan luokassa voitaisiin lajitella biojäte → vaatii lisäastian, johon laitettaisiin käsipyyhepaperi ja hedelmien kuoret
	Keräyspaperi	- Lapset osaavat lajitella - Astioissa ei ollut lajitteluohjeita eikä tekstejä kerättävästä jätteestä → toimitetaan ohjeet, jotka muokataan lapsille sopiviksi ja laminoidaan
	Keräyspahvi: kartonki, piirustuspaperit, joissa paljon värejä, askartelupaperit	
	Ruuantähteet	- Astia ruokailun yhteydessä - Viedään ruokailun jälkeen keittiöön
Opettajienvuone	Sekajäte	
	Keräyspaperi	Kopiokoneen vieressä
wc-tilat ja pukuhuoneet	Sekajäteroskis	Käsipyyhepaperit biojätteisiin
Puutyöluokka (samassa rakennuksessa kuin päiväkotit)	Sekajäte	Aikaisemmin energijätteen keräys, johon puutavaraa, muovikanistereita ym.
Yläkerran uusi opettajanhuone ja kahvilan keittiö	Biojäte	Ei vielä käytössä; siirtymävaiheessa
	Sekajäte	
	Keräyspaperi	

Hannuksen ryhmäperhepäiväkoti

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Osastot	Paperit	

	Sekajäte	vaipat on laitettu energiajäteastiaan, vaikka ne kuuluisivat sekajätteisiin (energiajäteastia on tosin tarroista huolimatta toiminut jo vähän aikaa ollut tavallinen sekajäteastianä) → Päiväkodin henkilökuntaa on ohjeistettu, että vaipat eivät kelpaa hyötyjätteisiin vaan ne on tavallista sekajätettä
--	----------	---

Huttukylän koulu

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Luokat	Sekajäte: käsipyyhepaperit	
Opettajienhuone	Keräyspaperi	- Keräysastia asianmukaisesti kopiokoneen vieressä - Astian tyhjentämiseen ei ole sovittu yhteistä pelisääntöä: siivooja tyhjentää ulkona olevaan keräyspaperiastiaan. Avustajat voisivat myös tyhjentää paperinkeräysastian. → Sovittava opettajanhuoneen keräyspaperiastian tyhjentämisestä.
	Sekajäte	
wc-tilat ja pukuhuoneet	Sekajäteastia	

Jäälän koulu

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Luokat	Sekajäte: kaikki luokissa syntyvä jäte menee sekajätteisiin: keräyspaperi, käsipyyhepaperi, askarteluroskat ym.	- Lajittelun puute koetaan epäkohtana. - Lajittelun aloittaminen ei ole kiinni lajitteluinnostasta, opettajat korostavatkin, että koulun pitäisi olla esimerkkinä. - Jätteen syntypaikkalajittelu koetaan tärkeäksi - Lajittelun estää lajitteluastioiden puute koulun sisällä. - Lajittelun alkamisen myötä siivouskärriä pitää uudistaa
	Vähän: keräyspaperia (ei astiaa)	- Oppilaat vievät suoraan ulos keräyspaperiastiaan
Opettajienhuoneen keittiö	Keittiössä sekajäteastia: kahvinporot, eväsroskat ym.	- Jätevaunussa olisi jo valmiina lajittelumahdollisuus kahdelle astialle. - Roskiskaappiin mahtuisi yhteensä kolmekin astiaa.
Opettajienhuoneen kopiohuone	Sekajäteroskakori: kopiopaperit, pahvi-pakkaukset, paperisilppu	
wc-tilat ja pukuhuoneet	Sekajäteastia	

Jäälän kirjasto

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Koko tila	Keräyspaperi	- Paperit laitetaan nippuun ja läjään - Kunnan kuljetus tilataan - Pienet tilat paperin varastointiin kuljetusta odotellessa - Jäälän ostarilla ei ole paperinkeräysastiaa
	Pahvi	- Jäälän ostarilla ei ole pahvinkeräysastiaa - Pahvit viedään Tuokkosenmäen ekopisteelle, johon on yli kilometrin matka
	Sekajäte	- Sekajätettä syntyy vähän, n. puoli säkistä viikossa

Jäälän terveysasema

Kiinteistön osa/tila	Jäteasiat	Muita huomioita
wc-tilat	Sekajäte	
Toimistohuoneet ja kansliat	Sekajäte: paperi ja pahvi	- Jätepisteellä ei lajittelumahdollisuutta

Kanervan päiväkoti

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Osasto	Sekajäte	
	Ruokailun biojäte	Lähetetään keittiöön
Koko talo	Pahvi	Siivooja hoitaa keräilyyn

Kiiminkijoen koulu

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Luokat	Sekajäte	
	Keräyspaperi	
Opettajienhuoneen keittiö	Biojäte	
	Sekajäte	
Opettajanhuone	Keräyspaperi	
	Sekajäte	
Kopiohuone	Keräyspaperi	
	Sekajäte	
wc-tilat ja pukuhuoneet	Sekajäte	

Kissankulman päiväkoti

Kaikki tilat: sekajäte, ei lajittelua

Kolamäen ryhmäperhepäiväkoti

Kaikki tilat: sekajäte, ei lajittelua

Kunnanvirasto

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jättejakeista	Muita huomioita
wc-tilat	Sekajäte: käsipyyhepaperi	
Toimistohuoneet	Keräyspaperi	- Laitoshuoltajalla (siivooja) paperinkeräykseen soveltuva kankainen keräyssäkki
	Sekajäte	
Alakerran kopiohuone (monistamo)	Keräyspaperi: toimistopaperi, paperisilppurijäte	Aikaisemmin paperisilppu toimitettiin Selluvillalle
	Pahvit viedään suoraan ulos, sisällä ei ole astiaa	
	Sekajäte	Muovien lajittelua toivottiin kyselyn vastauksessa.
	Tyhjiä cd-levyjen kotelaita	Uusiokäyttöön: tarvitsevat saavat ottaa.
Kokoushuoneet	-	Ei jätehuoltoa, kokousten jälkeen tilat siivotaan heti ja roskat kerätään silloin pois laitoshuoltajan toimesta
2. kerroksen kopiokoneen yhteydessä	Keräyspaperi,	- Lajitteluohjeet löytyvät - Kiljanderin ja kunnanviraston laitoshuoltajan kommentti: jos yksi astia täynnä, laitetaan toiseen (väärään astiaan) → lajittelu ei toimi - Ympäristökyselyn vastauksen mukaan paperinkeräysastiaan laitetaan muovia, pahvia ja kopiopapereiden käärepaperit, mikä on väärää lajittelua.
	Sekajäte	Ei merkintää kerättävästä jättejakeesta
	Kolmas astia, jossa ei merkintää kerättävästä jättejakeesta: mm. kopiopapereiden kuoria → soveltuisivat kartonginkeräykseen	
Neuvonta	Keräyspaperi	

	Pahvilaatikat ja kartongit toimitetaan tuulikaappiin, josta laitoshuoltaja toimittaa ne pihan keräyspisteeseen → toiminut hyvin, hoitunut nopeasti Paristonkeräys	
Alakerran kokoustila/väestönsuoja	Sekajäte	

Käpykolon ryhmäperhepäiväkoti

Osasto ja vessat: sekajäte, ei lajittelua

Laivakankaan päiväkoti

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Osastot	Sekajäteastia	- Ei lajittelua - Jos lajittelua alkaa siivouskärryjä täytyy uudistaa ja lajitteluastioita hankkia lisää
Toimistot	Sekajäteastia	Ei paperinkeräystä, lukuunottamatta salainen asiakirjajäte
Kahvihuone	Sekajäteastia	Ei biojätteen lajittelua

Lukio

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Luokat (kaikissa luokissa)	Keräyspaperi,	- Saatiin helmikuussa 2005 - Keräysastioina käytetään pahvisia kopiopaperilaatikoita - Astioiden täytyessä opettajat käyvät tyhjentämässä astiat käytävillä oleviin 140 l:n keräysastioihin
	Sekajäte	
Yläkerran käytävä	140 l:n astia keräyspaperille + lajitteluohjeet	140 l:n astiat ovat osoittautuneet siivoajille työläiksi/painaviksi tyhjentää ulkona olevaan 600 l:n astiaan → ei voi vain kipata; pyörät helpottavat muuten astian kuljettamista käytävältä ulos
Alakerran käytävä	140 l:n astia keräyspaperille + lajitteluohjeet	
Opettajienhuone	Keräyspaperi ja paperisilppu	Siivoaja tyhjentää isompaan 140 l:n astiaan, josta viedään ulos ja tyhjenetään 600 l:n astiaan
	Kartonki ja pahvi (iso muovinen laatikko)	
	Biojäte	
	Sekajäte	

Wc-tilat ja pukuhuoneet	Sekajäteastia	
Kirjasto	Kartonki ja pahvi	

Muksumäen päiväkot

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Osastot ja wc-tilat	Sekajäte: lasten vaipat, käsipyyhepaperi	Aikaisemmin osastoilla oli energiajäteastia, johon laitettiin mm. käsipyyhepaperia
Toimistotilat	Sekajäte: toimistopaperi	- Ei paperinkeräystä - Aikaisemmin toimistohuoneessa oli energiajäteastia, johon laitettiin mm. toimistopaperia

Nassikan päiväkot

- Sekajäte, ei lajittelua, mm. käsipyyhepaperi, vaipat, ruuantähteet.
- Sekajätteen kokonaismäärä koko päiväkodissa on noin yksi jätessäkillinen päivässä.
- Henkilökunta on pyytänyt mahdollisuutta jätteiden lajitteluun keväällä 2005. Ensisijaisesti toivotaan biojätteen lajittelua.
- Paperia ja pahvia tulee aika vähän, koska kaikki käytetään hyödyksi esim. piirustuspaperina.
- Salainen asiakirjajäte toimitetaan silputtavaksi muuhun kunnan yksikköön, Laivakankaan päiväkotiin tai kunnanvirastolle.
- Nassikan päiväkodin lajittelun puutteesta on annettu palautetta ulkopuolisen toimesta Oulun seudun ympäristövirastolle kesäkuussa 2005.

Nuorten metalli- ja puutyöpaja

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Halli	Puutavara	Ei astioita, toimitetaan suoraan ulos - Jätehuolto työpajalaisten vastuulla
	Pahvit	
	Metalli	
2 toimistoa	Paperinkeräys	Siivooja tai työntekijät tyhjentävät astian
	Sekajäte	Siivooja tyhjentää astian
Sosiaalitilat	Sekajäte	Siivooja tyhjentää astian
Maalaamo	Ongelmajätteet	- Jätehuolto työpajalaisten vastuulla

	Elektroniikkajätteet (harvoin)	
Pikkukeittiö	Sekajäte: kaikki talousjäte	Biojätteen lajittelua ei tarvita

Nuorten ompelu- ja verhoilutyöpaja Karttuuni

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätėjakeista	Muita huomioita
Toimisto	Paperinkeräyslaatikko	- Omaa viitseliäisyyttä sekä lajittelu että papereiden vieminen ekopisteelle; ulkona ei ole paperinkeräysastiaa - Karttuunin työntekijät vievät paperit kirjaston ekopisteelle kotimatkan varrella - Kehitys: paperinkeräysastia ulos → viestiä viety Järvelälle
Keittiö	Sekajäte: mm. maitopurkit, biojäte	- Tilaa olisi jätevaunulle, jossa olisi lajittelumahdollisuus 2-3:lle jätėjakeelle: biojäte, sekajäte, kartonki: maitopurkit - Lisäksi kyselyssä esitettiin lasin, pienmetallin ja energiajätteiden keräyksen aloittamista keittiössä - Keittiössä kaksi jätökaappia - Nuorten työpajalaisten starttiryhmä tekee ruokaa, joten lajittelu kuuluisi yhtenä osana arjen selviytymisen opetteluun → kasvatuksellinen ote - 4H:n kokkikerho käyttää samoja tiloja
Ompelu- ja verhoilupaja	Sekajäte	
Starttipaja	Sekajäte: muovi, aaltopahvi, ompelutyössä syntyvä jäte	Energiajäte lajiteltiin aikaisemmin

Palvelukeskus Jaarankartano

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätėjakeista	Muita huomioita
Hoivaosaston siivouskomero	Iso pahvilaatikko sanomalehdille	- Täyttyy aika nopeasti, koska päivittäin Jaarankartanoon tulee 4 Helsingin Sanomaa, 3 Kalevaa sekä useita aikakauslehtiä (aikakauslehtien kierrätyksestä ei ollut tarpeeksi tietämystä → ohjeistettiin, että myös kiiltäväpintaaiset aikakauslehdet soveltuvat paperinkeräykseen sekä periaatteessa kaikki posti, mikä tulee postiluukusta ("hyvä nyrkisääntö") - Kiinteistöhoitaja vastaa laatikon tyhjennyksestä

Toimistohuoneet ja kansliat	Sekajäte: silputtu toimistopaperi, muu toimistopaperi sekä muu toimistossa syntyvä jäte	- Kehitys: paperinkeräysastian hankkiminen, johon toimistopaperi ja paperisilppu
Vaippavarasto	Pahvi: Litistetyt pahvilaatikot (vaippalaatikot)	
wc-tilat	Sekajäte: mm. käsipyyhepaperi, kertakäyttöiset pesulaput, kertakäyttöhanskat	
Saunatilat	Sekajäte: mm. kertakäyttölaude-liinat	
Asunnot	Sekajäte	
Pikkukeittiöt (3 kpl)	Sekajäteastia	

Pikku-Tuokkosen päiväkoti

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Osastot	Kartonginkeräys: kartonki, paperi samaan astiaan	- Paperinkeräysastia puuttuu, paperin määrä suhteessa vähäinen kartongin määrään verrattuna
	Ruokailu: biojäte	
	Sekajäte	
Ryhmis	Ruokailu: biojäte	
wc-tilat	Sekajäte: vaipat, käsipyyhepaperi	
Toimistot	sekajäte	- Ei paperinkeräystä

Pikku-Vekaran päiväkoti

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Osastot ja keittiö	Sekajäte: mm. maitopurkit, biojäte	- Maitopurkkien lajitteluun olisi innostusta, mikäli ekopiste olisi lähempänä tai kartonginkeräysastia pi-hassa. - Autolla ei tule lähdettyä maitopurkkeja viemään. - Pahvia & kartonkia tulee paljon. - Biojätteen lajittelua toivotaan ja astian tyhjennystiheydeksi kahta viikkoa
	Keräyspaperi	- Viedään parin sadan metrin päässä sijaitsevalle kunnan paperinkeräyspisteelle yhdessä lasten kanssa
	Lasi	- Pilttipurkit ym. työntekijä vie työmatkan varrella Huttukylän ekopisteelle

Pääkirjasto

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Iso työhuone	Keräyspaperi: sanoma- ja aikakauslehdet, poistetut kirjat	<ul style="list-style-type: none"> - Paperin silppuamisen käytännöt hoidossa - Sanoma- ja aikakauslehtijätettä tulee paljon - 1 krt/kk poistetaan päivälehdet sekä vanhoja vuosikertoja - Kirjapoistot - Työpaikan ympäristö on epäsiisti, kun paperikasat on eteisessä - Nuorten työpaja vie hyödynnettäväksi - Kirjaston pihalla ei ole paperinkeräysastiaa → tekniset palvelut on päättänyt, että kirjasto voi käyttää lukion astiaa → Tiedotettava kirjaston henkilökunnalle
	Pahvit	- Pahvinkeräyksen järjestämiseen on nimetty henkilö (Martta)
	Sekajäte	
wc-tilat ja pukuhuoneet	Sekajäte	
Keittiö/kahvihuone	Sekajäte: mehupurkit, jogurttipurkit, biojäte	<ul style="list-style-type: none"> - Henkilökunta voisi alkaa lajitella, esim. biojätteen ja kartongin - Jätekaapissa olisi tilaa lajitteluastioille
Toimistot	Sekajäte	<ul style="list-style-type: none"> - Ei paperinkeräystä - Toimistopaperia ei tule paljon ja se käytetään muistilapuiksi ja suttupaperiksi neuvonnassa ja työpisteissä
Korjaushuone	Sekajäte: mm. mainosmateriaali	<ul style="list-style-type: none"> - Mainospostia tulee jonkin verran - Kehitys: Paperinkeräyslaatikon hankkiminen

Sosiaali- ja terveystoimisto

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätteistä	Muita huomioita
Toimistohuoneet	Paperi	- Toimiston henkilökunta tyhjentää itse isompaan toimiston sisällä olevaan astiaan
	Sekajäte	
Toimistohuone, jossa yleinen paperinkeräys	Yhteinen paperinkeräys: yleinen, ei-salainen toimistopaperi, sanomalehdet, puhelinluettelot ym.	<ul style="list-style-type: none"> - Paperinkeräys toimii - Siivooja huolehtii astian tyhjentämisestä - Kopiokoneen vieressä ei ole paperinkeräysastiaa salassapitovelvollisuuden takia, koska sijaitsee asiakastilassa → jokainen vie paperijätteet mennessään tämän toimistohuoneen paperinkeräysastiaan - Haastateltavan kommentti: ”Turhan paljon tulee paperijätettä”
Arkisto/varasto (ent. pankkiholvi)	Tuhottava arkistojäte laatikoissa: pöytäkirjat, sähköposti	<ul style="list-style-type: none"> - Lukkojen takana - Hakemuksia säilytetään 2 vuotta ja pöytäkirjoja 10 vuotta ja sen jälkeen ne toimitetaan tuhottavaksi - mm. laatikoita, joissa teksti ”hävitetään v. 2006” - vuosittain käydään läpi - Toimitetaan Sellueristeelle yhteiskuorimassa kunnanviraston kanssa säännöllisesti n. 2 krt/vuosi, mm. marraskuussa 2005 ja seuraavan kerran keväällä 2006 - kuljetus kunnan teknisen puolen toimesta - Aikaisemmin lautakunnat toi salaiset pöytäkirjat ym. → kielletty tuomasta, koska niittien poisto vie liikaa aikaa; → Sarviaho selvittää, onko niitit ym. poistettava - Vastuuhenkilöinä arkistonhoitaja ja toimiston henkilökunta

Eteinen: silppuri	Sekajäte: silputtu salaiset henkilötietoja sisältävät paperit	- Salainen paperijäte silputaan suoraan - Paperisilppu menee sekajätteisiin → henkilökuntaa ohjeistettu, että paperisilpun voi laittaa paperinkeräykseen ilman muovipussia (Paperinkeräys Oy:n ohje: n. 1/10 paperinkeräysastian tilavuudesta, n. 60 l:n jätessäkillinen) → viestiä siivoojalle
wc-tilat	sekajäte	
Keittiö	Sekajäte: talousjäte	

Terveyskeskus

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätteistä	Muita huomioita
wc-tilat	Sekajäte	laitoshuoltaja (siivoaja)
Toimistohuoneet ja kansliat	Paperinkeräys	
Taukotilan keittiö	Sekajäte: kahvinporot ja teepussit	Biojätettä ei synny ruokailusta
Laboratorio	Paperinkeräys	- Ei merkintää kerättävästä jätelajista, paperin joukossa oli tarkistushetkellä kartonkia → asiasta opastettiin saman tien - Tyhjennyskäytäntöä ei vakiintunut, koska on vielä niin uusi (tullut syksyllä 2004), yhdyshenkilön mukaan astioiden tyhjenyksestä ulkona olevaan keräysastiaan huolehditaan itse
	Sekajäte	
Lääkärin vastaanottohuoneet	Paperinkeräys	
Työterveyshuolto	Sekajäte	
	Paperinkeräys	
Neuvola	Sekajäte	
	Keräyspaperi	

Toimisto/arkisto;	Sekajäte: paperisilppuri-jäte	- Kehitys: Paperisilpun voi laittaa paperinkeräykseen ilman muovipussia (Paperinkeräys Oy:n ohje: n. 1/10 paperinkeräysastian tilavuudesta, n. 60 l:n jätesäkillinen) → viestiä siivoojalle
Ensiapuhuone, toimenpidehuone	Sekajäte: kartonkipakkaukset, muovipakkaukset	- Kehitys: kartonginkeräysastian hankkiminen huoneeseen, jossa puretaan hankintojen pakkauksia - Lääkintävahtimestarin mukaan keittosuo-laliuosten (ns. tipat) pakkausmuovi on ympäristössä hajoavaa
Hammashuolto	Sekajäte	
Röntgenhuone	Paperinkeräys	
	Sekajäte,	
Eteinen, tuulikaappi	Pahvi: Isot, litistetyt pahvilaatikat kaikista terveyskeskuksen tiloista	Välinehuoltaja tai lääkintävahtimestarin vastuulla

Tirinkylän koulu

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Luokat ja eskarit	Keräyspaperilaatikko	- Paperinkeräyksen tehostamisessa olisi opettajan mukaan parantamisen varaa - Lajitteluohjeet - Tyhjennys siivoojan vastuulla
	Pahvit irrallaan	- Ei astiaa - Kannetaan suoraan ulkona olevaan astiaan
	Sekajäte: käsipyyhepaperi	
Opettajienhuone	Keräyspaperilaatikko	
	Sekajäte	
wc-tilat ja pukuhuoneet	Sekajäte	
Käytävä, vesipisteet	Sekajäte	

Tuokkosen päiväkot

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Siivouskeskus	Lasi: lasinsirut	Laitoshuoltaja vie ekopisteelle
	Pienmetalli	
	Ongelmajäte: patterit	Honkimaalle Talonmies
Osasto	Keräyspaperi (muoviastia)	Ulkona oleva paperinkeräysastia kaukana, talvella ei kierrätetä
wc-tilat	sekajäte: käsipyyhepaperi	

Vapaa-aikatoimisto

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Vapaa-aikatoimiston keittiö	Sekajäte	Kehitys: Henkilökunta toivoo kierrätystä keittiöön
Vapaa-aikatoimiston toimistohuoneet	Sekajäte	
	Keräyspaperi	
wc-tilat ja pukuhuoneet	Sekajäte	
Kopiohuone	Keräyspaperi	- Kehitys: Paperisilpun voi laittaa keräyspaperin joukkoon
	Sekajäteastia:	

Vekara-ahon päiväkot

Kiinteistön osa/tila	Lajiteltava jäte ja esimerkkejä jätelajeista	Muita huomioita
Henkilökunnan kahvitila	Sekajäte: kahvinporot, teepussit, talousjäte	
Osasto	Sekajäte	Aikaisemmin oli energiajätteen keräys
wc-tilat	Sekajäte	
Viikseviikareiden osasto	Pahvilaatikko kartongeille ja talouspaperirullille ym.	
Eskarit	Pahvilaatikko kartongeille ja talouspaperirullille ym.	
Toimisto	Keräyspaperi, lehdet	- Päiväkodin jättepisteellä ei ole paperinkeräystä - Keräyspaperi viedään työmatkalla keräyslaatikkoon (ekopiste tai asunto)
	Sekajäte: paperisilppu	

Ylikylän koulu

Kiinteistön osa/tila	Jäteastia	Muita huomioita
Luokat	Sekajäte: pillimehupurkit, lasipurkit, purukumit, kynnteroitusjäte	- Kehitys: Luokkiin toivotaan kunnan muovisia lajitteluastioita ja lajitteluohjearroja - Kehitys: Kyselyn vastauksessa ehdotettiin, että oppilaat voisivat opettajan opastuksella opetella lajittelemaan roskat ja esimerkiksi järjestäjät toimittaisivat ne ulos astioihin.
	Biojäte: maatuivat ruuantähteet, käsipyyhepaperi	
	Paperinkeräys: piirustuspaperi, sanomalehdet, aikakauslehdet	
Opettajienhuone	Paperi	Toivotaan kunnollista lokerollista jättevauunua
	Pahvi	
	Biojäte	

	Sekajäte	
Veistotila	Sekajäte: hiekkapaperi, nauvoja, puru, palikkalaatikko	Energijäte oli aikaisemmin suurin jätelaji: purua, käsipyyhepaperia, puunpalasia jne.
wc-tilat ja pukuhuoneet	Sekajäte	Toivotaan kannellista astiaa terveysteille tyttöjen ja henkilökunnan wc-tiloihin → yhteensä 5 kannellista astiaa
Esikoululuokka	Biojäte	
	Käsipyyhepaperit	
	Paperinkeräys	
	Sekajäte	

Yläaste

Kiinteistön osa/tila	Jäteastia	Muita huomioita
Kuvaamataidon luokka	Sekajäte	
Teknisen työn tila	Sekajäte	Katselmuksen aikaan remontissa
Tekstiilityön luokka	Sekajäte	
Kotitalousluokka	Sekajäte,	- Jätevaunussa olisi tilaa lajittelua varten - Henkilökunta haluaa lajittelun alkamista - Kasvatuksellinen näkökulma
Multimedialuokka	Sekajäte	
Muut luokat	Sekajäte	
Monistushuone	Paperinkeräys	Kehitys: Lajitteluohjeet astian kylkeen
	Pahvinkeräys	Kehitys: Lajitteluohjeet astian kylkeen
Opettajienhuone	Paperinkeräys	
	Sekajäte	- Roskiskaapissa olisi tilaa kolmelle eri jäteastialle
Opettajien työtila	Ei jätteistöitä	Kehitys: Paperinkeräysastian hankkiminen
Käytävä, kahviautomaatti	Sekajäte: muovimukit, karkkipaperit, jäätelöpaperit, käsipyyhepaperi	
wc-tilat ja pukuhuoneet	Sekajäte	

Siivoustoiminnan ongelmajätteet

Käyttämättä jääneet siivousaineet luokitellaan ongelmajätteiksi ja ne pitäisi toimittaa omissa pakkauksissaan ongelmajätteiden vastaanottajalle, esimerkiksi kiinteistöhoitajien mukana Honkimaalle ongelmajätteiden välivarastointipaikkaan.

Kunnassa on kuitenkin tehty niin, että vanhentunut tai käyttämätön puhdistusaine on laskettu viemäristä alas. Ensin on katsottu etiketin ohje, voiko puhdistusaineen hävittää viemäriin. Käytäntö on nyt muutettava ja viemäriin ja vesistön turha kuormittaminen lopetettava.

Jäteastioiden tyhjennyskäytännöt

Kunnassa käytössä olevat siivouskärryt on suunniteltu vain yhden jätelajin keräämiseen eli siivouskärryissä on yksi vanne yhdelle jätelajille. Jos isoissa kiinteistöissä, kuten Jäälän koululla ja yläasteella, halutaan aloittaa jätteiden lajittelu, astioiden tyhjennyskäytäntöjen sujuvuus on varmistettava.

Nuorten työpaja Karttuunin työvalmentaja Teija Hirsivaara keksi idean, että nuorten metallipajalla voisi olla mahdollista muuttaa yksivanteiset siivouskärryt kaksivanteiseksi, jolloin niihin sopisi kaksi jätelajia. Maria Lauronen vei viestiä eteenpäin Nuorten työpajan projektipäällikkö Pertti Veijoselle ja siivoustyönjohtaja Helena Kiljanderille. Molemmat suhtautuivat asiaan myönteisesti. Nuorten työpajalle toimitetaan siivouskärryt arvioitavaksi työn onnistumista varten ja Veijonen tekee kustannusarvion. Asia on heidän selvityksen alla ja tuloksia asiasta ei ole vielä kuultu.

Kun lajittelu jossain kiinteistöissä alkaa, lajitteluastioiden tyhjennykseen ei aina välttämättä tarvitse laitoshuoltajan työpanosta vaan esimerkiksi kouluilla voidaan sopia, että oppilaat tyhjentävät esimerkiksi keräyspaperiastian, kuten jo tapahtuukin Alakylän koululla. Lajitteluastioiden hankkimista viivästyttää siivoustyönjohtajan ilmoitus, että ensi vuodelle (2006) ei ole käytettävissä yhtään ylimääräistä lajitteluastioiden hankintaa varten. Lajitteluastioiden hankkimista joudutaan esittämään tässä tapauksessa vuodelle 2007. Paperin- ja pahvinkeräyslaatikoita ei tosin tarvitse ostaa vaan keräysastioiksi kelpaavat pahviset kopiopaperilaatikat.

Jätteentyhjennyskäytäntöihin on tarkat säännöt/ohjeet työturvallisuuden takia: pussi vaihdetaan aina wc-tiloissa, pussi sidotaan kiinni, ja pussia ei saa painella.

7.5 Siivousaineiden säilytyspaikat

Siivoustyönjohtajan mukaan käytäntönä tulisi olla, että siivouskomerot ovat lukittuja, määräys on ehdoton päiväkodeilla ja kouluilla. Kiinteistökatselemissa selvitettiin tätä asiaa ja tulokset on koottu seuraavaan taulukkoon:

Kiinteistö	Siivousaineiden säilytyspaikka ja lukitusmahdollisuus
Alakylän koulu	Siivouskomero sijaitsee hankalassa paikassa terveydenhoitajan ja erityisopettajan huoneen vieressä
Hannuksen koulu	- Keittiön siivouskomero on lukittu - Isompi siivouskomero on myös lukittu - Luokkien lähellä oleva siivouskomero ei ole lukittu, koska oppilaat tarvitsevat sieltä harjaa ym. Oppilaat osallistuvat ruokailun jälkeen pöytien pyyhkimiseen - Yleispesuaine on ainoastaan käden ulottuvilla, muut siivousaineet on sijoitettu korkealle → Opettajat on opettaneet asiassa oppilaita - Opettajat ja avustajat tarkastavat - Opettajilla on siivouskomeroitten avaimet ja opettajat ja avustajat he valvovat siivoustilannetta
Hannuksen ryhmäperhepäiväkot	- Siivouskomoita ei pidetä lukittuna, mutta siivousaineet pidetään niin ylhäällä hyllyillä, että lasten ei ole mahdollista päästä niihin käsiksi. - Siivouskomoa käytetään tilanpuutteen takia pienten lasten pesupaikkana ison altaan takia.
Huttukylän koulu	- Siivousaineita säilytetään kaapissa, jossa ei ole lukitusmahdollisuutta - Siivousaineet ovat kaikkien käytettävissä - Siivousainevarastossa ei ole myöskään lukkoa - Väärinkäyttöä ei ole ilmennyt, vaikka lukkoja ei kaapeissa olekaan
Jäälän kirjasto	- Siivouskomeron voisi laittaa lukkoon, mutta sitä ei pidetä lukossa - Siivousaineet säilytetään ylähyllyillä

Jäälin koulu	- Osa siivouskomoista on lukittu, osa ei - Pikkupuolella siivouskomoita pidetään aina auki kerhoja varten
Jäälin terveysasema	- Siivouskomerossa on lukko, sitä ei pidetä aina lukossa - Henkilökunnalla avain - Ongelmia ei ole ilmennyt asian suhteen
Kolamäen ryhmäperhepäiväkoti	Siivoojan kaapissa ei ole lukkoa, mutta pesuaineet säilytetään yläkaapissa niin ylhäällä, että lasten ei ole mahdollista päästä niihin käsiksi
Muksmäen päiväkot	- Varsinaista siivouskomoa ei ole vaan siivouskärryjä pidetään wc-tiloissa - Keittiössä on lukollinen kaappi - Siivousainepurkit ovat lasten ulottumattomissa
Palvelukeskus Jaarankartano	Siivouskomerot ja kemikaaleja sisältävä varasto pidetään lukittuina.
Pikku-Tuokkosen päiväkot	- Siivouskomo ei ole lukossa - Siivousaineet siivouskaapissa ylähyllällä - Lapset ei pääse siivouskeskukseen, välissä raskas palo-ovi - Ilmastointikoneet samassa tilassa - Myrkylliset konetiskiaineet on keittiön avohyllyssä, keskeisellä paikalla ja kaikkien saatavilla → Kehitys: lukollinen kaappi keittiön tiskiaineille

Kiinteistö	Siivousaineiden säilytyspaikka ja lukitusmahdollisuus
Pikku-Vekaran päiväkot	Pesuaineita säilytetään siivouskomeron ylähyllällä
Pääkirjasto	Siivouskomo on lukossa
Sosiaali- ja terveystoimisto	- Siivouskomo lukossa - Avain henkilökunnalla - Ulkopuoliset ei pääse tilaan
Tuokkosen päiväkot	- Siivouskeskusta ei pidetä lukittuna, mutta se sijaitsee paikassa, jossa lapset ei kulje. Jos lapset kulkevat tilassa, aikuinen on aina mukana. - Siivoushuone on aina lukittuna.

Käyttöturvatieotteet

Siivoustyönjohtajan huoneesta löytyy Farmoksen, Kiillon ja Johnson Diversey:n käyttöturvatieotteet. Kaikkia käyttöturvatieotteita ei säilytetä eri kiinteistöjen siivouskomoissa. Käyttöturvatieotteet löytyvät myös työterveyshoitajalta. Suosituksena olisi käyttöturvatieotteiden säilyttäminen siellä missä kyseisiä aineita käytetään ja säilytetään.

7.6 Kunnan tilojen viihtyisyys

Viihtyisyysasioita katselmoitiin myös kiinteistökatselmusten yhteydessä. Tilojen viihtyisyysasia liittyy sosiaaliseen kestäväan kehitykseen ja viranhaltijoiden viihtyvyyteen työssään, jos puitteet on kunnossa. Asiakkaiden viihtyisyys on myös tärkeää. Seuraavaan taulukkoon on koottu kunnan tilojen viihtyisyyteen liittyviä asioita ja mahdollisia puutteita:

Kiinteistö	Näkökohtia tilojen viihtyisyydestä
Alakylän koulu	- Viherkasveja - Liikuntasali/-tilat on tärkeät koko kylälle
Hannuksen koulu	- Koulun tiloista haluttaisiin ajanmukaisemmat ja viihtyisämmät, mm. pinnat, värit - 1-2 luokka on maalattu → viihtyisempi - 3-6 luokka toimii liikuntasalina/juhlasalina - Varastotilojen puute → ylimääräinen tavara tiloissa vaikeuttaa siivousta - Kylmäkellarilla ei käyttöä, 3 kellarikoppia
Hannuksen ryhmäperhepäiväkoti	Viihtyisät tilat

Honkimaan varikko	<ul style="list-style-type: none"> - Ympäristö ja työtilat siistitty ja pyritty pitämään siistinä (kysely) - Viihtyisyyttä toivotaan vielä paremmaksi (kysely) - Toivottiin, että jokainen siivoaisi työnsä jäljet ja työnantaja antaisi siihen mahdollisuuden (kysely) - Sisätupakointi lopetettava sellaisissa tiloissa joissa on tupakoimattomiakin (kysely) - Honkimaalle toivottiin saunaa (kysely)
Huttukylän koulu	<ul style="list-style-type: none"> - Tilojen ahtaus vaikuttaa viihtyisyyteen (huom. laajennussuunnitelmat) - Viherkasveja on paljon, vaikka onkin tilanahtautta, viherkasvit luovat viihtyisyyttä - Tiloja pidetään yleisesti ottaen viihtyisinä ja kodikkaina
Jäälin kirjasto	- Hyllytilan ja varastotilan puute
Jäälin koulu	<ul style="list-style-type: none"> - Viihtyisyyttä lisättiin, kun opettajanhuoneessa vaihdettiin huonekalujen järjestystä - Koulun seinät käsitelty syksyllä 2005
Jäälin nuorisotila	<ul style="list-style-type: none"> - Varastotilat ovat aivan liian pienet, ne vielä pienenevät jossain vaiheessa puoleen. - Toivotaan tilaa/kaappia materiaaleille → Kehitys: otetaan huomioon esim. Jäälin uuden koulun rakentamisessa v. 2007
Jäälin terveysasema	<ul style="list-style-type: none"> - Juliste ”tulethan tuoksutta” - Remontissa uusittu verhot, maalit ja kalusteet - Henkilökunta on tiloihin tyytyväinen, viihtyisät tilat
Kiinteistö	Näkökohtia tilojen viihtyisyydestä
Kiiminkijoen koulu	<ul style="list-style-type: none"> - Tilat käyneet ahtaaksi kaikkiin tarkoituksiin → oppilasmäärien kasvu → opettajien tilanahtaus - Opettajanhuonetta ja hallintotilaa esitetty 3. kerrokseen
Kissankulman ryhmäperhepäiväkoti	Tarvittaisiin kaappitilaa askartelutarvikkeille
Käpykolon päiväkoti	<ul style="list-style-type: none"> - Viihtyisät tilat, seinällä lasten askartelua - Ahtaat tilat, jos kaikki paikalla → järjestetty niin, että osa lapsista menee ulos tietynä aikana
Laivakankaan päiväkoti	Viihtyisät ja hyvät tilat
Lukio	<ul style="list-style-type: none"> - Aulassa viherkasveja, jotka saatu lahjoituksina. - Laitoshuoltajat huolehtivat kasvien kastelusta. Ongelmana kasvien hoitaminen kun kesäaika ei ole toimintaa.
Muksumäen päiväkoti	<ul style="list-style-type: none"> - Sisätilat kodinomaisia, kodikkaita - Pienet tilat lapsiryhmää kohti, riittämättömät neliömäärät - Pienten puolella (Naperoiden osasto) 2 huonetta, ilmanvaihto ei riitä, wc:stä hajuhaittoja → ikkunoita joudutaan pitämään auki - wc-tilat pienet ja ahtaat, potat ja allas samassa - Kuivauskaappi leikkutilassa → aiheuttaa tilaan kosteutta
Nassikan päiväkoti	<ul style="list-style-type: none"> - wc-tilat saivat kritiikkiä: - 1 wc 10 aikuista kohti - lasten wc-tiloissa aikuisten pöntöt ja lavuaarit → toivottaisiin lasten pönttöjä ja lavuaareja
Nuorten metalli- ja puutyöpaja	<ul style="list-style-type: none"> - Ahtaat tilat, mitoitettu paljon pienemmälle porukalle - Toiveissa uudet tilat, kaikki nuorten työpajatoiminta olisi samassa tilassa, kunnan sisällä käydään asiasta neuvotteluja - Varastotilaa tarvitaan lisää
Nuorten työpaja Karttuuni	<ul style="list-style-type: none"> - Kodinomaiset tilat - Sokkeloiset tilat, paljon yksittäisiä tiloja - Töiden kannalta ei hyvä tila (mm. verhoiltavien sohvien kantaminen rappuset ylös yläkertaan) - Yksilölliseen opetukseen hyvä tila - Säilytystilaa ei ole tarpeeksi - Tilan väliaikaisuus → Tähän tilaan ei kannata tehdä mitään suuria muutoksia
Palvelukeskus Jaaran-kartano	<ul style="list-style-type: none"> Tilat ovat viihtyisät: - viherkasveja - antiikkihuonekaluryhmiä - tauluja - lemmikkieläiminä undulaatteja piristämässä asiakkaita ja vieraita - Takka luo viihtyisyyttä - Asiakkaat voivat käydä omassa kirjastossa

Pikku-Tuokkosen päiväkot	- Paljon portaita - Tilojen epäkäytännöllisyys - Siivouškäryillä kulku hankalaa - Huvikummussa vain yksi wc, joka on sekä lasten että henkilökunnan käytössä, tilassa ei ole myöskään naulakkoa - Kuraeteistä toivotaan katoksen alle, vähentäisi siivouksen tarvetta sisällä
Pääkirjasto	Tilan puute
Sosiaali- ja terveys-toimisto	- Hyvät, viihtyisät tilat - Työhuoneisiin ollaan tyytyväisiin: turvallisuusasiat kunnossa, poistumistiet katsottu, huoneissa ääneneristys - Odotustilassa lisänä radio päällä koko ajan (ääneneristysasia) - Hyvät säilytystilat, entinen pankkiholvi varastona - Viherkasveja paljon
Terveyskeskus	- Viihtyisät tilat - Odotushuoneissa, vastaanotossa ja käytävillä on useita tauluja, akvaario, sohvia ja viherkasveja.
Tirinkylän koulu	- Pienehkö, mutta viihtyisä tila, hieman koppimaisuutta - Oppilaiden piirustuksia seinillä
Kiinteistö	Näkökohtia tilojen viihtyisyydestä
Tuokkosen päiväkot	Viihtyisät tilat
Vekara-ahon päiväkot	- Viihtyisät tilat - Linoleum-lattiassa on hyvät ja huonot puolensa: lapsille miellyttävän tuntuinen, mutta siivoojan kannalta hankala, imee kaiken lian, jos jotain kaatuu, vaikea irrottaa - Lamput keräävät myös helposti likaa → puhdistus vaatii tikkaita, ensin imuroidaan, sitten pyyhitään siivousliinalla - Kaappien päällä on paljon tyhjätalaa, kerää pölyä
Vapaa-aikatoimisto	- Työntekijät sisustavat itse tilat, ja tärkeimmät asiat löytyy - Viherkasveja on
Ylikylän koulu	- Valoisat tilat - Viherkasveja - Luontoaiheisia julisteita seinällä
Yläaste	Yläasteen tilat on yleisesti parantuneet paljon remontin jälkeen, puitteet sekä viihtyisyys

7.7 Henkilökunnan koulutus

Joka vuosi pyritään tarjoamaan laitoshuoltajille lisäkoulutusta. Koulutuksissa huomioidaan kokonaisvaltaisesti pintamateriaalit, siivousmenetelmät, siivousaineet, työturvallisuus, kierrätys ja ympäristöystävällisyys. Koulutuksissa on käsitelty esimerkiksi Miten oma siivoustoiminta synnyttää itsessään jätettä. Jätteiden vähentämiseksi esimerkiksi pesuaineet hankitaan 5 litran kanistereissa ja laitetaan 1 l:n käyttöpulloihin.

7.8 Siivouksen ympäristöohjelma

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuhenkilöt
Turvallisuuskäyttökohtien huomioiminen puhtauspalveluissa	Suosituksena, että siivouskomerot pidettäisiin lukittuina etenkin kouluissa ja päiväkodeissa	v. 2006	Laitoshuoltajat
	Siivousaineiden käyttöturvallisuustiedotteiden toimittaminen siivouskomeroihin	v. 2006	Siivoustyönjohtaja Helena Kiljander
Ympäristönäkökohtien terästäminen hankinnoissa	Ympäristömerkittyjen siivousaineiden ja pehmopapereiden hankkiminen	v. 2006	Kiljander
	Ympäristölle haitallisia aineita sisältävien siivousaineiden korvaaminen ympäristömerkityillä tuotteilla	v. 2006	Kiljander

Lisätoimet puhtauspalveluiden jätehuollon järjestämiseen jätehuoltoselvityksen mukaisesti	Lajitteluastioiden hankkiminen	v. 2006 tai 2007	Kiljander ja kiinteistöjen nimetyt jätehuollon vastuuhenkilöt
	Siiivouskärryjen muuttaminen Nuorten työpajalla 2-säkin kärryiksi	v. 2006 tai 2007	Kiljander ja nuorten työpajan projektipäällikkö Pertti Veijonen

8 KIINTEISTÖNHOITO

8.1 Kiinteistöjen valvontajärjestelmä

Kunnan kiinteistöjen valvontajärjestelmää esitteli kiinteistöhoitaja Ari Parkkinen 5.8.2005. Keskusvalvomo sijaitsee Kiimingin yläasteella. Kunnassa on kahdenlaisia valvontajärjestelmiä. Tällä hetkellä kiinteistöissä on Tac Vista –valvontajärjestelmä ja uusiin kohteisiin asennetaan Atmostic –järjestelmä. Atmostic tulee esim. Hannuksen koululle ja uudelle Honkimaan päiväkodille. Aikaisemmin käytössä oli Energiankulutukseurantaohjelma KULTI.

Valvontajärjestelmät antavat arvion energiankulutuksesta. Oikeat lukemat syötetään koneelle ja kone laskee kulutuksen. Mittarilukemat käydään lukemassa paikan päällä kiinteistöissä vähintään kerran kuukaudessa. Käytännössä kiinteistöissä käydään paikan päällä viikoittain. Keskusvalvomossa käydään päivittäin.

Tac Vista –valvontajärjestelmä sisältää hälytykset, aikaohjaukset, seurannat, raportit, tapahtumat/tapahtumaseurannan, tilan valvonnan, käytön ja suunnittelun. Aikaohjelmassa määritetään esimerkiksi ilmanvaihdon käyntiajat /16/. Ilmanvaihdon säätöajat on määritelty tilojen käytön mukaan, esimerkiksi kouluissa on iltajumppia iltakymmeneen, joten ilmanvaihto menee pois päältä klo: 22.00 ja käynnistyy taas aamulla klo:05.00 ennen koulupäivän alkamista. Seurannassa kone tulostaa trendiseurantaprofiilin, kuten lämmitysenergian kulutuksesta (kaukolämpö, sähkö, öljy), sähkön kulutuksesta, veden kulutuksesta ja hiilidioksidipitoisuudesta. Energiankulutustietoja ei ollut katselmuksen aikaan nähtävillä/saatavilla, mutta syksyn 2005 aikana kulutusseuranta saadaan käyntiin. Järjestelmässä pystytään esimerkiksi laskemaan onko öljyn kulutus pysynyt suunnitelluissa rajoissa.

Kunnan kiinteistöistä 11 on tällä hetkellä kytketty valvontajärjestelmään, ja lisää kiinteistöjä tullaan liittämään. Säätölaitteet on jo monessa kiinteistössä, mutta vielä ei ole etäyhteyttä. Etäyhteys vaatii kahden megawatin yhteyden ja laajakaistan. Hälytys tulee näistäkin kiinteistöistä kuitenkin jo nyt päivästäjälle.

8.2 Kiinteistöjen lämmitysjärjestelmät ja energiansäästötoimenpiteet

Kiimingin kunnalla on öljylämmityskiinteistöjä, sähkölämmityskiinteistöjä sekä kaukolämpöverkkoon liitettyjä kiinteistöjä. Rakennuksen lämmityksestä aiheutuvan energiankulutuksen tehostamisen kannalta tärkeitä toimenpiteitä ovat lämmöntuotanto- ja jakojärjestelmien oikea mitoitus ja tarkka säätö, laitteiden ja järjestelmien riittävä huolto ja kunnossapito, rakennusten tiiviys sekä sisälämpötilan tarkka ja tarpeenmukainen ohjaus /17, s. 189-190/.

Kunnan kiinteistöille on laskettu käyrät, jotka sanelevat tilojen lämpötilan. Huoneen lämpötila pidetään maksimissaan + 21 °C. Valvontajärjestelmä antaa hälytyksen, jos lämpötila muuttuu. Hälytysrajat riippuvat kiinteistöistä.

Kunnan kiinteistöistä kaukolämmityskiinteistöjä ovat Jäälän koulu, Kiimingin lukio, Kiimingin yläaste, Kiiminkijoen koulu, Kunnanvirasto, OJ-keskus, Paloasema, Palvelukeskus Jaarankartano, Pääkirjasto, Toimintakeskus Syke, Terveyskeskus ja kaksi kunnan vuokrataloa. Jäälän kouluun kaukolämmön toimittaa Oulun Seudun Lämpö Oy ja muihin kiinteistöihin Oulun Energia. /18./ Kaukolämpö tuotetaan energiataloudellisesti sähkön ja lämmön yhteistuotantona /19/. Oulun Energian käyttämät

energiälähteet ovat turve, puu, vesi, öljy ja biokaasu /20/. Oulun Seudun Lämpö käyttää energiantuotannon polttoaineina palaturvetta ja polttoöljyä suurin piirtein yhtä paljon (v. 2002, 2003) /21/.

Kunnanviraston lämpöpatterit on käyty kaikki läpi kesällä 2004 ja uusittu termostaatit, jotta lämpöta-
lous olisi kunnossa. Palvelukeskus Jaarankartanossa takka ja leivinuuni ovat käytössä silloin tällöin lähinnä virkistyskäytössä, mutta myös lisälämmönlähteenä kovilla pakkasilla.

Sähkölämmityskiinteistöjä ovat Kanervan päiväkotit, Kissan kulman ryhmäperhepäiväkotit, Nuorten työ-
paja, Tuokkosen päiväkotit ja kaksi vuokrataloa. Sähkön toimittaa Oulun Energia /18/.

Kevytöljyllä lämmitettäviä kiinteistöjä ovat Alakylän koulu, Hannuksen koulu, Huttukylän koulu, Huvikummun avoin päiväkotit, Pikku-Tuokkosen päiväkotit ja Tirinkylän koulu sekä suurin osa vuokrataloista. Kaikissa kiinteistöissä on oma öljylämmityskeskus. Hannuksen koululle ikkunat on vaihdettu seitsemän vuotta sitten. Yläkertaan uudet ikkunat on asennettu vuonna 2004. Ulko-ovi on vaihdettu paloturvallisuussyistä keväällä 2005. Alaluokkien eristyksessä huomattiin puutteita, ja rakennusvillaa lisättiin rakenteisiin.

8.3 Kiinteistöjen ilmanvaihtojärjestelmät ja säädöt

Kiinteistöjen ilmanvaihtoja säädetään valvontajärjestelmän kautta aikaohjauksella. Teknisten palveluiden tavoitteena on, että kaikkiin kunnan kiinteistöjen ilmanvaihtojärjestelmiin tullaan asentamaan lämmöntalteenotto (LTO). Niihin kiinteistöihin, joihin uusitaan ilmanvaihtojärjestelmä, ilmastointilaitteet varustetaan aina LTO:lla. Kaikissa uusissa ilmastointikoneissa LTO on automaattisesti, esimerkiksi Kiiminkijoen koululla tehtiin ilmastointiremontti kesällä 2004, ja Hannuksen koululle tulee uudet ilmastointikoneet, joissa on LTO. Ainoastaan keittiöilmasta ei saa ottaa lämpöä talteen (säädökset kieltää), joten siellä lämpö menee hukkaan.

Sisäilman laatuasioita ei selvitetty ympäristödiplomihankkeessa, mutta haastateltavat kunnan viranhaltijat antoivat kiinteistökatselmuksissa ja kyselyissä palautetta sisäilma-asioista:

- Alakylän koulun vanhasta rakennuksesta puuttuu ilmanvaihto
- Sisäilmatutkimuksia on tehty kunnan kiinteistöissä ja hometta ei ole löytynyt
- Tuokkosen päiväkodin osastoilla on raskas ilma ja ovea joudutaan pitämään usein auki. Työterveyshenkilöstöä käynyt kiinteistöissä keväällä (2005) ja asiasta on sanottu ja puutteet on kirjattu
- Jaarankartanossa sisäilman laadussa olisi parantamista. Huoneilma on hyvin kuivaa. Vastaajan mukaan useat oireilevat. (kysely)

8.4 Sähkön muu käyttö (pl. lämmitys)

8.4.1 Valaistus

Seuraavaan taulukkoon on koottu, missä kiinteistöissä ja tiloissa on käytössä energiataloudellisemmat ja pitkäkestoisemmat loisteputket ja pienloistelamput (energiänsäästölamput) ja missä kiinteistöissä on vielä käytössä energiatehottomammat hehkulamput.

Valaistustyyppi	Valaistuksen sijainnit: kiinteistö ja sijainti kiinteistöissä	Huomioita, mm. valaistusajat, energiankulutus
Loisteputket	Alakylän koulun luokat ja opettajanhuone	
	Hannuksen koulun luokat, keittiö, opettajanhuone, yläkerran opettajanhuone ja puukäsityötila	Käytäntö: ”Viimeinen sammuttaa valot”, ei ole ollut ongelmaa, että valot eivät jäisi- vät palamaan.
	Hannuksen ryhmäperhepäiväkotit	

	Jäälin kirjaston kaikki tilat	
	Jäälin koulun luokissa, käytävillä, kopiohuoneessa ja ruokalassa	
	Jäälin terveysaseman kaikki tilat	
	Kunnanviraston käytävät ja toimistohuoneet	
	Laivakankaan päiväkodin keittiö	
	Muksamäen päiväkodin kaikki tilat	
	Nassikan päiväkodin osa tiloista	
	Vapaa-aikatoimiston käytävä, toimistohuoneet ja kopiohuone	
	Nuorten metalli- ja puutyöpajan suurin osa tiloista	
	Palvelukeskus Jaarankratnon osa tiloista, mm. käytävät	
Valaistustyyppi	Valaistuksen sijainnit: kiinteistö ja sijainti kiinteistössä	Huomioita, mm. valaistusajat, energiankulutus
Loisteputket	Pikku-Tuokkosen päiväkodin suurin osa tiloista	
	Pääkirjaston tilat	
	Sosiaali- ja terveystoimiston kaikki tilat: toimisto, wc-tilat, keittiö, kokoushuone jne.	
	Terveyskeskuksen suurin osa tiloista: huoneet, käytävät jne.	
	Tirinkylän koulun luokat, käytävät	
	Tuokkosen päiväkodin osa tiloista	
	Vekara-ahon päiväkodin osastoilla ja osassa wc-tiloja	
	Ylikylän koulun luokat, käytävät ja opettajanhuone	
	Yläasteella osassa tiloja	
Energiansäästö-lamput	Palvelukeskus Jaarankartanon osa tiloista, mm. asuinhuoneet	
	Jäälin koulun uudella puolella ja ruokalassa	
	Pikku-Tuokkosen käytävien lamppukupoleissa sekä Hattivattien osastolla	
	Yläasteella osassa tiloja	Käytävävalot ja uusien luokkien valot on varustettu liiketunnistimilla → valot eivät jää palamaan turhaan
	Sosiaali- ja terveystoimiston kahden toimistohuoneen lisävalona pöydällä	Jaarankartanossa on turvalaisimet, jotka syttyvät automaattisesti, jos sähköt katkeavat. Varageneraattorijärjestelmä käynnistyy, kun sähköt ja lämpö katkeavat.
Hehkulamput	Hannuksen koulu, wc-tilat	
	Jäälin koulun vanhalla puolella paljonkin hehkulamppuja, kuten ns. kynttilälamppuja	
	Kunnanviraston wc-tilat	Energiansäästölamput eivät koon puolesta sovi kaikkiin lamppukupuihin.

Nassikan päiväkodin osa tiloista	Hehkulamppuja ei ole voitu vaihtaa energiansäästölamppuihin, koska himmennin ei pelaa niissä.
Nuorten työpaja Karttuunin käytävät ja vessat	
Nuorten metalli- ja puutyöpajan pieni osa tiloista	Vähän käytössä hehkulamppuja
Palvelukeskus Jaarankartanon osa tiloista	
Sosiaali- ja terveystoimiston viherkasvien valona (tilassa ei ikkunaa)	
Terveyskeskuksen wc-tilat	
Tuokkosen päiväkodin osa tiloista	
Vekara-ahon päiväkodin käytävillä ja osassa wc-tiloja	
Ylikylän koulun wc-tilat	

8.4.2 Keittiölaiteet

Keittiölaitteita on käsitelty kappaleessa 9.3 Keittiön energian- ja veden kulutus.

8.4.3 Toimistolaitteet

Toimistolaitteiden energiankulutusta on käsitelty kappaleessa 10.3 Energiankulutus toimistossa.

8.4.4 Muita sähköä kuluttavia laitteita

Terveyskeskuksessa sähköä kuluttavia laitteita ovat välinehuollossa autoklaavi, hoitopuolella atk-laitteet, ekg –laitteet tarvittaessa ja sähkökäyttöiset imulaitteet. Hammashuollon laitteet toimivat paineilmalla, jota saadaan yhdestä kompressorista.

Pyykkihuollon koneita on käsitelty kappaleessa 7.3 Puhtauspalveluiden hankinnat ja 7.3.4 Muut hankinnat.

Palvelukeskus Jaarankartanossa kaksi sähkösaunaa lämpiää melkein joka arkipäivä ja joskus iltaisin. Yhteensä n. 40 asiakasta käy viikoittain saunassa. Kunnan ympäristötyöryhmän kokouksessa 16.6.2005 esitettiin, että käytössä olevat kiukaat korvataan ”heti valmis” –kiukailla, sitten kun entiset ovat rikkiöntyneet käyttökelvottomiksi.

8.5 Energiakatselmukset

Kiimingin kunnassa on tehty energiakatselmukset kaikkiin kiinteistöihin kaksi kertaa. Ensimmäisen kerran energiakatselmukset suoritettiin vuosien 1998 ja 1999 aikana ja loppuraportit on päivätty 16.12.1999. Energiakatselmusraporteissa on esitetty Kiimingin kunnan kiinteistöjen LVI- ja sähkötekniisten järjestelmien nykytilanne ja mahdollisuudet pienentää kiinteistöjen lämmön, sähkön ja veden kulutusta. Säästötoimenpiteiden osalta on esitetty toteutuksen kokonaiskustannukset, saavutettavat säästöt ja investointien takaisinmaksuajat.

Energiakatselmukset rahoitti Kiimingin kunta (60 %) ja Kauppa- ja teollisuusministeriö (40 %). Energiakatselmukset suoritti LVI-tekniisten töiden osalta Esko Penttinen, Reijo Paso ja Markku Ranta Kiimingin kunnasta. LVI-töiden vastuuhenkilönä toimi Esko Penttinen. Energiakatselmusten sähkötekniiset työt suoritti ja sähkötekniisten töiden tuloksista vastasi sähköinsinööri Ari Heikkinen Sähköinsinööritoimisto A. Heikkinen Ky:stä. Kiinteistökohtaisia tietoja energiakatselmuksien laatimista varten antoi talonrakennusmestari Jarmo Järvelä, vastaava työnjohtaja Hannu Kuusela, Markku Rantala ja Tuu-

la Isokääntä. /18./ Lämmön, sähkön ja veden kulutuksen pienenemiseen on osoitettu toimenpiteitä, joita on toteutettu kunnassa seuraavina vuosina.

Energiakatselmuksat suoritettiin toisen kerran kesällä 2005. Yksityinen yritys TAC suoritti energiakatselmuksat kunnan kiinteistöissä kahden insinöörin voimin. TAC -insinöörit kiersivät kaikki kunnan kiinteistöt ja keräsivät kulutuslukemia. Energiakatselmusten tulosten pohjalta laitteet laitetaan kuntoon, jos energiankulutuslukemat poikkeavat siitä mitä ne saisivat kuluttaa.

8.6 Energiavastuuhenkilöt

Kunnan valvontajärjestelmän hallintaan on nimetty vastuuhenkilöksi kiinteistöhoitaja Ari Parkkinen. Kunnan kiinteistöhoitoon esimiehenä toimii talonrakennusmestari Jarmo Järvelä, jonka vastuulla on mm. energiakatselmusten järjestäminen.

8.7 Osallistuminen energiansäästöviikkoon

Kiimingin kunta osallistui yhdessä Oulun kaupungin kanssa Motivan energiansäästöviikkoon vuonna 2002, ja organisaatiot saivat kunniamaininnan esimerkillisestä energiansäästötoiminnasta. Kuntalaisille tiedotettiin aktiivisesti energiansäästön mahdollisuuksista.

Paikallinen/alueellinen energiayhtiö järjesti/sponsoroi Energiaviikon Ylikylän koulun ja Hannuksen koulun 2-luokkalaisille. Energiaviikko järjestetään joka toinen vuosi aina 2-luokkalaisille. ”Energiapaketti” on paljon materiaalia, mm. vihkonen energiansäästöstä ja opettaja havainnollistaa aihetta oppilaille.

8.8 Käyttöveden kulutus

Käyttöveden lämmittäminen kuluttaa energiaa, mutta lämmitys on hygieenisen laadun takia oleellista.

Pyykinpesu kuluttaa vettä. Kunnan pyykkihuoltoa on käsitelty 7.3 Puhtauspalveluiden hankinnat ja 7.3.4 Muut hankinnat.

Keittiöiden veden kulutusta on käsitelty kappaleessa 9.3 Keittiön energian- ja veden kulutus.

Honkimaan varikolla vettä kuluttaa työkoneiden pesut.

Normaali saniteettiilojen käyttö kuluttaa vettä. Säästöhuuhtelulla varustetut wc-pöntöt vähentävät veden kulutusta. Mm. Hannuksen koulun alakerran wc:ssä säästöhuuhtelu.

Veden kulutukseen on kiinnitetty huomiota keskusalueen perhepäivähoitopaikassa (kysely).

8.9 Kunnan vesihuolto ja jätevesien käsittely

Kunnan vesihuoltoasioista ja jätevesien käsittelystä haastateltiin vesihuoltoinsinööri Esko Pentistä 7.12.2005. Kiimingin vesi on liikelaitostyyppinen vesihuoltolaitos, jonka tehtävänä on tuottaa kuntalaisille vesihuoltopalveluja: veden hankinnan, veden jakelun ja jätevesien viemäroinnin. Toiminta-ajatuksena on kehittää jatkuvasti kiiminkiläisten vesihuoltoa häiriöttömästi. Vanhaa verkosto ja vesilaitoksia pidetään kunnossa ja saneerataan ja uusille rakennuskaava-alueille ja haja-asutusalueille rakennetaan lisää vesijohtoja ja viemäreitä. /22./

Kiimingin vesihuoltolaitoksella on neljä pohjavedenottamo, joista vesi pumpataan kunnan vesijohtoverkkoon. Vesi on sellaisenaan hyvälaatuista pohjavettä, eikä siihen lisätä mitään lisäaineita. Vesijohtoverkostoa on n. 450 000 metriä ja pumpattu vesimäärä oli vuonna 2004 n. 530 000 m³, eli 1452 m³ vuorokaudessa. /23./ Kiimingin pohjavesialueet, rakennetut vedenottamot sekä tutkitut vedenottopaikat näkyvät liitteenä 16 olevassa kartassa. Vedenottamojen läheisyydessä on näkyviä keltaisia kylttejä: ”Kaikenlainen roskan kaato ja hautaaminen vedenottamon läheisyyteen ankarasti kielletty, Terveystenhoitolautakunta”. Yksi Jäälissä sijaitseva vedenottamon alue olikin siisti, eikä maassa ollut roskaa.

Suurin osa Kiimingin kunnan jätevesistä (350 000 m³/v. 2004) johdetaan siirtoviemäriä pitkin Haukiputaalla sijaitsevalle Ervastinrannan jätevedenpuhdistamolle, jonka omistavat Kiimingin, Haukiputaan ja Ylikiimingin kunnat. Osa Kiimingin jätevesistä (30 000 m³/v. 2004) Jäälän ja Välikylän alueelta johdetaan Ouluun. Vuorokaudessa johdettavan jäteveden määrä oli 1041 m³. Jäteveden pumppaamoja on Kiimingissä 50 kpl. Viemäriverkostoon on liittynyt 75 % Kiimingin kunnan asukkaista. /24./

Kiimingin veden toimintakertomukseen on jatkossa tarkoitus merkitä kunnan virastojen ja laitosten veden kulutus, mutta vuoden 2004 toimintakertomuksessa tunnuslukuja ei vielä ollut näkyvillä. Kunnan vesihuoltoinsinööriin seuraa veden kulutusta aina osavuosikatsauksien yhteydessä, ensimmäisen kerran vuonna 2005. Kunnan kiinteistöjen veden kulutusta voi seurata reaaliaikaisesti myös valvontajärjestelmän kautta, mutta uusien ohjelmien takia ei vielä ollut saatavilla trendiseurantaa veden kulutuksesta.

1.1.2004 on astunut voimaan uusi asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkoston ulkopuolisilla alueilla. Uuden asetuksen mukaan kiinteistön omistajan täytyy olla selvillä oman kiinteistönsä jätevesien käsittelyjärjestelmästä, käytöstä ja huollosta. Jätevesijärjestelmän laitteiden täytyy olla puhdistusteholtaan riittäviä. Jätevesijärjestelmästä tulee olla selvitys. Selvityksestä on löydettävä kuvaus jätevesien käsittelyratkaisusta sekä perusteltu arvio ympäristöön joutuvasta kuormituksesta ja käsittelyvaatimusten täyttämistä (orgaanisen aineen määrä, kokonaisfosforin määrä ja kokonaistypen määrä). Selvitykseen liitettävästä asemapiirroksista on ilmentävä jätevesijärjestelmän sijainti ja jätevesien purkupaikat. Lisäksi selvitykseen on liitettävä käyttö- ja huolto-ohjeet. Selvitys on säilytettävä kiinteistöllä ja se on tarvittaessa esitettävä valvontaviranomaiselle eli Oulun seudun ympäristölautakunnalle. Jätevesien käsittelyä koskevat määräykset koskevat tämän vuoden 2004 alusta alkaen uudisrakentamista sekä niitä kiinteistöjä, joissa tehdään rakennus- tai toimenpidelupaa edellyttäviä korjaus- ja muutostöitä. Olemassa olevien kiinteistöjen jätevesijärjestelmät täytyy saada asetuksen vaatimusten mukaisiksi pääsääntöisesti 10 vuoden kuluessa asetuksen voimaantulosta eli 1.1.2014 mennessä. Jätevesien käsittelyä on tehostettava heti, mikäli käsittelyssä on suuria puutteita ja/tai jätevesistä aiheutuu ympäristön pilaantumisen vaaraa. Kiinteistön omistajan täytyy laatia selvitys jätevesilaitteista ja niitä koskevat hoito-ohjeet kahden vuoden kuluessa asetuksen voimaantulosta eli 31.12.2005 mennessä. Jos kiinteistössä ei ole vesikäymälää, selvityksen ja hoito-ohjeet voi tehdä neljän vuoden kuluessa asetuksen voimaantulosta eli 31.12.2007 mennessä.

Kiimingin kunnan omistamista kiinteistöistä kaksi sijaitsee haja-asutusalueella eikä kuulu kunnan viemäriverkkoon: Hannuksen koulun ja Huttukylän koulujen jätevedet hoidetaan tällä hetkellä maahanimeytyksellä. Kouluista tehdään asetuksen mukaiset jätevesiselvitykset vuoden 2005 loppuun mennessä. Hannuksen koulu on tarkoitus liittää siirtoviemäriin samassa yhteydessä, mikäli Ylikiimingin monitoimikeskuksen hanke toteutuu. Huttukylän koulu on mahdollista liittää siirtoviemäriin samassa yhteydessä, kun koulun laajennus toteutetaan, eli aikaisintaan vuonna 2006. Viimeisin kunnan viemäriin liitetty kunnan kiinteistö on Tirinkylän koulu. Liittyminen tapahtui vuoden 2005 alussa.

Markus Karvalin työtehtävät liittyvät mm. rakennusvalvonnan suunnitelmien, kuten rakennus- tai toimenpideluvan yhteydessä esitettävän jätevesijärjestelmän suunnitelman sopivuuden ja riittävyyden arviointiin ja hyväksymiseen. Vesihuoltoinsinööri Esko Penttinen antaa kuntalaisille asiantuntija-apua. Liitteenä 18 on Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen laatimat rakennus- ja huolto-ohjeet maasuodatuksen ja liitteenä 19 ohjeet maahanimeytykseen. Nämä malliesimerkit ovat käytössä ohjeellisina suunnitelmina Kiimingin kunnassa. Maahanimeytyksen tai maasuodatuksen valinta riippuu maaperän rakeisuudesta (tutkimukset tehtävä).

Kunnassa ei ole kuivalla maalla sijaitsevaa viemäriin liitettävää matonpesupaikkaa. Matonpesupaikasta on olemassa Reijo Pason tekemä hyvä suunnitelma, ja vesihuolto esittääkin ja kannattaa matonpesupaikan perustamista. Matonpesupaikalle on jo hyvä paikka katsottuna Koitelista. Asiaa on viiemeksi käsitelty 2003 Teknillisen lautakunnassa ja hanke kaatui silloin määrärahojen puutteeseen. Matonpesupaikan rakentaminen on kirjattu nyt ympäristöohjelmaan.

8.9 Kemikaalien säilytys

8.9.1 Polttoaineenjakeusäiliö

Honkimaan varikolla on kunnan ainoa kevyen polttoöljyn jakelusäiliö. Säiliö on kooltaan 3000 litraa ja se on puualustalla. Säiliöllä ei ole suojausta, kuten valuma-allasta. Kunnan ympäristösuojelumääräysten 20 §:n mukaan tilavuudeltaan yli 1,5 m³:n säiliöt tulee tarkastuttaa valtuutetulla tarkastajalla vähintään kerran 10 vuodessa. Määräykset eivät velvoita suoja-allasta kuin säiliöiden tilapäiseen säilytykseen työmaa-alueilla ja maa-aineksen ottoalueilla yms. Mikäli Honkimaalla halutaan varautua mahdollisiin ympäristöriskeihin ja hankkia valuma-altaan, pitää varmistaa, että valuma-allas on täysin tiivis ja sadeveden pääsy sinne on estetty. Säiliön ja letkun on oltava lukittavia. /25./

8.9.2 Lämmityspolttoöljyn säilytys

Kaikissa öljyllä lämpiävissä kunnan kiinteistöissä on oma lämpökeskus. Honkimaan varikolla kaksi lämmityspolttoöljysäiliötä sijaitsee lämmönjakohuoneessa, josta öljy menee ohisyöttönä kiinteistöille. Lämmönjakohuone on lämmin tila, mikä varmistaa toimintavarmuuden.

8.9.3 Nestekaasun säilytys

Honkimaan varikolla 5-10 kg:n nestekaasupullot säilytetään lukitussa ja kyltillä varustetussa nestekaasuvarastossa.

8.9.4 Kemikaalien säilytys kiinteistöissä

Kunnan ympäristösuojelumääräysten 20 §:n mukaan ympäristölle vaaralliset nestemäiset kemikaalit, kuten polttoaineet, öljyt, maalit, torjunta-aineet ja liuottimet on varastoitava säilytettävä kiinteistöllä siten, että niiden pääsy viemäriin, maaperään tai vesistöön on estetty.

Tätä varten Honkimaan pajan ja maalihallin sekä Nuorten työpajan maalaamon lattiat on varustettu öljynerotuskaivoilla. Honkimaan öljynerotuskaivon tyhjentää Jätehuolto R. Laurila. Tyhjennystiheys ei ollut katselmuksen aikaan selvillä. Suositus olisi, että öljynerotuskaivot tyhjennettäisiin säännöllisesti vähintään kerran vuodessa. Pajassa on tupakointi kielletty –merkit selvästi näkyvillä.

Honkimaan maalihallin ja puutyöpajan (vanha autotalli) maalivarasto on höyrytiivis, poistoilmaputki suoraan ulos. Tilassa on kipinänkestävä lampu. Työssä valuu maalia betonilattialle, jossa on kaksi lattiakaivoa: hiekanerotuskaivo (sisältää maalijätettä) ja ritiläkaivon alla öljynerotuskaivo. Maalit eivät siis johda suoraan viemäriin. Kaivojen tyhjennystiheydet eivät olleet katselmuksen aikaan tiedossa. Kemikaalihylly on puutyöpajan puolella. Pyrkimyksenä on ollut käyttää vesiohenteisiä kemikaaleja ja välttää liuotinpohjaisia kemikaaleja. Käyttöturvallisuustiedotteita on mahdollisuus tulostaa netistä, ja niitä on tulostettu myös vastaavan työnjohtajan kansioon. Pajassa, jossa maaleja ja kemikaaleja säilytetään, ei ollut käyttöturvallisuustiedotteet, mutta tämä asia laitetaan nyt ympäristöohjelmaan.

Nuorten metalli- ja puutyöpajan maalaamossa säilytetään maaleja ja kemikaaleja. Työssä maalijätteitä voi valua lattialle ja öljynerotuskaivoihin. Kaivot tyhjenetään säännöllisesti.

Palvelukeskus Jaarankartanossa on lukittu varasto, jossa on happipulloja ja hyönteisten torjunta-ainepurkkeja. Ylikylän koulun uudella puolella on lukittava kaappi liuottimille ja maaleille. Oppilaat eivät saa olla tiloissa yksin. Alakylän koulun ongelmajätteiden ja kemikaalien säilytyskaapit ei ole lukollisia. Hannuksen koulun puutyöluokan kaikki kaapit ovat lukittuja. Tirinkylän koulun teknisessä työn tilan kemikaaleja, maaleja ym. sisältävässä kaapissa lukko on olemassa, mutta ei käytössä. Luokan ovi pidetään aina lukossa. Maaleista suurin osa on vesiliukoisia. Nuorten työpaikka Karttuunin toiminnassa käytetään mm. lakkoja, petsejä, öljyvärejä ja tärpättiä. Kemikaalit säilytetään yläkerran varastohuoneen avohyllyllä. Tilassa ei ole ilmastointia, joten liuottimet haisevat käytön jälkeen koko yläkerrassa.

8.10 Kiinteistönhoidon ympäristöohjelma

Päämäärä: Kiinteistönhoidon ympäristöasioiden tehostaminen

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Energian- ja vedenkulutuksen seurannan tehostaminen	Energian- ja vedenkulutusraporttien tulostaminen ja julkistaminen	v. 2006	Vesihuoltoinsinööri Esko Penttinen ja kiinteistöhoitaja Ari Parkkinen
Jätevesijärjestelmien kehittäminen	Hannuksen ja Huttukylän koulujen jätevesiselvityksen laatiminen	v. 2005 loppuun mennessä	Yhdyskuntaosasto
	Hannuksen ja Huttukylän koulujen liittäminen kunnan viemäriverkkoon	v. 2006-2007	Vesihuoltoinsinööri Esko Penttinen
	Kuivalle maalle sijoitettavan, viemäriin liitettävän matonpesupaikan perustaminen suunnitelman mukaisesti		Yhdyskuntaosasto
Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Kemikaalien säilytyksen kehittämien	Käytettyjen kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteiden hankkiminen/tulostaminen kemikaaliensäilytyskaappeihin	v. 2006	Kunnossapitomestari Hannu Kuusela
	Öljynerotuskaivojen säännöllisestä tyhjennyksestä huolehtiminen	Jatkuvasti	Honkimaan ja Nuorten työpajan henkilökunnat
	Lukolliset kaapit kemikaalien säilytykseen kouluille ja Nuorten työpaja Karttuuniin	v. 2006	Tekniset palvelut

9 KEITTIÖT JA RUOKAILUTILAT

Kiimingin kunnassa ruokahuollon hoitaa ruokapalvelut. Ruuanvalmistuskeittiöitä on kuusi ja ruuanjakelukeittiöitä on 17. Koko kunnan ruokapalveluiden esimiehenä toimii ruokapalvelupäällikkö Anne Hautamäki. Suurilla ruuanvalmistuskeittiöillä on suurtaloustyönjohtajat. Kunnan keittiöissä omavalvontajärjestelmäasiat on hoidettu asianmukaisesti: kaikilla isoilla ruuanvalmistus- ja jakelukeittiöillä on omavalvontajärjestelmät. Valmistuskeittiöistä toimitetaan autokuljetuksella lämmin lounasruoka ja päivällinen jakelukeittiöihin. Jakelukeittiöissä tehdään itse aamupalat ja välipalat. Yläaste hoitaa tällä hetkellä vanhustyön ateriapalvelun. Kaikilla ruokapalveluiden työntekijöillä on hygieniapassit.

9.1 Keittiökatselmuksset

Kunnan ruokapalvelujen henkilökunnalle järjestettiin infotilaisuus ympäristödiplomihankkeesta 4.4.2005. Ruokapalvelupäällikkö Anne Hautamäkeä haastateltiin 16.8.2005 koskien koko kunnan ruokapalveluiden ympäristönäkökohtia. Keittiökatselmuksset paikan päällä kunnan keittiöissä pidettiin vuoden 2005 aikana.

Katselmoidut keittiöt ja katselmuksissa mukana olleet henkilöt:

Ruuanvalmistuskeittiöt:

- Jäälän koulun keittiö, haastateltavana suurtalouden työnjohtaja Margit Taipalus
- Kiiminkijoen koulun keittiö, suurtaloukokki Kari Runtti ja ruokapalvelutyöntekijä Sirikka Tuomela
- Yläasteen keittiö, suurtalouden työnjohtaja Tuula Huttu-Hiltunen

Ruuanjakelukeittiöt:

- Huttukylän koulun keittiö, Yhdistelmätyöntekijä (keittiö-siivous) Pirkko Isoaho
- Kanervan päiväkodin keittiö, Vastaava ruuanjakaja Aila Väänänen
- Laivakankaan päiväkodin keittiö, haastateltavana vastaava ruuanjakaja Hilikka Mettovaara
- Lukion keittiö (iso jakelukeittiö), Vastaava ruuanjakaja Hannele Kainulainen

- Vekara-ahon päiväkodin keittiö, Yhdistelmätyöntekijä (keittiö-siivous) Kati Leinonen

9.2 Keittiöiden ja ruokailutilojen jätehuolto

Ennen ympäristödiplomihanketta vuoden vaihteessa 2003-2004 kunnan ruokapalveluissa tehtiin jätemääräkartoituksia yhteistyössä puhtauspalveluiden kanssa. Kuntaan oli silloin tulossa uudet jätehuoltomääräykset. Mukana kartoituksessa oli kaikki koulut ja päiväkodit. Ruokapalveluissa keittiöiden henkilökunnat arvioivat jätemääriä. Jättemääräkartoituksen tulokset ja arviointilomake ovat liitteenä 17. Yhtenä selvityksen aiheena kartoituksen tuloksista ruokapalveluiden puolella oli, että kannattaako biojätteen kerääminen aloittaa tietyissä kohteissa. Kartoituksen pohjalta keittiöihin hankittiin lisää lajitteluastioita.

Seuraavaan taulukkoon on koottu ruokapalveluiden hoitama jätehuollon nykytila vuonna 2005. Maria Lauronen katselmoi jätehuoltoasioita keittiökatselmuksissa. Yhteenvetona on havaittavissa, että lajittelu kunnan keittiöissä on kattavaa. Biojätepussien puute koetaan joissain keittiöissä ongelmaksi. Maitopurkkien kierrättäminen koetaan myös työlääksi joissakin keittiöissä.

Keittiö / ruokasali	Lajiteltava jätelaji ja esimerkkejä	Muut huomiot
Alakylän koulun keittiö (valmistuskeittiö)	Biojäte	Keittäjän mukaan biojäteastian pitäisi sijaita kylmässä
	Keräyskartonki: maitopurkit	
	Sekajäte	
Alakylän koulun ruokasali	Biojäte	- Lapset osaavat lajitella jätteet - Saatu esittää lasten toiveruokapäiviä (vähentää ruuantähteiden määrää)
	Sekajäte	
Hannuksen koulun keittiö (ruuanjakelu-keittiö)	Biojäte: ruuantähteet, ruuanvalmistuksen biojätteet, käsipyyhepaperi	- Biojätettä syntyy yhteensä vuorokaudessa n. 10 l; biojätteet kerätään sankoon ja tyhjennetään 1 krt/pv ja astia pestään; biojätepussien puuttumista ei pidetty ongelmana vähäisen biojättemäärän takia - Ruuantähteiden määrä riippuu ruuasta - Ruuantähteitä ei synny kovin paljon, koska oppilaat osaavat pyytää haluamansa kokoisen annoksen - Lapset jättävät todella vähän ruuantähteitä
	Kartonki: pahvi, kartonkipakkaukset, maitoprk	
	Sekajäte	
Hannuksen ryhmäperhepäiväkodin keittiö (ruuanjakelu-keittiö)	Biojäte	- Biojätteet laitetaan muoviasiaan, jossa tavallinen muovinen roskapussi ja muovipussin sisältö kaadetaan biojäteastiaan. - Pussi on laitettu aikaisemmin energiajäteastiaan, joka tosin on ollut sekajäteastia. On yritetty kääriä biojätettä myös sanomalehteen, mutta se on koettu liian työlääksi. → Toivomus: biojätepussit käyttöön
	Kartonki ja pahvi: maitopurkit	
	Sekajäte	
Hannuksen ryhmäperhepäiväkodin osastot (ruuanjakelu)	Biojäte	- Käsipyyhepaperit on laitettu aikaisemmin energiajäteastiaan → nyt ohjeistettu, että ne voi laittaa jatkossa biojäteastiaan
	Sekajäte	

Huttukylän koulun keittiö (ruuanjakelu-keittiö)	Pahvi ja kartonki: maitopurkit ja pahlilaatikot Sekajäte: muovirasiat	- Ei astiaa, ei tarvitakaan, toimii hyvin - Maitopurkit huuhdellaan ja laitetaan sisäkkäin
	Biojäte: säiliössä hajoava jäte	- Kerätään tavallisiin roskapusseihin ja kipataan biojäteastiaan (ilman pussia)
Jäälän koulun ruokasali	Biojäte: - Ruuantähteet	Oppilaat opetetaan lajittelemaan ruuantähteet ja muut roskat
	Sekajäte: Voinapit	

Keittiö ja ruokasali	Lajiteltava jätelaji ja esimerkkejä	Muut huomiot
Jäälän koulun keittiö (ruuanvalmistuskeittiö)	Biojäte: - ruuanvalmistuksen biojätteet - käsipyyhepaperit	
	Pahvi ja kartonki: - tuoretavaraa tulee paljon pahlilaatikoissa	
	Sekajäte: - Säilyketölkkejä tulee paljon - Maitopurkkeja jonkin verran - Muovi: maitoannostelijan (maitonovon) muovi-set sisupussit, leipäpussit, pesuainekanisterit, pakkausmuovit	- Maitopurkkeja ei lajitella, koska ulkona oleva pahliaastia on muutenkin aina täynnä → asiasta on tiedotettu Jarmo Järvelälle - Peltipurkit haluttaisiin lajitella - Muovijäte haluttaisiin lajitella
Kanervan päiväkodin keittiö (ruuanjakelu-keittiö)	Kartonki	
	Biojäte	- Biojätepusseina käytetään sanomalehdistä käärittyjä pusseja, jotka laitetaan ulkona olevaa astiaan pusseineen päivineen, niin kuin pitääkin - Päiväkoti toivoo käyttöön maatuivia biojätepusseja - Jos olisi biojätepusseja, lajittelua voisi laajentaa muihin päiväkodin tiloihin ja lapset oppisivat lajittelua, esim. käsipyyhepaperit on maatuivia ja ne voisi laittaa biojätteisiin - ruokailun aikana osastolla on biojäteastia
	Sekajäte	
Kiiminkijoen koulun keittiö (ruuanvalmistuskeittiö)	Biojäte: - ruuantähteet - servetit, käsipyyhepaperi	- Jätämäärä n. 40 l/pv - Biojätteet kerätään Bioska -pusseihin
	Keräyskartonki: - maitonovon (maitoannostelija) pahlipakkaukset	- Ei astiaa, viedään suoraan jätekatokseen
	Muoviset mehukanisterit ja mustat muovivuoat	Uusiokäyttöön luokkiin tai hyödynnetään itse
	Metalliaastia tulossa, luvattu: - Säilykepurkit	

	Sekajäte: - erikoismaitopurkit (tulee hyvin vähän) - muoviset pesuainekanisterit - maitonovon muovisisukset	
	Kehitys: Kiiminkijoen koulun henkilökunta toivoo käyttöönsä jätteidenkuljetuskärryä, jolla voisi viedä jätteet ulkona olevaan jätepisteeseen. Jätteenkuljetuskärryssä olisi ”lava”, johon sopisi noin kolme muovista lajitteluastiaa (biojäte, sekajäte, metalli). Pahvi voi kuljettaa irrallaan astioiden päällä. Kärryssä pitäisi olla hyvä työntökahva ja hyvät pyörät, jotta kärry soveltuisi myös talvikäyttöön.	

Keittiö / ruokasali	Lajiteltava jätelaji ja esimerkkejä	Muut huomiot
Käpykolon päiväkodin jakelukeittiö / kahvihuone	Biojäte	
	Sekajäte: Kartonkijätteet	Kartonkijätteet menee joko sekajätteisiin tai askarteluun
Käpykolon päiväkodin ruokala	Biojäte: ruuantähteet	
	Sekajäte	
Laivakankaan päiväkodin keittiö (ruuanjakelukeittiö)	Pahvit viedään suoraan jätekatokseen	- Maitopurkkeja ei kerätä, huuhtelu ym. koetaan työlääksi - Askartelussa käytetään paljon keittiöiden pakkausjätteitä
	Biojäteastia	- Ruokailun yhteydessä biojäte kerätään mustaan uusiokäytössä olevaan rasiaan ja viedään keittiöön
	Sekajäte: maitopurkit, muovijäte, lasi ja peltipurkit	- Muovijätettä tulee runsaasti - Lasia ja peltipurkkeja tulee vähän, ne voitaisiin viedä Tuokkosen ekopisteelle
Lukion keittiö (iso ruuanjakelukeittiö)	Biojäte	
	Keräyskartonki ja -pahvi: pahvilaatikot, jäätelöpakkauskaukset, pahviset näkkileipälaatikot, pahviset hedelmälaatikot, makaronien säkit	Ei keräysastiaa → viedään saman tien jätepisteelle joka päivä ”Pinkkaan ja kainaloon”
	Keräyspaperi: mm. ruokalistat ja mainosposti	- Vähän tulee - Ei keräysastiaa - Viedään myös yläkerran paperinkeräysastiaan samalla kun käydään monistamassa
	Sekajäte: maitopurkit, pesuainekanisterit, puiset hedelmien kuljetuslaatikot, peltipurkit, margariinirasiat	- Pesuainekanistereista osaa menee kierrätykseen niitä tarvitseville - henkilökunta haluaisi selvittää, onko tavarantoimittajilla pesuainekanisterien palautusjärjestelmää → Kehitys: idea tavarantoimittajille jatkokehittelyyn - Maitopurkkien kierrätys on koettu työlääksi - Peltipurkkeja 3-4 prk/kk → mietittiin, että tyhjät purkit laitettaisiin ruokakuljetusauton mukana takaisin yläasteelle, jossa metallinkeräys → Hannele kysyy itse asiasta ruokakuljetajilta

Lukion ruokasali	Biojäte: ruuantähteet, he- delmien kuoret	- Keräysastia pestään joka päivä viimeisessä koneellisessa → biojätepussien puuttumista ei pidetä ongelmana, niitä ei pidetä edes tarpeelli- sena vaan tämä käytäntö sopii hyvin - Ruokalan seinällä kyltti: ”Ota sen verran kuin jaksat syödä, älä syö silmillä, lisää voi hakea jonottamatta.” - Opettaja ehdotti seinälle laitettavaa ”biojäte- laskuria”, johon henkilökunta merkkaisi ruuan- tähteiden määrän → valistusta
	Sekajäte: servetit, maito- purkit, satunnaisesti pahvi- set kertakäyttölautaset	

Keittiö ja ruokala	Lajiteltava jätelaji ja esimerkkejä	Muut huomiot
Muksumäen päivä- kodin keittiö (ruuanjake- lukeittiö)	Biojäte	- Biojätepusseja ei saatu ja sanomalehteä ei ole, johon biojätteen voisi kääriä - Henkilökunnan mukaan biojätteen lajittelu ei saisi tyrehtyä biojätepussien puutteeseen, koska biojäteastia pihalla jo on.
	Kartonki ja pahvi: pahvi- laatikot ja -pakkaukset	- Maitopurkkeja ei lajitella, koska ei ole valu- tussankoja
	Sekajäte	
Nassikan päiväkodin keittiö (ruuanjakelu- keittiö)	Sekajäte	- Kaikki menee sekajätteisiin, ei lajittelua - Biojätettä syntyy noin puoli ämpärillistä päi- vässä. - Nassikan päiväkodin lajittelun puutteesta on annettu palautetta ulkopuolisen toimesta Oulun seudun ympäristövirastolle
Nuorten metalli- ja puutyöpajan pikku- keittiö	Sekajäte: kaikki talousjäte	Biojätteen lajittelua ei tarvita
Pikku-Tuokkosen päiväkodin keittiö (ruuanjakelu-keittiö)	Kartonki: puhdistetut, viru- tetut, litistetyt maitopurkit	
	Biojäte	- Biojättemäärä: 5-6 l/päivä - Biojäteastia käydään tyhjentämässä ulkona olevaan biojäteastiaan ja pestään - Biojätepussien puuttumista ei pidetä ongel- mana - Biojätteen lajitteluohjeet on hyvin hallinnas- sa, kuten että nestemäistä jätettä ei saa laittaa biojätteisiin
Tuokkosen päiväko- din keittiö (ruuanjake- lukeittiö)	Sekajäte: servetit, kerta- käyttöiset voinappirasit	- Henkilökuntaa ohjeistettu, että servetit voi jatkoissa laittaa biojätteisiin
	Biojäte	- Biojätteen määrä 2 sangollista päivässä, astiat aivan täynnä
	Keräyskartonki ja pahvi: pienet kotelopakkaukset, maitopurkit, kartongit	- Maitopurkit asianmukaisesti huuhdellaan ja taitellaan sisäkkäin
	Sekajäte	
	Pienmetalli	Laitoshuoltaja vie Ekopisteelle

Vekara-ahon päivä-kodin keittiö (ruuanjakelu-keittiö)	Biojäte	- Pyritään siihen, ettei ruokajätettä tule - Biojätepusseja ei ole saatu - Biojätteet kerätään astiaan ja kipataan jätepiesteen biojäteastiaan - Pienempi astia pestään käytön jälkeen
	Keräyskartonki: maitopurkit, pahvikotelot, pahvilaatikat	
	Sekajäte	
Ylikylän koulun keittiö (valmistuskeittiö)	Biojäte	- Luokkaruokailu, kärryissä biojäte- ja sekajäteastiat
	Sekajäte: mm. muovi, pienmetalli ja lasi	- Pienmetallin ja lasin keräys puuttuu keittiöltä
	Kartonki	

Keittiö / ruokasalali	Lajiteltava jätelaji ja esimerkkejä	Muut huomiot
Yläasteen keittiö (ruuanjakelu-keittiö)	Biojäte	Biojäteastia linjastossa ja jätehuoneessa
	Pahvi: maitonovon pahvit, pahvilaatikat, ruokatarvikkeiden isot pahvipakkaukset	- Pieniä kartonkikotelopakkauksia tai maitopurkkeja ei tule
	Pienmetalli: metallipurkit	
	Sekajäte: muovi	
Yläasteen ruokasali	Biojäte: servetit, ruuantähteet	- Muita astioita ei tarvita, koska ruuantähteet ja servetit menee samaan, joskus jos on jotain valmisvanukkaita tms., toinen roskis otetaan käyttöön

Joissakin keittiöissä ei ole tilaa lajitteluastioille, koska keittiöt on mitoitettu ennen näin kattavaa jätteen lajittelua. Mm. lukiolla on tämä ongelma. Jätteen lajittelu, kuten pahvit, hoidetaan silti viemällä lajitellut jätteet suoraan ulkona olevaan astiaan.

Luokkaruokailussa oppilaat voivat osallistua myös maitopurkkien huuhteluun ja kierrättämiseen. Tämä olisi samalla ympäristökasvatusta.

Huttukylän koulu ruuanjakelua on tällä hetkellä neljässä pisteessä. Koulun laajennuksen myötä ruuanjakelu saadaan saman katon alle yhteen pisteeseen. Nyt jokaiseen pisteeseen menee oma vuoka ja on aina varattava hieman ylimääräistä, ylijäävän ruuan määrä tulee pieneenmään kun ruuanjakelu tapahtuu yhdestä pisteestä. Myös maitopurkit joutuu avaamaan jokaisessa pisteessä omansa, ja purkinpohjia jää. Monta avattua purkkia vanhenee nopeammin kuin yksi avattu purkki.

Siivoustyönjohtaja Helena Kiljander on ilmoittanut, että ensi vuoden 2006 budjettiin ei ollut mahdollisuutta varata rahaa yhtään ylimääräiseen, kuten biojätepusseiden hankkimiseen. Biojätepusseiden hankkimista on esitettävä vuoden 2007 budjettiin niiden keittiöiden osalta, jotka pusseja haluavat (ks. taulukko).

9.3 Keittiöiden energian- ja vedenkulutus

Kylmäkalusteiden energiakulutukseen vaikuttavia tekijöitä ovat kylmäkalusteiden sisälämpötila, kalusteiden puhtaanapito ja sulatus, kalusteiden sijoitus ja vanhojen kylmälaitteiden uusiminen. Sulatus ja puhtaanapito on sisälämpötilan jälkeen tärkein tekijä energiankulutuksen kannalta. Kylmälaitteissa on höyrystin, jonka pinnalle alkaa muodostua jäätä kylmälaitteiden toiminnan aikana. Jääkerroksen

kasvaessa lämmönsiirto jäähdytettävästä tilasta höyrystimeen heikentyy, jolloin kompressorin käyntiaika kasvaa. kylmälaitteen, jonka höyrystin on jään peittämä, energiankulutus voi olla jopa useita kymmeniä tai satoja prosentteja korkeampi kuin oikein hoidetussa kylmälaitteessa. /17, s. 191./

Kylmäkalusteiden sijoituksella on sähkön kulutuksen kannalta merkitystä. Jos kylmäkalusteita sijoittaa kiinni lämpimiin laitteisiin, kuten lieteen, uuniin tai patteriin lämmönsiirto ympäristöstä jäähdytettävään tilaan kasvaa samalla kun lauhduttimen ja ympäristön välinen lämmönsiirto heikentyy. Tämän seurauksena kompressorin käyntijaksot pitenevät ja energiankulutus kasvaa. Tärkeää on myös, ettei kylmäkalusteita sijoita niin, että ilmanvaihto lauhduttimen ympärillä estyy. /17, s. 191./ Esimerkiksi kylmälaitteen vieressä olevasta liedestä säteilevä lämpö lämmittää tuuletusilmaa ja lisää kylmälaitteen energiankulutusta 12-22 % /26, s. 3/.

Tätä asiaa huomioitiin myös kunnan keittiökatselmuksissa:

- Kiiminkijoen koulun keittiön remontissa tullaan huomioimaan laitteiden sijoittelussa eri pisteet: lämminruokapiste, salaattipiste jne. Kylmiövaunu sulattaa automaattisesti itse itsensä.
- Lukion kylmälaitteet ei ole vierekkäin kuumien laitteiden kanssa
- Yläasteen keittiössä laitteiden sijoitteluun on kiinnitetty huomiota: keskellä on kuumat laitteet, tiski omassa osastossaan, kylmiöt ja salaatti omassa osastossa, ja jääkaapit erikseen.

Lauhduttimen lämmönsiirto heikkenee, jos lauhduttimen pinnalle kertyy paljon pölyä tai muuta epäpuhtautta. Siksi lauhduttimen puhdistaminen riittävän usein säästää energiaa /17, s. 191/.

Nykyisten kylmälaitteiden eristystaso ja toiminnan tehokkuus ovat parempia ja energiankulutus on merkittävästi pienempi kuin 1970-luvulla ja sitä aikaisemmin valmistetuilla kylmälaitteilla. Toisaalta vaikka laitteen uusimisella olisikin saavutettavissa hyötyä välittömän energian kulutuksessa, voi välillinen energiankulutus taas kasvaa, kun otetaan huomioon uuden kylmälaitteen koko elinkaaren aiheuttama energian kulutus, kuten raaka-aineet, valmistus ja kuljetuksen aiheuttama energiankulutus. /17, s. 191./

Kunnan keittiölaitteiden ikä- ja toimivuusasioita kyseltiin keittiökatselmusten yhteydessä ja katselmuksissa saatiin seuraavia tuloksia:

- Hannuksen koulun ruuanjakelukeittiön uuni ja hella ovat tosi vanhoja. Uudet jääkaappipakastimet on tulossa. Yläkerran keittiötiloissa on uudet keittiölaitteet.
- Kanervan päiväkodin keittiössä on uusi uuni (v. 2004), aika uusi astianpesukone (v. 2000). Liesi on yli 20 vuotta vanha. Metos yleiskone on myös yli toistakymmentä vanha. Kylmälaitetta korjataan useasti, ja kylmiön ilmanvaihto joskus rikki.
- Kiiminkijoen koulun keittiössä on vanha pata. Kaksi pataa on ”kaatopaikkakunnossa”. Painekeittokaapit on rikki ja kylmälaitteet liian pienet.
- Laivakankaan päiväkodissa on ainoastaan uusia keittiölaitteita.
- Lukion keittiössä lämpöhaudealtaan uusiminen on ajankohtaista. Se on ”tekoehditetty” käynnin jo kerran aikaisemmin. Lämpöhaudeallas on myös liian pieni → hoidetaan jakelulinjaston remontin yhteydessä. Padan tilalle aiotaan hankkia yhdistelmäuuni → suunniteltu remontin yhteyteen.
- Nuorten työpaja Karttuunin keittiökoneet on vanhoja, mutta toimivia. jääkaappi-pakastin ja mikroaaltouuni ja liesituuletin ovat uusia.
- Pikku-Tuokkosen päiväkodin keittiön hellat on aika vanhoja. Tiskikone on uusi. Jääkaappien uusiminen on toiveissa tämän vuoden budjetissa (2006).
- Sosiaali- ja terveystoimisto keittiölaitteiden kunto on hyvä, hella on uusi
- Tuokkosen päiväkodin keittiössä on uusi astianpesukone. Iso pakastin on aika vanha. Kylmiöiden ja jääkaappien koneistoja on vaihdettu. Uutta kylmälaitetta ei ole hankittu pitkään aikaan.
- Yläasteen keittiön kaikki laitteet ovat vuoden vanhoja. Kotitalousluokassa on myös uudet keittiökoneet.

Kylmälaitteiden sisälämpötiloilla on merkitystä elintarvikehygienian kannalta. Yksi omavalvontasuunnitelman osa on kylmätilojen sisälämpötilojen ja toimivuuksien tarkkailu. Elintarvikehygienian lisäksi tarkkailulla on vaikutusta energiankulutukseen, kun mahdolliset laitteiden viat, sulatustarpeet ja

ei-optimaaliset sisälämpötilat havaitaan ajoissa. /17, s. 193./ Kiimingin yläasteella kylmälaitteet sulatavat automaattisesti itse itsensä, millä on merkitystä energiankäytön kannalta.

Vuodesta 1995 alkaen Suomessa myytävät kylmälaitteet, pyykinpesukoneet ja kuivausrummut on merkitty energiamerkinällä. Energiamerkintä antaa kuluttajalle vertailukelpoista tietoa uusien laitteiden sähkönkulutuksesta. Energiamerkinän tarkoituksena on myös kannustaa laitteiden valmistajia kehittämään energiaa säästäviä kotitalouskoneita. Energiamerkintä tulee vähitellen pakolliseksi melkein kaikkiin EU:n alueella myytäviin sähkölaitteisiin kodinkoneisiin. Energiamerkityt laitteet on jaettu energiankulutuksen mukaan seitsemään kulutusluokkaan A - G, joista A on vähiten energiaa kuluttava ja G taas eniten kuluttava. Seuraavasta taulukosta esitetään eri kulutusluokkien sähkönkulutus keskitasoon verrattuna. /17, s. 193./

Energiamerkinän eri kulutusluokkien sähkönkulutus keskitasoon verrattuna /17, s. 193/

Kulutusluokka	Sähkönkulutus keskitasoon verrattuna
A	Yli 45 % vähemmän
B	25 – 45 % vähemmän
C	10 – 25 % vähemmän
D	0 – 10 % vähemmän (keskitaso EU-maissa)
E	0 – 10 % enemmän
F	10 – 25 % enemmän
G	yli 25 % enemmän

Energiamerkinässä on esitetty myös laitteen energiankulutus vuodessa. Luku perustuu vakio-oloissa mitattuun 24 tunnin kulutukseen. Todellinen kulutus riippuu laitteen käyttötavoista ja sijoituksesta. /17, s. 193./ Kunnassa uusia laitteita hankittaessa kannattaa kiinnittää huomiota energiamerkkiin.

Yleisesti ottaen keittiötoiminnassa kuluu vettä paljon. Kunnassa tiskit pestään ja lattiat huuhdellaan joka päivä. Kerran viikossa lattiat kuurataan harjalla. Ruuanlaitossa kuluu myös vettä. Uusilla laitteilla voi olla merkitystä veden säästön kannalta. Yläasteella uudet padat säästävät vettä. 200 litran padan pesuun kuluu 38 litraa vettä koska pata on ”itsepesevä” ja pesurin harja ruiskuttaa vettä koko padan pinnoille. Yläasteella padassa näkyy myös energiankulutus. Aikaisemmin padan pesuun kului 200 litraa vettä + huuhtelu, koska pesussa pata täytettiin täyteen vettä. Jäälän koululla vettä kuluu puolet tästä: 80 – 100 litraa. Yläasteen uunit on automaattisesti itse peseviä. Näin ollen vettä kuluu vähemmän kuin silloin kun itse pestäisiin uunit. Työtavoissa ja toiminnassa kiinnitetään siis huomiota veden ja energian säästöön. Ruokapalvelupäällikkö myös esittää, että keittiöihin laitettaisiin omat vesimittarit ja sähkön kulutuksen seuranta.

Keittiölaitteiden pitäminen päällä tarpeen mukaan:

- Kunnassa on ohjeet kylmälaitteiden sammuttamisesta kesän ajaksi. Kylmiöitä ei voida sammuttaa kesän ajaksi, koska käynnistämisen jälkeen kesäkauden jälkeen laitteissa oli aina niin paljon ongelmia, että saavutettu säästö menetettiin siinä. Niinpä on päädytty vain laskemaan kylmiöiden lämpötilaa sen sijaan, että suljettaisiin ne kokonaan.
- Kiiminkijoen koulun vanhat laitteet joutuu olemaan koko kesän täydellä kapasiteetilla, koska säästömahdollisuutta ei ole. Maitoannostelijasta laitetaan virta pois, kun sillä ei ole käyttöä.
- Lukion keittiön pakastin ja yläasteen oppilaskunnan jäätelökioskin pakastin ovat kesäloman ajan pois päältä. Lukion keittiön jääkaappi on aina päällä.

Keittiöiden ilmanvaihtoasiat:

Tiskiosastot on suurin ongelma ilmanvaihdon kannalta. Isoissa yksiköissä lämpötila nousee korkeaksi ja kosteusprosentti lähelle 100 % kesät-talvet, mm. Jaarankartanon keittiössä. Tällöin kunoita ja ovia pitää pitää auki, josta aiheutuu taas vetoa. Hygienialaki kieltää ovien aukaisun mm. ötököitten takia. Ongelma on havaittu melkein kaikissa kunnan keittiöissä.

9.4 Keittiöiden ja ruokapalveluiden hankinnat

Ruokapalveluiden hoitamat hankintaryhmät ovat:

- elintarvikkeet
- keittiön pesu- ja puhdistusaineet
- keittiölaitteet ja -koneet
- astiat
- tekstiilit (pöytäliinat, pyyhkeet)
- keittiöiden jätteenlajitteluvaunut → yhteistyössä teknisen puolen kanssa
- rasvanerotuskaivot ja muu tekniikka → kehitysehdotukset sanotaan tekniselle puolelle
- käsipyyhepaperit → osto-ohjeen mukaan siivouspuolen kanssa yhteistyössä
- puhdistusliinat → yhteistyössä siivoustyönjohtajan kanssa

Kiimingin kunta kuuluu seudulliseen Oulun logistiikan hankintarinkiin. Hankintatoiminnassa noudatetaan julkisten hankintojen ehtoja (lainsäädäntö). Elintarvikehankinnoissa tiimi miettii tuotteet ostovoilymin mukaan koko seutukunnassa. Kriteereinä laatu, ympäristötekijät, asiakaspalvelut ja hinta. Nämä huomioidaan tarjouspyynnössä. Käytössä on logistiikan osto-ohjeet, ja keittiöissä esimiehet hoitaa tilaukset ohjeiden mukaan. Tuotannonohjauksessa on tietyt rajaukset, mitä saa ostaa. Elintarvikekustannus ei saa nousta tietyn rajan yli. Ruokapalveluissa yhteneväiset listat, esim. jogurteissa ei tilata omenaa, päärynää jne. vaan valitaan yksi ja tilataan samaa makua koko kuntaan.

Seuraavaan taulukkoon on koottu ruokapalveluiden hankintojen ympäristönäkökohtia.

Tuote	Kotimaisuus	Omallalla paikalla tuotettu	Ympäristömerkki	Luomumerkki	Reilun kaupan merkki
Perunat	X	X (Utajärvi)			
Vihannekset	X	X (Utajärvi, osto-ohjeen mukaan kilpailutus)			
Kananmunat	X				
Leipä	X	X			
Pullat ja piirakat	X	X			
Lihajalosteet	X				
Kahvi					Pyydettiin tarjous Reilun kaupan kahvista ei
Tee					
Hedelmät					
Mehu					
Maito	X				
Jogurtit	X				
Margariini	X				
Jauhot ja ryynit	(X) osa				
Riisi					
Makaroni	X (osa)				
Suodatin-			ei ole kiinni-		

pussit			tetty huomiota		
Leivinpaperit			ei ole kiinnitetty huomiota		
Sienet, marjat	(X)				
Käsiastianpesuaine			ei ole → kiinnitettävä huomiota hintaan, pesuainekustannukset on oltava pienet → mielellään käytettäisiin		
Konetiskiaine					
Yleispuhdistusaine					

Lähiiruokaa ei ole mahdollista hankkia tässä vaiheessa. Lähiiruoka on laaja asia, mikä on lähiiruokaa, lähiympäristössä tuotettu vai kotimaassa tuotettu. Liha ja kala on kotimaisia. Vihannekset ostetaan tuoreina kotimaisia niin kauan kuin hinta sallii. Talviaikaan ostetaan ulkomaisia vihanneksia. Säilykkeet voivat olla ulkomaisia. Ruokapalvelupäällikölle oli tuttu Seudullisen Lähiiruokahankkeen julkaisema hankintaopas julkiselle sektorille.

Puhdistusaineiden hankinnassa ympäristömyönteistä on se, että pesuainefirmojen kanssa tehdään pitkä kahden vuoden sopimus. Näin toimittaessa ei tarvitse aina testilla esimerkiksi astianpesukoneiden veden virtauksia, veden kulutusta ja pesuaineen kulutusta vaan sopivat arvot on jo säädetty sopimuksen alussa. Näin säästetään vettä ja pesuainetta.

Pesukoneen muoviset rakeet vaihdetaan 1-2 kertaa vuodessa (n. 5 kg/kerta). Rakeiden hyödyntämistä muuhun käyttöön mietitään. Tällä hetkellä ne menevät sekajätteisiin.

Hankintojen pakkauskokoja on selvitetty seuraavassa taulukossa. Isompien pakkausten suosiminen pienien ja kertakäyttöisten sijaan on luonnollisesti ympäristön kannalta myönteisempi valinta.

Pakkaukset

Tuote	Pakkauksen koko S= suurkeittiöp., K=kuluttajap., Y = yksittäispakattu, T = täyttöpakkaus
Margariini	Y (pienet yksiköt) K 400 g ja 600 g (2,5 kg:n pakkaukset eivät ole asiakkaan kannalta hyviä)
Leivontamargariini	S (2,5 kg) → vähän käytetään
Ruokaöljy	10 l (S)
Makaroni	10 kg (S)
Sokeri	25 kg (S)
Riisi	10-20 kg (S)
Ryynit	6-20 kg (S), päiväkodeille ja ryhmäperhepäiväkodeille pienempiä 2 kg:n kuluttajapakkauksia
Jauhot	20 kg
Murot	ei käytetä tai 5 kg, päiväkodeille pienemmät kuluttajapakkaukset säilytystilojen puutteen takia
Ketsuppi ja sinappi	10 l
Jogurtti	annospakkaukset 2 dl → halvempia kuin 5 kg:n pakkaukset, myös hygienianäkö-

	kulman takia parempia ja hukkaan ei jää niin paljon kuin suuremmissa pakkauksissa
Rahkat	Pienet pakkaukset, käytetään vähän
Raejuustot	2,5 kg
Juusto	1 kg, valmiiksi viipaloituja
Maito (maidon-annostelija-automaatit)	isoissa ruokaloissa 20 l:n maitonovo --> jakelukeittiöissä esim. lukiossa 1 l:n tölkit ahtaan jakelutilan takia; maito tilataan 3 krt/vk
Lihajalosteet	1 kg – 2,5 kg (S tai K); tilataan 2 krt/vk
Tuote	Pakkauksen koko S= suurkeittiöp., K=kuluttajap., Y = yksittäispakattu, T = täyttöpakkaus
Mausteet	Isoissa 1 l:n tetroissa
Servetit eli lautasliinat	isot pahvilaatikot, annostelija koko (S tai K)
Leivinpaperit, suodatinpussit	Suurtalouspakkauksissa
Perunat	valmiiksi kuorittuina vedessä tai vacuumipussissa, tilataan tarvittaessa esim. päivittäin
Hedelmät ja vihannekset	Tilataan 2 kert/vk
Pesuaineet	- 20 l:n, 10 l:n ja 5 l:n astioissa → käyttöpulloihin - Lukiossa ehdotettiin, että tarjouspyynnöissä otettaisiin huomioon ja tiedusteltaisiin pakkausten palautusjärjestelmästä

Kestotuotteiden ja kertakäyttötuotteiden käyttö

Kestoastiat vastaan kertakäyttöastiat:

- Stroxiset ruuankuljetuslaatikot (lämpölaatikot) on kestopallia koko kunnassa, ja ne pestään/huudellaan käytön jälkeen.
- Kanervan päiväkodissa on täydet kestoastiatot ja kahvikuppiastioita on riittävästi. Kertakäyttöastioita käytetään vähän, niitä joudutaan käyttämään esim. vanhempienillassa. Työajan takia iltatilaisuuksien astioita ei ole mahdollista tiskata.
- Kiiminkijoen koulun keittiössä kertakäyttöastioita käytetään vain retkillä tai hätävarana, esim. silloin, jos astianpesukone on rikki ja henkilökuntaa ei ole tarpeeksi. Kiiminkijoen koulun rehtorin mukaan kertakäyttötuotteiden käyttö koulun toiminnassa satunnaista, vähäistä ja ei lainkaan systemaattista. Opettajanhuoneessa on käytössä oma muki –järjestelmä. Mukit on kestoastioita.
- Kunnanvirastolla ei käytetä kertakäyttöastioita. Kahviossa ja kokouksissa käytetään posliinisia kestoastioita.
- Laivakankaan päiväkodissa kestoastioita riittää 100-150 henkilölle, ja niitä käytetään normaalissa päivähoidossa sekä mm. äitienpäiväjuhlissa (kahvikuppiastiasto). Lapsille on omat kestoastiansa. Päiväpalavereissa henkilökunta käyttää kestoastioita (omat mukit). Kertakäyttöastioita käytetään muissa juhlatilaisuuksissa ja iltatilaisuuksissa.
- Lukion keittiössä ruokalautaset, lasit, jälkiruokakulhot ja ruokailuvälineet on kestoastioita. Salaattilautaset/jälkiruokalautaset on joskus kertakäyttöisiä. Kertakäyttöastioita käytetään silloin, jos pesukone on rikki tai jos keittiöhenkilökunnasta joku on pois (esim. koulutuksessa), ja ei ehditä tiskata tai jos tarjolla on salaatin lisäksi esim. lettuja ja tarvitaan kaksi lautasta (kaksi posliinista salaatti/jälkiruokalautasta ei mahdu tarjottimelle).
- Pikku-Tuokkosen päiväkodissa suositetaan pestäviä astioita.
- Terveyskeskuksen yhdistetyssä keittiö-, kokous- ja taukotilassa käytetään posliinisia kestoastioita.

- Astioiden käyttöön terveystieteiden posliinisia kestoastioita.
- Vanhustyössä paikan päällä Jaarankartanon ruokailusalissa syödään kestoastioista. Avopalveluasiakkaille ruoka tuodaan kertakäyttöisissä pakkauksissa. Syitä tähän on monia: Posliinastioiden ei pysy lämpötila. Pohdittavana on myös kumpi on taloudellisempaa: tiskataan useammassa paikassa vai käytetään kertakäyttöastioita. Mikäli käytettäisiin kestoastioita, jouduttaisiin tekemään uusi reissu astioiden hakuun (työaika, kuljetus, pesuvaihe). Hygienianäkökulma vaikuttaa kertakäyttöastioiden valintaan. Vanhusten ateriapalvelusta vastaa tällä hetkellä yläasteen keittiö.
- Vapaa-aikatoimen järjestämässä päivän laskiaisriehassa on käytetty kertakäyttöastioita. Mutta esimerkiksi laskettelukämpällä on astiasto. Toiminnassa pyritään, ettei käytetä kertakäyttöastioita. Retkikirjeisiin laitetaan, että ”ota oma muki mukaan”.
- Yläasteen keittiössä kertakäyttöastioita käytetään mm. vanhempainilloissa tai jos joku henkilökunnasta on sairaana. Yläasteen kahviautomaatissa on kertakäyttöiset muovimukit.

Margariinirasiat vastaan kertakäyttöiset vainapit:

- Kiiminkijoen koulun, lukion, yläasteen keittiössä käytetään margariinirasioita (600 g)
- Jäälin koulussa on käytössä kertakäyttöiset margariinainapit.
- Pikku-Tuokkosen päiväkodin esikoululaiset käyttävät kertakäyttöisiä margariinainappeja, jotta oppisivat itse voitelemaan leivät. Aikaisemmin käytössä oli isot voirasiat, mutta ne olivat ruokailujen jälkeen niin epäsiistin näköisiä, että päätettiin hankkia vainapit. Pienemmällä lapsilla käytetään margariinirasioita, koska ohjaajat voitelevat pienempien leivät.

Maitoannostelijat (maitonovot) vastaan litran maitopurkit:

- Maitonovot ei sovi luokkaruokailuun pienissä kouluissa
- Kiiminkijoen koulun ja yläasteen ruokaloissa on maitonovo.
- Lukion keittiön linjastolle ei tällä hetkellä mahdu maitonovo. Maitonovo hankitaan keittiön ja ruokalan remontin yhteydessä.

Kankaiset pöytäliinat vastaan kertakäyttöiset pöytäliinat:

- Ruokapalvelupäällikkö vastaa kaikkien kunnan keittiöiden pöytäliinahankinnoista.
- Kiiminkijoen koululla kankaisia liinoja käytetään joskus. Kertakäyttötabletteja ja jouluna kertakäyttöiset joululiinat on käytössä. Ehdotus kankaisista joululiinoista otettiin vastaan myönteisesti. Liinon pesu hoituisi muun pesulakuorman mukana.
- Lukion keittiöltä tuli alun perin toive, että kertakäyttöiset joululiinat korvattaisiin kankaisilla joululiinoilla. Kankaiset on laadultaan paremmat ja kyseessä on myös viihtyisyyden näkökulma. Joskus kertakäyttöliinasta jää jäljelle ”riekaleita” yli ja niitä ei voi käyttää, kun seuraavana vuonna on taas hankittu eri kuosi, mutta liinaa ei kuitenkaan raaski heittää poiskaan, mutta jämillä ei ole käyttöä. Kankaiset joululiinat voitaisiin pestä lukion pesukoneessa.
- Yläasteen suurtaloustyönjohtajan mukaan oikeat kankaiset joululiinat olisi mukavat, mutta kyseessä on rahakysymys.

Kankaiset, muoviset työasut ja suojavarusteet vastaan kertakäyttöiset suojavarusteet:

- Kiiminkijoen koulun keittiössä esiliinoja on sekä kesto- että kertakäyttömalleja. Muoviset, paksut, pestävät esiliinat kestävät noin vuoden. Kankaisia esiliinoja on myös saatavilla. Kertakäyttöesiliinoja käytetään silloin, jos on jotain erityisen sotkuista puuhaa. Hanskat ja hatut on kertakäyttöisiä. Hattuja ei tarvitse vaihtaa joka käytön jälkeen, noin 2 kertaa viikossa riittää. Kestomallin kankaiset suojahatut on koettu liian hiostaviksi.
- Lukion keittiössä suojahanskat ja hatut on kertakäyttöisiä, huom. hygienianäkökulma. Mahdollisuus on käyttää myös pestäviä suojapähineitä, mutta ne on koettu käytössä epämiellyttäväksi. Essut on pääasiassa pestäviä muoviessuja, harvoin käytetään kertakäyttöisiä esiliinoja.
- Yläasteen keittiössä käytetään pääasiassa muovisia ja kankaisia esiliinoja. Kertakäyttöesiliinoja käytetään, jos on jotain likaavaa puuhaa.

Kankaiset käsipyherullajärjestelmät vastaan käsipyhepaperi:

- Lukion keittiössä ja ruokalassa kankaiset käsipyherullajärjestelmät (myös muualla koulussa)

9.5 Ruuanvalmistuskäytännöt

9.5.1 Ravitsemussuositukset

Valtion ravitsemusneuvottelukunnan uusimmat suomalaiset ravitsemussuositukset julkistettiin vuonna 2005. Tavoitteina on kansanravitsemuksen parantaminen ja liikunnan ja ravitsemuksen tasapaino. Fyysisen aktiivisuuden (liikunnan) korostaminen on tullut mukaan ravitsemussuosituksiin. Lisätietoja asiasta saa Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kalvosarjasta 1.

Ruokapalvelupäällikön haastattelussa ja keittiökatselmuksissa tuli esille ravitsemussuositusten noudattaminen kunnan keittiöissä. Oulu ja ympäristökunnissa tehdään seudullinen ruokalista. Kunnassa on 9 viikon kiertävät ruokalistas, jotka on laadittu ravitsemussuositusten mukaan. Ateriaan kuuluu pääruoka, salaatti ja leipä. Kunnassa otetaan käyttöön vuoden 2006 alussa yhtenäinen Aterix -järjestelmä, joka laskee ravintoarvot. Tällöin kaikissa kunnan keittiöissä on ravintoarvoiltaan yhteneväiset ruuat. henkilökunta on saanut järjestelmän käyttöön koulutusta. Järjestelmän idea lyhykäisyydessään on sama ruokalista → samat reseptit → samat ravintoarvot → seudullinen.

Kunnassa tarjottavat ruuat ovat vähärasvaista ja vähäsuolaista, ei enää ”kermanlorautuksia”. Ravitsemussuosituksissa kalaa pitäisi syödä 3 kertaa viikossa. Käytännössä kunnan keittiöissä tämä ei ole mahdollista toteuttaa, mutta joka viikko on yksi kalapäivä ja kuukaudessa se tekee neljää kalapäivää.

Kasvisruokavaihtoehto on lukiossa, yläasteella ja työpaikkaruokailussa asiakkaan ilmoituksella. Yläasteella ja lukiossa kasvisruokailijoiden määrä on selkeästi vähentynyt verrattuna aikaisempaan. Yläasteella tehdään 15 kasvisruoka-annosta 1200 annosta kohti. Pari vuotta sitten lukiossa oli 20 kasvisruokailijaa ja nyt on enää 10. Kiiminkijoen koulu toimittaa 10 työpaikkaruokailijalle kasvisannoksen. Ala-asteilla ja päiväkodeissa ainoastaan kasvisruokavalion noudattaminen ei ole mahdollista. Päivähoidolla on omat ravitsemussuosituksensa, jonka perusteella on laadittu päivähoidon ruokalista. Asianta on terveydenhoitajan lausunto. Vanhustyön ravitsemussuositukset eroaa myös näistä perusravitsemussuosituksista. Vanhusten on saatava sama ravintoarvo pienemmästä ruoka-annoksesta. Vanhustyön keskusliiton mukaan ravitsemuksen on oltava vanhusten toimintakyvyn ylläpitävä. Turun seudulla on aiheesta tehty projekti. Kiiminkiin on tehty oma suunnitelma.

9.5.2 Erityisruokavalioiden huomioiminen

Erityisruokavalioiden huomioiminen toimii hyvin kunnan keittiöissä. Keittiöille ilmoitetaan erityisruokavaliot ja toimitaan sen mukaan.

9.5.3 Ruokaloiden tempaukset ja muut tempaukset

Ruokaloiden tempaukset tuo vaihtelua normaaliin ruokailuun. Valtakunnallinen sydänviikko on jo pyörinyt vuosia. Silloin tarjoillaan erityisen terveellisiä, ”sydänystävällisiä” ruokia. Aikaisemmin on järjestetty mm. kansainvälisen ruuan viikko, perinneruoka, kalateema ja kasvisruokapäivä. Salaattipäivä sai oppilailta ja henkilökunnalta hyvää palautetta. Viljateemainen ruokailu ja leipäteema on järjestetty yhteistyössä teollisuuden kanssa. Aikaisemmin ei ole järjestetty lähiruokatempausta tai luomuruokatempausta. Kotimaiset vihannekset olisi myös hyvä teema.

Kaikki teemat ei sovi kaikkiin kunnan yksiköihin. Tilanteen mukaan katsokaan sopiiko ruokateema toimintaan, katsotaan kokonaisuutta.

Kunnan maaseutuasiamies Ensio Tirkkonen oli kunnan edustajana mukana Oulunkaaren Ruokaketju – hankkeessa vuoden 2005 aikana. Hanke sisälsi mm. lähiruokaan, ympäristökysymyksiin, jätehuoltoon, energiaan, ympäristövaikutusten arviointiin ja omavalvontaan liittyviä asioita. Hankkeen tavoitteena

oli saada paikallisia tuotteita myyntiin. Hankkeessa järjestettiin mm. tatti-ilta ja maalaismarkkinat (Ylikiimingissä). Hankkeesta saa lisätietoja nettisivuilta www.oulunlahiruoka.fi.

9.6 Keittiöiden ja ruokapalveluiden ympäristöohjelma

Päämäärä: Ympäristönäkökohtien huomioiminen keittiöissä ja ruokahuollossa

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Keittiöiden jätehuollon kehittäminen	Biojätepussien hankkiminen niihin keittiöihin, jotka niitä haluavat (ks. keittiöiden jätehuoltoselvitystaulukko)	v. 2007 budjettiin	Siivoustyönjohtaja Helena Kiljander, ruokapalvelupäällikkö Anne Hautamäki yhteistyössä keittiöhenkilökuntien kanssa
	Oppilaat osallistumaan esim. maitopurkkien huuhteluun ruokailun jälkeen ja kartongin keräykseen → ohjeistus	v. 2006	Opettajat
	Servetit ja käsipyyhepaperien laittaminen biojätteisiin → ohjeitus	v. 2006	Keittiöhenkilökunta
Hankintojen ympäristönäkökohdan huomioiminen	Valitaan A- tai B –energiamerkittyjä keittiölaitteita	v. 2006	Ruokapalvelupäällikkö Anne Hautamäki yhteistyössä teknisen puolen kanssa
	Hankinnoissa suositaan ympäristömerkittyjä tuoteryhmiä (mm. tiskiaineet, pehmpaperit, leivinpaperit, suodatinpussit). Luettelo tällä hetkellä markkinoilla olevista tuoteryhmistä nettisivuilla sfs.fi .	v. 2006	Ruokapalvelupäällikkö Anne Hautamäki
Kertakäyttötutteen käytön vähentäminen	Kertakäyttöisten vainappien korvaaminen margariinirasioilla mm. Jäälän koulussa ja Pikku-Tuokkosen päiväkodissa		Keittiöiden hankinnoista vastaavat ja ruokapalvelupäällikkö Anne Hautamäki
	Kertakäyttöisten joululiinon korvaaminen kankaisilla, pestävillä joululiinoilla kaikissa kunnan ruokaloissa		Ruokapalvelupäällikkö Anne Hautamäki
	Maitoannostelijoiden hankkiminen mm. Lukiolle remontin yhteydessä		Hautamäki ja tekninen puoli
	Kertakäyttöastioiden käytön vähentäminen mm. iltatilaisuuksissa mikäli mahdollista		Koulujen ja päiväkotien henkilökunnat

10 TOIMISTOTYÖ

10.1 Toimistokatselmukset

Kunnanviraston toimistokatselmuksessa 15.3.2005 oli mukana atk-vastuuhenkilö Ari Ylinärää ja atk-työntekijä Arto Vimparia, tarkastusinsinööri Markus Karvali, vahtimestari Timo Runtti ja palvelusih-teeri Eva Illikainen. Sosiaali- ja terveystoimiston katselmuksessa oli mukana Maija Sarviaho 7.11.2005. Lisäksi kiinteistökatselemusten yhteydessä katselmoitiin kiinteistöjen toimistotilat. Toimis-

tokatselmuksiin kuului jätehuolto, energia-asiat, hankinnat, toimistopaperin kulutus ja toimistolaitteiden yhteiskäyttö.

10.2 Toimiston jätehuolto

Toimiston jätejäte	Jätteen käsittely	Muut huomiot
Kopiokoneiden mustepatruunat	Kerätään laatikkoon, ja tavaran toimittaja (Xerox) hakee täyden laatikon	- Muissa kunnan kiinteistöissä kopiokoneen mustepatruunat laitetaan sekajätteisiin → Kehitys: tiedotus palautusjärjestelmästä tai ongelmajätteisiin, jos ei ole Xeroxin kone - Pääkirjaston henkilökunta ei tiedä keräyskäyttöä → Kehitys: ohjeistuksen lisääminen
Lasertulostinten tulos-tinkasetit	4H –yhdistys hakee ja täyttää kasetit	- Määrä useita kymmeniä tai satoja vuodessa - Atk-henkilöt hakevat kiinteistöistä tai kiinteistöistä toimitetaan atk-tuelle - Pääkirjaston henkilökunta ei tiedä keräyskäyttöä → Kehitys: ohjeistuksen lisääminen
Mustesuihkutulostinten kasetteja	Ei pysty kierrättämään → Kehitys: ongelmajätteisiin	
Piirilevyt	Puretaan ja toimitetaan Honkimaalle ongelmajätevarastoon	- Sisältävät raskasmetalleja (tina), joka on ongelmajätettä - Ei ole isoja määriä
Kiintolevyt	Vanhat kiintolevyt toimitetaan hävitettäväksi (välivarasto) arkistontuhoamisfirmalle (ei ole sopimusta)	- Sama firma tuhoaa myös kunnanviraston salaisen paperijätteen
Vanhat tietokoneet ja muut elektroniikkajätteet	Ketju: 1. Kierrätetään työkäyttöön 2. Myydään henkilökunnalle 3. Jos ei mene kaupaksi toimitetaan Honkimaalle elektroniikka- ja ongelmajätteiden välivarastoon → Vastaanottaja Ekokem	
	Sosiaali- ja terveystoimiston varastoon tuodaan vammais- palvelun sähkölaitteita, ovi-hälytysjärjestelmiä, johtoja ym. Laitteet kunnan omaisuutta ja osa niistä saattaa vielä toimia.	Kehitys: Teknisen puolen testattavaksi ja viallisten laitteiden toimittaminen Ekokemille elektroniikkajätteinä ja toimivien uusiokäyttöön uusille asiakkaille
Levykkeet ja cd-levyt	- Sosiaali- ja terveystoimistossa levykkeet tuhoaan itse taivuttamalla levy kahtia ja laittamalla sekajätteisiin	- Pääkirjaston henkilökunta ei tiedä keräyskäyttöä → Kehitys: ohjeistuksen lisääminen
Kelanauhat	Kunnanviraston arkistoon keskitetysti	
Keräyspaperi: toimistopaperi, mainospaperi, valkoiset	Paperinkeräykseen	Kehitys: Keräyspaperiastiaan ei saa laittaa kopiopapereiden käärepapereita, kartonkia eikä ruskeita kirjekuoria
Paperisilppu	Sekajätteisiin → Jatkossa	Kehitys: Paperinkeräys Oy:n ohje: paperinke-

	paperinkeräykseen	räysastiaan saa laittaa n. 10 % paperisilppua eli 600 litran astiaan saa laittaa 60 litran jätesäkillisen verran paperisilppua ilman säkkiä
Pakkauspahvit, pahvilaatikot	Pahvinkeräykseen, kunnanvirastolla astia	
Sekajätteisiin: muovit, pehmusteet ja metallit	Ei lajittelua	Muovijätettä tulee paljon tietokonetarvikkeiden pakkauksista

10.3 Energiankulutus toimistossa

10.3.1 Toimistolaitteiden sulkeminen

Seuraavaan luetteloon on koottu kunnan toimistojen käytäntöjä toimistolaitteiden sulkemisista:

- Atk:n ohjeet: yöksi ei sammuteta tietokonetta päivitysten takia, tietokoneelta ainoastaan kirjaututaan pois. Viikonlopuiksi tietokoneet suljetaan kokonaan. Päivitysasioita rakennetaan ja kehitetään jatkuvasti.
- Jäälän terveysasemalla ja terveyskeskuksessa noudatetaan atk:n antamia ohjetta koneiden sulkemisesta.
- Alakylän koulussa, Honkimaan varikolla, Jäälän kirjastossa, Nassikan päiväkodissa, Nuorten metalli- ja puutyöpajalla, Nuorten työpaja Karttuunissa, Pikku-Tuokkosen päiväkodissa, Sosiaali- ja terveystoimistossa, Tirinkylän koululla, Tuokkosen päiväkodilla, Vekara-ahon päiväkodissa, Ylikylän koulussa koneet suljetaan käytön jälkeen / yöksi ja viikonlopuiksi.
- Laivakankaan päiväkodissa osa laitteista suljetaan käytön jälkeen, osa jätetään lepotilaan atk:n ohjeiden mukaisesti.
- Pääkirjastossa tulostinta konetta pitää pitää auki aina koneen kunnan takia. Muut toimistolaitteet suljetaan yöksi (palovaaran takia kirjastojen omat ohjeet).
- Kaikissa kunnan kiinteistöissä ei ole toimistolaitteita ja toimistotiloja ollenkaan, kuten Pikkuvekaran päiväkodissa ja Kissankulman ryhmäperhepäiväkodissa.

10.3.2 Toimistolaitteiden energiansäästötilat (lepotilat)

Seuraavaan luetteloon on koottu kunnan toimistojen käytäntöjä toimistolaitteiden lepotiloista:

- Atk-tukihenkilöiden mukaan kunnassa ei ole yhtenäistä käytäntöä tietokoneiden virransäästäjien/lepotilojen suhteen, koska koneita on niin paljon erilaisia. Joissakin koneissa on jouduttu ottamaan lepotilatoiminta pois käytettävyyden takia. Uusissa näytöissä virransäästötoiminnot on jo asennettu suoraan. Nykyajan näytöt vie muutenkin vähemmän energiaa kuin aikaisemmin. Kunnanviraston kopiokoneissa on lepotila –toiminto
- Alakylän koulun tietokoneissa on käytössä lepotilatoimintoja ja näytönsäästäjä. Jäälän terveysasemalla jokainen työntekijä säätää itse sopivan lepotilan työskentelynsä kannalta sopivaksi.
- Honkimaan varikolla on käytössä näytönsäästäjät.
- Sosiaali- ja terveystoimistossa lepotilat on asennettu ainakin haastateltavalle (Maija Sarviaho). Lepotilaan on salassapitoon liittyvä näkökulma: kun asiakas jää huoneeseen, koneen on mentävä nopeasti lepotilaan. Ruudulla ei saa näkyä salaisia tietoja. → selvitettäväksi onko kaikilla toimistossa lepotilat kytkettyinä.
- Terveyskeskuksen kaikkiin tietokoneisiin on asennettu näytönsäästö- ja virransäästö – ohjelmat: kun käytössä on taukoja, kone menee lepotilaan.
- Vapaa-aikatoimiston tietokoneisiin on asennettu käytönsäästötoiminto.
- Vekara-ahon päiväkodin henkilökunnan kahvitilassa oleva tietokone menee lepotilaan.

10.3.3 Toimistolaitteiden yhteiskäyttö

Seuraavaan luetteloon on koottu kunnan toimistojen toimistolaitteiden yhteiskäyttöön liittyviä asioita:

- Alakylän koulussa joka luokassa on tietokone, jotka on liitetty yhteiseen verkkotulostimeen. Toisessa rakennuksessa on oma tulostin. Kopiokone on yhteinen.
- Hannuksen koulussa neljä atk-paikkaa ja toimistolaitteiden yhteiskäyttöä on.
- Hannuksen ryhmäperhepäiväkodissa on lasten käytössä yksi tietokone. Henkilökunnalla ei ole tietokonetta, tulostinta tai kopiokonetta.

- Honkimaan varikolla on seitsemän toimistopistettä, joissa tietokoneita ja tulostimia. Kopiokone on yhteinen. → **Selvitettäväksi:** kuinka monta tietokonetta on yhtä tulostinta kohti.
- Huttukylän koulussa tulostimia käytetään yhteiskäytössä (yhteensä kaksi tulostinta).
- Jäälin koulun luokissa on tietokoneita. Verkkotulostin on opettajanhuoneessa ja atk-luokassa. Kopiokoneita on kaksi, yhteiskäytössä luonnollisesti.
- Jäälin nuorisotiloissa on neljä tietokonetta ja yksi tulostin.
- Jäälin terveysaseman neuvolassa on yhteinen tietokone kolmea käyttäjää kohti. Hammaslääkäreillä on omat tietokoneet laskutuksen takia. Kopiokone on henkilökunnan yhteinen (tekee huonolaatuisia tulosteita).
- Kanervan päiväkodissa henkilökunnan on yksi tietokone ja aluepäiväkodinjohtajalla oma tietokone. Lisäksi on kaksi tulostinta ja yksi kopiokone.
- Kiiminkijoen koulussa kopiokone on yhteiskäytössä. Atk-luokassa on yhteinen tulostin ja opettajienhuoneessa on toimistolaitteiden yhteiskäyttöä. Koulun sihteerillä ja rehtorilla yhteinen tulostin salassapidon takia.
- Kunnanviraston yläkerrassa on yhteinen kopiokone, jossa tulostin ("käytävätulostin"). Melkein kaikki yläkerran henkilökunnasta käyttää yhteistulostinta ja kopiokonetta, kone on kovassa käytössä. Tietoturvan takia mm. arkistonhoitajalla on oma faxi.
- Kolamäen ryhmäperhepäiväkodissa on vanha kunnan tietokone, jonka käyttö on vähäistä.
- Muksumäen päiväkodin esikoulun käytössä on tietokone ja tulostin.
- Laivakankaan päiväkodilla tulostimet ja kopiokone on yhteiskäytössä.
- Nassikan päiväkodissa on yhteinen tulostin.
- Nuorten työpaja Karttuunin kopioinnit hoidetaan kunnantalolla noin kerran viikossa.
- Palvelukeskus Jaarankartanossa tulostimia ei ole yhteiskäytössä vaan jokaista tietokonetta kohti on oma tulostin. Tulostinten tarve on selvitetty yhteistyössä atk-vastaava Ari Ylinärän kanssa. Kopiokone on yhteiskäytössä.
- Pikku-Tuokkosen päiväkodin kiinteistössä on kolme tietokonetta, tulostin ja kopiokone yhteiskäytössä. Huvikummun puolella on yksi tietokone ja kaksi tulostinta.
- Pääkirjastossa henkilökunnan tulostus hoidetaan keskitetysti toimistoon. Kirjastossa on kaksi tulostinta, toinen kirjaston järjestelmässä (tietosuoja) ja toinen asiakaspäätteillä.
- Sosiaali- ja terveystoimistossa kannettavat tietokoneet (2 kpl) on yhteisessä käytössä mm. lommittajilla. Käytännön kannalta kaikilla muilla on omat tietokoneet. Kaikilla oma tulostin salassapidon ja asiakastyön luonteen takia: ei onnistuisi, että tiedot tulostuu eri huoneisiin. Kopiokone, väritulostin, faxi, paperisilppuri, käsikirjoituskoneet ja piirtoheitin on yhteiset. Aikaisemmin käytettiin kunnanviraston faxia, mutta salassapidon takia yhteiskäyttö ei onnistunut ja päädyttiin hankkimaan oma faxi sosiaali- ja terveystoimistolle.
- Terveyskeskuksessa on tulostinten yhteiskäyttöä: vastaanotossa on kolmea tietokonetta kohti yksi tulostin. Ns. päätulostin on kopiokoneen yhteydessä. Neuvolassa on yksi yhteinen tulostin. Lääkäreillä on hoituhuoneissa omat tulostimet käytännön syistä. Tarve on arvioitu, ja yhteiskäyttöä suositellaan.
- Vekara-ahon päiväkodissa on henkilökunnan ja lasten käytössä yhteensä kolme tietokonetta, kolme tulostinta ja kopiokone.
- Ylikylän koulussa on yhteiskäytössä kopiokone ja tulostimia.
- Yläasteella on kaksi kopiokonetta yhteiskäytössä. Opettajanhuoneessa on yksi tulostin kymmentä tietokonetta kohti.

10.4 Toimistojen hankinnat

10.4.1 Toimistopaperihankinnat ja kulutus

Toimistopaperit hankitaan kunnan yhteishankintana Oulun hankintarenkaan kautta. Käytössä olevalla Canon Copy - merkkisellä paperilla on ympäristömerkki.

Henkilökunnan ympäristökyselyn kahden vastauksen mukaan kunnan toiminnassa käytetään luontoa säästäviä materiaaleja mm. kirjekuorissa.

Seuraavaan luetteloon on koottu arvioita kunnan kiinteistöjen toimistopaperin kulutuksesta:

- **Kunnanviraston** arvio on, että toimistopaperin määrä ei ole vielä vähentynyt sähköpostin käytön myötä. Toimistopaperia kuluu vahtimestarin mukaan paljon.
- Kunnan ympäristötyöryhmän kokouksessa 16.6.2005 kommentoitiin kopiointi- ja tulostusasioita. Hallintojohtaja Harri Kantola selvitti, että värikopio on 9-kertaa kalliimpi kuin mustavalkokopio. Ja mustavalkokopion ottaminen värikopiokoneella on 2-kertaa kalliimpaa kuin mustavalkokopiokoneella otettu kopio. Kyse on suurista summista, kun kustannukset lasketaan yhteen pitemmällä aikavälillä. Tulostinten tarve eri kunnan yksiköissä on selvitetty atk-vastuuhenkilö Ari Ylinärän toimesta. Toimistopaperin kulutusta on vähentänyt merkittävästi se, että kunnanhallituksen ja kunnanvaltuuston pöytäkirjat kopioidaan paperinsäästötoiminnolla: yhdelle A4-arkille sopii 4 sivua tekstiä.
- Sähköinen laskutus vähentäne paperinkulutusta, kun paperit kiertävät asianosaisilla. Talouspuolelta on silti tullut kommentteja, että laskuja yhä tulostetaan tarpeettomasti.
- Kuntaan on otettu käyttöön vuoden 2006 alussa intranet eli sähköinen ilmoitustaulu. Intranet on kunnan hallintoverkossa toimiva www-sivusto, joka tehostaa sisäistä viestintää. Intranetista löytyy mm. tiedotteet, lomakkeet, ohjeet ja säännöt, henkilöstöasiat ja talousohjeet. Tiedottaminen paperilla ja sähköpostilla vähenee heti, ja jatkossa vielä enemmän. Tavoitteena on että tiedotettavat asiat saadaan nopeammin ja samanaikaisesti kaikkien tiedoksi. Samalla paperin kulutusta saadaan vähennettyä ja sähköpostia kuormitetaan vähemmän.
- Toimistopaperin kulutusta ovat vähentäneet kunnanvirastolla se, että kuntatiedotetta ei enää tulosteta/kopioida siellä. Toisaalta reaali vaikutus on laajasti ajatellen nolla, sillä paperia kuluu jossain toisaalla yksityisellä puolella, missä kuntatiedotteet painetaan. Kuntatiedote on nähtävillä myös kunnan nettisivuilla.
- **Alakylän koulun** kopiopaperin kulutus on n. 4000 kopio kuukaudessa (laskelma tehty). Paperiasäästävään tulostamiseen on annettu ohjeita.
- **Jäälin kirjastossa** A4-jätettä syntyy vähän ja nekin käytetään uudelleen muistilappuina.
- **Jäälin terveysasemalla** sähköisten potilaskorttien käyttöönotto on vähentänyt paperimäärää. Esimerkiksi neuvolassa n. 95 % tiedoista on sähköisessä muodossa.
- **Hannuksen koulussa** paperinkulutus oli viime vuonna suurta johtuen kopiokoneesta, joka oli epäkunnossa. Tällöin kone saattoi kopioida vajaita sivuja ym. ja paljon paperia meni hukkaan. Nyt kone on kunnossa. Paperinkulutusta ei erityisesti seurata, mutta koska kyseessä on leasing-kone koneessa on kyllä laskuri olemassa. Koneen 2-puoleistoimintoa ja pienennystoimintoja osataan käyttää ja toimintoja käytetään esimerkiksi laulunsanojen kopioimiseen niin, että yhdelle paperille mahtuu 2-3 kopioitavaa sivua. Kaikille oppilaille ei anneta aina kopioitavasta sivusta koko arkkiä. Kopioita otetaan jos esimerkiksi ei ole käytössä työkirjaa.
- **Kunnanviraston** kopiokoneen käyttäjillä tai käyttäjäryhmillä on omat koodit ja laskutuksen kautta voisi paperinkulutusta seurata, mutta muuten sitä ei seurata eikä tiedoteta.
- **Lukiolla** ei ole aktiivisesti seurattu toimistopaperin kulutusta. Keinoja kopiopaperin vähentämiseksi ovat mm. kopiointi kahta puolta ja materiaalin pienentäminen.
- **Palvelukeskus Jaarankartanossa** sähköisten potilaskorttien käyttöönotto vähentäne toimistopaperin kulutusta. EFFICA –tietojärjestelmää otetaan parhailaan käyttöön (helmikuussa 2005), ja järjestelmään tallennetaan sähköisesti mm. potilaspaperit, lähetepalaute ja sydänfilmit. Työntekijöille on järjestetty koulutusta ohjelman käyttöön.
- Lääkintävahtimestarin arvion mukaan vuosittain **terveyskeskukseen** toimitetaan noin kaksi lavallista toimistopaperia.
- **Sosiaali- ja terveystoimistolle** kerralla tilattu paperiä kestää toista vuotta. Paperin kulutuksesta ei ole seurantaa, mutta määrän pystyisi hakemaan laskuista. Kulutuksen vähentämiseen on kiinnitetty huomiota: turhat kopiot käytetään muistilappuina tai suttupapereina. Kopiokoneen vieressä ei ole ohjeita pienennystoimintoon, 2-puoleisuus toimintoon ym., mutta henkilökunnalle voitaisiin opettaa näiden toimintojen käyttöä ja suosimista. Toimistosihiteeri itse tulostaa pöytäkirjat 2-puoleisina ja miettii aina tilanteen mukaan, kannattaako kaikkea tulostaa. ”Turhaa tulostamista” halutaan välttää. Haastateltavasta tuntuu, että verkon käyttö ei ole vähentänyt kulutetun paperin määrää. Jotkut atk-ohjelmat syöttävät myös turhan paperin, joka menee suttupapereihin. Kunnan intranet ensi vuoden (2006) alussa vähentäne paperin kulutusta. Sosiaalitoimiston sisäinen viestintä verkon kautta onnistuu myös pian, kun ohjelman käyttö on opittu. Sähköinen laskutus on vähentänyt ainakin sosiaalitoimistossa paperin määrää, siitä ei ole tietoa, miten laskujen käsittelypaikassa on asian laita eli on missä skannataan

laskuja ym. Vanhojen kirjekuoria käytetään paljon sisäisessä postissa, niin kauan kuin kuoret kestävät, järjestelmä toimii.

- **Terveyskeskuksessa** sähköisten potilaskorttien käyttöönotto on mahdollisesti vähentänyt silppuripaperijätteen määrää.
- **Vapaa-aikatoimistossa** ei ole paperimäärän seuranta.
- **Yläasteelle** tuodaan kopiopaperitilaukset kaksi kertaa vuodessa joka kevät ja jouluku, arvio puolen vuoden kulutuksesta: n. 30 laatikkoa A4-paperia ja n. 8 laatikkoa A3-paperia.
- Kaikissa toimistotiloissa ei ole järjestetty paperinkeräystä, mikäli olisi kyllä suositeltavaa. Tästä saa lisätietoja kappaleesta 7.4 Jätehuolto puhtauspalveluiden järjestämänä. Ulkona olevista paperinkeräysastioista saa tietoa kappaleesta 6.2.2 Jätepisteet kiinteistöittäin.

10.4.2 Atk:n laitehankinnat

Atk:n laitehankinnoissa yhtenä kriteerinä on laatu. Kaikki hankittavat koneet on merkkikoneita. Ympäristönäkökohtaan ei ole erityisesti kiinnitetty huomioita. Joissain koneissa on kuitenkin energian säästömerkki, kuten uudessa TCO 99 –tietokoneessa on Ecology Energy –merkki. Ayk-laitteiden pakkaaminen on moninkertaista, CD-levyissäkin useita pakkauksia, ja tätä atk-henkilöt kritisoivat.

10.4.3 Koulutarvikehankinnat

Hannuksen koulussa ympäristönäkökohtaan on kiinnitetty huomiota ja opettajilla on mahdollisuus valita itse käytettävät vihkot, ja joutsenmerkitty vihko on käytössä. Aikaisemmin kokeiltiin uusiopaperista tehtyä vihkoa, mutta se oli huonolaatuinen, repeili eikä kestänyt kumittamista.

Jäälän koulussa hankintakriteereinä esimerkiksi kouluvihkoissa on hinta ja laatu, kuten miten lyijykynän jälki näkyy paperissa. Tällä hetkellä jokainen opettaja tekee omat hankintansa, mutta ensi syksynä 2006 perustetaan yhteisvarasto ja hankinnat hoidetaan keskitetysti.

10.4.4 Kirjastojen kirjahankinnat

Pääkirjasto hoitaa kirjatilaukset. Jäälän kirjasto tekee ehdotuksia hankinnoista. Kirjastoissa tietokirjallisuushankinnat on keskitetty. Kirjasto saa myös esityksiä luontoaiheisista teoksista. Osa hankinnoista hankitaan Oulun Hankintarenkaan kautta listavalintana. Useampi auto tuo hankintoja. Kirjakaupan kautta tilataan rakentamiseen liittyvät teokset, isompien kustantamoiden kirjat ja vieraskieliset teokset. Kirjakaupan kautta kirjat saapuvat postipaketteina noin kerran viikossa.

10.5 Muut huomiot

Pääkirjaston katselmuksessa tuotiin esille yleisötietokoneiden näppäimistöjen desinfiointi, mikä ei tällä hetkellä toimi säännöllisesti. → **Kehitys:** määriteltävä säännöllinen desinfiointi ja tiedotettava laitoshuoltajaa

10.6 Toimistotyön ympäristöohjelma

Päämäärä: Toimistojen ympäristökuormituksen vähentäminen

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Paperin kulutuksen vähentäminen	Paperinkulutuksen seuranta ja kulutetun paperimäärän julkistaminen / tiedoksi käyttäjille	v. 2006-2007	
	Sähköisen verkon käytön lisääminen	v. 2005-2006	atk-tuki, koko henkilökunnan sitoutuminen
	Paperinsäästötoimintojen opettelu ja suosiminen tulostamisessa ja kopioinnissa. Ohjeet seinälle ja tiedoksi kaikille sähköpostilla.	v. 2006	Atka-tuella ohjeet, koko henkilökunnan sitoutuminen
	Lisääminen vanhojen kirjekuorien käyttöä sisäisessä postissa	v. 2006	Koko henkilökunnan sitoutuminen

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Ympäristönäkökohta hankinnoissa	Luettelo tällä hetkellä markkinoilla olevista ympäristömerkityistä tuotteista tiedoksi hankinnoista vastaaville, tuoteryhminä mm. kopiopaperit, kirjekuoret, painotuotteet, toimistotarvikkeet. Luettelon saa osoitteesta www.sfs.fi	v. 2006	Toimistojen hankinnoista vastaavat
Toimistojen jätehuollon kehittämisen	Paperinkeräys vakiovarusteeksi kopiokoneiden ja tulostinten läheisyyteen niihin kiinteistöihin, mistä se vielä puuttuu. Keräysastiaksi soveltuu pahvilaatikko.	v. 2006	Siivoustyönjohtaja Helena Kiljander ja kiinteistöjen henkilökunnat
	Kopiokoneiden mustepatruunat ongelmajätteisiin tai uusiokäyttöön (Xerox) → tiedotuksen lisääminen	v. 2006	atk-vastuuhenkilöt (tiedottaminen), toimistojen henkilökunnat
	Muovinkeräys atk-tuen tilaan	v. 2006	Puhtauspalveluiden kunnanviraston henkilökunta
	Yhteiset käytännöt sovittava ja tiedotettava vanhojen levykkeiden ja cd-romppujen keräykseen / tuhoamiseen	v. 2006	atk-vastuuhenkilöt (tiedottaminen)

11 VIHERALUEET JA PIHA-ALUEET

11.1 Kunnan hoidettavat viheralueet

Teknisissä palveluissa on arvioitu, että puistopuutarhurin hoidettavaa aluetta on Kirkonkylän alueella yhteensä 19 hehtaaria ja Jäälän alueella 3,5 hehtaaria eli yhteensä 22,5 hehtaaria. Lisäksi mm. OJ-keskus ja Väliylän teollisuusalue. Viheralueiden hoidon työvoimaresurssit 3 työntekijää ja kesätyöntekijät.

Kiinteistöhoitajan vastuulla on viheralueiden roska-astioiden tyhjennykset ja ruohonleikkaus.

11.2 Maisemanhoito

Kunnassa on taajamametsien ja lähialueiden hoitosuunnitelma. Pajukoita on raivattu Kirkonkylän ja Jäälän alueelta yhteistyössä Metsänhoitoyhdistyksen kanssa.

Ympäristökyselyssä Kiimingin siistiytynyt ympäristö sai kiitosta 13 vastauksessa. Perusteluina oli, että Kirkonkylän alueella metsien raivausta suoritettu on avaramman näköistä, teiden varsien raivaus on saatu tehtyä, pusikot on raivattu, metsiä on siistitty, metsä on harvennettu, alueet on siistiytynyt ja on avarampaa ja kauniimpaa, ulkoalueet on hoidettu sieväksi ja pidetty siistinä, siisti ja puhdas ympäristö Kiimingissä, laavu Alakylästä joen rannasta hävitetty (oli nuorten kokoontumispaikka, lieveilmiönä tavaton roskaaminen), viihtyisyys, pihoja on ryhdytty siistimään ja istutuksia tehty, viime vuosina kunnan kyläilme on parantunut, turhia pusikoita teiden varsilta on raivattu pois ja puisto- ym. yleisten alueiden siistiyminen puistomaisemmaksi.

Alakylään on tehty opiskelijaryhmä kyläsuunnitelma / maisemanhoitosuunnitelma. Suunnitelma liittyi Koko kylä kasvattaa –projektiin.

Ympäristökyselyssä kahdessa vastauksessa toivottiin edelleen maiseman parantamista: kunnan yleisten alueiden maisemointia lisättävä, esimerkiksi teiden varsia. Tienvarsien heinät ja pusikot on niittämättä, turvallisuuskysymys. Ympäristökyselyssä toivottiin myös, että kunta panostaisi enemmän Laivakankaan alueen virkistys- ja luontopolkuihin. Laivakankaan alue koettiin rumana ja sitä pitäisi maisemoida kauniiksi myös päiväkodin ympäristöstä. Ympäriällä on rumat hiekkamontut. Puistopuutarhurin ”iskuryhmä” on maisemoinut syksyllä 2005 soranottoalueen ympäristöä. Soranottoalueen reunoja on täytetty sammaleella, jotka on otettu tulevan yläasteen pohjasta. Soranottoalueen yläpäässä on kivi-pöytä ja kivipenkit.

11.3 Pihasuunnitelmat

Seuraavaan luetteloon on koottu ympäristökatselmuksissa tulleita kommentteja kunnan kiinteistöjen pihasuunnitelmien toteuttamisesta:

- Kiinteistöjen pihojen ja leikkipuistojen leikkivälineiden kunto on tarkastettu toista vuotta sitten.
- **Alakylän koulun** pihasuunnitelma tehty Kempeleen Puutarhaoppilaitoksessa opiskelleen lopputyönä v. 1997. Pihasuunnitelmaa ei ole vielä toteutettu, kiinnostusta olisi toteuttaa, mutta asia on kiinni rahasta. Koululta toivotaan, että teetetty suunnitelma pystyttäisiin toteuttamaan. Koulun pihalle on istutettu puuntaimia. Alakylän koulun pihalle tarvittaisiin virikkeitä välituntileikkejä varten.
- **Hannuksen koulun ja Hannuksen ryhmäperhepäiväkodin** pihasuunnitelma on laadittu pari vuotta sitten, mutta sen toteuttaminen on kesken. Piha koetaan turvattomaksi, koska samassa pihassa lapset leikkivät ja autot pysäköivät. Pihalla ei ole aitoja, jotka rajaisivat lasten leikki- paikan. Muuten piha koetaan viihtyisäksi, on telineitä ja mäenlaskupaikka. Koulun oppilaat on istuttaneet pihalle kukkasipuleita Comenius –projektin puitteissa. Pituushyppypaikkaa ja jal- kapallokenttää odotetaan (löytyy suunnitelmasta).
- **Jäälin koulun** pihasuunnitelmasta osa on toteutettu. Pihaa kehitetään koko ajan ja ideoita on esitetty tekniselle puolelle. Lasten turvallisuusasiat ovat tärkeitä, aidalla on estetty lasten pää- sy lastauslaiturille.
- **Kanervan päiväkodin** henkilökunta koki puiden oksat hankaliksi toiminnan kannalta.
- **Kiiminkijoen koulun** pihat saatu kuntoon. Koulusta on mahdollisuus ihailla kaunista joki- maisemaa.
- **Kolamäen ryhmäperhepäiväkodin piha-alueella on ampelikukkia**, monivuotisia työttö- angervopensaita ja pihlajia. Pihan hiekka aiheuttaa pölyhaittaa
- **Muksumäen päiväkodin** pihalle haluttaisiin istuttaa marjapensaita tai oma kasvimaa. Päivä- kodin pihan nurkkauksessa olisi sopiva paikka näille istutuksille. Päiväkodissa on pieni piha, ja se on aina ”mullalla”, nurmikko ei kestä kulutusta. Nurmikkoaluetta haluttaisiin jakaa eri toiminnoille.
- **Palvelukeskus Jaarankartanon** piha-alueen viihtyisyyttä haluttaisiin parantaa (katselmuks- et ja kyselyt). Suunnitelmia on jo olemassa. Henkilökunnalla on ajatuksia laittaa pihaa ja puutar- ha paremmaksi. Jotain kaunistusta pihalle. Joskus pihalla on ollut sipulimaa ja Harjulassa niittykukkia. Piha-alueen hoidossa ei käytetä torjunta-aineita. → **Selvitettäväksi** kenen vas- tuulle pihan hoito / parantamistyöt kuuluvat.
- **Pikku-Tuokkosen päiväkodin** pihat ja aidat on laitettu. Huvikummun puolella on vielä liian matalat aidat.
- **Tirinkylän koululla** odotetaan pihasuunnitelman toimeenpanoa. Koululle toivotaan porttia.
- **Toimintakeskus Syken ja pääkirjaston** piha on siistiytynyt merkittävästi. Piha siistitään aina ennen kirjaston aukeamista kiinteistönhoitajan toimesta. Pihasuunnitelman toteuttaminen käynnistynyt, mutta vielä kesken. Istutuksia laitettu ja lampea rakennetaan. Suunnitelmissa suihkulähde.
- **Ylikylän koulun** pihaa on kunnostettu talkoilla.
- **Yläasteen koulun** pihalle on rakennettu ”kivipuutarha”, joka on oppilaiden suunnittelema. Kivipuutarhassa on eri kivilajeja. Maa- ja metsätalousryhmä on istuttanut pihalle eri lajisia puita, myös jaloja lehtipuita, maa- ja metsätalouskurssilaiset hoitavat myös pihan kasveja. Puutarha on hyvä kohde biologian tunneille puulajien tunnistukseen. Kivipuutarhalla on myös pihan viihtyisyyttä lisäävä vaikutus.

Päiväkotien ja leikkipuistojen aitojen korkeuksiin ja kuntoon on turvallisuuden takia kiinnitetty huomiota. Kunnan tekninen puoli on kiertänyt tarkastamassa aitojen korkeudet ja korjannut puutteet. Joi- takin puutteita asiaan liittyen vielä saatiin tämän jälkeenkin:

1. Muksumäen lähellä olevan aidatun puiston aita on liian matala.
2. Vekara-ahon päiväkodin aita ei ole kunnossa: aidan portin lukkosysteemi on rikki, ja se auke- aa itsestään. Aita on paikoin ”räsähtänyt”.
3. Käpykolon päiväkodin etupihalle toivotaan rakennettavaksi aidat.
4. Kolamäen ryhmäperhepäiväkodin aita ja portti kaipaavat korjausta.

5. Hannuksen ryhmäperhepäiväkodin ja koulun pihasta puuttuu aita, joka rajaisi lasten leikkipaikan. Tässä ns. monitoimipihassa lapset leikkivät ja autot pysäköivät samassa tilassa.

11.4 Viheralueiden hoidossa syntyvät jätteet ja jätteiden käsittely

Kunnan viheralueiden hoidosta tulee paljon maatuvaa puutarhajätettä. Suuri osa menee jätesäkeissä Honkimaalle sekajätelavalle ja ne viedään Ruskon jätekeskuksen kaatopaikalle. Koulujen talkoisiin tilataan jätelavat, mutta lavoille kerätään haravointijätteen lisäksi muutakin jätettä, joten lava menee sekajätteenä Ruskoon. Osa viedään kunnan maakaatopaikalle, jossa ei ole aumakompostointialuetta. Puistopuutarhuri Anneli Tirkkonen on tehnyt alustavia tiedusteluja aumakompostialueen perustamisesta. Kompostialueelle on jo sopiva paikkakin katsottuna Honkimaalla aitojen sisäpuolella (ns. palokunnan nurkkaus), jonka myös silloinen kunnan ympäristösihteeri Maarit Kaakinen on hyväksynyt. Kompostialueella olisi betonipohjainen alusta, jotta ravinteita ei pääsisi pohjavesiin. Honkimaalla olisi sopivat koneet jo hankittuna (niitä käytetään myös muihin teknisten palvelujen töihin). Puistopuutarhurin mukaan kompostialue ei vaadi kokoaikaista hoitoa vaan sitä voi hoitaa muiden töiden ohella (mm. kompostin kääntäminen). Kunnan ja seurakunnan yhteistapaamisissa on väläytelty ideaa yhteisen aumakompostointialueen perustamisesta. Tirkkonen kannattaa ajatusta, koska näin kustannuksia saataisiin alas. Kunnan ja seurakunnan kiinteistöhoitajille järjestetyssä kontaktitapaamisessa asia otettiin myös esille, ja molemmat tahot suhtautuivat asiaan myönteisesti ja että asiaa voidaan lähteä tarkemmin selvittämään. Kompostista olisi sekin hyöty, että siitä saataisiin tuotoksena multaa, jota tarvitaan viheralueiden hoidossa. Puistopuutarhuri totesi, että ”Multakin maksaa”. Kunnan ympäristönsuojelumääräysten 29 §:n mukaan ammatti- tai laitospainin mullan valmistus sekä muu vastaava maa-ainesten käsittely on kielletty alle sadan metrin etäisyydellä pysyvästä asutuksesta. Maa-ainesten varastoinnissa ja kuormaamisessa on huolehdittava pölyämisen estämisestä.

Nuorten työpajan puutarhanhoitokohteiden puutarhajätteitä ei tarvitse kuljettaa pois vaan ne jätetään paikan päälle lahotettavaksi tai muuten hyödynnettäväksi.

Tällä hetkellä sekajätteisiin menee puutarhajätteen lisäksi mm. muoviset lannoite- ja multasäkit, koska kunnassa ei ole muovijätteen eikä energijätteen keräystä. Viheralueiden hoidossa syntyviä ongelmajätteitä on torjunta-aineet, jos niitä jää käyttämättä sekä ajoneuvojen huollon ongelmajätteet. Ajoneuvojen ongelmajätteitä on käsitelty kappaleessa 14.2 Kunnan omistamat ajoneuvot.

Kunnassa ei ole palkattua roskienkerääjäporukkaa paitsi kesäisin, jolloin kesätyöntekijät keräävät teiden varsien roskia. Ongelmakohteita ovat kunnanviraston piha, S-marketin alue (tori, paikoitustila, puistikko, pyörätien ja tien väli) sekä kävelytie yläasteelta S-marketille. Kiiminkijoen ala-asteella oli ”roskispäivä”, josta maksettiin koululle, vetäjänä toimi opettaja Margit Toropainen. Viitanmäen-Sammalojan alueen perhepäivähoitajat ovat lasten kanssa porukalla siivonneet leikkipuistoa jo useita vuosia. Käpykolon päiväkodin henkilökunnalla ja lapsilla oli pussit mukana retkellä Laivakankaan lähimetsässä roskien keruuta varten. Muissa päiväkodeissa ei ole osallistuttu tienvarsisiivoukseen. Kolamäen ryhmäperhepäiväkodissa ollaan sitä mieltä, että tienvarsisiivous vaatisi suojarusteiden hankkimisen. Isompien kanssa siivousta voisi toteuttaaakin suojarusteiden hankkimisen jälkeen.

Ympäristökyselyssä ehdotettiin, että koululuokat alkaisivat siivoamaan koulujen ympäristöjä ja jalkakäytäviä (vähentäisi sotkemista). Toisessa vastauksessa ehdotettiin myös siivoustalkoita kouluilla, esim. bussipysäkkien ympäristöistä. Yhdessä vastauksessa tuotiin esille, että Kunnanviraston pihassa iltaisin pörräävät nuoret pitäisi saada ymmärtämään, ettei viraston pihassa saa nakella auton ikkunasta ulos roskia (tyhjiä six-bagejä, tupakkiaskeja, pizzakoteloita ym. vastaavaa).

Koulujen lähiympäristöjen roskaantumisasiaa käsiteltiin kunnan ympäristötyöryhmän kokouksessa 5.10.2005, ja siihen haluttaisiin muutosta ja pohdittiin mikä on opettajien mahdollisuus vaikuttaa roskaantumiseen. Hämmästeltiin, miten moni nuori voi pudottaa roskan maahan. Esimerkiksi lukion ja kunnanviraston välinen reitti on täynnä roskia, myös muiden koulujen lähistöjen reiteillä on ”roskavanoja”. Sivustustoimenjohtaja Markku Väisänen lupasi viedä viestiä kouluille pohdittavaksi käytännön keinoja roskaantumiseen vähentämiseksi. Yksi näkökulma on se, että roskiksia on oltava myös tarpeeksi tiheästi. Mm. Alakylän koulu toivoikin lisää roskakoreja kunnan ja kaupan ympäristöön.

11.5 Lannoitteet ja kasvinsuojelukemikaalit

Kunnan viheralueiden hoidossa käytettyjä lannoitteita ovat puutarhan täyslannos, puutarhan kukkalan-
noite syksy ja kevät, Y-lannat kukkamaiden perustamiseen ja kalkki. Lannoitteiden määriä ei ole las-
kettu.

Puutarhatyöntekijät on koulutettu käyttämään torjunta-aineita. Kasvinsuojelussa käytetään kas-
vosuojia. Rikkaruohontorjuntakemikaaleina käytetään vähemmän etikkapohjaista ekologista torjuntaa,
koska se ei puistopuutarhurin mukaan tehoa tarpeeksi hyvin vaan haihtuu pois. Kukkaruukuissa kas-
vavien rikkaruohojen torjunta-aineena käytetään Bio Weeder -merkkistä (Normax) kukkaruukkujen
torjunta-ainetta. Aine ei imeydy maaperän kautta juuristoihin ja on täysin biologisesti hajoava ja elin-
tarvikehappopohjainen aine. Torjunta-aineet hankitaan isoissa 20 l:n astioissa ja vuodessa käytetään 1-
2 tällaista astiaa. Rikkaruohojen torjuntaan on kemikaaliton vaihtoehto nimittäin hakkeen käyttö, mitä
kunnan pitäisi suosia.

Kirvojen torjuntaan käytetään Baygon –aerosolia (Berner), jonka tehoaineena on syflutriini (0,4 g/kg),
tetrametiini (2,0 g/kg), piperonylibutoksidi (10,0 g/kg). Purkin kyljessä on teksti ”hyönteisten torjun-
taan, ei kasveille ja vaaraton otsonikerrokselle”. Kirvojen torjunta-ainetta käytetään vähän, 1-2 purk-
kia kesässä. Kirvojen torjuntaan olisi luonnonmukaisempi aine, nimittäin mäntysuopa-vesi-liuos. So-
piva liuoksen vahvuus on pari ruokalusikallista mäntysuopaliuosta yhtä vesilitraa kohden. Mäntysuo-
pa-vesi-liuoksen ruiskutus pitää toistaa 2-3 kertaa kesässä, ja se ei ole vahingollista leppäkertun toukil-
le, loispistiäisille ja muille kirvoja ravinnokseen käytäville hyönteisille. /28./

11.6 Veden kulutus

Kastelun aiheuttama veden kulutus on noin 300-400 litraa yhdellä kastelukerralla 2 kertaa viikossa.
Vesi haetaan kunnan vesipisteistä Honkimaalta tai Kunnanvirastolta. Markku Kantala Vesihuollosta
on kehittänyt käytännöllisen kastelusysteemin. Altakasteluruukkuja on käytössä kunnan viherpalve-
luissa, minkä vuoksi kastelukertoja voi harventaa.

11.7 Perennat ja muut istutukset

Kuntaan hankitaan 1-vuotisia kesäkukkiä keväisin tienvarsien kaunistukseksi ja viraston ja muiden
julkisten rakennusten eteen esim. Sykkeen ja Oskari Jauhaisen museon eteen (n. 1000 €). Monivuoti-
sia kukkia hankitaan vain tarvittaessa. Hankinnat pyritään keskittämään
paikallisiin taimitarhoihin, mikäli mahdollista. Kasvikannat ovat pääosin kotimaisia. Havukasveja ei
ole tarjolla kotimaisia.

11.8 Hoito-ohjeet ja koulutus

Kesätyöntekijöille (”Tonnilaisille”) työn ohjaus annetaan aamuisin työpalaverissa sekä työkohteessa.
Kirjallisia hoito-ohjeita ei ole laadittu. Puistopuutarhurin mukaan työntekijät ovat ammattitaitoisia,
joten kirjallisia ohjeita ei tarvitakaan.

11.9 Viheralueiden hoidon ympäristöohjelma

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Ympäristönäkökohtan sisällyttäminen kesätyöntekijöiden koulutukseen	Ympäristönäkökohdat sisältävien kirjallisten viheralueiden hoito-ohjeiden laatiminen	v. 2006-2007	Puistopuutarhuri Anneli Tirkkonen ja viheralueiden työntekijät
Torjunta-aineista aiheutuvien haittojen pienentäminen	Kirvantorjuntakemikaalin korvaaminen ympäristöystävällisemmällä mäntysuopa-vesiliuoksen ruiskutuksilla Rikkaruohojen torjunta katteella	Kesäkausi 2006	Puistopuutarhuri Anneli Tirkkonen
Ympäristön roskaantumisen vähentäminen	Valistus ja roskienkeruutehtävät kouluihin	v. 2006	Sivistystoimenjohtaja Markku Väisänen, rehtorit ja opettajat
	Puistoroskakorien lisääminen koulujen ja kauppojen lähiympäristöihin	v. 2006-2007	Yhdyskuntateknikko Mikko Ukkola

12 KUNNAN VIRKISTYSALUEET

Uimarantojen, leikkipuistojen ja laavujen kunnossapito ja ylläpito on kunnan teknisten palveluiden vastuualueita. Uimarantojen veden laatua seuraa Oulun seudun ympäristövirasto.

12.1 Kunnan uimarannat ja uimapaikat

Kunnan uimarannat katselmoitiin ympäristödiplomihankkeessa ja seuraaviin taulukkoihin on koottu katselmusten tulokset:

Turvallisuusasiat

Uimaranta tai -paikka	Pelastusvarusteet	Uimaveden laadun seuranta Oulun seudun ympäristöviraston toimesta	Ohjeet rannan käyttä
Alakylän uimapaikka, Lampelantien varressa, Kiiminkijoki	Ei pelastusvarusteita	Tutkitaan, veden laatu hyvä (8.8.2005)	Ei opastaulua
Huttukylän uimapaikka, Pyykkösenniva, Kiiminkijoki	Ei pelastusvarusteita	Tutkitaan, veden laatu hyvä (8.8.2005)	Ei opastaulua
Huvilatien uimapaikka, Jäälinjärvi	Ei pelastusvarusteita	Ei tutkita, lähin tutkittava paikka n. 1 km:n päässä Jäälinmajan viereiseltä uimapaikalta.	Ei opastaulua Merkki: ”Vesiskoottereiden käyttö kielletty”
Jäälinmajan viereinen uimaranta, Jäälinjärvi	- Uimarengas paikallaan opastaulussa - Uimarenkaan pinta räjäjäinen, puna-oranssikangas kulunut melkein kokonaan pois	Tutkitaan, uimaveden laadututkimukset olivat esillä infotaulussa muovitaskun alla: - Uimavesitulokset vuodelta 2004: ”Uimaveden laatu täyttää sille asetetut vaatimukset” - Uimavesitulokset 14.7.2005: ”Hyvä uimavesi. Uimaveden laatu täyttää sille asetetut vaatimukset” - Uusimmat tulokset vain netissä: ”8.8.2005 uimaveden laatu hyvä”	Opastaulu, jossa mm. uimaveden laadun tulokset (ei uusimpia) Liikennemerkki ajokielto uimarannalle ja leikkipuiston alueelle

Uimaranta tai -paikka	Pelastusvarusteet	Uimaveden laadun seuranta Oulun seudun ympäristöviraston toimesta	Ohjeet rannan käytöstä
Kaarnatien/Latvuskujan uimapaikka, Jäälinjärvi	Ei pelastusvarusteita	Ei tutkita, lähin tutkittava paikka n. 1 km:n päässä Jäälinmajan viereiseltä uimapaikalta	Ei opastaulua
Kenttätien uimapaikka, Ponnomäki, Kiiminkijoki	Ei pelastusvarusteita	Ei tutkita, lähin tutkittava paikka n. 1 km:n päässä Niemeläntörmän uimapaikalla	Ei opastaulua
Koskenniskan uimapaikka, Kirkkonniemi, Kiiminkijoki	Ei pelastusvarusteita	Tutkitaan, veden laatu hyvä (8.8.2005)	Opastaulu
			Kyltti, jossa Liikunta- ja teknisen lautakunnan antamia ohjeita uimaranankäyttäjälle, mm. tiedote, että vastaranta on yksityisaluetta
			Uimarannalle johtavan polun päässä ”Ajoneuvolla ajo kielletty” -merkki
Niemelänsuvannon uimapaikka, Kiiminkijoki	Ei pelastusvarusteita	Ei tutkita, lähin tutkittava paikka Niemeläntörmän uimapaikka n. 500 m:n päässä	Ei opastaulua
Niemeläntörmän uimapaikka, Kiiminkijoki	Pelastusrenas maassa narun päässä, naru kiinnitetty maahan	Tutkitaan, veden laatu hyvä (9.8.2005)	Kyltti: ei koirille
Ponnomäen urheilukentän uimaranta, Kiiminkijoki	Ei pelastusvarusteita	Ei tutkita, lähin seurattava paikka Niemeläntörmän uimapaikka n. 1 km:n päässä	Opastaulu
			Urheilukentän vieressä kyltti: ” Autoilla, moottoripyörillä, mopedilla ja polkupyörillä ajo urheilukentän alueella kielletty laillisen edesvastuun uhallla.”
Rantatien uimapaikka, Jäälinjärvi	Ei pelastusvarusteita	Ei tutkita, lähin tutkittava paikka n. 500 m:n päässä Jäälinmajan viereiseltä uimapaikalta	Kyltti: ei koirille
			Merkki: ”Vesiskoottareiden käyttö kielletty”
Tirinkylän / Haipuskylän uimapaikka, Haipustien ja Kunnaskujan lähellä, Kiiminkijoki	Ei pelastusvarusteita	Tutkitaan, veden laatu hyvä (8.8.2005)	Ei opastaulua esim. uimaveden laatutuloksille
Ylikyläntien uimapaikka, Kiiminkijoki	Pelastusrenas uimakopin ulkoseinässä rannan puolella	Tutkitaan, veden laatu hyvä (8.8.2005)	

Jätehuolto ja käymälät

Uimaranta tai -	Jätehuollon järjestämi-	Siisteys	Käymälät
------------------------	--------------------------------	-----------------	-----------------

paikka	nen		
Alakylän uimapaikka, Kiiminkijoki	Ei puistoroskakoria	Siistiä, ei roskia rannalla	Ei käymälää
Huttukylän uimapaikka	Ei puistoroskakoria	Siistiä, ei roskia rannalla	Ei käymälää
Huvilatien uimapaikka, Jäälinjärvi	Ei puistoroskakoria	Siistiä, ei roskia rannalla	Ei käymälää
Jäälinmajan viereinen uimaranta, Jäälinjärvi	Ei puistoroskakoria	Siisti yleisilme, ei roskia rannalla	Käymälät miehille ja naisille, käymälän ovet oli lukossa, koska kesäkausi ohi, joitakin ikkunoita särjetty
Kaarnatien/Latvuskujan uimapaikka, Jäälinjärvi	Ei puistoroskakoria	Siistiä, ei roskia rannalla	Ei käymälää
Kenttätien uimapaikka, Ponnonmäki, Kiiminkijoki	Ei puistoroskakoria	Betonirenkaan sisällä paljon puujätettä, naulaisia lautoja ja roskia, täynnä	Ei käymälää
Koskenniskan uimapaikka, Kirkonniemi, Kiiminkijoki	Puistoroskakori melkein täynnä	Siistiä, ei roskia rannalla	Ei käymälää
Niemelänsuvannon uimapaikka, Kiiminkijoki	Ei puistoroskakoria	Jonkin verran roskia maassa, mm. pizzalaatikko	Ei käymälää
Niemeläntörmän uimapaikka, Kiiminkijoki	Ei puistoroskakoria	Siistiä, ei roskia rannalla	Ei käymälää
Ponnonmäen urheilukentän uimaranta, Kiiminkijoki	Rannalla ei puistoroskakoria	Ei roskia rannalla,	Ei käymälää
	- Urheilukentän viereinen puistoroskakori melkein täynnä	Urheilukentän roskakorin vieressä maassa paljon roskia	
Rantatien uimapaikka, Jäälinjärvi	Puistoroskakori,	Roskis täynnä, jonkin verran roskia rannalla, kuten tupakka-askeja, karkkipapereita, käsipyyhepaperia → asiasta ilmoitettu tekniselle puolelle	Ei käymälää
Tirinkylän / Haipuskylän uimapaikka, Haipustien ja Kunnaskujan lähellä, Kiiminkijoki	Ei puistoroskakoria	Siistiä, ei roskia rannalla	Ei käymälää
Ylikyläntien uimapaikka, Kiiminkijoki	Ei puistoroskakoria	Rannalla betonilaattoja ja betoniputki → Kuuluuko laiturin varusteisiin?	Ei käymälää

Varustelutaso ja merkinnät kartalla maastossa

Uimaranta tai -paikka	Merkintä maastossa ja kartalla	Laituri	Uimakoppi	Muut huomiot
------------------------------	---------------------------------------	----------------	------------------	---------------------

Alakylän uimapaikka, Kiiminkijoki	Merkintä Kiimingin opaskartassa	Ei laituria	Ei uimakoppeja	
	Ei uimapaikasta osoittavaa kylttiä maastossa / alueella			
Huttukylän uimapaikka, Pyykkösenniva, Kiiminkijoki	Merkintä Kiimingin opaskartassa	Ei laituria	Ei uimakoppeja	Käynti uimapaikalla koulun pihan kautta
	Ei uimapaikasta osoittavaa kylttiä maastossa / alueella			
Huvilatien uimapaikka, Jäälinjärvi	Merkintä Kiimingin opaskartassa			Aika heinettynyt ranta
	Huvilatieltä viitta ”Järvelle meno”			
Jäälinmajan viereinen uimaranta, Jäälinjärvi	Merkintä Kiimingin opaskartassa	On	Uimakopit 2 kpl	EU –ranta
	Uimarantaa osoittavaa merkki			Leikkipuisto ja rantalentopallokenttä, valaistus
Kaarnatien/Latvuskujan uimapaikka, Jäälinjärvi	Merkintä Kiimingin opaskartassa			
	Ei uimapaikasta osoittavaa kylttiä maastossa / alueella			
Kenttätien uimapaikka, Ponnonmäki, Kiiminkijoki	Ei merkintää kartalla	Laho laituri, nostettu kuiville (marraskuu)	Ei uimakoppeja	
	Ei merkintää maastossa			
Koskenniskan uimapaikka, Kirkkonniemi, Kiiminkijoki	Merkintä Kiimingin opaskartassa	On	On	Leikkipuisto ja rantalentopallokenttä
	Kaksi uimarannasta osoittavaa merkkiä: 1. merkki hautausmaan jälkeen Kirkkotiellä ja 2. merkki Uimarannantien ja Jollatien risteyksessä			
Ponnonmäen urheilukentän uimaranta, Kiiminkijoki	Merkintä Kiimingin opaskartassa	Laituri hyväkuntoinen (2005)	On	
	Ei uimarannasta osoittavaa kylttiä maastossa / alueella			
Niemelänsuvannon uimapaikka, Kiiminkijoki	Merkintä Kiimingin opaskartassa	On	Ei uimakoppeja	Rannan läheltä raijattu risuja pois, maisemanhoitoa
	Ei uimapaikasta osoittavaa kylttiä maastossa / alueella			
Niemeläntörmän uimapaikka, Kiiminkijoki	Merkintä Kiimingin opaskartassa	Ei	Ei	Linnunpönttö puussa
	Ei uimapaikasta osoittavaa kylttiä maastossa / alueella			Veneiden pitopaikka
Rantatien uimapaikka, Jäälinjärvi	Merkintä Kiimingin opaskartassa	Ei	Ei	Veneiden pitopaikka
	Uimapaikkaa osoittavaa merkki			
Uimaranta tai -paikka	Merkintä maastossa ja kartalla	Laituri	Uimakoppi	Muut huomiot
Tirinkylän / Haipuskylän uimapaikka, Haipustien ja Kunnaskujan lähellä,	Merkintä Kiimingin opaskartassa	Laituri osittain rikki	Ei	

Kiiminkijoki	Ei uimapaikasta osoittavaa kylttiä maastossa / alueella			
Ylikyläntien uimapaikka, Kiiminkijoki	Merkintä Kiimingin opaskartassa Ei uimapaikasta osoittavaa kylttiä maastossa / alueella	On	On	

Ylikylässä Vihtorintien päässä olevalla Kiiminkijoen rannalla olevalla uimapaikalla ja Jäälän Peukaloisessa, Väinöläntien päässä Jäälänjärven rannalla olevalla uimapaikalla ei käyty, koska käynti olisi ollut asutuksen ja pihapiirien läpi. Uimapaikoille ei ollut minkäänlaista opastetta maastossa, ainoastaan merkinnät kartalla.

Ympäristökyselyssä yhden vastaajan mukaan kunnan yleiset rannat ja niiden laiturit vaativat kunnostusta, mm. Jäälänjärven päässä. Siltojen kaiteet ovat romuna keskellä kylää Jäälänjärven eteläpäässä.

12.2 Leikkipuistot

Kunnan tekninen puolen vastuulla on leikkipuistojen leikkivälineiden ja aitojen kunnan tarkastaminen. Vajaa kaksi vuotta sitten kunnan perustama asiantuntijaryhmä, jossa oli myös päivähoiton edustaja, kiersi kunnan leikkipuistot ja tutki kalusteet, että ne ovat turvallisia ja huonot kalusteet poistettiin tai korjattiin ja tilalle hankittiin uudet. Ympäristödiplomihankkeessa katselmoitiin lähinnä jätehuolto- ja siisteysasioita. Haastatteluissa ja kyselyissä tuli esille myös muita puistoihin liittyviä asioita ja palautteita, jotka on kirjattu tähän tiedoksi.

Leikkipuisto	Jätehuollon järjestäminen	Muut huomiot
Jäälänmajan uimarannan leikkipuisto, Jääli	Ei puistoroskakoria → Kehitys	Palaute leikkipuiston käyttäjiltä: - ”Leikkivälineet on ikivanhat ja ”lahot”. Muutoin olisi hyvä retkeilypaikka, jos leikkivälineet kunnostettaisiin/puistoon panostettaisiin.” - Onko kunto tarkastettu Kehitys: kuntoon panostaminen - Lehtiartikkeli
Käpytien / Pekkalantien leikkipuisto, Jääli	Ei puistoroskakoria → Kehitys	Palaute leikkipuiston käyttäjiltä: - Puiston hiekka pölyää → astmaatitkot - Päiväkodin ja leikkipuiston välillä taas on liian isokivistä soraa
Kirkonniemen uimarannan leikkipuisto, Kirkonkylä	- Uimarannalla puistoroskakori - Ei roskia maassa	
Nassikan päiväkodin vierinen leikkipuisto, Jäälän ostoskeskus	- Puistoroskakori leikkimökin ulkoseinässä - Aika siistiä, muutamia karkkipapereita maassa - Leikkipuiston ulkopuolella aidan vieressä jonkin verran roskia	Palaute leikkipuiston käyttäjiltä: - Hyvä leikkipuisto, aikaisemmin lähimetsän aluskasvillisuus tullaantui turhaan, kun siellä leikittiin päivittäin - Lastentarhanopettajat ilmoittavat heti puutteista tekniselle osastolle, ja ne korjataan, järjestelmä toimii - Ainoa vika on, että päiväkodin ja puiston välistä kulkee pyörätie, jossa ajaa myös mopoja → pyydetty, että tienpätkä olisi suljettu, mutta kaavaan on merkitty kulkuväylä ja sulkeminen aiheuttaisi kevyen liikenteen käyttäjille kiertoa

Leikkipuisto	Jätehuollon järjestäminen	Muut huomiot
Niittytien leikkipuisto, Laivakangas	- Puistoroskakori - Roskiksen vieressä maassa yksi jätejäte,	Läheisellä kaupunkimetsäalueella lehtipuiden kylkiin on asennettu

	muuten siisti puisto	ainakin kolme linnunpönttöä
Puiravan leikkipuisto, pesäpallokentän läheisyydessä	Ei puistoroskakoria	- Puiston suunnittelussa on huomioitu maaston muodot → liukumäki, muutenkin isoja kiviä ym. metsä lähellä - Liukumäen alapäähän kertyy monen sentin vesikerros
Raatinharjun leikkipuisto	- Ei puistoroskakoria - Siistiä, ei roskia maassa	- Lähellä joenrannassa linnunpönttö - Valaistus
Tuokkosenmäen leikkipuisto, Jääli	- 3 puistoroskakoria - Kunnan teknisen lautakunnan kyltti: ”Roskien ja jätteiden tuominen tälle alueelle kielletty, Jätehuoltolaki 6 §/35.” - Vieressä Tuokkosenmäen ekopiste, josta on kulkeutunut jonkin verran roskia puiston puolelle, pahvikappaleita ym.	- Kyltti: ”Ei koiria” - Palaute puiston käyttäjiltä: ”Puistoon on panostettu.”
Vesitornin leikkipuisto, Kirkonkylä	Puistoroskakori	Valaistus
Raatinpolun puisto (ei leikkipuisto), Raatinharju	- 2 puistoroskakoria - Viereisessä ojassa paljon roskia, kuten monta mehupurkkia	

- Päivähoidon henkilökunnalta on tullut viestiä, että jotkut puistot ovat huonossa kunnossa ja epäsiistejä:

1. Kolamäen puistossa on tehty ilkivaltaa.
2. Keskusalueen perhepäivähoitajat peräänkuuluttavat puistojen siistimistä.
3. Viitanmäen-Sammalojan alueen perhepäivähoitajat ovat lasten kanssa porukalla siivonneet läheistä Sammalojan leikkipuistoa jo useita vuosia.
4. Sammalojan puiston ja Vesitornin puiston roska-astiat ovat aina niin täynnä, että roskat pursuavat astiasta ulos. Astiat ovat olleet jo katselmuksen aikaan kauan tyhjentämättä, ja asia on kuulemma jatkuvasti näin.
5. Sammalojan ja Vesitornin puistoissa on iltaoeskelijoita ja pulloja on särjetty. Sammalojan puistoa pidetään liian pimeänä tiheän puuston takia.
6. Viitanmäen puisto koetaan liian vaaralliseksi päiväkotien pienemmille lapsille: puistossa on paljon kiviä ja kantoja ja kaksi keinoa on romahtanut/särjetty.
7. Uudessa puistossa pesäpallokentän vieressä liukumäkeen jää vesi seisomaan, ja sitä kutsutaankin ”vesiliukumäeksi”. Liukumäen käyttö kärsii tästä syystä.
8. Käpykolon päiväkodissa toivotaan parempaa tietä puistoon. Puistoon toivotaan katosta ja lukollista varastoa leluille.

12.3 Retkeilykohteet ja laavut

Ympäristödiplomihankkeessa järjestettiin laavujen katselmuksat. Koitelin alueesta tehtiin kattavampi jätehuoltosuunnitelma.

12.3.1 Koitelin alueen jätehuollon ja käymälöiden kehittämissuunnitelma

Kehittämissuunnitelma on laadittu 22.6.2005, ja sen on laatinut Maria Lauronen, Kiimingin ympäristödiplomihankkeen projektipäällikkö.

Yleistä asiaan liittyvää:

Koitelin aluetta ja toimintaa kehitetään Koitelin aktivoimishankkeen avulla. Koiteliin tehdään myös investointeja vastaamaan kävijöiden vaatimuksia ja kasvavia kävijämääriä. Koitelissa kävi vuoden aikana (v. 2004) n. 20 000 vierailijaa: virkistyskäyttäjiä sekä yrittäjien tuomia ryhmiä, kalastajia,

moottorikelkkailijoita, meloimia ym. Joskus yhtä aikaa on käynyt 4-5 bussia, määrä voi olla yhdellä kertaa 300-400 henkilöä. 90 % kävijöistä käy toukokuun alun ja syyskuun lopun välisenä aikana (sesonkiaika). Perinnetuvalla käy päivässä enintään n. 50 hlöä. Vuonna 2005 kävijämäärä tulee olemaan vähintään 20 000 hlöä. Koitelin alueen siisteydestä huolehtiminen on kiinteistöpalveluyrittäjä Reino Leskelän vastuulla. Koitelin aluetta, perinnetuvan saunaa lukuunottamatta, ei ole liitetty vesi- ja viemäriverkostoon.

Koitelin alue on Natura 2000 –aluetta. Koitelissa on tehty kasvikartoitus (FT Esteri Ohenoja, Oulun Yliopisto). Tässä suunnitelmassa kiinnitetään huomiota myös maaston kulumisen ehkäisyyn ja alueen luonnon monimuotoisuuden ylläpitämiseen ja lisäämiseen.

Ympäristökatselmukset ja palaverit:

Maria Korhonen on käynyt katselmoimassa alueen jätehuollon nykytilan kaksi kertaa 1. kerran helmikuussa 8.2.2005, jolloin mukana oli myös Koitelin kehittämishankkeen vetäjä Veli-Pekka Huhmo ja alueen yrittäjä Reino Leskelä. Toinen katselmus suoritettiin toukokuussa 31.5.2005 ja silloin mukana oli Korhosen lisäksi mm. Huhmo, Koitelin kehittämishankkeen projektipäällikkö Anna-Mari Viinikkala, työnjohtaja Harri Tuomela sekä muita Koitelin kehittämishankkeessa mukana olevia.

Palaveri jätehuollon ja käymälöiden kehittämisestä pidettiin 6.4.2005, ja paikalla oli yhdyskuntateknikko Mikko Ukkola, Reino Leskelä, Anna-Mari Viinikkala ja Maria Korhonen. Palaverissa käytiin läpi tätä jätehuoltosuunnitelmaa ja palaverin keskustelujen pohjalta suunnitelman tavoitteita ja toimenpide-ehdotuksia on korjattu (tämä on korjattu versio). Korjattu jätehuoltosuunnitelma on toimitettu edellä mainittujen lisäksi kehityspäällikkö Irma-Liisa Lesoselle ja yhdyskuntajohtaja Risto Sarkkiselle.

Koitelin alueen jätehuollon nykytilanne:

Tilanne 8.2.2005:

- Julkisivultaan avonaisessa jätekatoksessa on 1 kpl 600 l:n sekajätteen keräysväline ja 3 kpl 240 l:n sekajätteen keräysvälinettä.
- Jätelaskun mukaan jäteastioita tyhjennettiin 2 viikon välein (syyskuu 2004).
- Sekajätettä syntyi n. 2000 l / sesonkikuukausi. Helmikuussa suunniteltiin, että tyhjennystä tiennetään sesonkikaudella 2005.
- Tunnelmatuvalla ja Perinnetuvalla ei ollut kiinteitä jäteastioita vaan yrittäjä toi jätteet edellä mainitulle jätepisteelle.
- Yrittäjä on terästännyt alueen käyttäjiä, että Koiteliin ei saa jättää luontoon ja maastoon pulloja eikä muutakaan jätettä → terästys on mennyt perille, pulloja ei ole jätetty rannoille eikä särjetty vaan ne on tuotu jätekatokseen roskisten viereen. Pullojen määrä on ollut huomattava.
- Yksi ongelma: kalaperkuujätteiden heittäminen jokeen tai rannoille.
- Kertakäyttöastiat on yksi merkittävä jäteryhmä (Tunnelmatuvalla ja Perinnetuvalle ei ollut katselmuksen aikaan käytössä kestoastioita → aiotaan hankkia?).

Tilanne 31.5.2005:

- Kevät-talvella 2005 alueelle oli hankittu uudet jäteastiat ja jätekatosta parannettu
- Noin kuukausi ennen tätä katselmusta jätekatos jäteastioineen sekä vessarakennus oli poltettu
- Jäteastiat tällä hetkellä: harmaa 600 l:n sekajäteastia sijaitsee keskellä laavun, nuotiopaikan ja ruokakatoksen ympäröimää aluetta.
- Toinen 240 l:n vihreä sekajäteastia sijaitsee Koitelin tuloportin luona parkkipaikan jälkeen (Koitelin puolella).
- Tunnelmatuvalla ja Perinnetuvalla ei ole vielä kiinteitä jäteastioita.
- Mantereen puolella ei ole tällä hetkellä käymälätiloja.
- Tunnelmatuvalla on neljä kuivakäymälää (ulkohuussia), mutta ne eivät ole yleisessä käytössä (ainoastaan Tunnelmatuvan vuokraajien käytössä)
- Perinnetuvalla on yksi kuivakäymälä (ulkohuussi)

Koitelin jätehuollon ja käymälöiden kehittämissuunnitelma:

Ympäristön kannalta paras käymäläratkaisu Koiteliin olisi kompostoivan käymälän hankkiminen / rakentaminen. Markkinoilla on juuri retkeilymajoille ym. yleisille paikoille soveltuvia kompostoivia käymälöitä. Toinen ympäristön kannalta hyvä ratkaisu olisi, että Tunnelmatuvan ja Perinnetuvan ulkokuuosit muutettaisiin kompostoiviksi käymälöiksi, ja tämä on mahdollista suhteellisen vähällä vaivalla. Kompostoiva käymälä vaatii säännöllistä kuivikkeiden lisäystä.

Palaverissa korostettiin Koitelin käymälöiden hoidossa helppohoitoisuutta, ja kompostoivat käymälöiden hoito koettiin liian työlääksi. Yhtenä kriteerinä oli myös, että käymälän tyhjennys on suoritettava helposti imurilla yhdestä säiliöstä, ja se ei olisi mahdollisesti onnistunut kompostoivan käymälän kohdalla, jossa on kaksi säiliötä kiinteelle ja nestemäiselle jätteelle. Mantereen käymälöiksi (2 kpl) onkin valittu 1-säiliöllinen käymälä, jossa kemikaalit ja turve poistavat hajun. Käymälän ilmastointi tapahtuu katon kautta. Käymälää tullaan tyhjentämään säännöllisesti. Käymälän rakentamisesta ja siisteydestä vastaa Pertti Veijonen (Nuorten työpaaja, tekninen puoli).

Käsiendesinfiointipaikan järjestämisestä keskusteltiin ja käsiin jätettävän desinfiointigeelin ja – telineen hankkimista kannatettiin. Desinfiointigeeliline aiotaan sijoittaa käymälän sisäpuolelle ja aiotaan seurata, tehdäänkö sille ilkivaltaa ja säilyykö se ehjänä. Desinfiointigeeliä aiotaan joka tapauksessa käyttää tapahtumien yhteydessä.

Jätehuoltosuunnitelmassa esitettyä vesivessan rakentamista Perinnetuvalle ja sen liittämistä vesi- ja viemäriverkkoon ei ole lyöty lukkoon. Leskelä epäili, että saunasta tulisi liian ahdas, jos sinne rakennettaisiin vesivessa. Joten rakentaminen ei ole tällä hetkellä ajankohtaista.

Päämäärä 1: Koitelin alueen käymälät vastaamaan alueen käyttäjien vaatimuksia

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Käymälätilojen järjestäminen Koiteliin mantereen puolelle aikaisempien poltettujen tilalle	Kahden käymälän rakentaminen sillan edustalla olevalle metsäkaistaleelle Käymälässä on kemikaalilla täytetty säiliö, jota tyhjenetään säännöllisesti. Kemikaali estää hajua. Käymälän siisteydestä huolehditaan säännöllisesti	Kesäkuu 2005	Pertti Veijonen, Nuorten työpaaja, tekninen puoli
Käsiendesinfiointipaikan järjestäminen käymälöiden läheisyyteen	Käsiendesinfiointipaikan järjestäminen Koitelin mantereen tulevien käymälöiden läheisyyteen, Tunnelmatuvan käymälän ja Perinnetuvan käymälän läheisyyteen Desinfiointiaineannostelijan (desinfioiva geeli) hankkiminen käymälöiden läheisyyteen. Desinfiointigeeli sivellään ja jätetään käsiin, eikä vettä käytetä Desinfiointiaineen riittävyyden seurannasta on huolehdittava.	Kesä 2005	
Vesivessan hankkiminen perinnetuvalle saunan yhteyteen (kunnan vesi- ja viemäriverkko)	Vesivessan rakentaminen ja liittäminen kunnan vesi- ja viemäriverkkoon	Ei päätöksiä; Ei tällä hetkellä ajankohtaista;	
Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Isompien tapahtumien yhteydessä vuokrataan siirrettävät yleisökäymälät	Markkinoilla useita erilaisia malleja vastaamaan tapahtuman kokoa.	Tarvittaessa; tällä hetkellä oletetaan, ettei siirrettäviä käymälöitä tulla tarvitsemaan	Tapahtumien järjestäjät

Päämäärä 2: Jätehuollon kehittäminen vastaamaan alueen käyttäjien tarpeita ja kunnan jätehuoltomääräyksiä

Tavoitteet	Keinot	Aika- taulu	Vastuuhenkilöt	
Kalanperkuujätteitä ei heitetä rannoille tai jokeen	Puisen kalanperkuupöydän rakentaminen ja sijoittaminen sopivaan paikkaan		Pertti Veijonen, Nuorten työpaja, tekninen puoli	
	Kalanperkuussa tarvitaan vettä → Vedenhakuämpärin kiinnittäminen ketjulla kalanperkuupöytään niin, että ämpärillä pystyy ottamaan vettä joesta; pöydän viereen ohjeet, että kalanperkuujätteet pitää toimittaa kompostoriin tai jäteastiaan (ks. seuraavat kohdat) ja pöytä pitää puhdistaa jokivedellä			
	Lämpöeristetyn kompostorin hankkiminen ja kalanperkuujätteiden kompostoiminen; kompostorin sijaintipaikaksi valitaan joko vessan lähimaasto tai Koitelin ydinpaikka; kompostin viereen ohjeet, että kalanperkuujätteet pitää peittää välittömästi kuivikkeella; kuivikkeeksi kelpaa alueen haravointijäte (neulaset, lehdet ym.)			
	Toisena vaihtoehtona kalanperkuujätteiden laittaminen sekajätteisiin ja jäteastioiden tyhjentämistiheyden asettaminen sopivaksi hajuhaittojen estämiseksi.			
Koitelin aluetta ei roskata	Riittävä määrä jäteastioita kulkureittien varrelle, esityslavan viereen, Tunnelmatuvalle ja Perinnetuvalle (ks. tarkemmin alla)			
	Sahasaareen vihreät (sopii parhaiten maisemaan), sekajätetarralla merkityt, pyörälliset, muoviset jäteastiat, jotka on jätahuoltoyrittäjän helppo rullata sillan kautta tyhjennettäväksi jäteautoon. Määrä: joko 2 kpl pienempää jäteastiaa (n. 240 l) tai 1 kpl 600 l jäteastia. Tyhjennys sesonkiaikana 1 krt/vk (Jätahuolto R. Laurila).			
	Sillan keskellä olevalle levikkeelle pöytien ja istuimien viereen kiinnipultattava ns. puistoroskakori, jonka kyljessä pieni aukko, josta roskat voi laittaa ja ei ole pelkoa, että tuuli riepottelisi roskia (30 l:n jätepussi)			Mikko Ukkola (hankinta); Reino Leskelä (tyhjennys)
	Mantereen jätepisteelle astia lasille (lasipulloille, joita kuulemma kertyy huomattava määrä) ja sopimuksen tekeminen jätteenkuljetusyrittäjän kanssa; mikäli keräys ei toimi voidaan astia muuttaa takaisin sekajäteastiaksi muuttamalla keräystä osoittavat tarrat			
	Perinnetuvalle vihreää 600 l:n jäteastia, joissa merkintä kerättävästä jätelajista (sekajäte)			
	Tiedot jätahuollosta kirjataan Koitelin käyttäjille laadittavaan ohjelehtiseen ja mahdolliseen infotauluun			
	Jätekatoksen rakentaminen mantee-reen puolelle	Jätekatoksen sijoittaminen wc-rakennuksen lähelle tai parkkipaikan reunalle (Miten varmistetaan, etteivät ohikulkijat tuo jäteastioihin jätettä kesämökeiltä ym.) Jäteastioiden tyhjentäminen vaivatonta (kulkureitin esteettömyys)		

Tavoitteet	Keinot	Aika- taulu	Vastuuhenkilöt
Jätteen määrän vähentäminen	Kertakäyttöastiat korvataan kestoastioilla Tunnelmatuvalle ja Perinnetuvalle (Kertakäyttöastioiden käyttö antaa imagolisesti huonon kuvan. Myös esteettinen näkökulma: kestoastioista on vieraiden mukavampi syödä.) Kertakäyttöiset pahvimukit on vielä käytössä.	Kesä 2005	Reino Leskelä
	Kestoastiat viedään tiskattavaksi muualle tiskattavaksi	Kesä 2005	Reino Leskelä

Päämäärä 3: Jätevesiasiat vastaamaan uutta haja-asutusalueiden jätevesiasetusta

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Jätevesisuunnitelmien laatiminen Koitelin alueen kiinteistöille, joita ei ole liitetty kunnalliseen vesi- ja viemäriverkkoon	Tunnelmatuvasta ja Perinnetuvan keittiöstä on tehtävä jätevesiselvitys (lomake/malli jätevesiselvityksestä on liitteenä 5)	31.12.2007 mennessä	
	Lisätietoja: Kiimingin kunnan ja Oulun seudun ympäristöviraston järjestämästä Haja-asutusalueiden jätevesi-illasta, tilaisuus järjestetään Sykkeessä	16.6.05 klo: 18.00	

Tunnelmatuvalla syntyy keittiöjätevettä (mm. jäätelökauhojen pesuvesi) enintään n. 50 litraa vuorokaudessa. Ympäristövirasto (Maarit Kaakinen) on myöntänyt luvan, että ko. jäteveden saa kaataa maastoon. Tiskausvesiä ei synny vaan kestoasiat toimitetaan pois Koitelista yksityistalouteen tiskattavaksi (Leskelä).

Päämäärä 4: Alueen muiden ympäristöasioiden huomioiminen:

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Alueen käyttäjille suunnattujen ohjeiden laatiminen	Ohjeiden sisältönä mm. roskaamiskielto, jäteasiat, käymäläasiat ja maaston kulumisen ehkäiseminen.	Mahdollisimman pian	
	Ohjelehtisiä jaetaan alueen käyttäjille, kuten matkailuyrittäjille		
	Infotaulu Koitelin ”sisääntuloportille”, joka sisältää samat asiat kuin ohjelehtinenkin		
	Infopiste/palvelupiste: opastusta, opas paikan päällä		Kiiminkijoki ry. (oppaiden koulutus)
Maaston kulumisen ehkäiseminen	Koitelin parkkipaikan jälkeiselle Koitelin sisääntulo paikalle portti (ainoastaan huoltoajajilla avaimet), ja portin ympärillä reitit jalankulkijoille tai vaihtoehtoisesti ajoratatapit ja merkki ”Vain huoltoajo sallittu”		
	Uhanalaiset lajit annetaan Koitelin suunnitteluryhmälle tiedoksi, kun suunnitellaan kulkureittejä maaston		
	Reittien merkitseminen maastoon (miten merkitään maastoon?)		
Luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen/lisääminen	Linnunpönttöjen asentaminen erilaisille linnuille: vesilinnuille (telkänpönttö), pikkulinnuille ja pöllöille. Liitteenä pöntönteko-ohjeita sekä ohjeita pönttöjen kiinnittämiseen ja huoltamiseen.		Koitelin aktivointiprojekti

Huom! Suunnitelmaa tullaan täydentämään lisäämällä taulukkoihin aikatauluja ja vastuuhenkilöitä.

12.3.2 Laavut

Laavu	Jätehuollon järjestäminen ja siisteys	Opasteet	Muut huomiot
Jäälän laavu , Jäälänjärven läheisyydessä	- Ei roskakoria - Ei jätehuolto-ohjeita (vrt. Koiteli) - Laavussa ei roskia - Laavun ympäristössä roskia: vaateriekaleita, kaljapullonkorkeja, pilimehupurkki	- Ei kylttiä laavusta - Sinisin ja punaisin nauhoihin merkitty reitti metsäautotieltä - Karttaan merkitty	- Ainakin 13 elävän koirun rungosta oli revitty kaarnaa Laavun käyttäjien palaute: - laavu huonossa kunnossa

Koitelin kosken virkistysalueen laavu	<ul style="list-style-type: none"> - Koitelin alueella jäteastia - Siisti, ei roskia laavussa - Ei roskia maastossa - Käymälän, naisten vessan roskis oli kaadettu vessan lattialle → sotkua ja roskaa - Jätehuolto-ohjeissa vanhentunutta tietoa ”tällä alueella ei ole käytössä jäteastioita” 	Koiteliin hyvät opasteet tieltä	
Siltatien laavu, Kiiminkijoen rannalla kirkonkylässä	<ul style="list-style-type: none"> - Ei puistoroskakoria tai ohjeita jätehuollon järjestämiseksi - Laavun sisäpuoli roskainen, pahanhajuinen ja lattiaan oli poltettu reikä - Laavun edusta ja grillipaikka roskainen: pullonkorkkeja, mehupurkkeja, pillimehupurkkeja, lasinsirpaleita ym. 	<ul style="list-style-type: none"> - Merkitty karttaan - Ei opasteita tieltä, tosin näkyy tielle 	<ul style="list-style-type: none"> - Tuohta revitty ainakin kolmesta elävästä koivusta - Laavun seinä töhritty graffiteilla ja kirjoituksilla

Ympäristökyselyn yhdessä vastauksessa toivottiin yleisten ranta-alueitten ja retkeilyreittien kuntoonlaittamista, mm. Jääli-Koiteli, Jätinlinnan kunnostus, laavu suon reunaan, ja reitti Koiteliin sen kautta. Laavuille toivottiin opasteita. Koitelin pohjoispuolen raivausta ja polkujen kunnostusta toivottiin, hyvä ulkoilureitti ja sieltä yhteys Jääliin Jätinlinnaan ja reitti Saarisenjärvelle.

12.3.3 Luontopolut

Kiiminkijoen koulun läheistä metsää ja Kiiminkijokea on käytetty luonnon havainnointiin jo 10 vuotta. Tutkittavia teemoja alueella: vedenpinnan korkeuden vaihtelu, veden laadun arviointi, puulajit tutuksi ja lintubongaukset. Kiiminkijoen koulun lähiympäristöön rakennetaan luontopolkua, jonka suunnitteluun opettajat ovat osallistuneet. Luontopolku olisi yhteinen yläasteen kanssa.

Kunta on mukana 4H –yhdistyksen Virike-projektissa. 4H –yhdistyksen, kunnan ja seurakunnan yhteistyöasioista haastateltiin Kiimingin 4H –yhdistyksen projektipäällikkö Ilpo Puroa 26.1.2005. Virike –projektissa rakennettiin Kiiminkijoen varteen luontopolku.

12.4 Kiiminkijoen suojelu ja virkistyskäytön edistäminen

Kiiminkijoki virtaa Kiimingin halki, ja sen virkistyksellinen arvo on merkittävä. Joki on myös maise-mallisesti arvokas. /28, s. 15/ Kiiminkijoen virkistyskäytön ja matkailun edistämiseksi on vuonna 1990 perustettu Kiiminkijoki ry, joka on jokivarren kuntien, Kiimingin, Haukiputaan, Puolangan, Utajärven ja Ylikiimingin yhteinen yhdistys. Yhdistyksen hallitukseen kuuluu yleensä kunkin kunnan viranhaltijoista joko kunnanjohtaja ja/tai elinkeinoasioista vastaava viranhaltija. Kiimingin kunnanjohtaja Eino Iisakka on yhdistyksen puheenjohtaja ja Koitelin kehittämishankkeen projektipäällikkö Anna-Mari Viinikkala toimii sihteerinä. /29./

Kiiminkijoki on suojeltu Natura 2000 –ohjelman mukaisesti. Kiiminkijoen kosket on rauhoitettu vesistö- rakentamiselta eduskunnan säätämällä koskiensuojelulaille. /30./ Yksi näyttävimmistä koskista on Kiimingissä sijaitseva Koitelinkoski, jonka alueen virkistyskäytön edistämiseksi toimii Koitelin kehittämishanke. Koitelin jätehuoltoasioista on lisätietoja kappaleessa 12.2.1.

Kiiminkijoki kuuluu pohjoismaiseen suojeluvesien luetteloon sekä Project Aqua –ohjelmaan, jonka tavoitteena on säilyttää vesistöt jatkuvan tieteellisen tutkimuksen kohteina /28, s. 15-16./

12.5 Virkistysalueiden ympäristöohjelma

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Virkistysalueiden siisteyden parantaminen	Puistoroskakorien lisääminen uimarannoille ja laavuille tai ainakin ohjeistusta jättesioihin	v. 2006-2007	Yhdyskuntateknikko Mikko Ukkola
	Laavujen kunnostus		
	Jäälinnamajan viereisen leikkipuiston leikkivälineiden kunnon tarkistaminen ja puiston kehittäminen		
	Elävien puista tuohen repiminen on kiellettävä		
Opasteiden lisääminen	Opasteiden lisääminen maastoon: uimarannat ja laavut		

13 KIIMINGIN KUNNAN OMISTAMAT METSÄT JA METSÄNHOITO

Kunnan metsänhoidon ympäristönäkökohdista haastateltiin maaseutuasiamies Ensio Tirkkosta 10.10.2005. Metsien luonnonsuojeluun liittyvistä asioista antoi asiantuntijalausunnon FT Esteri Ohenoja marraskuussa 2005.

13.1 Kunnan omistamat metsäalueet

Kunnalla on omistuksessaan yli 600 hehtaaria metsää. Paikallinen metsänhoitoyhdistys hoitaa metsien hoidon ostopalveluna. Kaava-alueiden lievealueilta on ostettu lisää maita ja ostetaan jatkuvasti. Vuonna 2001 metsämaan kangasmaata oli 52 %, metsämaan suota 29 %, kitumaata 13 % ja joutomaata 6 %. Kasvupaikka jakauma oli seuraavanlainen vuonna 2001: Kuivahkoa kangasta ja vastaavaa suota oli 65 %, tuoretta kangasta ja vastaavaa suota oli 65 %, kuivaa kangasta ja vastaavaa suota 7 % ja lehtomaisista kangasta ja vastaavaa suota 0 %./31, s. 4./

13.2 Metsälain ympäristönormien noudattaminen ja metsäsuunnitelma

Pohjois-Pohjanmaan Metsäkeskuksen laatima Kiimingin kunnan metsäsuunnitelma on vuosille 2001-2010 /31, s. 4/. Metsäsuunnitelman laatimisen jälkeen kunta on ostanut lisää maata, joten suunnitelma ajantasaistuu. Suunnitelman toteuttamisesta käytännössä vastaa Metsänhoitoyhdistys. Tämä metsäsuunnitelma on metsälaeissa mainittu metsäsuunnitelma /32/. Metsäsuunnitelman tavoitteena on kestävä metsänhoito /32/. Kestävässä metsätaloudessa hakkuut eivät saa ylittää metsien kasvua tietyn jakson aikana, metsälain täytyy säilyä vakaana, metsien terveydestä on huolehdittava ja metsätaloutta harjoittaessa on otettava huomioon metsien suojele- ja monikäyttövaatimukset /33, s. 20 (s. 17)/.

Metsäsuunnitelman laatimisen yhteydessä 23.1.2001 on kartoitettu metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Arvokkaat elinympäristöt ovat tärkeitä metsäluonnon biologisen monimuotoisuuden säilymisen kannalta. Metsälaki asettaa vähimmäistason elinympäristöjen säilymiselle. Alueiden hoito- ja käyttötoimenpiteet tulee lain mukaan tehdä niin, että elinympäristöjen ominaispiirteet säilytetään. Kiimingin kunnan metsien arvokkaat elinympäristöt ja kuolleen puuston esiintymät on esitetty seuraavassa.

Metsälain mukaiset monimuotoisuuden kannalta tärkeät elinympäristöt:

- Lähteet, purot, norot ja pienet lammet, 1 kpl, 0,3 ha
- Rehevät korvet ja letot, 1 kpl, 0,3 ha

→ yhteensä 2 kpl, 07 ha

Muut arvokkaat elinympäristöt:

- Kalliot ja jyrkänteet: kalliot, kivikot, louhikot ja hietikot, 0,1 ha
- Vähäpuustoiset suot, 2,2 ha
- Letot, 1,3 ha
- Purot ja norot, 2,6 ha

→ yhteensä 6,2 ha

Kuolleen puuston esiintymät:

- Lahonneita maapuita, 2 kuviassa

- Tuore kuollut puu, 2 kuviossa

Metsäsuunnitelman laatimisen yhteydessä 23.1.2001 on kartoitettu uhanalaiset kasvit ja eläimet, mutta niitä ei ole löydetty yhtään kappaletta /31, s. 9/2/.

13.3 Metsäsertifiointi

Metsäsertifiointi on menettely, jossa puolueeton osapuoli antaa todistuksen siitä, että metsiä on hoidettu ja käytetty sovitulla tavalla eli standardin vaatimusten mukaisesti. Metsäsertifiointin tavoitteena on ohjata metsien hoitoa ja käyttöä taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväan suuntaan. Metsäsertifiointi on vapaaehtoista, mutta sen saaminen edellyttää tiettyjen kriteerin täyttämistä. /34, s. 96-97./

Suomessa on käytössä kaksi metsäsertifiointijärjestelmää. Suomen kansallinen metsäsertifiointi järjestelmä FFCS (Finnish Forest Certification System) on osa yleiseurooppalaista metsien sertifiointijärjestelmää PEFC:tä (Pan-European Forest Certification Scheme). Toinen järjestelmä on Hyvän metsänhoidon neuvoston luoma sertifikaatti FSC (Forest Stewardship Council). FFCS -järjestelmän kriteerien eli arvosteluperusteiden valmisteluihin osallistui 27 intressitahoa, joiden joukossa oli metsäorganisaatioita, metsänomistajien ja metsäteollisuuden etujärjestöjä sekä ympäristöjärjestöjä. /1, s. 107 – 108./

Kansallinen metsäsertifiointistandardi hyväksyttiin Suomessa vuonna 1997. Kansallisen metsäsertifiointistandardin hyväksymisen jälkeen siinä vaiheessa, kun intressitahot alkoivat suunnitella metsäsertifiointin soveltamista käytäntöön, ympäristöjärjestöt, kuten WWF ja Luonnonsuojeluliitto, eivät enää osallistuneet hankkeeseen. /35, s. 3./ Ympäristöjärjestöt alkoivat tukevat toista metsäsertifiointijärjestelmää FSC:tä (Forest Stewardship Council). /1/. FSC:n ympäristökriteerit varmistavat, että metsänhoidossa suojellaan biologista monimuotoisuutta, uhanalaisten ja harvinaisten eläin- ja kasvilajien elinympäristöjä, vesistöjä ja maaperää. WWF laatii hyvän metsänhoidon standardeja yhteistyönä metsänkäyttäjien kanssa. FSC –standardin ansiosta suomalaiset metsänomistajat voivat alkaa tuottaa ”luomupuuta”. FSC:llä on oma FSC –tuote-merkkinsä. /36./

Kiimingin kunta on Kiimingin metsänhoitoyhdistyksen jäsenenä mukana Pohjois-Pohjanmaan metsäkeskuksen alueen metsäsertifiointissa 3.11.2000 alkaen. Sertifiointijärjestelmänä on Suomen metsäsertifiointijärjestelmä, FFCS. Sertifiointi edellyttää, että metsiä hoidetaan hyvin ja luontoarvoja kunnioittaen. Sertifikaatti on voimassa toistaiseksi, kuitenkin enintään 30.11.2005. Kopio sertifiointitodistuksesta on liitteenä 20. Kunnan metsissä kasvaneista puista tehdyt tuotteet saavat PEFC –leiman.

Kunnan metsäasioista vastaavien kannattaa tutustua ympäristökriteereiltään tiukempaan FSC –järjestelmään. Sertifiointi on metsänomistajakohtainen, sitä ei siis tehdä ryhmäsertifiointina, kuten tämä nykyinen on tehty.

13.4 Osallistuva metsäsuunnittelu

Kunta tekee yhteistyötä metsänhoidossa seuraavien tahojen kanssa:

- Metsänhoitoyhdistys (käytännön metsänhoito)
- Metsurit (käytännön metsänhoito)
- Metsäkeskus (Metsäsuunnitelma ja metsäsertifiointi)
- Seurakunta (Pajaniemi)
- Asiantuntijat metsien luonnonsuojeluasioissa, mm. Esteri Ohenojan lausunto
- Yksityisesti kysely erilaisista kohteista
- Kaavoituksen yhteydessä käytetään erilaisten asiantuntijoiden apua, mm. biologien

13.5 Luonnonsuojelun kannalta tärkeät alueet

Kiimingissä sijaitsevat Natura 2000 –ohjelmaan kuuluvat alueet ovat Kiimingin keskustan pohjoispuolella sijaitseva lettoalue, Kiimingin kalkkialueella sijaitseva Haara, 15 hehtaarin suuruinen yksityinen luonnonsuojelualue sekä Kiiminkijoki. Kiimingin pohjoispuolella sijaitseva Lettoalue on myös valta-

kunnallisen soidensuojeluohjelman kohde. Haaran alue on lettojen, lehtojen, niittyjen, kalkkilohkareiden, korprien, luonnonmetsien ja jokivarren kokonaisuus. Haaraojan niitty on arvioitu valtakunnallisessa perinnemaisemainventoinnissa maakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi. /37, s. 16/

Kiimingin kunnan maaseutuasiamies Ensio Tirkkosen mukaan kunnan omistamista metsäalueista (pl. Kiiminkijoki) on vain pieni osa Natura-alueilla. Kiiminkijoen Koitelin koskialue on kunnan omistuksessa oleva Natura-alue. Kiiminkijoen suojelusta on kerrottu tarkemmin kappaleessa 12.4. Natura -suunnitelmat on kunnanhallituksen ja teknisen puolen vastuulla.

Tirkkosen mukaan luonnonsuojelualueet on huomioitu metsäsuunnitelmassa. Harvinaisia kasveja on kalkkikivialueella, ei kuitenkaan kunnan omistamalla metsämaalla. Luonnonmuistomerkkien olemassaolosta ei ole varmuutta, mutta ne otetaan huomioon jos niitä on. Ikimetsiä ei ole kunnan omistamilla metsäalueilla. Petolintujen pesiä ei tiedetä olevan kunnan mailla.

Lintujen pesimäaikaisten kesähakkuiden lopettamiseen ei ole tehty päätöstä. Vesakoiden raivaaminen esimerkiksi tehdään kesäaikaan.

Esterin Ohenojan asiantuntijalausunto:

Esteri Ohenoja esittää muutaman potentiaalisen alueen, missä voisi olla mahdollisesti tikankontteja tai muuta uhanalaista lajistoa. Nämä alueet on syytä tutkia tarkemmin ensi kasvukautena, sillä lokakuussa ei enää pystynyt kunnolliseen kartoitukseen. Nämä alueet on lueteltu kuvioittain ja merkitty karttoihin. Luettelo ja kartat ovat liitteenä 21.

Tässä vielä lisätietoja Ohenojan esittämistä paikoista, jossa on mahdollisesti uhanalaista lajistoa ja monimuotoisuuden kannalta merkittäviä paikkoja, jotka tulisi ottaa huomioon ja tutkia ensi kesänä 2006 tarkemmin:

- Juuvassa Näsiänojalla on yksi pieni alue, missä lokakuinen sienistö ilmaisi kalkkia. Alueella voi näiden indikaattorien perusteella olla myös uhanalaista sienistöä, ja tikankonttikan ei ole poissuljettu. Aluetta ei pidä hakata, sillä on oma arvonsa myös vanhana metsänä, jollaisia Kiimingissä ei enää ole kuin muutama pieni metsikkö siellä täällä.
- Haaraojan varressa on iäkkäämpiä metsiköitä, jotka pitäisi tutkia paremmin kuin mitä metsäsuunnitelmien yhteydessä on tehty, jos niissä olisi joitakin luontoarvoja jäljellä.
- Kiimingin kalkkiseudulla ja myös kunnan mailla on kalkkipitoisia siirtolohkareita. Paitsi että siirtolohkareet ovat sinänsä luonnonmuistomerkkejä, niillä elää oma sammal- ja jäkälälajistonsa, osa hyvin harvinaisia ja uhanalaisia lajeja. Metsänkäsittelyjen yhteydessä lohkaroiden ympärille on jätettävä varjostavaa puustoa.
- Kiimingin kirkonkylän tuntumassa olevat, tosin pienet ja osin käsitellyt alueet, ovat tutkimisen arvoisia, sillä ne ovat kalkkivaikutteisia ja lehtoisia, mm. Vaarinperkkauksen keskellä on pieni metsä- ja korpipyörylä, joka on kalkkialueella. Vaarinperkkaukselta on vanha koululaistieto tikankontista, mutta esiintymä on joko hävinnyt tai sitten se on tällä tutkimattomalla alueella. Alueen säilymisellä hakkuilta ja ojituksilta on etenkin myöhemmin positiivista merkitystä myös keitaana lisääntyvän asutuksen keskellä. Varsinkin taajamien lähellä olevien metsien liiallinen siistiminen on sekin uhka monimuotoisuudelle, kuten esimerkiksi Kiiminkijokivarsien parturoiminen pensaista vesirajaan asti. Erityisesti linnusto kaikkoo, ja myös kasvillisuus käy yksitoikkoiseksi ja varpujen ja ruohovartisten asemesta heinikko yleistyy.
- Jäälän Heikkisentien varressa on katajainen, osin ketomainen kangas, vaikka alue muuten on kovin karua. Ehkä siinä on kulttuuritausta vaikuttanut rehevöittävästi. Paikkaa pitäisi tutkia tarkemmin ensi kesänä 2006. Samoin tiestä kauempana oleva alue, jolla mainitaan olevan runsaasti lahoppua, kuulostaa Kiimingissä erikoiselta. Alue on punnittava kaavoituksen yhteydessä.

- Yleisesti ottaen kunnan maat ovat kovin käsiteltyjä, ja luonnon monimuotoisuus on alentunut vuosikymmeniksi. Kun seurakunnan ja yksityismaidenkaan kohdalla tilanne ei ole yhtään parempi, pitäisi nyt erityisesti miettiä kokonaisvaltaisesti ja alueellisesti, miten Kiimingin luonnon heikentynyttä monimuotoisuutta voitaisiin pitää yllä pitkäjänteisellä työllä. Uhanalaiset lajit ovat yksi kriteeri, ja jos niistä ei ole tietoja kunnan metsistä, se johtuu riittävän tutkimuksen puutteesta.

13.6 Muut ympäristöselvitykset/-raportit

Kiimingin kunta on teettänyt kaksi luontoselvitystä:

- Kiimingin eläimistö. Lampila, Petri. Oulu, 2002.
- Kiimingin luonto. Tolonen, Sanna. Oulu, 2000.

13.7 Taajamametsien hoito

Kunnan omistuksessa on muutama sata hehtaaria taajametsää. Kunnan ilmoitustaululla on nähtävillä taajamametsien hoito-ohje ja kaava-alueiden metsänhoitosuunnitelma. Taajamametsien hoidosta ei ole tullut valituksia. Puistometsien hoito rahoitetaan metsienmyyntituloilla, siitä ei tehdä talousarviota.

13.9 Metsänhoidon ympäristöohjelma

Päämäärä: Ympäristönäkökohtien huomioiminen tiukemmin kuin metsälaki vaatii

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Metsäsertifioinnista huolehtiminen	Huolehditaan, että metsäsertifikaatti uusitaan (voimassaoloaika 30.11.2005 asti)	v. 2005-2006	Maaseutuasiamies Ensio Tirkkonen
	Vaihtoehtoisesti tutustutaan ympäristökriteereiltään tiukempaan metsäsertifiointijärjestelmään, FSC – Hyvän metsänhoidon järjestelmään, joka on omistajakohtainen (ei ryhmä).	v. 2006	Ensio Tirkkonen
Vapaaehtoinen metsäalueiden suojeleminen	Esteri Ohenojan esittämien paikkojen tarkempi tutkiminen mahdolliset uhanlaisten lajien esiintymien löytymisen takia (liite 19)	Kevät ja kesä 2006	Ensio Tirkkonen ja Esteri Ohenoja
	Päätös kesähakkuiden lopettamisesta	v. 2006	Ensio Tirkkonen ja kunnanhallitus
	Päätös petolintujen pesien suojelesta, mikäli niitä löytyy	v. 2006	Ensio Tirkkonen ja kunnanhallitus

14 LIIKENNE

14.1 Liikenneselvitys

Työmatka/virkamatkaliikennettä, koti-työpaikka –välistä liikennettä sekä koulutusmatkaliikennettä on selvitetty työntekijöiden haastatteluissa ja kyselyissä. Liikennettä koskevat kysymykset olivat osa kunnan sisäistä ympäristökatselmusta. Lämpötolppien riittävyttä ja työmatkapyöräilijöiden huomioimista selvitetiin kiinteistökatselmusten yhteydessä.

14.2 Kunnan omistamat ajoneuvot

Kunnan ajoneuvoasioista haastateltiin kunnossapitomestari Hannu Kuuselaa ja puistopuutarhuri Anneli Tirkkosta. Kunnan käytössä olevat työkoneet ovat kuorma-auto, vesilaitoksen auto, traktori, pientraktori, trukki ja pakettiautoja. Honkimaalla on halli kuorma-autolle ja kahdelle pakettiautolle. Kunnalla on käytössä yhteensä noin kymmenen ajoneuvoa, joista kaksi on leasing-sopimuksella. Ajoneuvojen huollot tehdään merkkihuolloissa. Teknisten palvelujen käytössä on kaksi päättäajattavaa ruo-

honleikkuria. Leikkurit huollatetaan Oulussa. Viheralueiden käytössä on lava-auto kahtena päivänä viikossa. Autoa käytetään kukkien hoitomatkoilla, kuljetuksiin, työkalujen siirtämiseen.

Ajoneuvohankintoja tehtäessä ei ole käytettävissä hankintaohjeita, joissa olisi ympäristönäkökohta huomioitu. Hankintoja tehtäessä ympäristönäkökohtiin kiinnitetään jonkin verran huomiota. Esimerkiksi polttoaineen kulutukseen kiinnitetään huomiota, mutta esimerkiksi pakokaasujen puhdistustekniikkaan tai alhaisiin päästöihin ei ole kiinnitetty huomiota. Muita hankintakriteereitä ovat luotettavuus, arvonsapitävyys, huollettavuus, mukavuus ja tarkoituksenmukaisuus. Esimerkiksi ajoneuvon tai työkoneen oikeaan kokoluokkaan ja moottoritehoon ajoneuvon käyttöön nähden kiinnitetään erityisesti huomiota.

Polttoaineen kulutuksen seuranta on suoritettu teknisissä palveluissa taloudellisesta näkökulmasta. Vuosittainen kertymä (laskut) jaetaan kaikkien ajoneuvojen kesken (laskujen käsittelymuoto). Polttoaineena käytetään itse sekoitettava bensiiniä. Käytetyt öljyt ovat Teboil pienkoneöljy ja Teboil 2 T Self Onk moottoriöljy. Polttoaineina käytetään sitä polttoainetta, mitä lähimpää saa eli paikallisen huoltoaseman tuotteita. Markkinoiden puhtaampia polttoaineita ja öljyjä ei käytetä, koska päästöjen takia ei ole tarkoituksenmukaista lähteä kaupungista asti niitä hakemaan.

Viherpalvelut ei ole laskenut polttoaineiden kulutusta. Työkoneista viherpalveluilla on käytössään kaksi työnnettävä ruohonleikkuria, kaksi polttomoottorilla varustettua trimmeriä, lehtipuhallin ja Mantis –möyhijä. Trimmerissä käytetään 2-tahti bensiiniä. Möyhijälle tilataan omat öljyt toimittajalta ja polttoaine haetaan läheiseltä huoltoasemalta.

Kiimingin seurakunnan hautausmaiden ympäristöselvityksen opinnäytetyönä tehnyt ympäristösuunnittelun opiskelija Aino Leiviskä selvitti markkinoilta löytyviä ympäristön kannalta puhtaampia polttoaineita ja öljyjä. Markkinoilla on saatavilla erityisesti pienmoottoreihin kehiteltyä, puhtaampaa bensiiniä. Futura Green pienmoottoribensiiniä myydään Neste-asemilla. Futura Green on rikitön bensiini, jonka koostumus on puhtaampaa sekä ihmiselle, ja myös ympäristöystävällisempää kuin tavallinen bensiini. Se ei sisällä hiilivetyjä eikä lyijy-yhdisteitä. Tankatessa se höyrystyy vähemmän kuin tavallinen bensiini ja sen pakokaasut ovat puhtaampia kuin ”normaalibensiini” johtuen sen koostumuksesta ja täydellisestä palamisesta. Futura Green on myös moottorille ystävällistä. /38./ Neste on kehittänyt täyssynteettisen kaksitahtimoottoriöljyn, neste 2-T Superbion. Se on biologisesti hajoava ja savuttaa vähemmän normaaleihin öljyihin verrattuna. Tuote sopii tuore- ja seosvoiteluun. /39./

Ongelmajätteet, kuten jäteöljyt ja akut otetaan talteen huoltojen yhteydessä.

14.3. Työpisteiden väliset matkat, muut virkamatkat/työmatkat, koulutusmatkat

Seuraavissa taulukoissa on esitetty otos kunnan henkilöstön työ- ja virkamatkaliikkumisesta sekä koulutusmatkoista. Asiaa on selvitetty sekä kyselyin että haastatteluilla.

Virkamatkat

Toimiala	Työstä ei aiheudu matkoja	Polkupyörä, kävellen	Julkiset kulkuneuvot tai kimppakyydit	Auto	Perustelut
Päivähoidon henkilökunta				X	Auto välttämätön, koska sieltäpäin, missä vastaaja asuu ei kulje julkista kulkuneuvoa töihin.
				X	Käyntejä palaverissa hoitajien luona
		X			
	4 kpl				Ei tarvitse työssä autoa, työ tehdään kotona (perhepäivähoitopaikka)

	2 kpl				Ei virkamatkoja
Opettajat ja kouluhenkilökunnat		X			- Virkamatkan pituus useimmiten 200 m -20-40 matkaa vuodessa
				X	- Lukiolta yläasteelle ja takaisin - Viikossa edestakaisia matkoja 2 kpl, kuukaudessa 8 kpl ja vuodessa 80
		X			
		X			
Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut				X	Vastaaja käyttää omaa autoa päivittäin työtehtävien hoitoon koko Kiimingin kunnan alueella.
				X	Lähes joka päivä vastaaja käyttää työssään henkilöautoa.
Honkimaan varikko				X	- Omalla autolla paljon lyhytjän-teistä ajoa, paljon startteja yms.
				X	- Omalla henkilöautolla päivittäin useita kertoja Honkimaan ja työkohteen välillä - Kymmeniä kilometrejä
				X	Useita työajaja
				X	Työkohteiden välistä liikkumista autolla sekä tavaroiden kuljetusta useita kertoja päivässä
Kirjasto				X	- Muutaman kerran kuukaudessa Kiimingin pääkirjastossa työskentelyä (Jäälän kirjastosta)
Hallinto				X	- Virkamatkoja harvoin, kerran kaksi kuussa. - Iltakokouksia - Julkiset kulkuneuvot eivät sovi työn luonteen vuoksi
			X	X	- Henkilöauto alle 50 km:n matkoilla, kimpakyyti jos mahdollista. - Muuten linja-auto tai juna pittemillä matkoilla

Toimiala	Työstä ei aiheudu matkoja	Polkupyörä, kävellen	Julkiset kulkuneuvot tai kimpakyydit	Auto	Perustelut
Nuorten työpaja Karttuuni			X	X	- Pari kertaa kuussa - Omalla autolla yleensä, useimmiten kyytiläisiä mukana.
				X	- Jatkuvasti autolla ajamista (reilu 100 km/päivä)
		X	X		- Kaupassa käydään kävellen 3-4 krt/vko, raitista ilmaa, ei saasteita. - Autolla, joka on täynnä porukkaa käydään liikunnassa, eikä useilla autoilla (1 krt/vko) - Yhteiskyydit aina, kun se on mahdollista.

					Kehitys: Työsuhdepolkupyörän hankkiminen Karttuunin työpajalle, jolla pääsisi mm. kunnantalolle monistamaan ilman autoa.
Laitoshuoltajat				X	Pyykki kuljetetaan pesulaan Ouluun autolla joka toinen viikko.
Vanhustyö		X		X	- Tavallisin työmatkakohde Kunnanvirasto, n. 1 km, pyörällä tai kävelen - Oma auto jos matka on muutamia kilometrejä. Säästyy aikaa. - Virkamatkoja 5-7 kpl vuodessa
				X	- Tavallisimmat työmatkakohteet tai työpisteiden väliset matkat: Jaarankartanosta → Terveyskeskukseen, Kolamäelle, Jääliin, asiakkaiden kodeihin eri puolille Kiiminkiä ja Jääliä - Matkoja n. 1-2 kertaa viikossa, useampi käynti päivässä

Koulutusmatkat

Toimiala	Koulutusten määrä kpl / vuosi	Käytetty kulkuneuvo
Päivähoito	-	- Polkupyörä tai kimppakyyti
Kirjastot	n. 6 kertaa vuodessa.	- Bussilla tai henkilöautolla
		- Yleensä matkustetaan kimppakyydeillä, jos monta ihmistä lähdössä esim. koulutuksiin, virkistäytymään ym. tai sitten bussilla, koska monellakaan henkilökunnasta ei ole autoa käytössä.
Vanhustyö	3-5 koulutusta vuodessa	Pitkillä matkoilla lentokone, lyhyillä oma auto, jos ei mennä kävelen
	n. 4 koulutusta vuodessa	Oma auto tai linja-auto
	5 koulutusta vuodessa	Auto
	2-3 koulutusta vuodessa	Oma auto

14.4 Työmatkat (koti-työpaikka-koti)

Seuraavassa taulukossa on esitetty otos kunnan henkilöstön työmatkaliikumisesta kodin ja työpaikan välillä. Asiaa on selvitetty sekä kyselyin että haastatteluilla.

Toimiala	Polkupyörä, kävelen	Julkiset kulkuneuvot	Auto	Perustelut ja lisätiedot
Päivähoidon henkilökunta			X	Auto välttämätön, koska sieltäpäin, missä vastaaja asuu ei kulje julkista kulkuneuvoa töihin.
			X	Auto välttämätön joka päivä
			3 kpl	Työmatkan pituus 10-20 km
	X			Työmatkan pituus 2 km
			X	
	X			X

			X	Vastaaja asuu syrjäkylällä, josta matkaa 30 km työpisteeseen, osa valotonta ja ei pyöreteitä.
			X	
X			X	- Pitkän työmatkan takia kulkee omalla autolla töihin. - Kesällä pyöräili muutaman kerran
			X	Auto muuten vain
			X	Päivittäin
			X	5 kertaa viikossa
X				Pääasiassa pyöräilee, työmatkan pituus 13 km yhteen suuntaan
X				Kulkee työmatkat kävelen, asuu lähellä
X				Päivittäin
				4 kpl, Ei työmatkoja, työ tehdään kotona (perhepäivähoitopaikka)
X			X	- Suurin osa kulkee omalla autolla päivittäin Kesällä autoilu vähenee.
X	X		X	Yhden päivähoitopaikan henkilökunta liikkuu työmatkansa joko autolla, linja-autolla, kävelen tai polkupyörällä.
			Suurin osa	Yhden päivähoitopaikan henkilökunnasta suurin osa kulkee autolla
			X	Lapset tuodaan päiväkoteihin vanhempien kyydeissä autolla tai pyörillä. Päiväkodit sijaitsevat usein vanhempien työmatkojen varrella.
Opettajat ja koulujen henkilökunta	Muutama kpl			Osa opettajista kulkee mahdollisuuksien mukaan työmatkan pyöräillen syksyisin ja keväisin.
		X	X	- Työmatkan pituus yhteen suuntaan 9 km - Linja-autokyyti materiaalien ja välillä aika- taulujen suhteen vaivalloista
	X		X	- Työmatkan pituus yhteen suuntaan 20 km - Keväällä polkupyöräilee - Vastaaja ei ehdi ilman autoa lukiolta yläasteelle tai yläasteelta lukiolle, jos tunnit loppuvat ja alkavat peräkkäin.
Toimiala	Polkupyörä, kävelen	Julkiset kulkuneuvot	Auto	Perustelut ja lisätiedot
Keittiöt ja ruokapalvelut			X	- Työmatka: Kiimingin kirkonkylä – Jääli - Joka päivä
	3 kpl			- Päivittäin
	X		X	- Talvella henkilöautolla ja kesällä pyörällä
	2 kpl		3 kpl	
Kirjastot	X			- Työmatkat kävelen
			X	Työmatka Oulu (Kuivasjärvi)- Jääli 15 km
			X	
	X		X	
	X			Asuu n. 1 km:n päässä työpaikasta
Laitoshuoltajat	X			
	X			- Työmatkan pituus 4 km yhteen suuntaan
Nuorten työpaja Karttuuni	1 kpl		3 kpl	

Nuorten metalli- ja puutyöpaja	3-4 kpl		X	
Vanhustyö	X		X	- Työmatkan pituus 1 km yhteen suuntaan - Autoa käytetään, jos työssä tarvitsee autoa työmatkoihin, jotka ovat pituudeltaan muutamia kilometrejä. Säästyy aikaa
		X	X	- Oma auto pääasiassa, satunnaisesti linja-auto - Työmatkan pituus 25 km yhteen suuntaan - Oma auto välttämätön, koska kotikäyntejä ja ryhmiä on paljon muuallakin kuin Jaarankartanossa. Ajan säästämiseksi liikuttava omalla autolla.
	X			- Työmatkan pituus 5 km yhteen suuntaan
	X			- Työmatkan pituus 150 m yhteen suuntaan
Hallinto			X	- Autolla töihin ja ruokatunnilla - Matka on ”pitkä” ja julkiset kulkuneuvot eivät sovi työn luonteen vuoksi
Sosiaali- ja terveystoimisto	3-4 kpl			

14.5 Retki- ja leirikuljetukset

Päivähoidon retkille mennään tilauslinja-autolla tai yleisillä kulkuneuvoilla. Tilauslinja-autot ovat täynnä, koska retket on yhteisiä päivähoitoalueen muiden päiväkotien ja ryhmäperhepäivähoitopaikkojen kanssa.

Hoitolasten kanssa liikutaan lähiympäristössä kävellen ja isompien hoitolasten kanssa pyöräillen. Esimerkiksi Käpykolon päiväkodista on kävelty kirkolle ja Vekara-ahon päiväkodista kävellään kirjastolle ja luistelemaan. Pikku-Vekaran päiväkodista käydään kirkossa bussilla.

Vapaa-aikapalveluiden järjestämille retkille järjestetään yhteiskuljetukset, jotka lähtevät joko kirkonkylältä kunnanviraston edestä tai Jäälissä Jäälhallin tai ostoskeskuksen pihasta.

Kehitysvammahuollossa retkille liikutaan pääasiassa isoilla takseilla ja henkilöautolla. Yhteisille ympäristökuntien retkille mennään linja-autolla.

14.6 Muut kuljetukset

Kunnan toiminnat vaativat erilaisten kuljetuspalveluja ja kunnan sisäisiä kuljetuksia: ruokakuljetukset, jätehuoltokuljetukset, pesulakuljetukset, postikuljetukset, vuokratapalveluiden kuljetukset (kangasrulla-järjestelmät, vaihtomatot) ja muiden hankintojen kuljetukset.

14.7 Pyöräilyn ja julkisten kulkuneuvojen käytön suosiminen työmatkaliikumisessa

Kaavoituksella voi vaikuttaa pyöräilyn ja julkisen liikunnan edistämiseen. Asiasta haastateltiin kaavoitusarkkitehti Hilkka Lempiäistä. Pyörätieverkostoa laajennetaan sitä mukaa kun kaavoitetaan. Kaavoituksella voi vaikuttaa myös bussireitteihin, jotka suunnitellaan yhteistyössä liikenneinsinöörin kanssa. Bussireittien on tarkoitus koota mahdollisimman paljon matkustajia keskeisten reittien varrelta. Tarkoitus olisi, että riittävästi erilaisia reittejä olisi tarjolla. Kunnalla on mahdollisuus vaikuttaa aikatauluihin, kun suunnitellaan bussien reittejä ja koulujen alkamisaikoja. Kolamäen alueen perhepäivähoitajien mukaan Alakylässä bussi kulkee harvoin (nro. 27). Toinen bussilinja (nro. 21) on lopettanut Kolamäen alueella, ja se kulkee nykyään pitkin Terveystietä. Linja-autopysäkkejä pitää pitää kunnossa.

Ympäristökyselyssä yhden vastaajan mukaan kehitettävänä asiana kunnassa olisi pyöräteiden kunto talvella.

Kunta tukee kuntalaisten julkisten kulkuneuvojen käyttöä bussikorttien hinnoissa. Kunnan henkilöstön käytössä ei ole virkamatkaliikkumiseen tarkoitettua bussikorttia, esim. työpisteiden välisten matkojen suorittamiseen.

Työmatkapyöräilijöiden huomioimiseen kuuluu pyöräpaikkojen, mielellään katettujen pyöräpaikkojen järjestäminen ja asialliset suihku- ja vaatteidenvaihtotilat työpisteessä. Näihin asioihin kiinnitettiin huomiota kiinteistökatselmuksissa, ja tulokset näkyvät seuraavassa taulukossa.

Kiinteistö	Pyöräpaikka	Suihku- ja sosiaalityilat	Muut huomiot
Alakylän koulu	Pyöräparkkia ei ole	- Kellarissa henkilökunnan sosiaalityilat, suihkutilat ja sauna - Opettajien pukuhuoneessa 1 suihku - Oppilaille 3 suihkua	Kehitys: parkkipaikka pyöräparkiksi lasten pyörille, liikenneturvallisuus; → esitetty 100 pyörän pyöräparkkia
Hannuksen koulu	Pyörätelineet, ei katosta	- yläkerrassa suihkutila ja pukuhuoneet henkilökunnalle, miesten ja naisten, lukolliset kaapit, Yläkerrassa hyvät tilat, kaapit - yläluokan vieressä oppilaiden suihku M/N, opettajat ei käytä, yläluokkaa käytetään liikuntasalina - lasten pukuhuone ja suihku varastotilana - sisäliikuntatunnit pidetään ylikylän koululla	
Hannuksen ryhmäperhepäiväkoti		Ei mitään pukuhuoneita, ei ole suihkua. Sosiaalityilat on päiväkodin aulassa/eteisessä.	
Honkimaan varikko		- Honkimaalla on yksi suihku, mikä on työnohtajan mukaan riittävä - Sosiaalitylojen tilat on kunnossa	- Kyselyssä Honkimaalle toivottiin saunaa (ulkotöitä)
Huttukylän koulu	- Ei ole pyörätelineitä eikä katosta - Varsinaista pyöräpaikkaakaan ei ole vaan oppilaat jättävät pyöränsä tien varteen pellon päähän	- Suihku on salin yhteydessä - Suihku on yhteinen sekä oppilaille että opettajille - Erillisiä henkilökunnan suihkutiloja ei ole	
Jäälin kirjasto	Pyöräteline	2 pukukaappia, suihkutila varastona	

Kiinteistö	Pyöräpaikka	Suihku- ja sosiaalityilat	Muut huomiot
Jäälin koulu	- Pyörätelineet on, ei katosta - Oppilailla pyöräpaikat parkkipaikan vieressä - Henkilökunnan pyöräparkki sisäänkäynnin luona	- Suihku liikuntasalin vieressä - Oppilaiden suihkutilat uusittu - Ei ole lukittavaa pukukoppia / vaatteidenvaihtotilaa - Pikkukoppeja on miehille tarpeeksi, naisille ei tarpeeksi	Jos opettajienhuonetta aletaan muuttamaan, huomioitaisiin, että henkilökunnalle järjestetään omat pukuhuoneet ja suihkut
Jäälin terveysasema	- Terveysaseman käytössä virkapyörä kotikäyntejä varten - Pyöriä pidetään katoksen alla ikkunan edessä, mutta katos ei suojaa huonolta säältä, pyörä ei pysy kuivana ja lukko jäätyy	- Sosiaalityilat saisivat olla isommat - Suihkukaappia käytetään työmatkapyöräilijöiden vaatteiden kuivatukseen	

	- Ei ole omaa pyörätelinettä, pidetään räystään alla → ei pysy kuivana, lukko jäätyy		
Kanervan päiväkot	- Pyörätelineet on, eivät ole katoksen alla	- 1 suihku vessassa → varastona (varastotilan puute) → raivataan tarvittaessa	
Kiiminkijoen koulu		- Sosiaalitilat naisille - Opettajille ei ole suihkua - Pukuhuoneet voimistelusalin vieressä, liian pienet tilat - Keittiöhenkilökunnan käytössä on yksi pieni pukuhuone, joka on yhteinen sekä miehille että naisille - Keittiöhenkilökunnan suihkukoppi on varastotilana - Taukuhuonetta/lepohuonetta ei olleenkaan, johon pääsisi hetkeksi työn melusta pois → puutteet huomioidaan keittiön remontin yhteydessä	
Kissankulman ryhmäperhepäiväkot	- Pyörät pidetään tallissa - Ei pyörätelinettä	- Ei suihkua ollenkaan - Pukuhuoneet entisessä saunassa, saunaa ei ole enää	
Kolamäen ryhmäperhepäiväkot	- Ei ole pyörätelinettä - Katokseen ei mahdu pyöriä	Henkilökunnalle ei ole suihkua eikä omia pukukaappeja	
Kunnanvirasto	Katoksen alla on riittävästi pyöräpaikkoja	- Naisille suihkutilat - Miesten suihkutila on pieni ja sijaitsee alakerran kokoustilojen vieressä, ei käytännöllinen paikka kokouksista johtuen, ollut satunnaisesti miestyöntekijöiden käytössä	
Käpykolon päiväkot	Ei pyörätelinettä, pyöriä pidetään oven vieressä	- Suihkumahdollisuus, yksi suihku - Toisella puolella ei ole suihkua - Toimistotilaa käytetään myös henkilökunnan pukutilana	

Kiinteistö	Pyöräpaikka	Suihku- ja sosiaalitilat	Muut huomiot
Laivakankaan päiväkot	- Kaksi pyörätelinettä, toinen henkilökunnan käyttöön ja toinen vieraille. - Pyörätelineet eivät ole katoksen alla. - Lukollinen pyörävarasto on muutettu jätekatokseksi.	- Vaatteidenvaihto- ja suihkutiloja on tarpeeksi.	
Lukio		Ruoka- ja puhtauspalveluiden henkilökunnalle on suihku, mutta toivottua suihkukaappia ei saatu, suihkun jälkeen kasuu koko lattia, kuulemma suihkukaapin laittaminen ko. tilaan olisi ollut hankalaa. Suihku on tällä hetkellä vähällä käytöllä mm. tästä syystä.	
Muksumäen päiväkot		Ei ole pukuhuoneita, eikä suihkua, tulossa syksyn (2005) aikana remontin yh-	

		teydessä	
Nassikan päivä-koti	- Ei telinettä eikä paikkaa katoksen alla - Pyörät on pitkin seinänvierustoja - Jos telinettä hankitaan, pitää huomioida, että irtaimistoja varastetaan ja siirrellään Jäälän ostarissa, esim. harjaralli oli heitetty aidan taakse ja se oli jäänyt lumen alle ja löytyi vasta lumien sulettua → Pyörätelinekin pitäisi ”niitata” maahan kiinni	- Suihkumahdollisuus, yksi suihku	
Nuorten metalli- ja puutyöpaja	Ulkona teline, ei katosta	Suihkuja on tarpeeksi	
Nuorten työpaja Karttuuni	Yhteinen pyöräteline Muksumäen päiväkodin kanssa, ei katoksen alla	- Ei ole suihkuja, mutta henkilöistö kokee että ei ole tarvetakaan - Ylhäällä 12 pukukaappia, riittävästi ja suojaverho vaatteidenvaihtotilassa - wc:tä käytetään myös pukutilana - Alakerran työntekijöillä ei ole lukollisia kaappeja alas toivotaan lukollisia kaappeja	Lukollisia kaappeja toivotaan alakerran henkilökunnalle 11 kpl (9 kpl nuorille ja 2 ohjajalle)
Palvelukeskus Jaarankartano	Pyörätelineitä on 3kpl ja ne ovat seinien edustoilla	- Alakerran sosiaali-tiloissa kaksi suihkuja	
Pikku-Tuokkosen päiväkot	- Pikku-Tuokkosen puolella pyöräteline, ei katoksen alla - Huvikummun puolella sama tilanne: pyöräteline, ei katosta	Sekä miesten että naisten puolella on suihku	
Pikku-Vekaran päiväkot	- Ei ole pyörätelinettä ja katokseen ei mahdu	- Henkilökunnalle ei ole suihkuja. - Lapsille on suihkutilat	

Kiinteistö	Pyöräpaikka	Suihku- ja sosiaali-tilat	Muut huomiot
Pääkirjasto	- Pyörätelineet, ei katosta - Varastamisuhan takia henkilökunnan polkupyörä tuodaan yöksi eteiseen	- Suihku on, mutta suihkun käytölle ei ole tarvetta → käytetään varastotilana - Tarvittaisiin lukolliset pukukaapit	
Sosiaali- ja terveystoimisto	- Ei pyörätelinettä, pyörät on järjestyksessä tästä huolimatta - Pyörien pitopaikka ei ole katoksen alla, joskus hankalaa, kun on märkä satula, mutta ei ongelma, pyyhittää käsipyyhepaperilla	- Suunnitteluvaiheessa henkilökunnalta kysyttiin, halutaanko suihkuja, ja suihkuja ei haluttu mm. siitä syystä, että suihku olisi vienyt liian ison tilan - Henkilökunnalla on mahdollisuus käyttää kunnanviraston suihkutiloja	
Terveyskeskus	Pyöräteline kuudelle pyörälle pääsisääntäytymisen katoksessa säältä suojassa.	- Suihkutiloja on tarpeeksi - Sosiaali-tiloihin ja taukotiloihin oltiin tyytyväisiä	
Tirinkylän koulu	- Ei pyöräkatosta - Ei riittävästi pyörätelineitä (oppilaat jaopettajat)	- Opettajille on suihkut - Oppilaille suihkumahdollisuus joko tytöille tai pojille → ei sisäliikuntaa Tirinkylän koulun tiloissa	

Tuokkosen päi- väkoti	- Pyöräteline 12:lle pyörälle varaston vieressä, aidattu alue - Pyöräpaikkoja riittävästi (1 pyörä parkissa) - Ei katosta	- 2 suihkua - Toinen suihku ”näköpaikalla” → käytetään varastotilana, ei ole kukaan käyttänyt	
Vapaa- aikatoimisto	Pyöräpaikkoja 6 kpl, pyöräteline sijaitsee osaksi katoksen alla, ulko-ovesta oikealla	Suihku löytyy, hyvät tilat pukuhuoneessa.	
Vekara-ahon päiväkoti	- Pyöräteline neljälle pyörälle katoksen alla, oven luona henkilökunnalle - Keittiön luona pidetään myös pyöriä - Henkilökunnan mukaan ei tarvita lisää telineitä	- Vaatteidenvaihto- ja suihkutiloja on tarpeeksi - Miehillä on erikseen sosiaalitilat - Vaatteidenvaihto- ja suihkutiloihin ollaan tyytyväisiä, ”hyvät tilat”	
Ylikylän koulu	Pyörätelineet, ei katosta	- 2 suihkua - Pukukaappeja riittävästi	
Yläaste		- Opettajien pukuhuoneessa ei ole suihkua - Liikuntasalin vieressä on suihku - Liikunnanopettajille on oma suihku, jota voi käyttää muutenkin opettajat	

14.8 Lämpöpaikat

Lämpöpaikkojen käyttäminen ja moottorin esilämmitys on mukavuuden lisäksi ilmansuojelun kannalta tärkeää. Riittävä lämmitys aika ulkolämpötilan ollessa +5°C- -5°C on puoli tuntia. Kovilla pakkasilla (-10°C-20°C) riittää kaksi tuntia. Lämmitin kannattaa varustaa ajastimella, joka kytkee sen päälle sopivasti ennen liikkeellelähtöä.

Esilämmityksen etuna on myös pakokaasupäästöjen väheneminen. Katalysaattori toimii kunnolla vasta moottorin lämmittyä, joten se ei auta kylmäkäynnistyksessä. Tutkimusten mukaan kylmänä käynnistetty katalysaattori aiheuttaa ensimmäisen ajokilometrin aikana pakokaasupäästöjä yhtä paljon kuin lämmin moottori koko matkalla Helsingistä Ouluun. Lyhyet matkat pilaavat hengittämäämme ilmaa suhteessa eniten. Esimerkiksi 6 km matkalla lähes kaikki (90%) kylmäkäynnistyksestä syntyneet päästöt jäävät kotipihalle.

Lämmitetty moottori myös kuluu vähemmän. Jos moottori käynnistetään kylmänä -15°C, se vastaa noin 500-600 km ajon kuluttavaa vaikutusta.

Jos auto käynnistetään talvella 3-4 kertaa päivässä, lämmin moottori kuluttaa talven aikana jopa 80 litraa vähemmän polttoainetta kuin jatkuvasti kylmäkäynnistetty moottori. Polttoaineen kulutus vähenee lämpimässä moottorissa 0,1-0,3 l käynnistystä kohden ja ensimmäisten 5-10 kilometrin aikana pakokaasupäästöt ovat hyvin pienet kylmäkäynnistettyyn verrattuna. /40./

Seuraavaan taulukkoon on koottu kunnan kiinteistöjen lämpöpaikkojen riittävyys ja ajastinten käyttö.

Kiinteistö	Lämpöpaikkojen riittävyys	Lämpöpaikkojen ajastus
Alakylän koulu	Lämpötolpat on maksimikäytössä (12 lämpöpaikkaa)	
Hannuksen koulu	Viime vuonna lämpöpaikkoja puuttui, tänä vuonna tarpeeksi (8 lämpöpaikkaa)	- Kahdessa lämpöpaikassa on ajastin. - Haastateltu opettaja ei koe hänen lämpöpaikkansa ajastimen puuttumista omassa ongelmaksi vaan hän käy koulupäivän viimeisellä välitunnilla laittamassa auton lämmi-

		tykseen.
Hannuksen ryhmäperhepäiväkoti	Lämpöpaikkoja riittävästi	-
Honkimaan varikko	Lämpöpaikkoja riittävästi on tarpeeksi;	Lämpötolpissa on automaattinen termostaattiohjaus ulkoilman lämpötilan/pakkastilanteen mukaan → virtaa tulee vain pakkaselle (yli -5 pakkasasteen) → energiataloudellinen
Huttukylän koulu	Lämpöpaikkoja ei ole tarpeeksi, kahdelle paikalle on jouduttu vetämään lisäroikka	Ei ole
Jäälin kirjasto	Jäälin kirjaston käytössä ei ole yhtään lämpöpaikkaa (alueella kunnan yksiköiden käytössä yhteensä 14 paikkaa) → tarvitaan enemmän	-
Jäälin koulu	Lämpöpaikkoja ei ole tarpeeksi, riittävyys ongelmana talvella 2005-2006	Lämpöpaikat varustettu ajastimilla, jotka pystyy itse säätämään, koettu käteväksi
Jäälin terveysasema	Lämpöpaikkoja on tarpeeksi	Ajastimet on
Kanervan päiväkoti	Lämpöpaikkoja ei ole tarpeeksi	
Kiiminkijoen koulu	Lämpöpaikat riittää juuri ja juuri	
Kissankulman ryhmäperhepäiväkoti	Ei lämpöpaikkoja ollenkaan	-
Kunnanvirasto	- Ei ole tarpeeksi lämpöpaikkoja autoille. - Toivottiin myös, että auton saisi sellaiseen parkkiin, että työpisteestä olisi siihen näköyhteys.	Ei ajastimia
Käpykolon päiväkoti	Lämpöpaikkoja riittävästi	
Laivakankaan päiväkoti	Lämpötolppia on tarpeeksi, aluksi oli liian vähän, mutta niitä on saatu lisää.	
Kiinteistö	Lämpöpaikkojen riittävyys	Lämpöpaikkojen ajastus
Lukio	Lämpöpaikkoja riittävästi	Syksyllä 2004 asennettiin ajastimet lämpötolppiin
Muksumäen päiväkoti	Lämpöpaikkoja riittävästi	-
Nassikan päiväkoti	Lämpöpaikkoja riittävästi, saatiin lisää, kunnan lista kiertää, johon merkitään lämpöpaikan tarve	
Nuorten metalli- ja puutyöpaja	Lämpötolppia ei ole tarpeeksi, vaan niitä on jouduttu haaroittamaan, jotta kaikki saivat paikan	Ei ajastimia
Nuorten työpaja Karttuuni	- Ei yhtään lämpöpaikkaa. Seinässä on yksi lämpötolppa, mutta sen käyttö vaatii jatkojohdon. Henkilökunta ei tiedä kenelle pihan lämpöpaikat kuuluvat? Muksumäen päiväkodille? - Kyselyssä toivottiin henkilökunnalle lämpöpaikkoja	
Palvelukeskus Jaarankartano	Lämpöpaikkoja on 23:lle autolle. Määrä on tällä hetkellä riittävä, koska kotipalvelu muutti pois ja osa työntekijöistä on vuorotöissä.	
Pikku-Tuokkosen päiväkoti	- Lämpötolppien riittävyttä ei vielä selvitetty, arvio: niukasti, määrä hiukan alimitoitettu	

Pikku-Vekaran päiväkot	- Haastattelun mukaan lämpöpaikat riittivät juuri ja juuri - Kyselyssä toivottiin lämpöpaikkoja kaikille autoille. - Ongelmana parkkitilan puute → turhaa käynnistämistä, kun autoja vekslataan edestakaisin	
Pääkirjasto	Ei ole tarpeeksi lämpöpaikkoja, lämpöpaikoista joutuu ”kilpailemaan” asiakkaiden ja lukiolaisten kanssa, mikä koetaan ikävänä asiana → Kehitys: varattu-kylltien hankkiminen tietyille lämpöpaikoille, kuten on tehty terveyskeskuksessa-kin	- Ajastimet on säädetty tietyille ajalle: päivällä klo: 13.00-16.00, illalla 17.00-20.00 - Kiinteistöhoitajan vastuulla - Automaattinen
Sosiaali- ja terveystoimisto	Kaikille halukkaille on lämpöpaikat	Ei ajastimia vanhoissa tolmissa → selvitettävä onko uusissa lämpötolmissa ajastimet
Terveyskeskus	Lämpöpaikkoja on n. 40 kpl, ja tänä talvena (2005) niitä oli riittävästi.	- Lämpötolmissa ei ole ajastimia vaan niissä on jatkuva virta klo:07.00-17.00. - Sähköpääkeskuksesta voi säätää virran ajankohtaa, mutta joidenkin työntekijöiden työ on liikkuvaa eri toimipisteiden välillä, joten virran on oltava päällä koko päivän ajan. → Kehitys: Selvittää ajastuksen mahdollisuutta
Tirinkylän koulu	Lämpöpaikkoja 8 kpl	
Tuokkosen päiväkot		
Vapaa-aikatoimisto	Lämpöpaikkoja ei riitä kaikille.	Ei ajastimia

Kiinteistö	Lämpöpaikkojen riittävyys	Lämpöpaikkojen ajastus
Vekara-ahon päiväkot	Lämpöpaikkoja vuokrattu lisää, nyt riittää koko henkilökunnalle	
Ylikylän koulu	Lämpöpaikkoja 8 kpl	
Yläaste	Ruokalan päätyyn saatiin 10 lämpöpaikkaa lisää - Yhteensä lämpöpaikkoja 30 kpl - Kommentti: ”Lämpöpaikoista taistellaan”	

14.9 Liikenneturvallisuus

Liikenneturvallisuusasioita ei varsinaisesti katselmoitu Kiimingin ympäristödiplomihankkeessa, mutta ne tulivat joissain haastatteluissa esille. Kiimingin kunta on laatinut Tiehallinnon kanssa liikenneturvallisuussuunnitelman, joka on valmistunut vuonna 2003.

Liikenneturvallisuusasiat tulivat esille joissakin kiinteistökatselmuksissa. Hannuksen ryhmäperhepäiväkodin ja koulun piha on ns. monitoimipiha: samassa pihassa lapset leikkivät ja autot pysäköivät. Pihassa ei ole aitoja, jotka rajaisivat lasten leikkipaikan. Piha koetaan vaaralliseksi. Iso tie (Kuusamontie) on myös lähellä.

Kiiminkijoen koulun lähiympäristössä parkkipaikkajärjestelyjen muutokset ovat auttaneet liikenneturvallisuuden parantumisessa. Yläasteen bussipysäkin edusta on yhä vaarallinen paikka, jossa nuoria kävelee paljon tiellä.

Ylikylän koululla liikennemerkillä on estetty ajoneuvoilla ajo koulun pihaan koulupäivän aikana.

Kolamäen ryhmäperhepäiväkodissa on huomattu, että vaikka Kiertotiellä on 40 km/h rajoitus, ajetaan tiellä usein liian kovaa. Vesaisentien ja Kiertotien risteys koetaan vaaralliseksi: näköeste, kun autot tulee kummun takaa, ei suojatietä → **Kehitys:** korotetun suojatien laittaminen. Ylikiimingintien risteys Kolamäessä sai kiitosta.

Terveyskeskusrakennuksen torin puoleisessa päädyssä, ambulanssikatoksen edessä, kulku olisi pidettävä vapaana, mutta joskus asiakkaat pysäköivät autoja esteeksi → **Kehitys:** Hankittava kyltti, joka kieltää pysäköimisen ko. kohtaan.

Muksumäen päiväkodista on käynti suoraan parkkipaikalle. → **Kehitys:** etupihan aitaaminen.

14.10 Muut näkökulmat kuljetus- ja liikenneasioissa

Jäälin terveysaseman katoksen ikkunan edessä autojen tyhjäkäyntiä → hajut ilmastoinnin kautta terveysaseman sisälle → **Kehitys:** Kyltin asentaminen ”tyhjäkäynti kielletty”

14.11 Liikkumisen ympäristöohjelma

Päämäärä: Liikkumisesta aiheutuvien ympäristöhaittojen minimoiminen

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Koulutuksen lisääminen	Ajoneuvoa käyttävälle henkilöstölle taloudellisen ajotavan koulutuksen järjestäminen		Kunnan johto
Kevyen liikenteen käytön edistäminen	Virkapyörän hankkiminen Nuorten työpaja Karttuunille ja kunnanvirastolle	v. 2006-2007	
	Selvittäminen, onko pyörätelineitä mahdollista siirtää katoksen alle tai pyöräkatosten hankkiminen	v. 2006-2007	Tekniset palvelut
Liikenteen aiheuttamien päästöjen vähentäminen	Lämpöpaikat kaikille tarvitseville	v. 2006	Tekniset palvelut
	Ajoneuvojen hankintakriteereiksi vähäiset pakokaasupäästöt ja pakokaasujen puhdistustekniikka	v. 2006-2007	Honkimaan varikon henkilökunta ja Viherpalvelut
Liikenneturvallisuuden parantaminen	Ehdotetut liikenneturvallisuutta parantavat ehdotukset otetaan kunnan suunnittelussa huomioon	v. 2006	Yhdyskuntaosasto

15 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kirkon ympäristödiplomijärjestelmää testattiin Kiimingin kunnassa ensimmäisenä kunnassa. Lyhyesti sanottuna järjestelmä toimi kunnan puolella hyvin. Testauksen tuloksista on tehty erillinen julkaisu

”Kirkon ympäristödiplomin soveltuvuus kuntaorganisaatioissa – Kokeilukuntana Kiiminki”, joka julkaistaan Kirkon ympäristöpäivillä elokuussa 2006.

Tämä kunnan ympäristödiplomijärjestelmä kattaa kunnan toiminnot läpäisyperiaatteella. Raportin osa-alueita ovat talous ja toiminta, ympäristökasvatus, jätehuolto, siivous, kiinteistönhoito, ruokapalvelut, toimistotyö, viheralueet, virkistysalueet, metsänhoito ja liikenne.

Tämä ympäristödiplomiraportti käsiteltiin kunnan ympäristötyöryhmässä 9.1.2006 ja hyväksyttiin kunnanhallituksessa 13.2.2006. Kunnassa suoritettiin ulkoinen ympäristökatselmus eli auditointi 11. ja 12.4.2006, ja kunta täyttää ympäristödiplomin kriteerit.

Ympäristöjärjestelmän laatimisen teki mahdolliseksi kunnan ympäristötyöryhmä, kunnan ja seurakunnan yhteinen ohjausryhmä/seurantaryhmä sekä kaikki järjestelmän laatimiseen osallistuneet kunnan viranhaltijat, työntekijät, luottamushenkilöt sekä yhteistyökumppanit.

Ympäristötyön jatkuminen kunnassa aiotaan varmistaa ympäristöasioiden kytkemisellä osaksi kunnan toiminnan suunnittelua ja ympäristövastaavan nimeämisellä. Ympäristöasioita tullaan varmasti käsittelemään myös kunta-seurakunta-yhteistyöryhmässä erityisesti ympäristöyhteistyön kehittämisessä organisaatioiden välillä.

LÄHTEET

1. Kirkon ympäristödiplomin käsikirja. Suomen ev. lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2001:4. Helsinki: Kirkkohallitus, 2001. 136 s. ISBN 951-789-071-0.
2. Kiimingin kunnan toimintakertomus 2004. Tasekirja 2004.
3. Verkkodokumentti. Saatavilla osoitteessa <http://www.suomenlatu.fi/lajit/metsamorri/>. Viitattu 1.2.05.
4. Kiimingin seurakunnan kirkkoherra Pauli Niemelän puheenvuoro seurakunnan budjettiriihessä 26.8.2004.
5. Verkkodokumentti. Saatavilla osoitteessa: <http://www.kiiminki.fi/easydata/customers/kiiminki/files/liite/vampainfo.doc>. Sivut päivitetty 7.10.2005.
6. Lehtiartikkeli: Varma sijoitus hyvään tarkoitukseen. Kuntarahoitus.
7. Verkkodokumentti: Kiimingin varhaiskasvatussuunnitelma.
8. Varhaiskasvatuksen perusteet
9. Verkkodokumentti, saatavilla osoitteessa: <http://edu.kiiminki.fi/tyopajat/kartuuni.html>. Viitattu: 4.10.2005. Sivut päivitetty 21.10.2003. © 2003 Kiimingin ATK-paja
10. Opas ekotehokkaaseen arkeen. Verkkodokumentti, saatavilla osoitteessa http://www.sll.fi/toiminta/kestava/ekoarkiopas/index_html. Suomen luonnonsuojeluliitto ry. Viitattu: 20.6.2005.
11. Ekotehokkuustietopankki. Verkkodokumentti, saatavilla osoitteessa: <http://www.sll.fi/toiminta/kestava/ekotehokkuus/tietopankki/>. Suomen luonnonsuojeluliitto ry. Viitattu: 20.6.2005.
12. Jäteopas 2005. Oulun Jätehuolto.
13. Lehtiartikkeli: Paperitulva täyttää ekopisteet. keräyslaatikot täyttyvät viikottain suosituimmissa paikoissa. Kaleva 8.12.2005. s. 6.

14. Heikkinen, Miika; Muttilainen, Hanna; Saikku, Laura; Sinivuori, Paula ja Toivonen, Timo. Kolmen eri käsienvuivausmenetelmän vertailu MIPS-laskennan avulla - Lindström rullapyyhejärjestelmä. YMP5.5 Materiaalivirrat ja ympäristö. Helsingin yliopisto, limnologian ja ympäristönsuojelutieteen laitos. Saatavilla nettisivuilla: Ekotehokkuustietopankin esimerkit. Saatavilla osoitteessa: <http://www.sll.fi/toiminta/kestava/ekotehokkuus/tietopankki/kaikki>.
15. Yleispuhdistusaineiden ympäristömerkintä. Sfs –ympäristömerkintä. Verkkodokumentti, saatavilla osoitteessa: <http://www.sfs.fi/ymparist/yleispuh.html>. Päivitetty 12.12.2005. Viitattu 22.12.2002.
16. Ohje: Tervetuloa Tac Vista –kurssille. Tac Vista 4.2. Kustantaja: Tac Finland Oy. 30.9.2004.
17. Hellgren, Matti, Heikkinen, Lauri, Suomalainen, Lauri & Kala, Janne. Energia ja ympäristö. Helsinki: Opetushallitus, 1999. 3. tarkistettu painos. 200 s. ISBN 952-13-0546-0.
18. Kiimingin kunnan omistamien kiinteistöjen energiakatselmusraportit. Penttinen, Esko & Heikkinen, Ari et. al. Kiimingin kunta & Sähkönsinööri-toimisto A. Heikkinen Ky. 16.12.1999.
19. Verkkodokumentti: Kaukolämpö. Oulun Energia. Saatavilla osoitteessa: <http://www.ouluenergia.fi/index.php?id=269&cid=176>. Päivitetty: 14.05.2005. Viitattu 21.12.2005.
20. Verkkodokumentti: Energianlähteet. Oulun Energia. Saatavilla osoitteessa: <http://www.ouluenergia.fi/index.php?id=269&cid=176>. Päivitetty: 14.05.2005. Viitattu 21.12.2005.
21. Verkkodokumentti: Oulun Seudun Lämpö Oy. Saatavilla osoitteessa: <http://www.oulunseudunlampo.fi/index.php?173>. Viitattu: 11.3.2004.
22. Verkkodokumentti: Kiimingin vesi. Saatavilla osoitteessa: <http://www.kiiminki.fi/index.php?mid=215>. Viitattu: 3.11.2005.
23. Verkkodokumentti: Vesilaitos. Saatavilla osoitteessa: <http://www.kiiminki.fi/index.php?mid=215>. Viitattu: 3.11.2005.
24. Verkkodokumentti: Viemärlaitos. Saatavilla osoitteessa: <http://www.kiiminki.fi/index.php?mid=228>. Viitattu: 3.11.2005.
25. Kiimingin kunnan ympäristönsuojelumääräykset
Näin käytät Cylinda –liettä –käyttöohje. Cylinda Oy.
26. Verkkodokumentti: Suomalaiset ravitsemussuositukset. Valtion ravitsemusneuvottelukunta. Osoitteessa: http://www.mmm.fi/ravitsemusneuvottelukunta/Suositus98_lyh.htm. Sivut Päivitetty 11.3.2004. Viitattu: 8.6.2004.
27. Peltola, Rea. Rikkaruohot torjutaan katteella ja kirvat syötetään leppäpirkoille. Helsingin sanomat 24.6.2002. D8.
28. Verkkodokumentti: Keskeiset taajama-alueet. Kiiminki. Osayleiskaava 2020. Selostusluonnos 4/2005. Air-IX Suunnittelu. Ympäristötaito Oy, Oulu. 13.4.2005. Täydennetty 14.11.2005. Saatavilla osoitteessa: http://www.ymparisto.airix.fi/tietopankki/kiiminki/tekstit/selostusluonnos_p.pdf. Viitattu: 24.1.2006.
29. Verkkodokumentti: Kiiminkijoki ry. Saatavilla osoitteessa: <http://www.kiiminkijoki.fi/sivu/fi/yhteystiedot>. Viitattu: 30.1.2006.
30. Verkkodokumentti: Kiiminkijoki ry. Saatavilla osoitteessa: <http://www.kiiminkijoki.fi/sivu/fi/yleista>. Viitattu: 24.1.2006.
31. Kiimingin kunnan metsäsuunnitelma. Pohjois-Pohjanmaan Metsäkeskus.
32. Kiimingin seurakunnan Metsäsuunnitelma vuosille 2003-2012. Pohjois-Pohjanmaan Metsäkeskus.
33. Parviainen, Jari & Seppänen, Petteri. Metsien ekologinen kestävyys ja metsänkasvatusvaihtoehdot. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 511. Vantaa: Metsäntutkimuslaitos, Metsänkasvatuksen tutkimusosasto, 1994. Teokseen viitattu teoksessa Hoffren, Jukka. Metsien ekologisen laadun mittaaminen. Tutkimuksia 220. Helsinki: Tilastokeskus, 1996. 79 s. ISBN 951-727-169-7.
34. Bamberg, Matti, Hemmilä, Tuomo & Vettenranta, Arto. Metsäsuunnittelu. Helsinki: Opetushallitus, Maanmittauslaitos, 2000. 116 s. ISBN 952-13-0861-3.
35. FSC –sertifiointin edut. Suomen WWF. WWW –dokumentti. Ei päivitystietoja. Viitattu 20.12.2002.
36. Riikilä, Mikko. Metsäsertifiointia Pihtiputaan mummolle. Mistä oikein on kyse? Metsälehti 1999 60(11) s. 10. ISSN 0355-0893.
37. Verkkodokumentti: Keskeiset taajama-alueet. Kiiminki. Osayleiskaava 2020. Selostusluonnos 4/2005. Air-IX Suunnittelu. Ympäristötaito Oy, Oulu. 13.4.2005. Täydennetty 14.11.2005. Saatavilla osoitteessa: http://www.ymparisto.airix.fi/tietopankki/kiiminki/tekstit/selostusluonnos_p.pdf. Viitattu: 24.1.2006.

38. Neste. 2005. Futura Green –pienmoottoribensiini. (www-dokumentti). Saatavilla muodossa: <URL:<http://www.neste.fi/artikkeli.aspx?path=2589;2655;2698;2707;2708;3218>>. (luettu 28.2.2005)
39. Neste markkinointi. 2003. Neste 2-T Super Bio. (www-dokumentti). Saatavilla muodossa: <URL:<http://www.neste.fi/tuotteet>>. (luettu 28.2.2005)
40. Verkkodokumentti: Nuukuusviikon tietopaketti. Tietoa luonnonvaroja säästävistä asumisesta. Saatavilla osoitteessa: <http://www.sll.fi/toiminta/kestava/kierratysliike/nuukuusviikko/2005/tietoa>. Suomen luonnonsuojeluliitto ry. Viitattu: 20.6.2005.